

411. 95. 017.

Stupnicki Hipolit

HERBARZ POLSKI

i

929.6(13)

IMIONOSPIS

zasłużonych w Polsce ludzi

wszystkich stanów i czasów;

UŁOŻONY PORZĄDKIEM ALFABETYCZNYM NA PODSTAWIE HERBARZA NIESIECKIEGO
I MANUSKRYPTÓW.

Aleksander Czołowski

Tom I.

Kości spruchniałe powstańcie z mogiły.
Przywdziejcie ducha i ciało i siły.

Woroniecz.

Aleksander Czołowski

L W Ó W.

Drukiem Kornela Pittera. 1855.

THE FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION

WASHINGTON, D. C. 20535

MEMORANDUM FOR THE DIRECTOR

DATE: 12/16/56

RE: [Illegible]

12-16-56

[Handwritten signature]

Approved: _____

Special Agent in Charge

11/17/56

44-117-185/4494

Przedmowa.

Herbarz Niesieckiego jest dzieło tak dla drogości (stare wydanie kosztuje bowiem do 100 złr., a nowe Bobrowicza 70 złr.), jak dla rzadkości swej przystępne małej tylko części czytającej Publiczności — i dla tego postanowiłem obdarzyć nim Czytelników „Przyjaciela domowego“ w kształcie dodatku kolejno cały Herbarz w sobie zawierającego — skracając z jednej strony tekst Niesieckiego robieniem z niego treściwych wyciągów, a z drugiej wyjaśniając i rozprzestrzeniając go dołączaniem różnych wiadomości według rękopisu obecnie w mem posiadaniu będącego i według źródeł dziejowych lub nakoniec według podań familijnych, udzielanych mi przez łaskawych Czytelników.

Ten udział okazany memu przedsięwzięciu, jak z jednej strony stał się dla mnie zachętą do największego o ile być może uzupełnienia tego dzieła, tak z drugiej strony jest dowodem, że Herbarz Niesieckiego znajduje u naszej czytającej Publiczności należyte ocenienie — że jednym słowem ta Publiczność pojmuje go nie jako prosty spis imienny szlachty, ale jako dziejową księgę cnót narodowych, jako dziejową księgę opowiadającą świetne czyny mężów jaśniejących zaletami rycerskimi i obywatelskimi — bo wiadomo powszechnie, że, jeżeli gdzie, tedy osobliwie w Polsce szlachectwo było uwieńczeniem czynów istotnie szlachealnych.

Ten sposób pojmowania i udział w skutek tego memu przedsięwzięciu okazywany, dają mi nadzieję i dalszej pomocy łaskawych Czytelników do zupełnego ukończenia mego przedsięwzięcia — a oraz nadzieję uznania mej do tego pobudki — to jest dalekiej od wszelkiego poszukiwania zysku, szczerzej i prawdziwej chęci przyniesienia Czytelnikom „Przyjaciela domowego“ daru istotnie pożytecznego.

Lwów, dnia 31. Grudnia 1855.

ALEKSANDER
CZUŁOWSKI

Hipolit Stupnicki.

HERBARZ POLSKI,

i

Imionospis w powszechności zasłużonych w Polsce ludzi wszystkich stanów i czasów, ułożony porządkiem alfabetycznym na podstawie herbarza Niesieckiego i manuskryptu, zebranego z różnych autorów.

A B D A N K.

skiej, Choryński, Ciekliński, Czarkowski, Czelatycki, Dąbrowski, Diuto, Dunikowski, Gastold, Haraburda, Jazłowiecki, Jugoszewski, Kielczowski, Klonowski, Kołaczkowski, Konarski, Kosowski, Kowalski, Koziotulski, Kozubski, Krobanowski, Kunicki, Leszczyński, Lewikowski, Lidzbiński, Magnuski, Malczewski, Milechowski, Mikołajewski, Miłkowski, Młynkowski, Obornicki, Oborski, Pękosławski, Piotraszewski, Przeborowski, Przewicki, Psarski, Radzanowski, Rajmir, Rogowski, Rogoziński, Roguski, Rudzki, Skarbek, Skoraszewski, Skuba, Stomowski, Starski, Suchodolski, Swoszowski, Szczyczeński, Tworzyczeński, Warszyczeński, Wazyczeński, Wojenkowski, Wojewódzki, Wołczek, Wychowski.

Oprócz tu wymienionych dodają późniejsi heraldycy (Kuropatnicki i Wielondek) jeszcze następujące familie:

Bejnart, Bołeński, Borzymiski, Czahorski, Dowgiąto, Dowgiątowicz, Dworakowski, Ey-

gird, Gambarzewski, Gembarzewski, Gorski, Hromyka, Kaczycki, Kajmir, Koplewski, Krużewski, Krzywiński, Łasicki, Machowski, Puczniewski, Raduński, Rażek, Regowski, Słomka, Starosiedliski, Starosielski, Telszewski, Toczyński, Trzebiński, Ustarbowski, Warakowski, Ważyński, Wielobyski, Wołyński, Wojczyński, Wykowski.

O każdym w szczególności mówić się będzie w miejscu, które oznaczy porządek alfabetyczny.

Opisanie tegoż herbu.

Według Paprockiego znajdują się białe traktury w polu czerwonym, według innych litera M przewrócona do góry, którą Kromer za literę W uważa — Polakom i wszystkim Słowianom zwyczajną, nad hełmem zaś korona, a nad tą podobna litera. — Początek tego herbu wyprowadzają autorowie jeszcze od czasów Gracha, albo Krakusa, monarchy niegdy polskiego, a to z tej okazyi: na górze Wawel, gdzie teraz zamek stoi Krakowski, pokazywał się od strony Wisły smok jadowity, który nietylko powietrze tchem swoim zatruewał, ale też wypadając z legowiska swego, ludzi i bydłota pożerał. Skuba niejaki, prostego gminu człowiek, wzruszony ciężką stratą sąsiadów swoich, przedsięwziął ową bestyę zgładzić, i użył ku temu następującego fortelu. Wypchał skórę cielęcą świeżo odartą, smołą, siarką i żagwią zapaloną, i podrzucił takową u progu jaskini, gdzie się ów potwór ukrywał. Wyszedłszy tenże porankiem na zwykłe obławy, napada owe zgrabnie ukształcone ciele, i połknął je z chciwością, tym czasem zapalona od ukrytego

ognia tłusta materya, pali wnętrzości potworu, a luboć pijąc wodę z pobliskiej Wisły, wszelakoż wkrótce zdechł na pół rozsadzony. Kzakus tedy w nagrodę tego pomysłu, nadał temuż Skubie literę W, pierwszą od słowa Wąż, czyli od góry Wawel, jako znak herbowy. *B.f.30.*

— X. Parisyusz Soc. J. podaje znowu domysł o początku tego herbu. W onczas, gdy Rzymianie szerząc swe zabory aż do pogranicza krain sarmackich, rozstawili swe wojska po leżach zimowych, wystali Polacy dla strzeżenia swych granic liczne wojska; w tém był i niejaki Skubów, dowódzca oddziału, który swą chorągiew nazaczył literą W, jako że ta litera jest początkową głoską Wisły; stawiał on mężny opór Rzymianom, zwyciężał ich w wielu utarczkach, zaco w zasługach tę samą literę W jako godło otrzymał herbowe.

— Długosz przytacza znowu, że ten klejnot odzierzył Skuba, dzielny mąż z natury za to, że w oczach pana swego pokonał silnego jakiegoś harcownika z Alemanii.

Herb ten zwał się początkowo od przodka swego Skuba, zaś r. 1109 zaszła w nim odmiana przez następujące zdarzenie. Bolesław Krzywousty wysłał Jana z Góry do Henryka cesarza w poselstwie dla utwierdzenia pokoju. Przy ukończonych umowie, gdy Henryk ostre stawiał warunki, a na poparcie tychże ogromne skarby okazał, mówiąc do niego: „*Hic perdomabit Polonos,*“ otóż ów Jan z Góry zdjąwszy swój sygnet z palca, rzucił go w skarbiec, rzekłszy z powagą: „*aurum auro addimus,*“—złoto do złota przydajemy—dając tem do zrozumienia, że serce mężne i złotem nieda się ustraszyć. Cesarz chcąc te ludzkością pokryć, rzekł mu na to z niemiecka: „*Herb-dank*“ dziękując; od czego ów Jan Skarbkiem został nazwany. *Dług.l.4.*

Przodkowie domu tego.

Jak się już wyżej mówiło, przodkowie tego zacnego domu pisali się z Góry: z tych był Michał z Góry, którego syn Lambert, kanonik Krakowski od Władysława Hermana

do Rzymu wystany, zdołał wyprosić u Grzegorza VII. papieża zniesienie włożonego na królestwo interdyktu, poczem też na biskupa poświęcony, powrócił do osieroconej dyecezyi po męczniku ś. Stanisławie. Za jego to radą Judyta, małżonka Władysława Hermana, będąca w niepiłodności, udała się do grobu ś. Idziego, a powiwszy syna Bolesława Krzywoustego, w odwzięczeniu się za to, starała się o to u męża, iż otrzymane od niego hrabstwo Kroppieńskie dała jako fundusz na kościół Krakowski. On też w lat 16 po śmierci ś. Stanisława ciało jego ze Skałki na zamek przeniósł, grób z ciosu zbudował i blachą złotą ozdobił. — Po 18 lat prac gorliwych swego pasterstwa, zakończył życie r. 1101, naśladowując wzniosłymi czyny świętobliwego poprzednika swego. *Dług. 4. i inni.*

Skarbimierz, wojewoda Krakowski i hetman za panowania Bolesława Krzywoustego. Roku 1106 będąc wysłanym na zbuntowane Pomorze, zdobył zamek Bytomski, i nieprzyjaciół zupełnie zwyciężył. Po tej kampanii zgromił z Krzywoustym li tylko w sto koni 3000 Pomorzan zdradziecko nań napadających, przyczem ciężko raniony, prawie oko utracił; wszelakoż nie osłabiło to w nim ducha mężkiego, albowiem powtórnie na Pomorzan ruszył, i tych zupełnie upokorzył. Następnie hetmanił na psiem polu pod Wrocławiem przeciw Henrykowi cesarzowi; pod Nakłem powtórnie przeciw Pomorzanom, a nad rzeką Albą przeciwko Czechom, dając w każdym zajściu rzadkie dowody rozsądku i waleczności. Okryty sławą i znaczeniem, popadł atoli u Bolesława w podejrzenie, jakoby miał związki ze Zbigniewem, bratem jego, przeto obrano go z godności i jako więźnia stanu życia pozbawiono r. 1117. Pożalował tej porywczosci swojej król, przekonany o jego niewinności, i pielgrzymką do miejsc świętych starał się przeblagać Najwyższą sprawiedliwość.

Michał z Góry, albo z Krzywina, fundował klasztor OO. Benedyktynów w Lubinie w Wielkiej Polsce r. 1114.

Rusła w, umierając bez potomstwa, wystawiwszy klasztor w Sulejowie dla zakonu XX. Cystersów, zapisał im na dziedzictwo wszystkie dobra swoje.

Kagnimir z Bieganowa, nadał probostwu Miechowskiemu wieś Bieganów r. 1198; Krzysztof zaś, brat jego także pobożny, zapisał temu probostwu swoją wieś Żytnę.

Wojciech, wojewoda Sandomierski, walcząc z Tatury, którzy już po Wisłę zapędzili się, ciężko strzałem z łuku raniony, poległ śmiercią żołnierza walecznego r. 1344.

Dzieła wielu innych członków tego starożytnego domu, zatarta niepamięć historyi tamtoczesnej, tak ważnej przez różne wypadki wojenne. —

Abrahamowicz, herbu Jastrzębięc, jedynie z tą odmianą, że w podkowie znajduje się nie cały, lecz tylko pół krzyża, a na hełmie ogón pawi. — Inni mają znowu herb Słepowron z pierścieniem. Dóm ten rozrodzony niegdy na Litwie i ziemi Chełmskiej, wydał wielu znakomitych mężów:

Jan, wojski Wileński, starosta Lidzki r. 1601; Mikołaj, wojewoda Mściśławski około 1650 r.; Jan, wojewoda Smoleński mąż wielkich nauk i powagi, wyszczególnił się w obronie różnowierców na soborze toruńskim r. 1615. M.*. — Mikołaj, syn jego wojewoda Trocki; Stanisław, starosta Bułakowski byli zacnymi senatorami. W Chełmskiej ziemi używali przydomku Burczak, a Zygmunt III. dał im za herb Lubicz, podobnie z pół krzyżem w podkowie. Z tych był Piotr, niespracowany misyonarz podczas wojny szwedzkiej na Szlązku, Morawie i Brandeburgii; chodząc po wsiach i miasteczkach, nauczał dzieci powinności chrześcijańskich, upominając nadto grzeszników do uczynnej poprawy życia; umarł w Krakowie r. 1697 w czasie powietrza morowego.

Abramowicz, herbu Waga na Litwie, tego samego domu, co i Niepokojczycy. — Grzegorz Abramowicz, nobilitowany r. 1790. M.*

Abramowski, z województwa Trockiego podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Abrant, w powiecie Pińskim; Jan, podpisał elekcyę Jana III.

Abratowicz, herbu Odrowąż. M.*

A C H I N G E R.

Opis herbu.

Wiewiórka czerwona w złotym polu z zadartem na grzbiet ogonem, na hełmie taka sama siedząca ku prawej stronie między dwiema rogami — według Okólskiego są to rogi jelenie. — Prodek domu tego niejaki Zybulc Achinger, przybył z Niemiec do Polski za panowania Zygmunta I. około r. 1455; osiedliwszy się na Rusi, spłodził z Maleczkowskiej dwóch synów: Zybulta i Jerzego. Pierwszy mąż biegły w różnych sprawach kraju, zjednał sobie wielkie względy Bogdana, hospodara Wołoszy; wtóry był podkomorzym Stefana Batorego, a że niepospolite posiadał zdolności, przeto używał go król do wielu poselstw, w których sprawił się zaszczytnie. Dwóch synów pierwszego z Zarszczyńskiej, poległo na polu stawy w obronie kraju. — Achinger Augustyn, brat stryjeczny Zybulta i Jerzego, peregrynując do Jerozolimy i po dworach panów Europejskich, nabył wiele umiędności, zwłaszcza w językach zagranicznych, następnie zasłużony się w bojach, umarł w Krakowie r. 1582. Cesarz Rudolf nagradzając dzieła rycerskie tegoż Augustyna, dodał do herbu jego baszczę w czerwonym polu po prawej stronie tarczy, u spodu cztery linie z ukosa idące,

na hełmie zaś męża zbrojnego z gołym mieczem, olśnionego w różnobarbne skrzydła.

Dóm Achingerów mieścił się także w księstwie Oświęcimskim i Zatorskiem; Stanisław deputował na sejm 1633 r.; Ignacy z Radoczy, pisał się na elekcyi Stanisława Augusta.

Achler, herbu Dąb. M.*

Adameczowski, herbu Dąb, kwitnął w województwie Sandomierskiem.

Adamkowiec, herbu Wadwicz, dóm kwitnący niegdy w księstwie Żmudzkiem. Michał służąc wojskowo pod kniazem Kurpskim, wziętym został w Witebsku w niewolę i umarł w mieście Moskwie; Kazimierz odznaczył się pod Radziwilłem walecznością w bojach z Kozakami; Teodor, Jerzy, Hieronim, Krzysztof i Aleksander zasłużyli się czynami rycerskimi.

Adamowicz, herbu Leliwa. Przodek domu tego Adam, odznaczył się w wielu okazach niepospolitemi cnoty w zawodzie rycerskim, zaco obdarzony został tym klejnotem od Montwida syna Gedyminowego W. księcia Litewskiego, którym to herbem pieczętował się sam książę; dla tego też i król Władysław Jagiełło osobnym przywilejem zatwierdził mu to znamie herbowe, wyliczając między innymi zasługami jego odwagę podczas wyprawy Witolda na Tatarów, tudzież poselstwa do nich z korzyścią sprawowane, jako też wierność dla tronu nieskazitelną.

Od tego Adama zaczęli się też nazywać potomkowie jego Adamowiczami.

Adamowski, herbu Jastrzębiec; dóm rozkrzewiony w wielu województwach, z którego sześciu pisało się na elekcyę Jana III. Adamowski towarzysz w chorągwi Czarnieckiego, odznaczył się walecznością w bitwie pod Koldingiem ze Szwedami r. 1658.

Adamski, herbu Jastrzębiec. M.*

Adepski Tomasz, profesor w akademii Chełmińskiej r. 1733, wykładał z chlubą retorykę i poetykę, później został kanonikiem przy katedrze tamecznej i podo-

bnie wielce przykładał się do krzewienia nauk. M.*

Adziewicz, herbu Slepowron. M.*

Affanasowicz Kazimierz, w Nowogrodzkim województwie, głosował na elekcyi Władysława IV.

Affata Izidor, kapitan inżynierii z Medyolanu, otrzymał od króla Michała r. 1673 indygenat w Polsce.

Agrippa Wacław, kasztelan Smoleński r. 1590.; Jędrzej, Jan i Zacharyasz, gorliwi o dobro kraju, wiele nad tem pracowali, aby pojednawczo i jednomyślnie odbywały się obrady na sejmach. Jan, pogardzając światem, w pokorze duszy oddał się postudze zakonnej, i umarł w kłostorze XX. Jezuitów we Lwowie r. 1689.

AKSZAK, czyli OBRONA.

Opis herbu.

W pośrodku tarczy serce ludzkie na wylot przez środek strzałą przeszyte i na bok z nią obrócone w polu czerwonym, na hełmie korona, a w niej 3 pióra strusie.

Przyczyna nadania tego herbu była waleczne rozgromienie Tatarów przez praojca tej rodziny, który gdy zabił wodza nieprzyjacielskiego na nacierającego, tak bardzo tym czynem przeraził tłuszcę tatarską, iż natychmiast pierchnęła z placu, a świetkę zwycięstwo przy chorągwi Chrześcian pozostało, za co ten herb jemu jako klejnot rodzimy nadany został, oznaczając w litewskim języku Obronę. — Jan Akszak, sędzia ziemski Kijowski, wypełniał zaszczytnie prawego obywatela obowiązki. Dawszy rycerskiego serca

dowody, później przez rzadką swą sprawiedliwość w sądach zjednał sobie powszechne poważanie w kraju. Michał, brat tegoż, w obronie ojczyzny w bitwie pod Ułanikami od Tatarów zabity. Stefan, sędzia ziemski Kijowski r. 1626, wyznaczył na fundację klasztoru XX. Dominikanów tamże 20 tysięcy złp. — Więcej członków domu tego, zasłużyło się podobnie orężem i radą dla kraju.

A L A B A N D A.

Opis herbu.

W tarczy znajduje się biały księżyc jak na nowiu, oboma rogami do góry skierowany, między którymi jest końska głowa, dotykająca się szczył księżycy. Pole tarczy jest według jednych czarne, według innych autorów

szare; na hełmie zaś trzy piór strusich.

Według Paprockiego przyniósł ten klejnot Jasnach, rodem Włoch; pierwszym był on biskupem w Kruświcy, gdy Chrześcijaństwo zaprowadzono w Polsce. Podobnego herbu używał i nominat na biskupstwo Płockie, Włoch Mamphiola r. 1395.

Alanda Jan, Jezuita r. 1590, pilny w obowiązkach kapłańskich i biegły w naukach, wydał kilka dzieł treści duchownej, w starości osiadł na dworze księcia Radziwiłła, wojewody Wileńskiego, gdzie też życie świątobliwe zakończył. M.

Alantowicz, herbu Poraj. M.*

Albertrandy Jan, urodzony w Warszawie r. 1731; w 16tym roku życia swego wstąpił do zakonu Jezuitów, gdzie już we 3 lata powołany został na nauczycielstwo do Poltuska, a później do Wilna. Jako mąż

Nr. 2.

rzadkich zdolności, wezwany został od Załuskich na bibliotekarza, u których też przywiódł do skutku spis ich ogromnego zbioru, z kąd przeniósł się na urząd dozorca gabinetu starożytności Stanisława Augusta. Wskazawszy królowi środki do zbierania rozproszonych skarbów za granicą, wysłanym został od króla do Włoch, gdzie w przeciągu trzech lat w bibliotece Watykanu porobił ważne wyciągi do historii polskiej należące, napisawszy z nich 110 tomów. W tym samym celu udał się do Szwecyi, lecz gdy mu w Sztokholmie i Upsali niepozwolono robić wypisów, toż przez całe dnie zajmował się czytaniem po archiwach, a w wieczór przyszedłszy do domu, z pamięci spisywał co przeczytał, z której to pracy urosło znowu 200 tomów. Za powrotem do kraju, gdzie zamianowanym został biskupem Zenopolskim (*in partibus*), ułożył katalog krytyczny biblioteki królewskiej. Przy zawiązaniu się towarzystwa Przyjaciół nauk, jednomyślnie został obrany Albertrandy jego prezesem, na którym to stanowisku nieustannie pracą umysłową zajęty, umarł r. 1808 w 77mym roku życia swego. E.

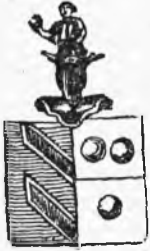
Albinowski, herbu Jastrzębiec, kwitnął w ziemi Przemyskiej. Jędrzej, był sufraganiem Kujawskim i archidyakonem Pomorskim r. 1687.

Albrecht, herbu Miłydar.

Kształt tego herbu: Serce, a w nim w środku gwiazda złota sześciorożna, zaś na około serca zielone oliwne gałązki w polu białem, na hełmie pięć piór strusich, między temi w środku także gwiazda. Pierwszym był Jakób Stanisław, który dla zasług w r. 1786 został tym klejnotem obdarzony. W.

Albrychowicz Kazimierz, bibliotekarz klasztoru Tynieckiego r. 1742, mąż wielce uczony, wydał niektóre poezye. M.

Alembek Ludwik, Lwowianin, mąż uczony, pisał w XVI. stuleciu wiersze stylem gładkim. M.

A L E M A N I.**Opis herbu.**

Tarcza na dwie części wzdłuż przedzielona, z tych w jednej są dwa pola sięgające z ukosa jednego boku ku lewemu w równi od siebie odległe, druga część na dwie inne przedzielona, z tych wyższa zawiera w sobie dwie kule działowe, spodnia zaś jedną; na hełmie dziewica laurową koroną uwieńczona, trzymająca takż wieniec w ręku. Dóm ten przyszedł do Polski z Hetruryi w drugiej połowie XVI. wieku. Dominik, dziedzic na Gawronowie, Piotrkowicach i Łyszkowicach, starosta Nowomiejski, posłował od Stefana Batorego do Szwecyi. Zygmunt, syn jego w Sieradzkim, podpisał elekcyę Władysława IV. r. 1632; następnie przeniósł się ów dóm na powrót do swej włoskiej ojczyzny.

A L E X A N D R O W I C Z.**Opis herbu.**

Dwie kosy ostrzem do siebie obrócone, końcami zaś do góry na krzyż z ukosa ułożone, przez ich środek schodzą się dwa miecze niemieckie końcami, jakby w jedno były spojone, na hełmie 3piórastrusie.

Z jakiej przyczyny ten herb został nadany, o tem niema żadnej pewności. Z pomiędzy grona zasłużonych mężów tego domu, wyszczególnia konstytucya sejmowa z roku 1662 Stanisława, rotmistrza pancernej chorągwi, który w bitwie pod Miednikami r. 1662 na placu poległ. Michał, marszałek powiatu Lidzkiego, mąż nieskazitelnej cnoty, w czasie najazdu Szwedów zastąpił szlachtę uboższą, zapłaciwszy za nią kon-

trybucyę nałożoną. Piotr, przepędził niemal całe życie na żołnierce; podczas wojny Wołoskiej odznaczył się nadzwyczajną odwagą, zwyciężając li w 100 ludzi 1000 Wołoszy. Tomasz, posłował w charakterze Internuncjusza do Turcyi r. 1777; spełniwszy tam chwalebnie dane mu polecenie od króla Stanisława Augusta, zamyslał założyć w Konstantynopolu szkołę języków wschodnich dla młodzieży polskiej, które to zamiary zaszcze wypadki polityczne zniweczyły.

Są też Alexandrowicze herbu Kościeś za na Żmudzi, inni znowu herbu Kruki i Sreniawa. — Alexandrowicz Dyonizy, superyor zakonu XX. Bazylianów we Lwowie, mąż wielce uczony, drukował r. 1688 pierwszy psalterz w klasztorze ś. Jerzego. M.

Alpnech Fryderyk, zasłużony akademik Krakowski r. 1619; Jan, niegdy radca Lwowski, wydał opis tego miasta i niektóre wiersze. M.

Alusiewicz, dóm na Litwie, nobilitowany roku 1763. M.*

A M A D E J.**Opis herbu.**

Orzeł biały bez ogona, w złotej na głowie koronie, głowę ku lewej stronie tarczy obrócony, trzymający w dzióbku złoty pierścień, zaś skrzydła i nogi rozszerzone w polu czerwonym; na hełmie pięć piórstrusich.

Według naszych kronikarzy przyszła ta rodzina do Polski z Węgier na początku XIV. stulecia. Gdy Władysław Łokietek rugowany z tronu wszedł do Węgier, przyjął go Amadej, wojewoda Węgierski nie tylko z przynależną czcią, ale nadto pieniędzmi i ludźmi zasilił, któremi to posiłkami wzmocniwszy

się Łokietek, w krótko warowne zamki odebrał. Pamiętając o tej uczynności, sprowadził wdzięczny monarcha krewnych Amadeja do Polski, i dobrami ich obdarzył. Z domu tego Mikołaj Mzurowski, fundował kościół w Rudołowicach, któremu włości Bystrowiec, Woczkowice, Tuligłowy i Węgierkę na wieczne czasy zapisał roku 1393. Toż samo i Jan z Mzurowa, stolnik Przemyski tenże sam kościół wcielił do probostwa Miechowskiego; synowie jego zaś Jan wojski, i Mikołaj, miecznik Przemyski nadto i grunta do tego daru dodali r. 1454.

Amboten Jan i Maciej Fryderyk, z ziemi Inflanckiej, podpisali elekcyę Władysława IV.

Ambroski Maciej, Ostrorogczyk, członek kościoła ś., w języku greckim i hebrajskim bardzo biegły, prócz dzieł teologicznych, wydał wiersze treści duchownej, 1624. M.

Ambrożewicz, herbu Wąz. M.*

Amenda Stanisław, zwiedzając w młodym wieku obce kraje, pozyskał względy cesarza Maksymiliana, który go w kompót szlachty niemieckiej wyniósł. Wysłany od tego monarchy do Carogrodu, zwiedził Grecyę, Egipt, Syryę i ziemię ś., z kąd powróciwszy do Polski, od Zygmunta III. indygenat otrzymał i królewską olborę srebrnych i ołowianych kruszców w administracyę objął. Wypłacając się Amenda Bogu za szczęśliwe powodzenie, wystawił w Olkuszu wspólny kościół z kaplicą Loretańską. Zuzanna, córka jego jedynaczka, obróciła odziedziczone skarby na uczynki pobożne i hojne jałmużny dla ubogich, przyczyniając się nadto do fundacyi klasztoru XX. Reforimatów w Krakowie.

Amfor, herbu Śreniawa, w województwie Mińskiem. Michał Amfōrowicz, mąż sławy rycerskiej; Stefan, stolnik Mściłowski, podpisał elekcyę Jana III.

Ameryk Mateusz, sławny kaznodzieja i nauczyciel Latalski 1632. M.

A N C U T A.

Opis herbu.

Strzała w tarczy do góry wystająca, po prawej stronie tej gwiazda ośmiograniasta, po lewej księżyc niepełny rogami ku strzale obrócony. — Leon, otrzymał roku 1394 za odznaczające się czyny wojenne od Witolda Wiel: księcia Litewskiego dobra ziemskie Ancuta zwane, od których też tą nazwę przyjął. Potomkowie jego piastowali przez kilka wieków znakomite urzędy, z pomiędzy których Maciej na biskupstwo Wileńskie był nominowany r. 1723.

Anczewski Marcin, radzca miasta Lwowa, z prawości obywatelskiej i surowej sprawiedliwości znany, traktował pokój z Chmielnickim, miasto w oblężeniu trzymającym, roku 1654. M.

Anderson, otrzymał indygenat w Polsce r. 1673. M.*

A N D R A U L T de B U J.

Opis herbu.

Tarcza na dwie części wzdłuż przedzielona: po jednej stronie pół orła, którego głowa w koronie, skrzydło zaś jedno i ogon są rozprostarte, a w nodze snopek zwyczajny; — druga część tarczy wszcz na dwie części przedzielona; w wierzchniej znajdują się trzy gwiazdy, dwie w rzędzie, a jedna pod nimi; w spodniej zaś trzy rzeki wszcz płynące, przez które ukosem od prawego boku pas rycerski o trzech liliach przechodzi.

Franciszek Andrault, z francuzkich hrabiów de Langeron pochodzący, był niegdy Jana Kazimierza nadwornym marszałkiem, następnie niemieckich wojsk, będących na żołdzie polskim, generałem. Pozyskawszy w zasługach indygenat w Polsce, (w r. 1658), przydany mu został do rodzimego herbu ów klejnot, pół orła z snopkiem królewskim.

Andronowski, herbu Syrokomla, z tą odmianą, że na Abdanku kładą strzałę prosto żelazcem do góry wyrzycowaną, na której pod żelazcem dwa krzyże, na hełmie zaś trzy pióra strusie się znajdują.—Przodek tego domu, przybywszy do Polski z ziemi Czeskiej, osiadł w Andronowie w województwie Brzeskiem, od której to posiadłości otrzymał nazwę Andronowskiego, będąc dotąd nazywanym Czechowiczem.

Andruski, dóm kwitnący w XVI stuleciu na Wołyniu.

Andruszewicz, herbu Doliwa. — Jan, biskup Łucki a potem Kijowski, mąż wielkich nauk i cnót pasterskich, niespracowanie czuwał nad poprawą obyczajów duchowieństwa; on to dźwignął katedrę Łucką od upadku; umarł 1579.

Andruszkiewicz, herbu Mogiła. Bogdan, rotmistrz wojsk Lit., odznaczył się w bitwie pod Chojnicami niezwykłą wytrzymałością, albowiem pomimo niepomyślności walki, aż do ostateczności przy królu dotrwał.

Andrychewicz, nobilitowany roku 1775. M.*

Andryewicz, herbu Rubiesz, w Mińskiem województwie. Iwan, marszałek i tenutarz za panowania Zygmunta I.

Andrysowicz Łazarz Jan, dworzanin Maksymiliana II. cesarza, potem sekretarz Zygmunta III., mąż rzadkich umiejętności i autor kilku dzieł uczonych, założył pierwszą drukarnię w Krakowie, roku 1550, która się później pod nazwiskiem Łazarowskiej wstawiała. Po zgonie swej małżonki obrał stan duchowny, i w tem zakończył życie świętobliwe r. 1613. M.

Andrzejowski, herbu Prus, kształtu półtora krzyża i strzałę końcem do góry obróconą, na hełmie zaś ręka z mieczem do góry wzniesiona. Inni kładą w herbie strzałę przez ów krzyż. — Andrzejowscy są wspomniani zaszczytnie w urzędach krajowych; między innymi Arseni, władyka Chełmski r. 1619.

Andrzejkiewicz, herbu Pobóg. M.*

Anforowicz z Wileńskiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Anikindi, nobilitowany r. 1685. M.*

Ankwicz, herbu Abdank, dóm wiodący swój początek od Jana z Góry Skarbka (obacz Abdank). Z wielu członków tego domu, piastujących wysokie dostojeństwa, zasługuje na osobliwszą pamięć Stefan, Jezuita kolegium Sandomierskiego, który przykładnem życiem i wysoką nauką wielkie sobie poważanie zjednał; umarł 1711. r.

Annibal, herbu Kruki. Przodek tego domu przyszedł z Boną Sforcą, małżonką Zygmunta I. z Francyi do Polski, gdzie dobrami szczerze opatrzony, zamieszkał.

Antonowicz Jan, rotmistrz wstawiony walecznością w bojach, za co na sejmie r. 1670 publiczną podziękę otrzymał. — Antonowicz exbazylian, niegdy nauczyciel Jana Tarnowskiego, mąż uczony i lubujący w literaturze narodowej. M.

Antoszewski, nobilitowany r. 1775. M.*

Antoszkiewicz, w Wileńskich aktach z r. 1763 zaszczytnie wspomniany. M.*

Anszewski albo **Anczewski**, herbu Leliwa.

Apelman, za panowania Zygmunta III. dowódzca floty polskiej na morzu Bałtyckim, wstawił się zwycięstwem na morzu, jedynem może w dziejach Polski. — R. 1626 podczas wojny z Gustawem Adolfem, gdzie flota Szwedzka z 11 okrętów złożona port Gdański, a w nim i flotę polską w oblężeniu trzymała, wypłynął Apelman niespodzianie z portu, napadł na Szwedów, dwa ich okręty zabrał, jeden zatopił, inne uszkodzone rozproszył,

w której to bitwie sam dowódzca Szwedzki poległ. E.

Aramowicz z Mińskiego, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Arasimowicz, herbu Śreniawa. M.*

ARCEMBERSKI.

Herb domu tego: Jeleń stojący na szachownicy. Jan, dworzanin księcia Pomorskiego, otrzymał go pierwszy r. 1630 z tej okazji: Zabawiając się ów książę na łowach szachami, nie prędzej tej gry poprzestał, aż postrzegł, iż Jan jelenia mimo nich bieżącego, trzema strzałami przeszył.—Walenty, biskup Kijowski, pasterz wielką

pobożnością i dobrymi uczynkami wstawiony; umarł 1717. Maciej, znakomity mowca XVIII. wieku. M.

Arciechowski, herbu Grabie. — Z tego domu zostawiło kilku piękną pamiątkę w gorliwości niespracowanej w usługach kraju. —

Arciszewski, herbu Prawdzie. Krzysztof, kasztelan Przemyski, a później starosta Kamieniecki, jako pułkownik odznaczył się dzielnym bronieniem miasta Lwowa od napaści Chmielnickiego r. 1648. Doznając w kraju różnych przeciwności, udał się do Holandyi, będącej na ów czas w wojnie z Portugalczykami na drugiej połowie ziemi, gdzie pragnąc sławy, przyjął służbę wojskową. Poznawszy stany Holenderskie biegłość wojenną i odwagę Arciszewskiego, uczynili go admirałem i rządcą Brazylii, zdobytej na Portugalczykach. W tej najwyższej godności rozwijając Arciszewski niezwykłą sprężystość, prawie wszystkie w tym kraju znajdujące się dzisiaj twierdze: Rio-Janeiro, Baja, Pernambuco i t. d. powystawiał. Liczne zwycięstwa nad Hiszpanami, taką mu u Holendrów zjednały sławę, że na uwiecznienie pa-

miątki tegoż, kazali wybić duży medal z napisem łacińskim, wyrażającym ich wdzięczność za wielkie jego czyny. Zateśknął jednak Arciszewski do własnego kraju, i powrócił do Polski, gdzie też umarł w Lesznie roku 1650. E.

Piotr, brat Krzysztofa, kasztelan Sannocki, starosta Pilźnieński z polecenia Zygmunta III. odprawił kilka ważnych podróży do Szwecyi i Pragi, następnie dowodził z chwałą artylerji polskiej, w której umiętności, nauki w Holandyi pobierał.

Jakób Arciszewski, herbu Rola, był kanonikiem Krakowskim, gdzie uczynkami miłosiernymi dla ubogich i życiem nienagannem wielkie poważanie sobie zjednał, Biegły w prawie, dwa razy piastował godność rektora akademii Krakowskiej; † 1533. M.

Arciuszkiewicz, herbu Swierczek, dóm kwitnący w Stonimskim.

Ardek z Pomorskiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.

Aremowicz, zapisany w aktach Wileńskich r. 1763. M.*

Arnold Jerzy, medycyny doktor, członek Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół nauk, przyczynił się swemi rozprawami niemało do wyświecenia światła medycyny w Polsce; umarł 1827. M.

Artenski Rafał, z Łowicza, przysłużył się literaturze wydaniem kilku dobrych poezyi r. 1672—1685. M.

Arynek, herbu Lubicz, rodzina na Mazowszu, wywodzi swoje pochodzenie od Gotów.

Asiewicz, w aktach Wileńskich roku 1764 zaszczytnie wspomniony. M.*

Asman. nobilitowany r. 1673 za odznaczenie się w bojach. M.*

Aster, nobilitowany r. 1768. M.*

Au Jakób, nobilitowany r. 1790. M.*

Audziejewicz, herbu Slepowron.

Augustynowicz Jakób, arcybiskup Ormiański we Lwowie r. 1737, mąż

szczególnej dobroczynności dla ubogich, wyrobił pierwszy u Rzeczypospolitej polskiej fundusze na utrzymanie godności biskupiej. M.

Augustynowski, herbu Ogończyk; Stanisław, burgrabia Malborski za Władysława IV., mąż nieugiętej tęgości w trudnym położeniu kraju.

Auliński Adam, akademik Krakowski (1611), mąż wielkich nauk i w poezyi biegły. M.*

AUERSZWALD.

Opis herbu,

Dwa lewki białe, jeden nad drugim w polu czarném, na hełmie głowa żubra z rogami. Jana, wspomina Niesiecki jako męża w zajściach wojennych doświadczonego serca.

Awak, obacz Wakowski. M.

Axamitowski, herbu Gryf; według Wielądka dóm starodawny na Mazowszu.

Azarewicz, zapisany zaszczytnie w aktach Wileńskich r. 1762. M.*

Babecki, herbu Cholewa. — Jan, dzielny rycerz w pierwszych wojnach z Turkami; odznaczając się nadzwyczajnym mężstwem, popadł w pewnej utarczce z najezdnikami w niewolę niewiernych, od których do galar przykuty, tamże i życie zakończył. Jakób, przy zdobywaniu Pskowa r. 1582 wstał się niepospolitým mężstwem. Wielu innych tego domu chwali Okólski z waleczności.

Babecki, herbu Dołęga, dóm starodawny na Mazowszu. — Walenty, akademik Krakowski w połowie XVIII. wieku, znakomity wierszopis. M.

Babicki, herbu Dołęga. M.*

Babiec, dóm wywodzący swoje pochodzenie z linii książąt Ruskich. M.*

Babillo z Witkowisk, pisał się na elekcyi Stanisława Augusta. M.*

Babinowski Matensz, kanonik Żmudzki w pierwszej połowie XVII. wieku, celował na zgromadzeniach synodalnych niepospolitým rozumem i umiarkowaniem.

Babiński, herbu Bończa; Siemon, rycerz na dworze księcia Ostrogskiego, wojewody Kijowskiego, niemało położył zasług w bojach z Tatarami, torując temi drogę do sławnych zwycięstw.

Babonaubek Daniel Tadeusz, urodzon w Persyi z rodziców Armeńskich, przyjął służbę w wojsku polskím, gdzie dosąpił rangi rotmistrza lekkiej chorągwi, a odznaczając się we wszystkich kampaniach nieustraszoným mężstwem, otrzymał indygenat roku 1676.

Babski, herbu Radwan, dóm starożytny w województwie Rawskim, którego synowie z nauk i mężstwa słynęli. Aleksander, w walce z Tatarami na Podolu poległ śmiercią chwalebną; zwłoki zostały sprowadzone do Kamieńca, gdzie też na pamiątkę jego zgonu fundowano klasztor Dominikanów. Ludwik i Erazm, bracia tegoż, zakończyli zawód rycerski niemniej z wielką sławą na Wołoszczyźnie. — Dymitr, urzędnik grodzki Krakowski, położył niemałe zasługi tak przez gorliwość w obowiązkach swoich, jak i przez opisanie strasznej zarazy morowej, r. 1677. M.

Bachmiński, sędzia sejmowy r. 1787, słynny z prawości obywatelskiej. M.

Bachewski, herbu Korwin. Sebastian, głosował na elekcyi Augusta II. — Feliks, dziekan Ołycki, mąż niepospolitých nauk, wydał kilka dzieł treści moralnej. M.

Bachrynowski, obacz Bahrynowski.

Baczewski z ziemi Łomżyńskiej, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Bączalski, herbu Gozdawa, dóm słynący niegdy z nauk i dzielności oręża w Płockiem i na Podgórzu. Jan, rycerz cho-

ragwi ussarskiej Stanisława Potockiego roku 1665, wstąpił się walecznością w bojach.

Baczyński, herbu Sas, dom kwitnący w województwie Ruskiem, pisał się z Baczyny pod Samborem.

Badeni, herbu Bończa. Leonard, za położone zasługi nobilitowany r. 1768. — Stanisław, regent Stanisława Augusta, pomimo posiadania wielkich względów króla, nie pragnął nigdy korzystać z łaski jego; oddawszy się następnie życiu wiejskiemu, zostawił potomności wzór do naśladowania; umarł w sędziwym wieku r. 1824. M.

Bądkowski z ziemi Dobrzyńskiej, głosował na elekcji Władysława IV.

Badowski na Mazowszu; dwóch braci pisał się na elekcji Augusta II.

Bączyński, herbu Junosza, dom z dzielnicy Rościszewskich. Jan, miecznik Wołyński i tegoż dwóch synów, odznaczyli się w usługach kraju; Franciszek jako deputat sejmowy na Ukrainę r. 1633; Ludwik, wojski Chełmski zalecony z dziełrycerskich r. 1662.

Bagiński, herbu Radwan. M.*

Bagnicki, herbu Slepowron. M.*

Bagniewski, herbu Bawoł, różni się od herbu Wieniawa albo Pomian tén, że nie ma ani pierścienia w nozdrzach, ani miecza przez głowę. Stanisław, przeor konwentu Oliwskiego zakonu ś. Bernarda r. 1643, mąż niepospolitych nauk i życia przykładnego.

Bahrynowski obacz Bakrynowski.

Bahryński w województwie Kijowskiém. Tego domu przodek Stefan, setnik Kozacki za okazane mężstwo i odwagę nobilitowany r. 1676.

Bajecki Teofil, marszałek Lidzki, za Jana III. sprawował ważne polecenia.

Bajer, herbu Leliwa. Andrzej, biskup Chełmiński i Pomezanii, mąż wielkiej ludzkości; † 1785.

Bajerski, herbu Fogelwander, starożytny dom w Prusiech; Jan, wojewoda Pomorski r. 1477.

Bair Jędrzej Ignacy, umiętny w różnych językach, piastował za króla Michała godność najwyższego pisarza skarbowego, poczem w nagrodę zasług nobilitowany został. On też podpisał elekcyę Jana III.

Bajsen, herbu Wiewiórka. M.*

Bąk, herbu Zadora, tak nazwan od góry bąkowej, o których obszerniejsze wspomnienie pod Lanckorońskim.

Baka, herbu Masalski, pochodzący z Siewierza. Dwaj rotmistrze tego nazwiska odznaczyli się za panowania Zygmunta Augusta nadzwyczajną walecznością w bojach. Wielu innych z tego domu, piastujący urząd i godności, niemniej zjednali sobie pochwałę narodu. Bazyl, władyka Chełmski r. 1516, dla przykładnego życia wielce sławiony na Rusi. Od tych przeszali się też potomkowie Bakowskiemi.

Bakałowicz Mikołaj, nobilitowany za położone zasługi r. 1790. M.*

Bakanowski, herbu Lubicz, dom ten zamieszkały na Litwie za króla Aleksandra, nadane miał sobie dobra w nagrodę zasług w Smoleńskiem. Bazyl, odznaczył się orężem w wielu bitwach, fundował następnie klasztor i kościół OO. Dominikanom w Nieświeżu, w którem też został pochowany. —

Bakowiecki, herbu Wukry, dom jednego gniazda, co Mikosiejów i Deniszków. Z tych Józef Mikosiej, dziedzic na Bakowcach, pierwszy był nazwan Bakowiecki. Józef, drugi tego imienia, będąc lat 16 sekretarzem Zygmunta III., postąpił na skarbnictwo Wołyńskie; w tym zawodzie porzucał świat, szukał w życiu zakonném odczyszczenia, poświęcając się w głębokiej pokorze usługom klasztornej, lecz i tam od króla niezapomniany, został na Archymandrytę Żydyczyńskiego, a w krótko na Władkę Włodzimierskiego wyniesiony. W tej godno-

ści pracował gorliwie za unją Rusi, i zapatrył katedrę swoją zamkiem i wałami tak trwałemi, że też następnie napadom Tatarskim oprzeć się zdołała; umarł 1655.

Bąkiewski z Nowogrodzkiego, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Bąkowski, herbu Gryf, Piotr z Bąkowa, podsędek Krakowski r. 1410, jest niejako pierwszym tego domu. Walenty, mąż wślawiony z mężstwa i szczodroty chrześcijańskiej, zakończył życie cnotliwe r. 1517 we Lwowie. Paweł, zakonu OO. Jezuitów, celował nad inue nauką i życiem świętobliwym; był oraz wspomoczyćcielem nowicyatu Krakowskiego, któremu pewną sumę przekazał; umarł 1617. Krzysztof, dziekan Chełmski i sekretarz królewski, dał piękny przykład zachowania zgody na sejmie Warszawskim r. 1643.—Jeden z tego domu położył niemałe zasługi około winnicy Pańskiej, odprawił bowiem trudną podróż do Chin jako misjonarz apostołski. Wielu innych piastowali z zaszczytem urzęda krajowe.

BAKOWSKI, herbu Ryś.

Opis herbu.

Ryś w prawą stronę tarczy bieżący z głową skreconą, jak gdyby w tył poglądał obzierając się, mając koronę na głowie; nad hełmem trzy lilie, z których średnia nieco wyższa nad inne, a na niej gwiazdka o 6ciu grankach.—Dóm jeden z Jackowskimi,

przyjął tę nazwę od dóbr swoich Bąkowa. Jeden z przodków tego rodu, położył fundacyę Kartuzów pod Gdańskiem. Jan, chorąży Malborski, starosta Kiszewski, ujęty miłością zgody i powszechnego dobra kraju,

ustąpił na sejmie r. 1616 od wszystkich pretensyi zaległych mu sum na tem starostwie, niemniej szczodry dla chwały Boga, na erekcyę kościoła Szotlandzkiego w Gdańsku sumę 5,000 złotych wypłacił.—Piotr, brat tegoż, mąż gładkiej wymowy i nienaruszonej cnoty obywatelskiej, po trzykroć posłował na sejmy; umarł 1640.—Jan Ignacy, wojewoda Pomorski, położył zasługi w poselstwach mu poruczonych do Moskwy, Elbląga i Torunia; dbając przytem o podniesienie wiary chrześcijańskiej, wystawił w Gdańsku r. 1666 kościół i klasztor dla OO. Reformatów, drugi w Kiszporku, wspierając nadto hojnie kolegium jezuickie w Gdańsku. Wielu innych z tego domu piastowali wyższe urzęda w koronie.—Bąkowski hr. Jan Wincenty, mąż znakomity w naukach, a nadto umiętny w rytmownictwie, dla ustalenia Zakładu naukowego imienia Ossolińskich we Lwowie, niemałe położył zasługi; umarł 1826. M.

Bakrynowski albo **Bahrynowski**, herbu Leliwa. Dóm ten mający pochodzenie od książąt Druckich, a tem samem od Włodzimierza, jednawładcy Rusi, kwitnął w województwie Kijowskiem.

Bał, herbu Gozdawa, dóm wywodzący swój początek od Gotów.—Michał, syn Jana z Nowegotańca, stolnika Sanockiego, będąc na dworze Kazimierza Jagiellończyka, z nauk i dobrych obyczajów tak się podobał temu królowi, że go swym posłem do postronnych dworów uczynił. Pomimo świetnych widoków, wyrzekł się jednakże świata i honorów i wstąpił do zakonu ś. Franciszka, w którym takie zjednał sobie zaufanie przełożonych, że będąc jeszcze dyakonem, posłanym został do Czech dla powściągnięcia szerzącej się herezyi Husytów.—Trwając tam czas niemały, i odszczególniając się przykładnem życiem, gdy mu następnie Arcybiskupstwo Pragskie ofiarowano, li z głębokiej pokory nie przyjął takowego, lecz wróciwszy do Polski, rządy swego zakonu objął, które z zamiłowaniem publicznego dobra, chwalebnie sprawował. Za jęgo to staraniem stanęły

klasztory w Samborze i Bydgoszczy, on to urządził missye katolickie na Ruś, Wołoszę i do Tatury. Pełen zasług około kościoła katolickiego, zakończył życie w Krakowie r. 1495. Reszta czterech synów zwyż wspomnionego Jana, stolnika Sanockiego, jako i tych potomkowie, piastowali różne urzęda i dostojenstwa w kraju aż do najnowszych czasów, z których Piotr, podkomorzy Sanocki, mąż niepospolitych cnót obywatelskich, założył od imienia domu swego miasteczko Baligród z zamkiem obronnym r. 1614. Fundował oraz i kolegium Jezuitów w Krośnie, kościół z klasztorem dla XX. Franciszkanów w Sanoku, ogółem zaś przykładał się jak najgorliwiej do oświecenia ludu prostego, dla którego w majątnościach swoich szkółki zakładał i kościoły budował.

Balakier Fiedor, poborca łanowy w ziemi Mozyrskiej.

Balassa, nobilitowany r. 1768. M.*

Balbas, herbu Łabędź. M.*

Balcerowicz, herbu Doliwa. M.*

Balewicz na Litwie, nobilitowany roku 1775. M.*

Balicki, herbu Ostoja, dóm kwitnący w województwie Ruskiem, przyjąwszy nazwę od Balic, majątności Jacka.

Balicki, herbu Topor. Dóm ten bierze początek z Tęczyńskich, którzy pisali się z Balic. Jędrzej, słynął z mężstwa w wojnie Tureckiej pod Władysławem Warneńczykiem na Węgrzech; Hynko, toż samo wojując tamże r. 1443, poraził w ziemi Bułgarskiej na głowę najezdnicze tłuszcze tureckie, a zabrane na nich chorągwie, zawiesił w Budzinie w kościele Najśw. Panny Maryi. Paweł, postował r. 1471 od króla Kazimierza IV. do Czech na sejm elekcyjny, dla zalecenia syna jego do tronu. Jakób, rotmistrz królewski w bitwie pod Obertynem z Wołoszą roku 1531, dał dowody nadzwyczajnego mężstwa. Jan, poległ pod Kamieńcem od szabl tureckiej.

Nr. 4.

Jan Stanisław Balicki, nauczyciel języka hebrajskiego na akademii Krakowskiej r. 1670, pozyskał niemałe zalety z prac literackich. M.

Balika Izajasz i Jerzy Purkułapowie, szlachta Wołoska, za położone zasługi w Polsce, otrzymali indygenat r. 1607.

Balikiewicz, wspomniony zaszczytnie w aktach Wileńskich r. 1763. M.*

Baliński, herbu Jastrzębiec; gniazdo domu tego pochodzi z Balina w Sieradzkim. Baliński, wojski Sandomierski, z nauk i życia przykładnego wielce poważany.

Baliński, herbu Ogończyk, niegdy w województwie Kujawkiem Bułatem zwany.—Adam, kasztelan Bydgoski, starosta Kruświcki, wstawił się nadzwyczajną odwagą w bitwie pod Tczewem, r. 1577.

Baliński, herbu Przosna, dóm w ziemi Pruskiej rozkrzewiony; z tego Jan, wojewoda Pomorski za położone zasługi w odbudowaniu zamku Gdańskiego swoim kosztem i osobiste poświęcenie się, od króla Kazimierza wielce poważany i udarowany. Jan, kasztelan Gdański, zamek Malborski z upadku dzwignął. Z potomstwa jego piastowało wielu godności urzędowe w Prusiech i w ziemi Dobrzyńskiej, odznaczając się niemniej prawością obywatelską.

Ballus, z tych pierwszy Stefan, otrzymał indygenat w r. 1685.

Balaban, herbu Korczak. Przodek domu tego niejaki Badera, walcząc w ziemi Kroackiej r. 1405 z Turkami, przyczynił się swą walecznością sławnemu Skanderbergowi do świetnych zwycięstw nad nieprzyjaciółmi, przyciśniony atoli w Albanii od szerszej się potęgi tureckiej, wyszedł z całą swą rodziną z ojczyzny i osiadł najprzód na Rusi, zkąd się do Litwy przeniósł, gdzie następnie radą i orężem mężnie służył.

Gedeon, mąż niezwykłych zdolności, na usilne żądania szlachty ruskiej władką Lwowskim obrany r. 1566, urządził klasztor

ś. Onufrego we Lwowie i drukarnię przy nim założył. Arseni, podobnie władyka Lwowski z Bazyliem, bratem swoim dobra popo-
litego pilnie przestrzegając, niemało położyli
zasług dla kraju; synowie ostatniego: Jan,
pod hetmanem Mieleckim walecznością się
wstawił; Aleksander, starosta Winnicki,
Rohatyński i Trembowelski, złamany nawałą
nieprzyjaciela w bitwie pod Cecorą, gdzie
się do upadłego bronił, dostał się w niewo-
łę Turecką, za którego atoli Rzeczpospolita,
pamiętna na jego zasługi wojenne, 10 tysię-
cy ze skarbu koronnego tytułem okupu wy-
liczyła; r. 1623. On to był, który zamek
Trembowelski swoim kosztem z upadku po-
dźwignął. — Marcin, walcząc z zapalem
w bitwie pod Chocimem r. 1621, rozsieka-
nym został od Turków, którym się poddać
nie chciał.

Aleksander Bałaban, niemający z
poprzedniemi żadnych związków familijnych,
za ofiary, jakie dla popierania wojny Ture-
ckiej hojnie sypał, został na sejmie korona-
cyjnym r. 1676 nobilitowany.

Balan, dóm wywodzący swój począ-
tek z linii książąt rusko-polskich. M.*

Bałaszko, herbu Łabędź, dóm kwi-
tnący w województwie Wileńskim.

Banaszewicz Adam, radca szkoły
ś. Ducha w Krakowie r. 1687, położył nie-
małe zasługi około wykształcenia ówczesnej
młodzieży, której dawał przykład wzorowem
swém życiem. W poezyi niemniej był bie-
głym. M.

Banczakiewicz, nobilitowany roku
1790. M.*

Bandinelli Franciszek i Miko-
łaj, na sejmie Grodzieńskim r. 1726 w kom-
put rycerstwa polskiego policzeni.

Bandtkie Jerzy Samuel, urodzo-
ny w Lublinie r. 1768, słynął naukami w
całej Sławiańszczyźnie i daleko po za jej krań-
ce. Prace jego odnosiły się jedynie do dzie-
jów narodowych i do badań języka ojczyźnego.

Jako bibliotekarz akademii Krakowskiej, po-
łożył wielkie zasługi nietylko do jej odbu-
dowania, ale i uporządkowania. — Pod cięż-
żarem niezmordowanej pracy, uległ pełen
chluby dla kraju r. 1835. M.

Bandrowski, herbu Sas, w woje-
wództwie Ruskiem. Jan, podpisał elekcję
Władysława IV.

Bandurski, wspomniany z zaszczy-
tem w aktach Kościańskich. M.*

Baniewicz, zapisany w archiwach
Wileńskich r. 1763. M.*

Bańkowski, herbu Ryś, odnoszący
miano od Bańczyc; z tych Klemens, pod-
stoli Łęczycki r. 1436, podpisał pokój Brze-
ski; Mikołaj i Aleksander z Podlasia,
głosowali na elekcji Władysława IV.

Baraniecki, herbu Sas, dóm kwi-
tnący w XVI. stuleciu w województwie Ru-
ském. Damian, sędzia kapturowy Lwowski
r. 1737, zalecony z surowej sprawiedliwości.

Barankiewicz, nobilitowany roku
1790. M.*

Barankowicz Marcin, akademik
Krakowski r. 1672, i Stanisław, obaj
niezli poeci. M. — Jakób, biegły w nau-
kach i pilny w obowiązkach stanu swego,
piastował zaszczytnie godność rektora kościo-
ła i gospody ś. Stanisława w Rzymie, roku
1649. M.

Baranowicz, herbu Junosza. Inny
znowu herbu Syrokomla: Z tych Józef, pi-
sał się z Trockiego na elekcji Władysława
IV., Konstantyn zaś i Michał z powiatu
Lidzkiego na elekcji Jana III.

Baranowicz Łazarz, archiepiskop Sie-
wierski roku 1670, mąż uczony i uczonych
przyjaciel. Pracując osobiście nad wydaniem
dzieł duchownych, podniósł drukarnię Kijow-
ską, sprowadzając do niej szyćcharzów i od-
lewaczów, gdzie też jego kosztem wiele ksiąg
drukowano. M.

Baranowski, herbu Grzymała.
Jakób z Baranowa nad Wisłą, podstoli

Sandomierski, podpisał pokój Brzeski r. 1436. Stanisław, opat Benedyktynów w Tyńcu, położył zasługi przy odnowieniu kościoła tamże; Wincenty, synowiec i następca poprzedzającego na tej godności, mąż pokoju i chrześcijańskiej pokory, ułatwił wszelkie spory o dobra klasztorne; † 1558.

Baranowski, herbu *Jastrzębiec*. Wojciech, mąż wielce roztropny na radach i odznaczający się uminością prawa, doszedł do pierwszej godności w koronie. Jako biskup Przemyski, następnie Płocki, Kujawski, a naostatek arcybiskup Gnieźnieński, dla wybornych przymiotów pozyskał wielkie poważanie Stefana Batorego, Zygmunta III. i całego narodu. Niemalże też położył zasług około uporządkowania kościoła; on to pierwszy ze względu pilniejszego przestrzegania i karności podzielił dyecezye na dekanaty, zaś dla kształcenia młodzieży do stanu duchownego, fundował seminarium w Pultusku, które jak i inne dobroczynne zakłady hojnie w fundusze zaopatrzył; † 1615.

Baranowski, herbu *Łódzia*, dóm w wielkiej Polsce rozkrzewiony, z którego *Wojciech* słynął z waleczności.

Baranowski, herbu *Ostoja*. Jan, pułkownik Ordynacki odznaczył się w boju z Tatarami r. 1690, z szczupłym bowiem zastępem uderzył odważnie pod Konstantynowem na tłuście najeźdźnicze z łupem powracające i plon odebrał, lecz napadnięty tuż od następującego drugiego oddziału wroga idącego w 12 tysięcy, i postrzelony ciężko, popadł w niewolę, z której wywikławszy się, otrzymał w nagrodę cześnikostwo Lwowskie.

Baranowski, herbu *Prawdziec*, dóm kwitnący w województwie Lubelskiem.

Baranowski, herbu *Rawicz* w Krakowskiem. Z wielu członków domu tego odznaczyli się: Stanisław, osobliwszą szczodrobliwością dla chwały Boskiej; Samuel zamikowaniem stanu wojskowego, przepędził bowiem całe życie swoje w obozach; Ję-

drzej naostatek, poległ na polu sławy w wojnie pruskiej przeciw Szwedom.

Barański, herbu *Słepowron*. Barnabas, kapłan zakonu ś. Franciszka, słynący z miłosierdzia dla ubogich, dla których wyżywienia słowem i uczynkiem nieprzerwanie działał, umarł jako gwardyan klasztoru Bieckiego r. 1715, zostawiwszy nadto osobliwszy wzór życia ostrego. Z.

Barberiusz, herbu *Pobóg* z tą tylko odmianą, że koło podkowy znajdują się trzy gwiazdy, jedna z nich pod podkową we środku, dwie drugie zaś wedle krzyża nad podkową. Gwilhelm, szlachcic Francuzki, zasłużony w wojsku polskiem z waleczności, na zalecenie hetmana Chodkiewicza tym klejnotem na sejmie r. 1607 zaszczycony. —

Barbowski Jerzy, chorąży Jana Bohusza, dawszy dowody rycerskiej odwagi, konstytucją sejmową r. 1662 między synów koronnych policzony.

Barcik Jan, zostawił niektóre poezye r. 1560. J.

Barcikowski, herbu *Jasieńczyk*. Kilku z tego domu pisali się na elekcyi Augusta II.—*Jadwiga*, słynęła z dobroczynności dla kolegium Jezuitów w Rawie; † 1708.

Barczewski Jan, akademik Krakowski, znakomity poeta. J.

Bardleben, nobilitowany za usługi wojenne r. 1768. M.

Bardski, herbu *Szaszor*. Mściąg, wojewoda Poznański, podczas panowania Władysława Jagiełły szczęśliwie walczył z Krzyżakami, wdzierającemi się do Wielkiej Polski. Toż samo syn jego Maciej, starosta Bydgoski, mąż osobliwszych przymiotów rozumu, wstawił się wielką roztropnością w bojach, zaco w nagrodę różnemi przywilejami od króla Kazimierza IV. obdarzony został; r. 1457.

Bardziński, herbu *Abdank*, w Inowrocławskiem od Bardzinataknazwany; Jan Adam

przeor Dominikanów w Warszawie, przy pilnem zawiadywaniu obowiązków swoich, pracował oraz nad tłumaczeniem klasyków łacińskich na język polski, które to tłumaczenia zalecają się z wiernego przekładu i zwiezłości poezyjnej; umarł 1730. M.

Bariotti Jerzy, pułkownik w wojsku Litewskim, dawszy dowody mężstwa w wojnach Kozackich i Moskiewskich, obdarzony szlacheństwem na sejmie r. 1662.

Barkacki Sebastyan z Sandomirskiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Barkman Grzegorz, sekretarz Gdański, nobilitowany r. 1658. M.*

Barnewal, nobilitowany r. 1775. M.*

Barowski Werych i Aleksander z Trockiego, podpisali elekcyę Władysława IV.

Bars Franciszek, nobilitowany roku 1690. M.*

Barsoba z Brzeskiego (Lit.), podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Baszcz obacz Bartsch.

Barszczewicz Kazimierz, prowincyał zakonu XX. Karmelitów w Polsce; za jego to staraniem wystawiony został kościół ś. Marcina we Lwowie r. 1736. M.

Bartkowski, herbu Przegonia, dóm zamieszkały w województwie Bełzkiem. Walenty, sędzia grodzki Bełzki w połowie XVII. wieku, odprawiał sądy nie według opisanych praw, lecz według zdania swego sprawiedliwie miłością ojcowską, a nie srogością sędziego. M.

Są też Bartkowscy i herbu Tarczala w Sieradzkiem.

Tego imienia porucznik polski w kampanii Hiszpańskiej, poległ przy pamiętnem zdobywaniu Saragosa, r. 1808. — Maciej, znamienny poeta w Łucku. M.

Bartlicki Bartłomiej, wspomniony w relacji z waleczności i odwagi w bitwie pod Obertynem z Wołoszą r. 1531.

Bartliński.

Opis herbu.

Sowa stojąca na pieńku o dwóch sękach, dzióbem w prawą stronę skierowana, mająca skrzydła niby do lotu w górę wspięte. Pochodzenie tego herbu nie jest w żadnym autorze podane. —

Bartlińscy stynęli z cnót rycerskich i gospodarności na Pomorzu, z kąd też na elekcyę Władysława IV. głosowali.

Bartnicki, herbu Dołęga. Mikotaj, kustosz Płocki i sekretarz koronny roku 1561, podpisał elekcyę Aleksandra. — Tomasz, kasztelan Płocki, podpisał intercyzę ślubną między Zygmuntem I. i Barbarą Zapolanką r. 1512. — Tego imienia malarz zawołany we Lwowie, wykończył wewnętrzne malowanie kościoła XX. Bernadyków tamże r. 1740. M.

Bartochowski, herbu Rola. Jan, starosta Babimojski, zasłużony z dobroczynności dla zakonu ś. Franciszka w Poznaniu. Wojciech, podczasy Wieluński, pisał się na elekcyi Stanisława Augusta.

Bartodziejski, herbu Łabędź, w województwie Sandomierskiem. Stanisław i Jędrzej, pisali się na elekcyę Augusta II.

Bartolanus. Przodek domu tego Stanisław, przybyły z Włoch do Polski, odszczególnił się walecznością w wojnach na Wołoszy i Inflantach pod Zamojskim, następnie posłował w interesach korony do Hiszpanii, Anglii i Niderlandów, z których sprawiwszy się należycie i z godnością, powołany został na sekretarza Zygmunta III. †1618. M.

Bartold, herbu Grzymała; ciż pisali się z ziemi Ciechanowskiej na elekcyę Augusta II.

Bartosz (z Trembowli), mąż rycerski wstawił się walecznością w bitwie pod Malborkiem r. 1410. *M.*

Bartoszewicz, nobilitowany r. 1764.

Bartoszewski, herbu Bończa, w ziemi Chełmskiej.

Bartoszewski, herbu Jastrzębiec. Wojciech; z województwa Poznańskiego, podpisał elekcję Augusta II.

Bartoszewski, herbu Zadora. — Walenty, zakonu Soc. Jesu, znakomity pisarz dzieł duchownych w XVII. wieku, zostawił kilka pięknych utworów poetycznych. *M.*

Bartoszewicz, według Wielądka herbu Łada; jeden z tego domu podpisał się z Witebskiego na elekcyi Jana III.

Bartsch, herb podobny zupełnie do Achingera, mający w tarczy i na hełmie wiewiórkę, przednimi nogami wspiętą do góry. Z podobieństwa zbliża się też i do Bażeńskich, do których dzielnicy należą. Z tych sławny Bartsch, generał w wojsku koronnem cudzoziemskim, odszczególnił się tak żarliwością w wierze katolickiej, jak i umiejętnością w sztuce wojennej. Pod jego to dozorem usypane zostały okopy ś. Trójcy na Podolu. Drugi tego imienia, major regimentu Kamienieckiego, mąż wielbiony z dobroczynności. —

Barwiński, wspomniany zaszczytnie w aktach Oszmiańskich. *M.*

Baryczka.

Opis herbu.

W tarczy złotej dwie podpory, w których pośrodku dwa krzyże, jeden w górze prosto, drugi u dołu obrócony, lecz oba jedną linią połączone. Lwo, słynący na Węgrzech z dzieł rycerskich, przybył pierwszy z Koloma-

nem, królewiczem węgierskim do Halicza r. 1207. Gdy jednak Ruś domowemi wojnami zagorzała, to przeniósł się Iwo do Mazowsza, gdzie dla znakomitych przymiotów dostąpił honorów i majątności. Stracił też trzech synów w obronie kraju przeciw Litwinom. — Henryk, wstawił się walecznością na Szlązku. — Marcin, kaznodzieja katedry Krakowskiej, miłośnik prawdy i gardzieli wszelkich marności światowych, nadto kapłan wielkiej wymowy, gdy na rozkaz biskupa swego, króla Kazimierza III. do poprawy życia upomniał, odniósł z prawdziwym poświęceniem się więzienie, a potem i śmierć samą r. 1349.

Wojciech, sławny z dzieł rycerskich, poległ w obronie króla swego w bitwie pod Warną; Szymon, brat Wojciecha, naśladowając cnoty jego, wstawił się walecznością w Polsce i w Czechach. — Wojciech, starosta Ujezdowski, odznaczył się mężstwem pod Strygoniem, Smoleńskiem i Kirchholmem, zaco osobliwsze względy i poważanie Rudolfa II. cesarza, Zygmunta III. i Władysława IV. królów polskich pozyskał; † 1643. — Stanisław, biegły w sztuce wojennej: puszczania ogniów i stawiania machin, wielce się przyczynił do zwycięstw pod Zborowem, Beresteczkiem i Żwańcem; on też odebrał Szwedom Toruń, Kraków i Warszawę. — Wielu jeszcze z domu tego zostawiło zaszczytną pamiątkę z niepospolitych nauk i szczodroblewości dla sług Bożych.

Barczyński w Kaliskiem, podpisał elekcję Stanisława Augusta. *M.**

Barzy, herbu Korczak, dóm wywodzący swój początek z Włoch. Stanisław, wojewoda Krakowski, dziedzic na Wiśniczu, jako marszałek koronny podpisał unję Podlasia z koroną r. 1569. — Piotr, kasztelan Przemyski, starosta Lwowski, mąż pełen zasług na wojnach i w radzie, postował od Zygmunta Augusta do Hiszpanii, gdzie go też śmierć zaskoczyła r. 1573. — Andrzej, brat tegoż, odbudował Zamek Lwowski, tak

nazwany niższy na lepszy kształt i z twardego materiału.

Barzykowski, herbu Sulima. *M.**

Barzymowski, herbu Belina. *M.**

Bastian Henryk, nobilitowany roku 1790. *M.**

Baszko, pisał pierwszy historię polską r. 1273. *M.*

Batkowski Stanisław, kanonik Krakowski, zostawił błogą pamiętkę w dobroczynnych uczynkach, których osobliwszym był miłośnikiem. *M.*

Batory, herbu Trzy zęby. Dóm znany w ziemi Siedmiogrodzkiej, przyszedł do Polski w osobie Stefana, obranego królem po ustąpieniu Henryka Walezjusza, roku 1575. Był to jeden z najdzielniejszych królów, jacy władali Polską. Sam uczony, kochał i opiekował się naukami, a akademia Wileńska winna mu swoje powstanie. Ledwo wstąpił Batory na tron, pokazał że był królem; upokorzył bowiem rokoszujących Gdańszczan i dał dzielny odpór Tatarom. On był prawie jednym królem, którego się obawiała nasza szlachta i którego rozkazy wypełniała, wskutek czego urosło przysłowie: „Za króla Stefanka, strach i na panka.“ Zdolny do dania odporu i zgromienia nieprzyjaciół, ubamował i zewnętrzną rozpustę; i zapewne byłby ustalił pomyślność kraju, gdyby zbyt wczesna śmierć nie zebrała go ze świata; umarł w Grodnie 12. Grudnia 1586. — Jędrzej, synowiec jego, Kardynał i Biskup Warmiński. Pełen wielkich zdolności, lecz bynajmniej na księdza nie stworzony, gdy się przy dziedzicznym księstwie Siedmiogrodzkiem utrzymać pragnął, w kwiecie wieku poległ od żelaza Wołocha; r. 1599. *M.*

Batowski, herbu Trzy zęby. *M.**

Batto, nobilitowany r. 1768. *M.**

Baur Jędrzej, nobilitowany na sejmie r. 1673, od którego przewali się też potomkowie jego Baurskiem.

Baworowski, herbu Prus II. — Według niektórych autorów przybył ów dóm

z Czech, gdzie miał nazwę Baworski; według innych kupiwszy dobra Baworów na Podolu, od tych się Baworowskim przezwął.

Baworowskich herb zawiera strzałę złotą w polu błękitnym, której wierzch żelazca jest złamany i nakrzywiony z lewej strony, koniec zaś rozdarty; przez tę strzałę idzie krzyż od szabli środkiem, między rozdartymi końcami liczba zwyczajna 8 przydana, na hełmie zaś pięć piór strusich. Wacław, na dworze Zygmunta I. piastował godność pisarza polnego kor., w której to funkcji w kawaleryi polskiej nadzwyczajnem mężem się wstawił. On fundował też zamek i miasteczko Baworów na Podolu, odmieniając oraz swój herb z Czech przyniesiony na herb Prus. — Mikołaj, syn jego z Zbarazkiej, rotmistrz doświadczonej odwagi, bronił Ruś przeciw inkursiom Tatarskim, stając mężnie w każdej potrzebie na czele ludzi własnych. Jan, dowódzca wojska posiłkowego pod Rzewuskim, mąż dzielności wielkiej i odwagi, rozplószył r. 1704 li tylko w 200 koni Szwedów pod Lwowem obozem stojących; uderzywszy bowiem nocną porą na zwyciężające dotąd zastępy Karola XII., wprawił cały obóz w zamieszanie. *M.*

B a y b u z a.

Opis herbu.

Strzała na dół żelazcem obrócona, przeszywająca głowę węża na wylot, który się na okół strzały okręcił, ze piór jej ogonem się dotyka. Strzała ta

utkwiona po między trzema grzybami, z tych jeden przed żelazcem strzały, drugie po jednemu z obydwóch stron w polu czerwonym.

Według podań bierze ów herb swój początek: że gdy pewny znaczny Murza, na dworze księcia Litewskiego bawiący, temu księciu w drodze assistował, postrzegł pełzającego się węża, którego z łuku tak dobrze ugodził, że strzała z góry lecąc, głowę mu do ziemi przybiła. Księżę patrzący na to, tego samego węża, jak się był w około strzały okręcił, za herb mu nadał; a że się na temże miejscu trzy grzyby znajdowały, więc i te do węża przydał, jego zaś Hrybunem nazwał. Potomkowie jego nabywszy majątności, pisać się zaczęli od Bajbuzowa na Rajgrodzie (w Braclawskim) Baybuzami (Baybuzkiemi). — Bajbuza Hrebunowicz Michał, otrzymał w zasługach od króla Stefana niektóre grunta nad Sułą. — Simeon, wojski Braclawski r. 1647. Paweł i Michał w Wołyńskim r. 1648, pisali się na elekcyach. — Herbem Bajbuza pieczętują się i Ambrożewicze na Litwie.

Baykowski, herbu Lubicz. Kilku z tego domu pisało się na elekcyach. — Są też Baykowscy i herbu Krzywda. *M.**

Bazalijski, zapisany w metryce Wołyńskiej r. 1528. *M.**

Bazalski Kazimierz, kapitan w pieszym pułku pod Czarneckim, zalecony od tegoż z waleczności, mianowicie na wyprawie Duńskiej, między synów koronnych policzony r. 1662. — Antoni, mąż z urodzenia i cnót obywatelskich znamienity, uposażył klasztor XX. Karmelitów w Łucku fundacją 19,000 złp. r. 1740. *M.*

Bazan, nobilitowany r. 1768. *M.**

Bażeński. Opis herbu: Murzyn trzymający w ręku wiewiórkę, siedzącą na dwóch nogach i gryzącą orzech, nakrywający grzbiet ogonem, na hełmie zaś podobny murzyn trzymający w ręku chorągiew, na której ta sama wiewiórka, co i w herbie. Pole

herbu ma być wedle jednych czerwone, według drugich żółte, wiewiórka zaś szara albo czerwona. I Bartschowie używają taką wiewiórkę, tylko bez murzyna, z czego wnioskują, że to jedna była familia.

Przodkowie domu tego zwali się de Baisen, a po naszymu Bażenscy. — Przyczyny tego klejnotu podaje Niesiecki: Jan, będący w młodym wieku w służbie wojennej króla Aragońskiego, podczas boju Hiszpanów z Maurami, gdy przeciwnika swego straszego murzyna w pojedynku stanowczym zwyciężył, otrzymał za to od zawdzięczającego się króla chrześcijańskiego pas rycerski i kosztowne upominki, z którymi powróciwszy do ojczyzny (do Prus), na pamiątkę tej odwagi, nadano mu ów klejnot. Uciśniony następnie od Krzyżaków, którzy jego dobra złupili, udał się pod opiekę króla Kazimierza IV., konferując oraz w imieniu swoim i innych obywateli, na których jarzmo Krzyżaków nieznośnie ciążyło, połączenie tej prowincyi z koroną. Po odebraniu Prus porucił tedy król polski Bażeńskiemu województwo Gdańskie i gubernatorstwo nad Prusami r. 1454. Wielu członków domu tego, piastowało z zaszczytem najcelniejsze godności w ziemi Pruskiej aż do r. 1612.

Bazylik Cyprian, jeden z pierwszych historyków polskich za czasów Zygmunta Augusta, pisał wiele ważnych i rzadkich dzieł. *M.* — Daniel, z województwa Bełzkiego, podpisał elekcyę Władysława IV.

Bączalski Seweryn, herbu Godawa, znamienity poeta na początku XVII. wieku, zasłużył się wydaniem kilku dzieł. *M.*

Beaulieu Henryk, w nagrodę położonych 14 letnich zasług wojennych w Polsce, a mianowicie na wojnach z Kozakami, Tatarami i Szwedami, na których dał świetne dowody mężstwa i umiejętności w sztuce fortyfikacyjnej, zaszczycony został indygenatem polskim r. 1662. Herb z Debolim jeden: dwa lwy na przeciw siebie do góry wspięte, trzymające lichtarz w przednich łapach.

Bębnowski, herbu Odrowąż, kwitnął już w XVI. wieku, piastując różne urzęda. Czterech z jego domu pisali się też na elekcyi Stanisława Augusta. — Rajmund, przeor klasztoru XX. Dominikanów w Sandomierzu, pisał historię kłesk tego miasta; 1736. *J.*

Bech, herbu Rogala; z tego poszli Bechowscy naszych czasów.

Beczka; herbu Beczki złotej używano li w księstwie Litewskim.

Będarski w Poznańskim, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. *M.**

Bedleński, herbu Wieniawa. — Benedykt, stolnik Poznański, podpisał pokój Brzeski r. 1436. Mikołaj, scholastyk Krakowski, mąż dla ubogich wielce szcudroblivy, fundował szkołę na zamku dla uczącej się młodzieży i dwie kamienice dla rezydencyi kanoników zbudował swoim kosztem; † 1540.

Bedlewicz, herbu Korczak w Smoleńskim z odmianą, że ukośnie płyną trzy rzeki, w hełmie zaś trzy pióra strusie. *M.**

Bedliński, herbu Leliwa. Stanisław, biskup Cesareopolski, sufragan Łucki, mąż wielce przychylny dla ludzkości i niespracowany w urzędzie pasterskim; † 1688.

Będoński Jędrzej, pisarz grodzki Włodzimierski, głosował na elekcyi Władysława IV., innych zaś trzech z Łęczyckiego na Augusta II. — Szymon Będoński, zwany pospolicie Simon Simonides, rodem ze Lwowa, jeden z najcelniejszych poetów polskich, wielce szacowany od Jana Zamojskiego, który go do rady używał i wychowanie własnego syna powierzył. Umarł w Zamościu r. 1629. *M.*

Będziński Jan i Jędrzej z Sandomirskiego, głosowali na elekcyi Jana Kazimierza. — Wojciech i Mikołaj, zaleceni z dzieł rycerskich r. 1669. — Wawrzyniec, akademik Krakowski, profesor szkoły Pińczowskiej, zasłużył się z prac poetycznych r. 1727. *J.*

Będzislowski, herbu Jastrzębiec, dóm rozkrzewiony w Mazowieckiem.

Behm obacz Bem.

Behr Jan z Inflantskiego, podpisał elekcyę Władysława IV.

Bejkowski, herbu Jastrzębiec. *M.**

Bek, nobilitowany za położone zasługi wojenne r. 1775. *M.**

Beker (Becker) Daniel, Gdańszczanin, doktor medycyny i lekarz nadworny króla Jana Kazimierza, dla swej biegłości zwykle Hypokratesem nazywany, pisał wiele dzieł medycznych; † 1653. *M.*

Bekesz. Opis herbu: Noga orla u wierzchu czarna, niżej do pazurów złota w polu brunatnem, z jednej strony wyżej przy kolanie księżyc nie pełny, z drugiej strony gwiazda, na hełmie trzy piór strusich.

Kasper, podkomorzy księżęcia Siedmiogrodzkiego, postował od tegoż do Wiednia i Konstantynopola, gdzie dla wielkich przymiotów obcych monarchów pozyskał poważanie i pokój szczęśliwie utwierdził. — W czasie wojen domowych opuścił kraj rodzimy i przybył z bratem Gabryelem do Polski. Mile przyjął ich Stefan Batory i uczynił wodzami wojsk węgierskich na żołdzie polskim będących. Obydwa dali też mężstwa i wierności dowody. Gabriel zginął pod Pleszkowem, dwiema kulami postrzelony, Kasper zaś przestał żyć w Wilnie, gdzie też pochowany został na górze wysokiej, zwaną po dziś dzień górą Bekeszową. — Władysław, rotmistrz królewski, w bitwie pod Byczyną pomimo ciężkich ran z placu nie ustąpił, poczem udawszy się do Węgier, w sprawie króla Macieja przeciw Turkom nadzwyczajną walecznością się wstawił. Tam jednym podjazdem 100 Turków trupem położył, 148 w niewolę zajął i 49 wielbłądów dobrze opatrzonych zabrał. Powróciwszy nazad do Polski, walczył śmiało ze Szwedami, za które to zasługi obdarzył go Zygmunt III. krom Wschowskiego, jeszcze i Preneńskim, Bastawskim i Hanselskim starostwami. — Jest też dóm Bekieszów i herbu Gwiazdy. *M.**

Bekier, nobilitowany r. 1678. *M.**

Bekierski, herbu Jastrzębiec z domu siarżożynego Koziorków. Stefan, zginął w bitwie pod Wiedniem r. 1683. Jan, brat tegoż, starosta Dolhecki, jako mąż wielkich obrotów, użyty był do różnych poselstw do Porty Otomańskiej, do Moskwy i do Inflant. — Jan, łowczy Żydaczewski r. 1698, zapisał na budowę klasztoru XX. Karmelitów w Drohobyczy znaczne fundusze. — Antoni, obożny polny, dziedzic na Stratynie, osobiwszy dobroczyńca zakonu XX. Piarów w Krakowie.

Bekler, nobilitowany r. 1775. *M.**

Beklewski albo **Beklewski**, herbu Nałęcz. — Jan i Jerzy z Pińskiego, stawili się na elekcję Jana Kazimierza. — Benedykt, podpisał zaś elekcję Jana III.

Belecki, herbu Leszczyc, nazwan od Bełęcina w Poznańskim.

Belica Jacek, nobilitowany r. 1790. *M.**

Belicki, herbu Gryf w województwie Krakowskim.

B e l i n a .

Herbem Belina pieczętują się: Belina, Borzymowski, Brzozowski, Czechowski, Fałęcki, Goleniewski, Grocki, Gruszczyński, Gulczewski, Jaszczultowski, Kadłubowski, Kędzierzyński, Kraska, Leszczyński, Łochowski, Młochowski, Naroński, Okuń, Podhorecki, Porudeński, Prązmowski, Skupieński, Stawski, Szczytnicki, Taranowski, Wągrowski, Węgierski, Wolski, Żeligowski.

O każdym w szczególności mówić się będzie w miejscu, które oznaczy porządek alfabetyczny.

Opisanie tego herbu.

Herb Belina składa się z trzech podków grzbietem do siebie obróconych, tak, że jedna jest z prawej, druga z lewej strony, a

trzecia pod nimi u spodu, w której tkwi miecz niemiecki w polu błękitnym, nad hełmem zaś złota ręka z mieczem do góry wzniesiona.

Paprocki o początku tego herbu podaje: że Żelisław, przodek tego domu, w wojnie Bolesława Śmiałego z Rusią mężnie się stawiąc, do znaku rodzimego jednej podkowy, dwie drugie z mieczem zamiast krzyża otrzymał. A że nieprzyjaciół przezeń porażony od dalszej zguby pomiędzy byliną po polach rosnącą się ukrywał, przeto nadano temu herbowi nazwę Bylina. Inni autorowie zaś twierdzą: że Belinowie ze krwi książąt Czeskich pochodzą, którzy z Dąbrówką, małżonką Mieczysława I. do Polski zawitali. W wojnie Bolesława Krzywoustego z Morawianami, jeden z domu tego Żelisław, walecznie swego Pana zastępując, stracił rękę od oręża nieprzyjacielskiego, co Bolesław nadgradzając, rękę mu ze złota odlaną w upominku posłał, a do trzech podków w herbie, miecz przydał. Tą ręką na hełmie w koronie i mieczem, różnią się też nasi Belinowie od Czeskich, którzy tylko trzech podków używają. — Przodków domu tego kładą Suchosława i Stomira, brabiów na Belinie w Czechach, najwyższych hetmanów w XI. wieku, których potomkowie do Polski się przenieśli, a z tych był pierwszy Żelisław za Bolesława Śmiałego r. 1064, i Żelisław drugi za Bolesława Krzywoustego, który umarł kasztelanem Krakowskim r. 1120. — Borysław, arcybiskup Gnieźnieński, mąż wielkiej powagi i pobożności, umarł w Awenionie r. 1312. Równie jeden z Belinów odznaczył się walecznością w bitwie pod Pleszkowem, gdzie ciężko został postrzelonym.

Bellefried Antoni, nobilitowany r. 1790. *M.**

Bello, nobilitowany r. 1768. *M.**

Jakób, rodem ze Lwowa, zostawił pamiętkę prac poetycznych r. 1721. *J.*

Belkar, osiągnął szlachectwo konstytucyjną r. 1790. *M.*

Bełchacki, herbu Topor. Dóm ten poświęcający się od dawna zaślaniem kraju od napaści, dał oczywisty dowód tego, gdy w bitwie pod Batowem czterestu Bełchackich mężnie na placu legło. Czterech tego imienia głosowało na elekcyi Władysława IV. — Jan Michał, łowczy Buski, zabrany w wieku młodocianym w jasyr od Tatarów, gdy po ośmiu latach niewoli do ojczyzny powrócił, bronił ją z wielką odwagą przeciw Szwedom i tłuszczy najezdniczej Tatarów. — Balcer, burgrabia Krakowski, podobnie będący w niewoli Tureckiej, krzywd poniesionych w bitwie pod Wiedniem (r. 1683) dostatecznie się odplacił. — Adryan, sędzia grodzki Krakowski r. 1689, w zastugach trzymał arendą ziemię Oświęcimską i Zatorską. *M.*

Bełdowski, herbu Jastrzębiec, dóm rozkrzewiony w Brzeskiem i Kujawkiem. Jan, mąż wstawiony z męztwa, posłował wspólnie z innymi do Siedmiogrodu z ofiarowaniem korony Stefanowi Batoremu. Kilku z domu tego pisało się na elekcyach królów: Kazimierza IV., Jana III. i Augusta II. — Wedle Niesieckiego są też Bełdowscy i herbu Rawicz.

Bełdycki, herbu Prus III.

Bełkowski, herbu Jastrzębiec.

Bełtowski Stanisław z Poznńskiego, podpisał elekcyę Władysława IV.

Bełty.

Opis herbu.

Trzy bełty na krzyż w kształt gwiazdy ułożone w polu czerwonym, na hełmie 5 piór strusich. Ułożenie bełtów jest: jeden do góry, dwa zaś poprzek na dół końcami obrócone.

Dóm ten starożytny kwitnął w Polsce

już w IX. stuleciu, w którym za Ziemowita z Moraw przybył. — Tym klejnotem pieczętują się: Chochorowscy, Graniewscy, Pozorzycy i Sniechowscy.

Bełzecki, herbu Jastrzębiec, dóm zasłużony na Rusi i w ziemi Bełzkiej. — Pierwszy tego imienia Jan Zakowski, nabyszy dobra w województwie Bełzkiem, założył Bełzec, od którego Bełzeckim zwać się począł. Jan, wnuk tegoż wprawiszy się na dworzę Stefana Batorego, na ów czas jeszcze księcia Siedmiogrodzkiego do rzemiosła rycerskiego, dał następnie dowody męztwa w bitwie pod Sokółem, której powodzenie jemu sam hetman Mielecki przypisał. Za to szczęśliwe powodzenie wystawił ów zarówno waleczny jak i pobożny mąż kościół w Magierowie. — Bartłomiej, mąż nieszczeniwy zdrowia i majątku w obronie kraju przeciw najazdom Tatarskim, sprawował zaszczytnie poselstwo do Moskwy; umarł roku 1502, którego zwłoki spoczywają we Lwowie w kościele OO. Bernardynów. — Mikołaj, toż samo majątek i życie poświęcił w obronie Rusi, utrzymując po temu i ludzi zbrojnych swoim kosztem. Bartłomiej, brat tegoż podkomorzy Bełzki, przetrwawszy młode lata w bojach, następnie jako mąż zgodę obywatelską miłujący i poważany, od sejmu do ważnych czynności był obierany, które też z pożądanym skutkiem do końca doprowadzał. On to wystawił zamek w Rudzie z fundamentu. — Jędrzej, zwiedziwszy kraje postronne, za powrotem swoim do kraju, rotmistrzował z chwałą w wojnach z Tatarami i Wołochami. W bitwie pod Sokółem upadającą chorągiew dźwignął, i do zwycięstwa prowadził. Jan, kasztelan Halicki, starosta Bełzki, odznaczył się przytomnością umysłu przy oblężeniu Smoleńska, gdzie z Nowodworskim miny zakładał i skutecznym wysadzeniem ich do zwycięstwa się przyczynił. Na wyprawę Turecką wystawił 100 koni, na których czele nie mniej wielkiej dzielności dał dowody. Jak na polu sławy, tak i w radzie wielce roztropny, dla czego też

na sejmach często na jego zdaniach polegano. Kollegium Przemyskie liczyło go nadto między swoich dobrodziejów. — Stanisław Aleksander, wojewoda Podolski, starosta Bełzki i Szydłowiecki, syn poprzedzającego z Żarczyńskiej, senator mądry i wielce dobroczynny, zostawił pamiątkę z wspierania kolegium Lwowskiego i Sandomirskiego; † 1677. Zwłoki jego spoczywają w kościele Jezuickim we Lwowie. — Ewaryst Jan, starosta Wyszogrodzki, szczodry dla kościoła Bożego, zapisał podobnie kolegium Lwowskiemu kilka tysięcy, gdzie też pochowany został.

Bełzowski Aleksander w Krakowskiem, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

B e m.

Opis herbu.

W tarczy przedzielonej wzdłuż na dwie części, jest baran z rogami wspięty do góry w polu czerwonym, z drugiej strony tarczy zaś gryf skrzydlaty zielony w polu białym ku baranowi obrócony, na hełmie korona, a w niej taki sam znak barana i gryfa. Heraldycy mają

o tej rodzinie wspominają, prócz Kuropatnickiego, którego Wincentego umieszcza w Galicyi r. 1782.

Bembus Mateusz, rodem z Poznania, nadworny kaznodzieja Zygmunta III, zostawił znaczną liczbę pism naukowych. *M.*

Bendoński obacz Będoński.

Bendorski, herbu Wyszogota, gniazdo domu Będorzyn w Płockiem.

Benedyktowicz w Sandomierskiem, podpisał elekcyę Stanisława Augusta r. 1764 *M.*†

Benetti, nobilitowany r. 1676.

Benisławski, herbu Pobóg. Marcin i Ignacy z Inflanckiego, pisali się na elekcyę Stanisława Augusta. — Jan, biskup Mohylowski rit: gr., miłośnik pokoju i jedności obywatelskiej, zaszczycony też obiema orderami orła białego i ś. Stanisława. *M.*

Beniuszko Kazimierz, kameduła

klasztoru Bielańskiego pod Krakowem, mąż pokory zakonnej i ostrego życia, zajmował się tłumaczeniem różnych pism z włoskiego, w czem jako i w kaligrafii szczególnie miał zamiłowanie; † 1720. *J.*

Benoe, herbu Taczała. — Paweł, skarbnik Podolski, sędzia grodzki Halicki, deputował na trybunał koronny r. 1728; następnie postąpił na instygatora koronnego, a umarł kasztelanem Warszawskim. Kilku z tego domu piastowali godności za Augusta III. i Stanisława Augusta.

Bensa, nobilitowany r. 1768.

Bentkowski obacz Bętkowski.

Berawski, herbu Trzy radła.

Berens Jan, pułkownik wojska cudzoziemskiego w służbie polskiej, nobilitowany za położone zasługi r. 1685.

Berent Szymon, kaznodzieja Zygmunta III., prócz innych wiadomości posiadał doskonałą znajomość muzyki. Uzyskaną nagrodę za wydawane książki muzyczne, które w owym czasie wielkie pochwały zyskały, rozdawał zwyczajnie po między ubogie ucznie, lub legował na zbudowanie domów szkolnych; † 1649. *M.*

Beresniewicz, herbu Kościeszka. Tomasz pisał się z powiatu Upitskiego na zjeździe pod Olkienikami r. 1700.

Bereza, herbu Prawdzie, dom zamieszkały w Lubelskiem.

Bereżański, czyli Berżański, herbu Przestrzał. Kilku z tego domu pisało się z Litwy na elekcyę Jana Kazimierza.

Bereznicki, herbu Sas, w ziemi Przemyskiej. Jacek podpisał elekcyę Augusta II.

Bereziewicz Mikołaj, znamienity rytownik w Krakowie r. 1689.

Berezowski, dom kwitnący w ziemi Halickiej i w województwie Kijowskiem, gdzie znakomite godności urzędowe piastował.

Berg, herbu Orły, rodzina Szlązka, przybywszy do Polski, osiadła w Inflantach.

Z tych Jan uczestniczył w wyprawie wojennej Władysława IV. r. 1633, gdzie zastępując się z honorem, otrzymał w nagrodę starostwo Rajgrodzkie. Następnie dostawił przez siebie utworzoną piechotę, którą przez czas niemały swoim kosztem utrzymywał, który to koszt konstytucją z roku 1647 mu zwrócony został. Władysław Franciszek, erygował kościół w dobrach zwoich w Sche-neburgu.

Bergjelowicz Jan, horodniczy Czerniechowski, podpisał elekcję Jana III.

Bergonzoni, nobilitowany r. 1790. *M.**

Berkhan, herbu Gietrzew. Jerzy, odznaczył się odwagą przy zdobywaniu Ple-szkowa r. 1582.

Berkowicz, herbu Ostrzew z odmianą

Berkowski Walenty Kaz: z Pomorza, podpisał elekcję Jana Kazimierza.

Berliński, podpisał elekcję Stanisława Augusta. *M.**

Bernacki Krzysztof, nobilitowany r. 1676.

Bernaszewski, nobilitowany roku 1676. *M.**

Bernatowicz z przydomkiem Giej-sztowt, ma w herbie podkowę na dół obróconą w polu czerwonym, którą przeszywa strzała z góry na dół lecąca. *M.*

Bernatowicz z przydomkiem Ton-gin, herbu Leliwa. *M.* Wyp. p. 1. 139. — Mikołaj, rodem Ormianin i obywatel Lwo-wa, przy oblężeniu tego miasta przez Tur-ków r. 1672, poświęcił się dobrowolnie za zakładnika, dokąd umówiony okup niezosta-nie złożonym.

Bernaux Klemens, nobilitowany r. 1790. *M.**

Bernawski Miro, były wojewoda Wołoski, otrzymał indygenat w Polsce r. 1629.

Bernie, nobilitowany r. 1673. *M.**

Bernowicz według Wielądka ma w herbie trzy róże w polu błękitnym, nad ka-żdą z nich jedna gwiazda, tak podobnie i na i na hełmie.

Bersot Grzegorz, dworzanin króla Jana Kazimierza, za położone zasługi wojen-ne nobilitowany r. 1667.

Berszten I.

Opis herbu.

Na tarczy pola czerwonego znajdu-ją się trzy kółka płuźne takim skła-dem, że dwa podle siebie goróją, trze-cie spodem idzie. we środku, na heł-mie zaś trzy pióra strusie. Herb ten wniesiony do Pol-ski z Niemiec. —

Tym klejnotem szczycą się Karniowscy, Ga-szyscy i Wierzchlińscy czyli Wierzchlejscy.

Berszten II.

W tarczy czerwonej są dwa kółka, jak w pierwszym Ber-sztenie ułożone, miasto trze-ciego zaś sztakiety forteczne, na hełmie dwa skrzydła grzbie-tami do siebie obrócone, niby do lotu w górę wspięte.

Odmiana tego herbu stała się według Niesieckiego za panowania Zygmunta Augusta r. 1563. Podczas oblężenia Połocka przez W. kniazia Iwana Wasylewicza, gdy załoga znękana obroną, nareszcie na łaskę poddać się umyśliła, toć Wierzchlejski, rotmistrz polski, rodem Szlązak herbu Berszten, prze-ważnie się temu opierał, i tak długo mężny odpór stawiał, aż wszystkie zapasy prochu wyszły i sił więcej nie stało, poczem dopiero

twierdzą oddano. Ta odwaga zjednała takie poważanie zwycięzcy, że Wierzchlejski z towarzyszami swemi hojnie uczęstwowany, wolno puszczony został. Od tego zdarzenia otrzymał też on tę odmianę w herbie rodzimym.

Bertrand, nobilitowany r. 1764. M*.

Berynda Panfili, mnich zakonu XX. Bazylianów w Kijowie, r. 1627, mąż pracowity i biegły w naukach, jak-to twierdzą dzieła przezeń wydane, szczególnie wielce użyteczny lexykon sławiański. M.

Berzański, herbu Łabędź, dom wywodzący swoje pochodzenie od Klausucia na Litwie. — Stanisław, wspomniony zaszczytnie z waleczności pod Ossolińskim, starostą Stobnickim.

Berzewicz Marcin, kanclerz Siedmiogrodu, otrzymał od Stefana Batorego indygenat w Polsce, a do herbu rodzimego Kozy, dodano mu orła polskiego. Uformowano zatem klejnot: tarcza na cztery części w krzyż przedzielona, z tych na wyższej linii po prawej stronie tarczy jest koza nogami przednimi do góry miernie wspięta, po lewej stronie

nie zaś orzeł polski zwyczajny; na niższej linii po prawej stronie orzeł tenże, po lewej znowu koza, nad hełmem i koroną zaś orzeł polski z koroną. — Ów Marcin otrzymał następnie w zasługach starostwa Starogardzkie i Osieckie.

Besiekierski, herbu Pomian. M*.

Beski, herbu Prawdzic, od Beska w ziemi Chełmskiej, gniazda domu nazwany. Walenty, zginął w bitwie pod Bieczyną; Mikołaj, syn jego, porucznikował zaszczytnie za panowania Zygmunta III.

Beski, herbu Jastrzębiec. Kilku z domu tego pisali się na elekcyach królów polskich.

Bestenhaus w Kaliskiem, podpisał elekcyę Stanisława Augusta.

Beszewski, herbu Abdank, w województwie Sandomirskim.

Betański Wacław, biskup Przemyński obrządku ruskiego r. 1784, mąż wybornych nauk, sprawował poprzednio z chwałą urząd rektora akademii Lwowskiej.

Bętkowski, herbu Prawdzic. — Wielu z domu tego pisało się i różnych czasów na elekcyach, niemniej piastowali godności urzędowe.

Betman, rodzina z Niemiec do Polski przybyła, czego dowód jest nazwisko domu tego, bo Betman znaczy człowieka modlącego się, co i analogia herbu potwierdza, albowiem w tarczy znajduje się ręka aż do ramienia w prawą stronę skierowana, trzymająca w palcach koronkę do modlenia, nad hełmem zaś pół człowieka w zbroi z brodą i bez czapki, mający obie ręce na piersiach jak do modlitwy złożone, u których koronka wisi. Przyczynę tego herbu żaden autor nie wymienia. — Seweryn Betman trzymał w zastawie kopalnie Olkuskie. On to podczas pamiętnego pożaru kopalni soli w Wieliczce, spuściwszy się z Kościeleckim, żupnikiem w szyby gorejące, ów straszny pożar przytłumił; † 1515.

Beynar, herbu Syrokomla. M*.

Beynart, herbu Abdank z tą odmianą, że Abdank przeszywają dwie strzały, jedna od prawego boku w tarczy w górę, druga niżej od lewego boku, na hełmie zaś trzy pióra strusie. — Ambroży Beynart, kanonik Wileński, mąż osobliwszej dobroczynności dla ubóstwa, fundował tamże bursę dla uczącej się młodzieży i zakłady szpitalne. Stanisław, skarbnik Litewski, zostawił piękną pamiątkę po sobie, fundując klasztor XX. Dominikanów w Paprociach, i XX. Jezuitów w Poszawcach, majątności swojej. — Także jeden z Bejnartów erygował konwent XX. Bazylianów prowincyi Litew-

skiej. M. — Jan, rotmistrz jancarskiej buławy polnej W. kś. Lit., zasłużył się walecznością w różnych potrzebach w połowie upłynionego wieku. M.

Beyzym, dóm starożytny na Wołyniu. Klejnot herbowy jest: rycerz z natężonym łukiem na białym koniu w prawą stronę bieżący w polu czerwonym, nad nim księżyc, a pod nogami konia zaś podkowa. M.*

Biała, patrz Trzaska.

Białaczewicz, herbu Odrowąż. M.*

Białaczewski, herbu Odrowąż.

Jan Prandota z Białaczewa, biskup Krakowski, urodzony w Bolesławicach, pasterz jak z urodzenia, tak i z cnót pamiętny, dał niemal przykład wierności ku swemu monarsze, albowiem pomimo przesładowań Konrada, kś. Mazowieckiego, wytrwał niewzruszony przy Bolesławie Wstydliwym, za co ów książę w szlachetnym odwdzięczeniu się, wielkimi przywilejami kościół Krakowski obdarzył. Za ofiarowanie Stolicy Apostolskiej piątej części z dochodów kościelnych w jej potrzebach, otrzymał dla Polski postanowienie dotąd trwające, że post przedwielkanocny dopiero z popielcem się zaczyna. Wyrobił oraz kanonizację ś. Stanisława, biskupa przed 175 laty okrutnie zamordowanego. Nadto wielki dobroczyńca dla sierot i ubogich, fundował świątynie i szpitale, z kąd go też popolicie ojcem ubogich nazywano. Po 24 letnim błogoczynnym działaniu pasterskiem, umarł r. 1266, zaś roku 1444 został między błogostawionych policzony.

Białaczowski, herbu Rola, dóm nigdy kwitnący w województwie Łęczyckiem.

Białecki, herbu Jelita. Aleksander i Wojciech, podpisali elekcyę Augusta II. — Są też Białeccy i herbu Szeli-ga i Leszczyc. — Felicyan Białecki, kaznodzieja zakonu ś. Franciszka, mąż nadzwyczajnej gorliwości w pełnieniu obowiązków kapłańskich, w czasie grasowania mo-

rowego powietrza w Krakowie, poświęcał się z zapalem ratowaniu umierających, słuchając ich spowiedzi bez wszelkiej ochrony, co gdy mu to było ganionem, dał pamiętną odpowiedź: „Nie jest to zakonnik, który każdego momentu na śmierć nie jest gotowy.“ Pełen chwały umarł w Jarosławiu r. 1716, przepędziwszy w zakonie lat 32. Z.

Białęski, herbu Leszczyc.

Białkowski, herbu Lubicz. Stanisław, dworzanin Zygmunta Augusta, mąż rozumem i dowcipem celujący, zostawił niektóre powieści. Elias z Wileńskiego, głosował na elekcyi Władysława IV.

Białobłocki, herbu Ogończyk. — Jan, sędzia Chełmiński r. 1608, uposażył hojnie klasztor panien Benedyktynek w Chełmie, do którego jego córka z Płotowskiej, Anna wstąpiła, gdzie jako ksieni piękną pamiątkę po sobie zostawiła.

Białobłocki, herbu Białynia. Na pamiątkę waleczności rycerskiej jednego z Jastrzębczyków w bitwie u wsi Białyni, dostał przodek domu tego z Rynkowa ów klejnot herbowy.

Białobocki, herbu Janina. Jan, dworzanin Stanisława Lubomirskiego, walczył zaszczytnie przy boku tego hetmana w bitwie pod Chocimem r. 1621; następnie osiadłszy na zagrodzie w Przemyskiem, oddawał się pracy literackiej, czego dowodem są dotąd kilka dzieł historycznych. — Stanisław, brat jego, mąż bystrego dowcipu i myśli wesołej, zasłużył się pisaniem trafnych powieści. M.

Białobrodzki, herbu Janina. M.*

Białobrzeski, herbu Abdank. — Marcin, opat zakonu Cystersów w Mogile, w krótkce sufragan Krakowski, na ostatek biskup Kamieniecki, przewyższał powagą i rozumem wszystkich współczesnych, mając oraz sławę wielkiego kaznodziei. Ani urząd biskupi, ani godność senatorska nie odwoływały go od apostolskiej pracy, miewał bowiem częste i wielce wzruszające kazania, słuchał spo-

wiedzi i nawiedzał chorych, pisząc w czasie wolnym książki treści duchownej i moralnej; na sejmach zaś tak gruntownie mawiał, że pospolicie wszyscy na jego zdanie przystawali; dla tej wymowy więc był często zażywany do różnych legacyi, gdzie się zaszczytnie wywiązywał. Umarł ów cnotą pasterską wstawiony mąż r. 1586, a ciało jego spoczywa według testamentu w kościele Mogiłskim pod Krakowem.

Jędrzej, brat poprzedzającego, opat Jędrzejowski r. 1578, mąż niemniej zachwalonych cnót kapłańskich i osobliwszy przyjaciel cierpiącej ludzkości. Mikołaj, dawszy dowody waleczności w bitwie pod Chocimem, zgasł w kwiecie młodości w Białobrzeziu roku 1624. Chorągiew turecka, zawieszona przezeń w kościele OO. Franciszkanów w Krakowie, świadczy o jego czynach wojennych.

Białobrzezki, herbu Bończa. — Kilku z domu tego pisało się na elekeyach Jana III. i Augusta II. — Stefan, porucznik pancerny, poległ w bitwie pod Chocimem. M.*

Białochowski, herbu Cholewa, dóm tak nazwany od Białochowa w ziemi Pruskiej, majątności nadanej Pawłowi w zasługach od mistrza Krzyżackiego r. 1424. Stanisław z Chełmińskiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. Felicjan, major wojska polskiego, głosował na elekcyi Stanisława Augusta. Elżbieta, przełożona klasztoru panińskiego w Zbystawku, gospodarnością dla zakonu nie mało zasług położyła.

Białogórski Szymon, kapłan pełen cnót świętych i surowy w umartwieniu ciała, przenosząc ubóstwo nad wszelkie zbiorry doczesne, odprawił pielgrzymkę do grobu Zbawiciela w Jerozolimie; powróciwszy z tamąd, wezwany został od Mikołaja Radziwiłła do towarzyszenia mu w drodze do ziemi świętej, w której to powtórnej peregrynacyi obowiązek kapelana książęcego przykładowo sprawował; † 1615. Z

Białogłowski.

Opis herbu.

W tarczy trzy trupy głowy tak ułożone, że dwie u spodu, jedna zaś nad nimi na wierzchu. Około r. 1600 przybył przodek tej familii do Polski z Inflant, gdzie za położone zasługi wojenne indygenat otrzymał. — Felicjan, wojski Przemyski,

rotmistrzował przez 20 lat w wojsku królewskim.

Białojezierski, z Starodubskiego, postował na sejm r. 1764. M.*

Białokurowicz, (nazwany także Poćisk). Pierwszy go otrzymał Bazyli Białokurowicz za heroiczne odznaczenie się w wojnach za panowania Stefana Batorego.

Białopiotrowicz z Lidzkiego, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Białoskórski, herbu Abdank, dóm kwitnący na Rusi, z którego Jan, cześnik Halicki r. 1569 podpisał unję Litwy z koroną, następnie rotmistrzował z chwałą w wojsku królewskim. — Białoskórski, burgrabia zamku Lwowskiego, mąż w wielu potrzebach kraju doświadczonyj odwagi, złożony

został za swawolę swoich synów z tego urzędu r. 1590. M.

Białoskórski.

Opis herbu:

Podkowa ułożona jak w herbie Dąbrowa, tylko że bez ufnalów, w której pośrodku znajduje się uoga orla, na wierzchu zaś krzyż, nad hełmem i koroną zaś trzy piór strusich. — Pochodzenie tego klejnotu niepodają autorowie, jedynie jest domniemanie, że wziął swój początek od herbu Dąbrowa, a to w osobie Daniela Białoskórskiego, przez ożenienie się z Łążyńską, herbu Dąbrowa.

manie, że wziął swój początek od herbu Dąbrowa, a to w osobie Daniela Białoskórskiego, przez ożenienie się z Łążyńską, herbu Dąbrowa.

Białośliwski. herbu Topor. M.*

Białowiejski Wacław i Jan z Inowrocławskiego, pisali się na elekcyę Augusta II.

Białozor, herbu Wieniawa; dom wstawiony z urzędów na Litwie. Stanisław, tytułem sędziego Upitskiego podpisał tranzakcyę Będzińską r. 1578. — Gabryel, przewodzca załogi zamku Dyament w Inflantach. r. 1604, bronił go z wielką odwagą przeciw Szwedom i przymusił ich do haniebnego odstąpienia. M. — Krzysztof, starosta Abelski r. 1628, mąż słynny z sprawiedliwości, postował pięć razy na sejmy, i załatwiał najtrudniejsze sprawy kraju. — Jerzy, biskup Wileński, przyprowadził wojsko skonfederowane do posłuszeństwa, na którego zaspokojenie żołąd zaległy ze skarbu kościelnego wylczył; † 1667. M. — Krzysztof, chorąży Upitski, w tym samym roku darował 10.000 na potrzeby kraju. — Marcin, chorąży brygady usarskiej, odznaczywszy się walecznością w wojnie r. 1792,

pozyskał głośną pochwałę męztwa, a w nagrodę swojej śmiałości od króla medal złoty. Później doszedł na stopień majora. M.

Białuski Jan Józef, wielce uczony Jezuita, piastował z zaszczytem godność rektora akademii Wileńskiej r. 1600. M.

Biały, herbu Trzaska; z tych kilku pisało się z województwa Mazowieckiego na elekcyę Augusta II.

Są też Biały i herbu Dąbrowa. — Piotr był wojewodą Trockim i W. hetmanem Litewskim; † 1498.

B i a ł y n i a.

Opis herbu:

Podkowa biała ocelami do góry obrócona, w środku jej krzyż tym właśnie kształtem, jak w herbie Jastrzębca, tylko że nad skrzydłem wystaje prosto do góry strzała w polu błękitném; nad hełmem i koroną pięć piór strusich.

Klejnot ten nabyty został r. 1332 za Władysława Łokietka, a to z tej okazji. Gdy ów król na wyprawę Krzyżacką się wybrał, toż pewien rycerz z domu Jastrzębczyk, tak sztucznie strzały urządził, że w nich ogień przyprawny utaił, któremi w czasie ciemnej nocy obóz Krzyżacki zapalił. Utkwione bowiem strzały w namiotach wkrótce płomieniem wszystko ogarnęły, przyczem gdy Polacy natarli, wszczął się w obozie nieprzyjacielskim okropny popłoch i ucieczka. W nagrodę za tak pomysłny fortel, dodał Łokietek owemu rycerzowi do ojczystego herbu Jastrzębczyka belt czyli strzałę, a że to zwycięstwo przy wsi Białyńa uzyskanem zostało, otóż i ow klejnot Białyńią nazwano.

Tym herbem pieczętują się: Białobłocki, Mirski, Bzepecki, Wilczek i Zabłocki.

Białyński, herbu Lubicz. — Franciszek z Sandomirskiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Bianki Jacek, nobilitowany r. 1662. Będąc podczaszym Warszawskim, gorliwość i prawość zdobyły go w trudnych zajściach; wydał nadto 20 tysięcy na potrzeby kraju.

Biatowicz Walenty, rodem z Litwy, uczony akademik Ołomuniecki r. 1671, przysłużył się literaturze wydaniem kilku dzieł treści duchownej. J.

B i b e r s t e i n .

Opis herbu.

Róg jeleni czerwony o czterech sękach w polu złotym, na hełmie w koronie podobnie taki róg.

Przodkowie tego domu, Bibersteinowie, weszli do Polski ze Szlązka, gdzie tak byli potężnymi, że książe Henryk Głogowski r. 1420 o pokój z niemi traktować musiał. — Fryderyk Biberstein, przyczyniwszy się do zwycięstw wojsk polskich za panowania Hermana, otrzymał od tego księcia w nagrodę znaczne dobra.

Tym herbem pieczętują się: Białkowscy, Błońscy, Boiszewscy, Jaźwieccy, Kazimirscy, Sebieńscy, Starowiejscy.

Biderman Jerzy, w nagrodę rycerskich zasług za zleceniem Jana Zamojskiego r. 1590, szlachectwem zaszczycony. Jan z Sandomierskiego podpisał elekcyę Augusta II.

Bidziński, herbu Janina. Stefan, wojewoda Sandomierski, służąc podczas wyprawy Korsuńskiej za towarzysza, dostał się do niewoli Tatarskiej, z której wyszedłszy stanął do boju przeciw Kozactwu. Tam niemniej dał odważnego serca dowody, albowiem nie tylko króla Jana Kazimierza od nieprzyjaciela w koło opasanego wyrębał, ale nadto w głąb kraju obcego się zapuściwszy, wyrządzone szkody mieczem powetował. Następnie w wojnie z Turcyą przy zdo-

bywaniu Chocima był jednym z pierwszych, który na wylom wałów odważnie skoczył. W podeszłym wieku fundował szpital dla ubogich i skaleczonych żołnierzy, naco 100,000 złp. ofiarował. Podobnie też legował testamentem 100.000 złp. dla XX. Trynitarzy w Krakowie, trudniących się wykupywaniem więźniów z niewoli Tureckiej. Przyczynił się oraz najznaczniej do erekcyi konwentu XX. Reformatów w Pińczowie; † 1704. M. — Trzech z tego domu pisało się na elekcyi Augusta II. — Krzysztof, wydał w Krakowie r. 1604 kilka dzieł poetycznych. J.

Biechowski, herbu Ogończyk; dom zamieszkały w Krakowskim, gdzie Mikołaj był żupnikiem Bocheńskim i Wielickim roku 1496. — Kilku tego imienia podpisali elekcyę Jana Kazimierza.

Bieczyński, herbu Łodzia. Zygmunt z Poznańskiego, głosował na elekcyi Jana Kazimierza; Wojciech zaś odprawił z zaszczytem poruczone mu poselstwo do Tatarów r. 1638.

Biedkowski, herbu Prawdzic. — Stanisław, pisarz grodzki Malborski, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Są też Biedkowscy i herbu Półkozic.

Biedrzycki, herbu Rawicz. Pierwszy tego imienia Jakób, piastował godność komornika Zygmunta III.; wielu innych zaś zastąpiło się w kraju przez gorliwe sprawowanie urzędów publicznych.

Biedrzyński, herbu Gozdawa; dom kwitnący w Sandomierskim.

Bieganowski, herbu Grzymała. Mikołaj, o którym pierwszym dzieje wspominają, wstąpił się z męstwa na Węgrzech na początku XIV. wieku, gdzie też i życie poświęcił. Stanisław, niemniej mąż wielkiej waleczności w bojach pod Batorym, którego był podczaszym, a potem chorążym Kąliskim. Mikołaj, syn tego, kasztelan Kamieniecki, wielce się odznaczył jako żołnierz i dyplomata. Posłany bowiem w poselstwie do Prus,

a potem do wezyra Tureckiego, dzielnością wymowy zawsze pożądanym skutkiem odnosił; w bojach zaś zasłużył na większą jeszcze pochwałę; pod Kamieńcem bowiem, Kumiejkami, Kudakiem i Perejesławiem, odznaczył się nadzwyczajną walecznością, w skutek czego w nagrodę aż na pułkownikostwo postąpił. W nieszczęśliwej bitwie pod Korsuniem, odpierając z wytrwałością całą potęgę nieprzyjaciela, dostał się z innymi do niewoli. Wyszedłszy po dwóch latach na wolność, objął pułk cudzoziemski, z którym znowu w bitwie pod Horyniem mężnie się sprawił. Następnie odprawił dwa poselstwa do Stambułu, z których się zaszczytnie wywiązał, zaco publiczne podziękowanie zgromadzonego senatu odebrał, ofiarowane zaś Bełzkie i Czerniechowskie województwa przyjąć nie chciał. Lecz nie w tem był już koniec jego zasług: dla ubóstwa wielce dobroczynny, ratował i wspomagał potrzebnych, przyczem zwykł był mawiać: „Ten u mnie dzień szczęśliwy, którego ubogim co dobrego uczynię;“ przytem fundował też trzy klasztory XX. Reformatów: w Kazimierzu, Lublinie i we Lwowie (dzisiaj PP. Miłosiernych), gdzie też jego ciało spoczywa; † 1674. — Jerzy, pułkownik i Mikołaj, starosta Mostowski, synowcy poprzedzającego, stając w obronie kraju, który Wołosza szarpała, polegli obaj na polu sławy.

Jan Bieganski, obywatel Lwowski r. 1657, posiadający zaufanie mieszkańców tego miasta, zgodnemi głosy wybranym został za deputowanego do Rakoczego, który właśnie pod ów czas w Stryju bawił, gdzie też na nim wymógł ocalenie miasta. M.

Biegański, herbu Leszczyc. Stanisław był spowiednikiem Maryi Leszczyńskiej królowej Francuzkiej, który to urząd aż do jej śmierci zaszczytnie sprawował.

Biegański, herbu Prawdzic. Wielu z tego demu pisało się na elekcyach Władysława IV. i Jana Kazimierza. — Franciszek, kapłan zakonu ś. Franciszka, z prowincyała na biskupstwo Wołoskie poświęcony,

umarł w sławie miłosierdzia i pokory roku 1690. Stanisław, sekretarz królewski, fundował klasztor XX. Franciszkanów w Postawach. Jan, wstawił się z odwagi w wojnach na Węgrzech i Inflantach; Piotr, podkomorzy Połocki, dostał się w bitwie pod Głębokim r. 1654 w niewolę Moskiewską, w której też i umarł. — Wielu innych znacznych z urzędów i godności, brało czynny udział przy zjazdach i obradach.

Biejkowski, obacz Bieykowski.

Bielacki Mikołaj, podpisał elekcyę Jana Kazimierza; drugi zaś tego imienia, Jana III.

Bielak rodem Tatar i generał Tatarów Litewskich, w wojnie siedmioletniej z Prusami, od Augusta III. króla polskiego z pułkiem lekkiej kawalerii Cesarzowej Maryi Teresie na pomoc posłany, odznaczył się niepospolitą przezornością dobrego wodza, za co też zaszczycony został medalem złotym na łańcuchu. M.

Bielakowski, herbu Zareba. Jan i Franciszek pisali się na elekcyi Augusta II.

Bielanski Piotr, biskup Lwowski i Halicki obrządku ruskiego (1780 — 1798), mąż rzadkich przymiotów, był pierwszy z duchowieństwa świeckiego na tą godność wyniesiony, albowiem poprzednie tylko kapłani wyłącznie z zakonu XX. Bazylianów na biskupstwie zasiadali. M.

Bielanowski Adam z Wileńskiego, podpisał elekcyę Augusta II.

Bielawski, herbu Jelita. Kilku z domu tego pisało się na elekcyach królów polskich. Bielawskiego mężtwo w bitwie pod Tczewem z Gdańszczanami i pod Pleszkowem, sławi nasz Paprocki.

Bielawski, herbu Zareba, kwitnął już w połowie XV. wieku. Stanisław, pod-

komorzy Łęczycki r. 1433, podpisał przywilej Jedliński Władysława Jagiełły i pokój Brzeski. — Za panowania Stefana Batorego słynął jeden z tego domu z waleczności w bojach; trzech znowu podpisało elekcję Augusta II.

Bielawski, malarz we Lwowie przy końcu XVIII. wieku, wielce cenionym był z dokładności w portretowaniu; inny znowu tego imienia, położył pierwszy w sztukach dramatycznych gust i pisał powabne komedye; † 1809. M.

Bielczewski czyli **Bieliczewski**, wspomniany w księgach Ostrzeszewskich na początku XVII. wieku.

Bielecki, herbu Janina. Jan, wzięty w młodym wieku od Tatarów w jasyr, i wychowany w ich wierze i języku, tak sobie ujął dobremi postępami pohańców, że mu bez okupu do Polski wrócić pozwolili, gdzie od Stefana Batorego mile przyjęty, tłumaczem nadwornym został mianowany. Lecz wkrótce doznał przeciwności, i gdy mu chęć dobra od króla otrzymane wydarta, wyjechał rozgniewany nazad do Tatarów, roku 1588, z kąd już więcej nie powrócił, czyniąc wszelako ziomkom swoim w niewolę popadłym różne przysługi. M. — Drugi tego imienia, jako mąż zawołanej waleczności pod Żółkiewskim, w wojnie z Kozakami miał poruczone dowództwo przedniej straży, przy czem też odszczególnił się zabranieniem miasta Lubian r. 1596. M. — Marcin, akademik Krakowski i niepospolity poeta, przysłużył się literaturze polskiej pisaniem dobrych wierszy; 1689. J. — Stanisław, Jezuita i sławny swoich czasów mowca. M. — Jan Kazimierz, cześnik Słonimski, podpisał elekcję Jana III.

Bieleński, herbu Szeliga. — Jan, rotmistrz i dziedzic na mniejszych Bielinach, r. 1613, miał pozwolone pobieranie cła w tych dobrach, w celu utrzymania dróg w porządku.

Bielewicz, herbu Mogiła, dóm biorący swój początek od ojca Biła na Żmudzi, gdzie potomstwo jego przez długi szereg lat urzędu krajowe piastowało. Siedmiu tego nazwiska pisało się też na elekcji Jana III.

Bielewski, herbu Jastrzębiec, kwitnął na Mazowszu.

Bieliński, herbu Roch II. — Aleksander, strażnik fortecy ś. Trójcy, przy zdobywaniu Kamieńca przez Turków, życie położył; Marcin zaś poległ w bitwie pod Wiedniem r. 1683.

Bieliński, herbu Pobóg. Kilku z domu tego pisało się na elekcjach Władysława IV. i Jana Kazimierza.

Bieliński, herbu Paprzyca. Fabian, sędzia Rawski, pamiętny z prawości obywatelskiej i surowej sprawiedliwości, który sądy nie według opisanych praw, lecz według sumienia swego odprawiał.

Bieliński, herbu Samson, w Kaliskim.

Prócz powyższych wyrażonych Stanisław Bieliński służąc w wojsku koronnem po ussarsku, za odszczególniającą się waleczność na wojnach, szlachectwem udarowany roku 1673.

Bieliński.

Znakiem herbu są trzy węzy w tarczy stojąco ułożone. Dóm Bielińskich kwitnął na Wołyniu już w pierwszej połowie XVI. wieku, następnie przeważszy się Bielińszczyzną, piastowało wielu z niego godności urzędowe.

Bieliński, herbu Junosza. Dóm wywodzący swój początek od dóbr Bielnia. Ja-

kób, biskup Lacedemoński, sufragan Płocki, zjednał sobie wiekopomną pamięć dla o-sobliwszej szczodrobliwości na kościoły i mi-łosierdzia dla ubogich. Jan, brat tegoż, bi-skup Płocki, pamiętny z wielkich nauk, umarł w Krakowie r. 1646.

Z pomiędzy wielu członków domu tego, piastujących znaczne urzędy w kraju, odszcze-gólnia się: Franciszek Jan, wojewoda Malborski, któremu za położone zasługi w wojnach za Jana Kazimierza starostwo Mławskie nietylko dożgonnie, ale jeszcze i jego suk-cessorom na lat piętnaście nadane zostało, r. 1662. Podobnie jak w bojach waleczno-ścią i mężstwem, tak i w życiu urzędowym ja-śniał chwalebną prawością, czego dowód dał, będąc marszałkiem trybunału koronnego. — Kazimierz Ludwik, syn jego, marszałek wielki kor. starosta Tucholski, marszałkował na elekcji Augusta II.

Bieliński, herbu Abdank: dóm kwi-tnący w ziemi Przemyskiej.

Bieliński, herbu Śreniawa, niegdy w województwie Sieradzkim.

Bieliński Emeryk, zginął przy pa-miętnym zdobywaniu Saragosa w Hiszpanii, r. 1809. M.

Bieliński Piotr, hr. senator woje-woda, zmarły r. 1829 w Warszawie, żyjąc pod pięciu królami, przechodził wszystkie stopnie zasług, jaśniejąc w najtrudniejszych nawet razach nieugiętą tęgoscą umysłu. M.

Bielowski, zasłużony w urzędowaniu w powiecie Łatyczewskim. M.*

Bielski, herbu Prawdziec, dóm wy-wodzący swoje gniazdo w ziemi Wieluńskiej. Marcin, rodem z Białej, znakomity pisarz historii polskiej, którą pierwszy w języku polskim od najdawniejszych czasów aż do wieku swego ułożył. W młodych latach słu-żył wojskowo i odznaczył się walecznością w bitwie pod Obertynem; umarł 1576. — Joachim, syn jego, pod Stefanem Batorym

rycersko służąc, został dla biegłości w nau-kach na sekretarza Zygmunta III. powołany, w którym to urzędzie wydał historię ojca swego i wiele innych dzieł poetycznych. — Adam, chorąży ziemi Lwowskiej, podpisał elekcję Stanisława Augusta. — Szymon, członek zgromadzenia XX. Pijarów, poświęcał się przez cały przeciąg życia niespracowa-nego naukom, i wydał prócz innych wielu dzieł „życia znakomitych Pijarów,“ zawierają-cego ważne wiadomości dla literatury; umarł w Warszawie r. 1826. M.

Bielski, herbu Jasieńczyk, gniaz-do domu tego ziemia Czerska.

Bielski, herbu Jelita, w Lubelskiem.

Bielski, herbu Rawicz; mający mia-no od Biela, majątności swoich w Sieradzkim

Bielski, herbu Śreniawa, piszący się z Biały w Krakowskiem województwie.

Bielski, herbu Trzaska, w woje-wództwie Rawskiem. — Piotr, burgrabia Ino-wrocławski podpisał elekcję Władysława IV.

Bielski, herbu Wieruszowa. Jan i Adam, pisali się z Sieradzkiego na elekcję Władysława IV.

Bielunka, herbu Pogonia.

Bińczewski, szlachetność domu te-go wykazana w sądzie Lwowskim r. 1782. M.

Bieniecki, herbu Korab, towarzysz z chorągwi Stadnickiego, stawiając się wa-lecznie w boju z Turkami, poległ na polu stawy pod Chocimem, r. 1621. M.

Bieniedzki, herbu Korab. Krzysztof, rotmistrz a potem towarzysz ussarskiej cho-rągwi Pieniążka, w szturmie Pleszkowa r. 1582 wstąpił się odwagą rycerską, gdzie też brat jego młodszy poległ.

Antoni, podczaszy Trębowski, mąż rycerski, spędził lat 30 na żołnierce, porucznik-ując w ussaryi w różnych potrzebach kraju.

Bieniewski, herbu Radwan. Sta-nisław Kazimierz, zasłużony w kraju tak przez sprawowanie publicznych funkcyj, jakoteż

i służby wojskowej, doszedł do godności wojewody Czerniechowskiego. Jako mąż niepospolitej wymowy, połączonej z wysoką rozważką w sprawach krajowych, odprawił różne legacje; na sejmie elekcyjnym r. 1669. zaś dowodził gruntowną przemową do stanów zgromadzonych, potrzebę reformy Rzeczpospolitej.

Są też Bieniewscy Pruszkowie, których się kilku na elekcyi królów polskich pisało.

Bieniński, podpisał z Starodubia elekcyę Stanisława Augusta.

Bieńkiewicz Michał, pisał się z Wileńskiego na elekcyi Augusta II.

Bieńkowski, herbu Korwin. Krzysztof z Krakowskiego, podpisał elekcyę Augusta II.

Bieńkowski, herbu Łada. Czterech tego imienia stawali na elekcyę tego samego króla.

Bieńkowski Waleryan, kapłan reguły ś. Franciszka (Reformat), prócz osobliwszej świętobliwości wstąpił się heroicznym poświęceniem w czasie grasowania powietrza morowego w Wieliczce, r. 1651, gdzie pomimo podeszłego wieku pierwszy ofiarował się bez wszelkiej obawy na oczwiste niebezpieczeństwo do usług zapowietrzonych, stał się przeto przykładem innym do naśladowania jego, a pocieszycielem dotkniętych tą straszną zarazą; umarł w Wieliczce r. 1675.M.

Bier, herbu Śreniawa, od którego Bierkowscy poszli. Stanisław Bier, komornik Krakowski r. 1584, sławiony z niezłomnej sprawiedliwości w sądach.

Bierczyński, herbu Jastrzębiec.M*

Bierecki, herbu Gozdawa. Rafał, syn Jerzego Gizickiego, kasztelana Sanockiego, pierwszy od dóbr Bierczy, które mu się działem dostały, przyjął tą nazwę około roku 1462. Iwan, brat Rafała, był władką

Przemyskim r. 1462. Jędrzej, sędzia ziemski Przemyski, osobliwszy miłośnik pokoju i jedności obywatelskiej, marszałkował chwałebnie w Wiśni r. 1607.

Bierkowski, obacz Bier.

Biernacki, herbu Poraj. Wielu z domu tego zasłużyło się w kraju tak przez sprawowanie urzędów publicznych, jako i z służby wojskowej. — Kazimierz, prowincyał zakonu ś. Franciszka, wydał kilka dzieł uczonych; † 1724. — Jan Chryzostom, mąż nadzwyczajnej pilności w obowiązkach stanu swego, a nadto nieposzlakowanej cnoty, posiadał niemałe zaufanie, albowiem jako kasyer generalnego skarbu, a oraz i cesarsko-austriackiej dyrekeji solnej, wywiązał się zaszczytnie z powierzonych mu czynności. Stawiąc swoich trzech synów do usług kraju, ofiarował oraz przy ustanowieniu wojsk polskich r. 1788, 100.001 złp. M.

Biernaszewski Jan, wstąpił się przy zdobywaniu Pleszkowa r. 1582 nadzwyczajną odwagą. M.

Biernawski, herbu Korczak, na Rusi. —

Bierzyński, za panowania Stanisława Augusta pierwszy próbował splawności Dniestru, albowiem naładowawszy dwa statki produktami krajowemi, aż do Konstantynopola je doprowadził. M.

Bierult, herbu Hołobok.

Bierzawski, herbu Korczak. M*

Bierzyński, herbu Jastrzębiec.M.*

Bies, herbu Kornic, od których Biesieccy idą. Trzech Biesieckich podpisało elekcyę Jana III.

Biesiadecki, herbu Jelita. Jan z Biesiad, marszałek nadworny i chorąży Krakowski r. 1455. Franciszek i Jędrzej, podpisali elekcyę Jana Kazimierza.

Biesiadzki, herbu Jelita.M.*

Biesiecki. obacz Bies.

Biesiekierski, herbu Pomian. — Kilku pisało się na elekcyach królów polskich. Jan, zakonu kanoników laterańskich w Krakowie, pisał naukę o czci i poszanowaniu obrazów r. 1624. M.

Biestrzecki, herbu Ostoja, w powiecie niegdy Słonimskim.

Biestrzykowski, herbu Prus I. Trzech tego imienia pisało się na elekcyach królów polskich.

Bietkowski, herbu Półkozic. Paweł, archydyakon Płocki, umarł r. 1616 w stawie wielkiego miłosierdzia dla ubogich. M.

Bietys Jan, podpułkownik wojska kor.: autoramentu cudzoziemskiego, za okazane męstwo w bojach, nobilitowany r. 1662.

Bieykowski, herbu Jastrzębiec, dóm starożytny na Rusi, którego przodek niejaki Stańko od nadanej mu włości Bieykowa, tą nazwę przyjął, od czego się potomkowie jego Bieykowskiemi pisać zaczęli. — Mikołaj, marszałek książąt Mazowieckich, zasłużył się w wojnach z Litwą, na ów czas jeszcze pogańską. — Paweł, mąż rycerskiej odwagi za panowania Zygmunta Augusta, w wojnie z Rosyją w zamku Niszborg w niewolę wzięty i przed księciem stawiony, gdy z nieustraszoną śmiałością doń przemawiał, o mało oszczepem nie został przesyty, wyrwawszy atoli oręż z rąk jego, i zasłaniając się nim, do więzienia został wtrącony, i tam nędznie życie zakończył. — Jan, stolnik Przemyski, podpisał elekcyę Stefana Batorego, potem jako mąż doświadczonej prawości do różnych interesów krajowych był używany.

Biezanowski Stanisław, rodem ze Lwowa, akademik Krakowski i znakomity poeta, pozbawiony wzroku, pomimo tego kalectwa nauczył harmonijne pienia, wykladał nadto młodzieży prawidła sztuki rymotwórczej, i prowadził roczniki akademii Krakowskiej, zawierające ważne zdarzenia kraju. M.

Bieńczycki, herbu Grzymała. M.*

Bijański, nobilitowany r. 1662.

Bijałt Mikołaj z Czerniechowskiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Bije Mikołaj, rezydent królów Władysława IV. i Jana Kazimierza w Niederlandach, za położone zasługi szlachectwem zaszczycony r. 1662.

Bijewski Mikołaj, fundował kościół w Baworowie r. 1522. M.

Bilenecki Jan, opat Obryński roku 1589.

Biligin albo **Bilimin**, herbu Poraj — Mikołaj na Litwie, pierwszy ów herb otrzymał na sejmie Horodelskim za Władysława Jagiełły.

Biliński, herbu Sas. Waleryan, podpisał elekcyę Jana III.

Binbik, herbu Rawicz. Jozyasz, podpułkownik kawalerii ciężkiej (dragonii), dla okazanego męstwa w różnych okazyach, nobilitowany r. 1662.

Birecki Iwan, biskup Przemyski roku 1462, drugi z porządku tego biskupstwa.

Birkowski Fabian, rodem ze Lwowa, kapłan zakonu s. Dominika, sławny wieku swego poeta, filozof i orator, którego tém droższe są kazania jego, że w rozmaitych miane zdarzeniach, świetny czasów tamtych przechowują obraz słynnych wiekami bohaterów i znakomitymi ludźmi: towarzyszył on prawie zawsze Władysławowi IV., z którym nawet trudy obozowe pod Chocimem i Smoleńskiem dzielił, pracując słowem i przykładem na poprawę obyczajów, piórem zaś na oświatę, wydał bowiem wiele dzieł treści duchownej: † 1636. Szymon, brat Fabiana, jako mistrz zawołany sztuki lekarskiej, uczył na akademii Zamojskiej, której był rektorem po kilka razy; zasłużył się nadto dla literatury tłumaczeniem poematów greckich i łacińskich na język ojczysty. † 1626. M.

Birynowski Władysław, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Biskupski, herbu Lis. Jan z Rudnik, cześnik Sieradzki, mąż znakomity naukami w obywatelstwie, zjednał sobie niemałą chwałę przez gorliwość dla chwały Boga i opieki sług jego; † 1623.

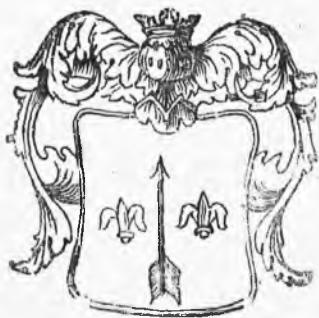
Biskupski, herbu Niesioba. — Piotr Wierzbęta Biskupski, kanonik Warmiński r. 1620, osobliwszy dobroczyńca kolegium w Braunsbergu, słynął swoich czasów z wymowy, którego też oracya, miana przez niego przed papieżem Pawłem V. i kardynałami wyszła drukiem.

Biskupski, herbu Śreniawa. — Paweł z Biskupic, kasztelan Małagoski, podpisał pokój Brzeski r. 1436. Jakób, kanonik Krakowski i Płocki, mąż wielce umiętny w filozofii, astronomii i medycynie; † 1553. Jan, burgrabia Kaliski, podpisał elekcyę Władysława IV., Krzysztof zaś Jana Kazimierza.

Bispink albo **Biszpink** Samuel, skarbnik Starodubowski, podpisał elekcyę Jana III. Teofil, miecznik także zaś Augusta II.

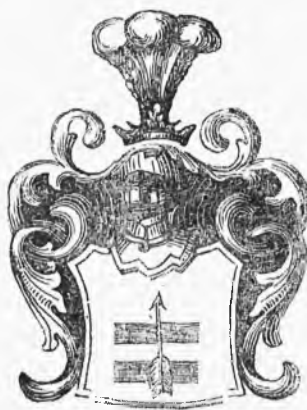
Biacha-Budwicz.

Opis herbu.

W tarczy w białym polu sterczy między dwiema liliami strzała żelazcem do góry obrócona, podobnie też i druga taka w helmie. Ten znak herbowy przyniesiony do Polski z ziemi Czeskiej. — Mikołaj, urządował niegdy jako cześnik Wschowski.

Blankenstein, herb niegdy w ziemi pruskiej kwitnący, zawierający w tarczy

poła modrego dwa pasy czerwone, przez które środkiem złota strzała żelazcem prosto do góry idzie; na helmie i koronie 3 pióra strusie, dwie modre, trzecie białe. Dzielnica domu tego używała także w herbie tylko jednego pasa, inna znowu strzałę żelazcem na dół obróconą.

Błęcki, herbu Samson. Stanisław z Kosiczyna, wydał drukiem *Soleam Zapolscianum* r. 1646.

Bledzewski, herbu Lubicz w ziemi Dobrzyńskiej.

Blinowski, herbu Ostoja. Jędrzej, biskup Margarytański, sufragan Kujawski, sekretarz Zygmunta Augusta, mąż wielkiej powagi i porządku; † 1574.

Blinstrub, herbu Łabędź, kwitnął na Żmudzi, z których kilku piastowali urzęda królewskie.

Bliskowski Zbigniew, starosta Żytomirski, rotmistrzował na wojnach r. 1681. Szczodry dla świątyni pańskich, wielkie dary szafował kościołowi jezuickiemu we Lwowie, gdzie też zwłoki jego pochowane zostały.

Blizanowski, wspomniony zaszczytnie konstytucją sejmow r. 1567.

Bliziński, rodzina zasłużona najwięcej wojskowo.

Bloch, herbu Ogończyk. O pierwszym tego imienia, sędzi Dobrzyńskim, wzniankuje list Władysława Jagielly, danym dla miasta Lwowa r. 1415, który Piotr Bloch podpisał. Kilku znowu służyło wojskowo, z których Michał w Prusiech poległ w boju

Blumberk, dóm kwitnący niegdy w Inflantach. Siferd, był Arcybiskupem Ryzkim r. 1400. — Mikołaj, stawał na elekcji Władysława IV., Jerzy na Jana III.

Błaszkwicz czyli **Błażejowicz**, herbu Odrowąż. Mikołaj, biskup Przemyski, mąż wytwornego dowcipu i nauki, ale i gorliwej pieczołowitości w urzędzie pasterskim, wystawił swoim kosztem teraźniejszą katedrę łacińską; umarł po 23 letnim zawiadywaniu tej dyecezyi r. 1474.

Błaszkowski, herbu Łabędź. — Stefan z Poznańskiego, podpisał elekcję Władysława IV.

Błażejowicz, obacz Błaszkwicz.

Błażejowski, herbu Trzaska. Tomasz, towarzysz chorągwi hussarskiej w walce z Kozakami pod Starczem, odniósł ciężkie rany.

Błazewski Marcin, mąż uczony i biegły w dziejach ojczyznych, zasłużył się przetłumaczeniem kroniki Kromera na język polski r. 1607. M.

Blazowski, herbu Półkozic. Mikołaj z Pińskiego, podpisał elekcję Jana Kazimierza.

Blazowski, herbu Sas, dóm kwitnący na Rusi. Jerzy i Jan pisali się na elekcję Władysława IV., Dominik, podstarosta Lwowski zaś na elekcji Stanisława Augusta. Wielu innych piastowali z szacunkiem urząd ziemi Lwowskiej i Żydaczewskiej,

gdzie też do ważnych interesów kraju byli delegowani.

Błędosławski Alexander, z ziemi Rożańskiej, podpisał elekcję Jana III.

Błędowski, herbu Nałęcz. Kilku z tego domu pisali się na elekcjach królów polskich.

Błędowski, herbu Półkozic. Stanisław, towarzysz chorągwi ussarskiej, odznaczył się odwagą pod Pleszkowem, idąc pieszo do szturm tej twierdzy. Wielu innych stawali na elekcjach królów polskich.

Bleszyński, herbu Oksza. Wielu z domu tego zasłużyło się w kraju tak przez sprawowanie urzędów publicznych, jako też i przez służbę wojskową. — Między innymi Baltazar, w wyprawie Jana Sobieskiego pod Wiedeń r. 1683, dał dowody wrodzonego męstwa, gdzie też otrzymał znaczną zdobycz: pałasz kosztowny osadzony rżęsisto drogiemi kamieniami. Trzech braci jego walcząc w obronie kraju, polegli na polu sławy. *Wieląd.*

Bleszczyński Jan, wślawił się walecznością w bitwie pod Chocimem r. 1621. M.

Błociankowski, wspomniany w księgach Ostrzeszewskich r. 1604.

Błociszewski, herbu Ostoja, nazwany od dóbr Błociszewa. — Jan, sędzia ziemski Poznański, jeździł za Zygmunta III. w poselstwie do Węgier, z kąd powróciwszy, w czasie smutnego rokосу województwo Wielkopolskie w nienadworeżonej dla swego monarchy wierności utrzymał; towarzysząc następnie królowi na wyprawę Moskiewską, poległ na tej śmiercią walecznego.

Błocki, herbu Leliwa. Walenty, wślawił się walecznością w bitwie z Tatarami pod Trzecinkami r. 1574, pamiętnej z kłeski najezdniców. Jan Bartłomiej, podpisał elekcję Jana Kazimierza.

Błoński, herbu Biberstein. Wielu z domu tego piastowali urząd w ziemi

Sanockiej. Jan na Łusławicach, podpisał elekcyę Władysława IV. — Adam, dziedzic Łusławic, mąż uczony i uczonych ludzi kochający, rad dawał opiekę prześladowanym; Maciej, nauczyciel ś. teologii w akademii Krakowskiej, zasłużył się z niepospolitej gorliwości w obowiązkach swego stanu; † 1646.

Są też Błońscy i herbu Nałęcz w ziemi Drohickej.

Błoński Karol, proboszcz w Brodach r. 1754, zapisał kościołowi Brodzkiemu fundusz 18.000 złp. M.

Błotnicki, herbu Doliwa w Sandomirskiém.

Błudnicki, herbu Topacz. Piotr, sędzia ziemski Halicki r. 1532.

Bniński, herbu Jastrzębiec.

Bniński, herbu Łódzia, pisze się z Baina, jednego domu z Opalińskimi i Radzewskimi. Wielu piastowali godności urzędowe.

Bnozowiecki, herbu Odyniec. M.*

Bobiatyński, dóm niegdy kwitnący na Wołyniu.

Bobicki Michał, podpisał elekcyę Stanisława Augusta.

Bobikowski, ziemianin w ziemi Czerskiej r. 1577. M.*

Bobiński, herbu Leliwa. Wielu z tego domu pisało się na elekcyach królów polskich.

Bobkowski, herbu Korab w Sieradziém.

Boblewski, dóm kwitnący w Trockiém. M.*

Bobodziejowski, dóm znakomity na Litwie.

Bobojet w Witebskiém r. 1578. M.*

Bobola, herbu Leliwa. — Dóm ten przybył do Polski z Czech około r. 1200; pierwszy był Jakob, kawaler Jerozolimań-

ski, o którym dzieje wzmiankę czynią. Według jednych autorów zgromił on za Bolesława Wstydliwego r. 1229 nieprzyjaciela, Podgórze polskie najeżdżającego, a że to zwycięstwo podczas nocnej pory dopełnił, kiedy gwiazdy i miesiąc świeciły, otóż gwiazdę i księżyc jako znak zasługi (herb Leliwa) otrzymał. Inni znowu podają, że to za czasów Władysława Łokietka dzieć się miało. Niemniej z mężtwem rycerza łączył on i cnoty chrześciańskie, albowiem dla zbudowania ducha stawiał nie-mało świątyń, pomiędzy temi kościół wszystkich Świętych w Krakowie, który w dochody hojnie opatrzył. Z potomstwa jego dalej zaszczytnie wspomniony: Mikołaj, cześnik Jadwigi, żony króla Łokietka; Jan, mający od królów Alberta i Aleksandra dobra na Podgórzu w nagrodę nadane; Krzysztof, wstawiony z dzieł mężstwa i odwagi; Jędrzej, podkomorzy korony i starosta Pilźnieński, zrodzony z Wielopolskiej, jako dzielny żołnierz stawał za Stefana Batorego we wszystkich wyprawach wojennych po rycersku, poczem od Zygmunta III. dla cnoty i chwalebnych przymiotów szczególnem zaufaniem zaszczycony, otrzymał od tegoż dozór i rząd domu królewskiego i młodzieży szlacheckiej. Dla poddanych i sług Bożych dobroczynny, bronił ich w przykrych zajściach kraju swą powagą; z jego hojności powstał też kościół Jezuitów w Warszawie, a dla collegium Krośnińskiego uczynił fundacyę 5000 złp. Pełen zasług i poważania, umarł w stanie bezżennym r. 1616 wieku sędziwego. — Kasper, synowiec poprzedzającego, kanonik Krakowski, celował szczodrobliwością dla collegium Krakowskiego, dla którego nad 10.000 złp. wyłożył; † 1645. — Jakób, podczasy Sandomierski, fundował konwikt dla uczącej się młodzieży przy collegium Sandomierskiém, gdzie też i kaplicę wystawił; † 1635.

Jędrzej, podobnie synowiec podkomorzego koronnego Jędrzeja, kapłan zakonu XX. Jezuitów, dla gorącej żarliwości o zbawienie dusz ludzkich, udał się za zezwolenie

niem przełożonych na Ruś, dla opowiadania słowa Bożego. W diecezji Łuckiej rozpoczął on swoją pracę i tak skutecznie, iż wielką mnogość ludu przywiódł do jedności kościoła katolickiego. Przez 26 lat działał tam słowem i przykładnym życiem, obchodząc wieś i miasta, i dając zbawienne nauki. W tem wybuchło w r. 1653 owe pamiętne w dziejach powstanie ludu Kozackiego, które mianowicie przeciw wyznawcom wiary katolickiej było zwrócone i okropny rozlew krwi sprawiło. Bobola bynajmniej tém nieuleknio- wy, nieustawał w swém pasterskim powołaniu. I właśnie zajmował się opowiadaniem słowa Bożego we wsiach Mohylnie i Beredy- lu, gdzie też od zhukanego Kozactwa został pojmany. Odarty ze sukien, przywiązany do pala, odniósł wśród najokropniejszych katuszy, smaganiem kańczukami, darcie pasów z ciała, wybrania ocz i t. p. śmierć męczeńską (16. Maja 1657), wśród którego nieprzestawał za swoich prześladowców zasyłać modły do niebios. Zdjęte ciało jego z szubienicy, odwiezione zostało do Pińska i pogrzebione tam w grobie zwyczajnym, roku zaś 1712 wydobyte i przeniesione do innego grobu w ścianie świątyni, gdzie dotąd nienaruszone od zepsucia spoczywa, odbierając część osobliwszą doń się uciekających. Sto- lica Apostolska oceniając zasługi dla wiary tego świątobliwego męża, uczyniła już za Benedykta XIV. pierwsze stopnie do kanoni- zacji jego, obecnie atoli przystąpiła do ukon- czenia tego procesu, a w krótkce będziemy święcić obchód uroczysty umieszczenia jego w poczet Świętych Pańskich i Patronów na- szych. M.

Następnie zasługuje jeszcze na osobliw- szą pamiętkę: Wojciech, podkomorzy Prze- myski, mąż w trudnych kraju zajściach nie- ugjętej tęgości, którego łask doznawały kol- legia Przemyskie i Krośnieńskie; umarł w Przemyśle r. 1631 i pochowany u OO. Fran- ciszkanów tamże. — Zygmunt, poległ w obronie chrześcijaństwa przy odsieczu Wie- dnia r. 1683, na którym też ta przeczna

familia zgasła, albowiem brat jego ostatni w Holandyi wojskowo służąc, podobnie ry- cerską śmiercią zginął.

Bobolecki, herbu Łodzia. Kilku pisało się na elekeyach królów polskich. Je- den z domu tego rotmistrzując w wojsku polskim r. 1577, miał od hetmana poruczo- ne sobie pojmanie Podkowy przewodczy Kozaków, który wpadając do Wołoszy, pokój gwałcił.

Bobowski, herbu Gryf. Zygmunt, w bitwie z Krzyżakami pod Grunwaldem ro- ku 1410, przywoził obyczajem dawnych Po- laków, kiedy się wszyscy herbowni choć róż- nego nazwiska, pod jeden znak ściągali, chorągwią Gryfów; później jako podsędek ziemi Krakowskiej, podpisał przewilej Jedlin- ski Władysława Jagiełły. — Jan, rycerz zawołany w różnych potrzebach kraju, przy zdobywaniu Smoleńska, wstąpił się z swym pieszym pułkiem nadzwyczajną odwagą. Z te- go to pułku wyszedł też ów Aleksander Li- scowski, który się następnie odszczególnił nie- porównaną walecznością. Mikołaj, zasłużo- ny tak w spokoju, jak w wojnach obywatel, został od sejmu Brzeskiego r. 1653 obrany na przełożonego miasta Lwowa. Wielu innych piastowali urzęda publiczne w ziemi Sanoc- kiej. —

Jakób Bobowski, pułkownik do- świadczonego serca pod Żółkiewskim, przy- łożył się wielce do zwycięstwa pod Kluszy- nem. W Moskwie podczas rokосу wojska polskiego, przedkładał z godnością imieniem tego krzywdy w niedochodzeniu żołdu, nie- łącząc się wszelakoż z buntowanemi, albo- wiem pomniał, że będąc żołnierzem, obywa- telem być nie przestał. M.

Wojciech Bobowski, rodem ze Lwo- wa, w młodym wieku podczas najazdu Rusi r. 1624 od Tatarów w jasyr zabrany i do Carogrodu zaprzędany, odebrał tam wycho- wanie w wierze mahometańskiej, a zyskawszy następnie względy wezyra, otrzymał posadę

tłumacza rządowego. Wśród zatrudnień obowiązków swego, pisał on gramatykę turecką, przetłumaczył psalmy Dawida i pismo ś. na język turecki, i wiele szacownych rozpraw o prawodawstwie Islamizmu. Wyniesiony następnie na godność Baszy pod nazwiskiem Ali-Bega, zamyślał już do ojczyzny, a potem na łono wiary chrześcijańskiej powrócić, gdy go w tem w r. 1676 śmierć zabrała. M.

Bebr z Płockiego, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Bobrecki Sebastian, wójt miasta Żółkwi r. 1666; zostawił piękną pamiątkę po sobie zapisaniem 2000 złp. kollegiacie Żółkiewskiej. Pam. X. B.

Bobrowicz, dóm kwitnący w pierwszej połowie XVI. wieku na Wołyniu. Na Litwie będący pieczętował się herbem Gryf.

Bobrownicki, herbu Doliwa. — Pierwszy domu tego Jan, podpisał ustawy zjazdu Pokrzywnickiego roku 1587. — Kazimierz, sędzia ziemski Brzeski, rotmistrz zawołany na wojnach, z nadzwyczajną odwagą bronił przez dziesięć niedziel twierdzę Homel, i dopiero po odparciu wojsk Litewskich przez Kozaków, poddał się przez traktat zaprzysiężony, lecz niedotrzymany. Wielu innych zasłużyło się w urzędach publicznych.

Bobrowski, herbu Jastrzębiec, dóm kwitnący już od początku XV. wieku na Mazowszu. Jędrzej z Ruskiem, Wacław i Teodor z Bełzkiem województwem, a Ignacy, cześnik księstwa Zatorskiego i Oświęcimskiego, pisali się na elekcyach królów polskich.

Bobrowski, herbu Nałęcz. M.*

Bobryk, herbu Półkozic. M.*

Bobrzecki Maciej, sędzia Przemyski r. 1511, mąż niezachwianej sprawiedliwości, zasłużył się w młodym wieku czynami rycerskimi w bojach. M.

Bobrzycki Leszek, rycerz polski w kompucie Władysława III. (Warneńczyka),

odznaczył się walecznością przy zdobywaniu Sumen i Petracz, zamków obronnych w Tra-cyi, przy którym pierwszy wpaść na mury, gromiąc przeważnie nieprzyjaciół. W bitwie pod Warną r. 1444, odpierając śmiało z hufcem swoim zastęp turecki, poległ razem z kólem bohaterem w obronie jego. M.

Boccardo, nobilitowany r. 1775. M.*

Bocheński; Jan z Chełmińskiego, podpisał elekcyę Władysława IV., Wojciech zaś z Wileńskiego Augusta II.

Bochiński, z Pomorskiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Bochnar, herbu Strykonia. Dóm starożytny, z którego wyszedł ród Wielopolskich.

Bochotnicki, herbu Dębno, od Bochotnicy w Lubelskim tak nazwany. Jan, wojewoda Lubelski za panowania Zygmunta I.

Bochotrycki, herbu Dębno. M.*

Bochowicz, herbu Radwan. M.*

Bocianowski, zamieszkały w powiecie Oszmiańskim. M.*

Bock, nobilitowany r. 1775. M.*

Boczarski, dóm kwitnący niegdys w Płockiem. M.*

Boczowski, herbu Gozdawa. — Jan z Krakowskiem województwem pisał się na elekcyę Jana Kazimierza. — Jerzy, towarzysz chorągwi Koniecpolskiego, przy zdobywaniu Pleszkowa r. 1582, wstawił się walecznością rycerską, idąc pieszo do szturmowania twierdzy. — Zofia Boczowska, księżniczka Staniątecka, zasłużyła się wielce około tego klasztoru, który jej staraniem i nakładem był restaurowany. M.

Boczowski, herbu Pomian. M.*

Boczyłowicz Jakób, kancelista grodzki Krakowski r. 1675, przy pilności swego urzędu, niepospolitej poezyi pokazał talent, wydając różne prace litetackie. J.

Bodek.**Kształt tego herbu:**

Tarcza ze szczytem miodym na cztery części podzielona, u góry jego po prawej stronie krzyż złoty, po lewej lew czerwony; niżej zaś po prawej stronie lew, po lewej krzyż takim kształtem, jako wyżej: na helmie podobnie lew czerwony bez korony między dwoma skrzydłami, którego ogon aż na głowę zadarty, a noga przednia prawa do góry wzniesiona. — Familia Bodek kwitnęła niegdy w Prusiech polskich. M.

Boduchowski, dóm kwitnący w powiecie Starodubskim. M.*

B o d u ł a.**Opis herbu.**

Trzy lilie białe w polu błękitném tak ułożone, że jedna pod drugą w prostej linii idą, na helmie zaś pięć piór strusich.

Między herbownemi kładą kronikarze pierwszego Marcina, arcybiskupa Gnieźnieńskiego, znakomitego pisarza zmar-

łego w Bononii r. 1279, nim jeszcze stolicę posiadał, gdzie się też jego nadgrobek w kościele Dominikańskim tej treści ma znajdować: *Hic jacet Frater Martinus Polonus Ordinis Praedicatorum Archiepiscopus Gnesnensis.*

Bodywił, herbu Sulima. Przedniejszy z panów Litewskich Bodywił przy połączeniu Litwy z Polską r. 1413, przyjął ów herb na siebie i potomstwo swoje.

Bodzanowski Jan, odszczególnił się mężstwem przy zdobywaniu Pleszkowa roku 1582. — Zacharyasz, służąc po usarsku pod znakiem królewskim, nobilitowany r. 1659. Jeden tego imienia zginął w bitwie pod Warną r. 1444. M. — Jan, wojski Halicki, mąż rzadkiej w pracach biegłości, otrzymał od Zygmunta I. r. 1549 wójtostwo dożywotne miasta Tarnopola, właśnie w tedy nowo założonego.

Bodzęta, herbu Szeliga. — Bodzęta, arcybiskup Gnieźnieński, syn Władysława Szeligi, dziedzica na Szeligach, w województwie Sandomierskiem, którego imię (Bodzęty) przywłaszczyli sobie później poblizsi krewni jego za nazwisko domu. On to dla pomnożenia czci Boskiej, odstąpił strony Ziemowita, księcia Mazowieckiego, a przystał na obranie Jagiełły królem polskim, by przeto pogańską jeszcze Litwę z prawowiernym kościołem pojednać; poczem też Jagiełłę ochrzcił i zaślubionego z królową Jadwigą w Krakowie koronował. Zjechawszy potem z królem na Litwę, pomagał gorliwie temu w rozmnażaniu wiary chrześcijańskiej, stanowiąc oraz biskupstwo Wileńskie; † 1389.

Jan Chryzostom Bodzęta, kanonik Gnieźnieński i Krakowski r. 1650, znakomity kaznodzieja wieku swego, uposażył klasztor Kamedułów pod Krakowem w wyborną bibliotekę.

Boehm Jan, zasłużył się literaturze polskiej za Augusta III. wydaniem kilku pięknych poematów. J.

Boelke, nobilitowany r. 1775. M.*

Bogacki, herbu Prawdzic, kwitnął na Mazowszu. Stanisław, kasztelan Ciechanowski.

Bogatko, obacz Bohatko.

Bogdanowicz, herbu Łada, łowczy Inflantski, podpisał elekcję Jana III. — Łukasz, chorąży Kijowski, r. 1764, mąż pilny w obowiązkach, przyjemny w pożyciu,

a biegły w prawach, wyznaczonym był komisarzem w sporze województwa Kijowskiego z powiatem Mozyrskim. M.

Bogdanowicz, herbu Mogiła, dóm pochodzący od Bogdana, syna Montwiłowego na Żmudzi.

Bogdanowicz, herbu Gozdawa. M.

Bogdanowicz Bernard, znakomity naukami, wydał w Rzymie kilka dzieł treści duchownej, r. 1603. — Drugi podobnie tego imienia, zakonu Cystersów i professor filozofii, umarł w Rzymie r. 1722, którego zwłoki złożone spoczywają w kościele *Santa Croce Gerusalome*. M.

Bogdański, herbu Prus III. Wielu z domu tego pisało się na elekcyach królów polskich.

Bogdaszewski, herbu Jastrzębiec. M*.

Boglewski, herbu Jelita. Dóm starodawny w ziemi Czerskiej na Mazowszu, gdzie znakomite dostojenstwa piastował.

Bognar, herbu Wieniawa. M.*

Bognarowicz, herbu Wieniawa. Szymon, żołnierz doświadczonego męztwa dawszy tego dowody w oczach Stefana Batorego, został od tegoż monarchy między synów koronnych policzony. Drugi tego imienia, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Bogniewski, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Bogorya.

Opis herbu.

Dwie strzały białe złamane w polu czerwonym takim kształtem, że żelazce jednej ku górze, drugiej ku dołowi są obrócone; na hełmie paw z ogonem rozciągniętym w prawą stronę dzióbem

obrócony, w którym trzyma strzałę także złamaną z żelazcem do góry skręconą.

Przyczynę tego herbu podają historycy: W bitwie Bolesława Śmiałego z Połowcami pod Snowskiem, gdy ów król bohater tylko we trzy tysiące kawaleryi na daleko większą zgrałę nieprzyjaciela natarł i na głowę go poraził, toć niejaki Michał Bogorya, rycerz polski z wielkiem męstwem sam działając i swoich do waleczności zapalając, odniósł kilka ran i postrzałów, co po uzupełnieniu zwycięztwie Bolesław spostrzegłszy, owe postrzały z piersi walecznego męża własną ręką wyjął, i jak były złamane, nadał mu je i potomkom jego na wieczny zaszczyt.

Tym herbem pieczętują się: Bohomolec, Buczkowski, Gniazdowski, Górski, Kolanowski, Maciejowicz, Magnuski, Mokranowski, Podłęski, Porębny, Skotnicki, Staszkowski, Tarnowski, Tur, Wołowicz, Zakrzewski.

Mikołaj Bogorya, wojewoda Sandomierski za czasów Kazimierza Sprawiedliwego, którego przyjaźń i zaufanie posiadał, nadał konwentowi Miechowskiemu włości Jaxice i Rzeplice, zarówno i klasztorowi Koprzywnickiemu kilka wiosek r. 1185. — Jarosław, arcybiskup Gnieźnieński, pobierający nauki w Bononii we Włoszech, dla wybornych przymiotów swoich sprawował urząd rektora akademii tamtejszej. Powróciwszy do Polski, za promocyą Kazimierza W. został archidyakonem Krakowskim i kanonikiem Gnieźnieńskim, na których prelaturach takimi zajmował cnotami, że nie będąc jeszcze biskupem, jednak od kapituły został obrany arcybiskupem (r. 1342), który to najwyższy urząd pasterski sprawował z osobliwą roztropnością, fundując wszędzie nowe plebanie i świątynie, by chwałę Bożą przynosić. — W zgrzybiałej starości czynnych prac pasterskich, wstąpił do klasztoru Łędzkiego, z kąd po dwu léciech mieszkania, przeniósł się do Kalisza, i tam w r. 1376 życie zakończył.

Bogorski, herbu Ogończyk. Jędrzej, burgrabia Malborski, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Są też Bogorscy i herbu Suche-komnaty.

Boguchwał, biskup Poznański, pisał dzieje Polski w czterech księgach dosyć zajmujące, bo zawierają anekdoty i zdarzenia, o których jego poprzednicy przymilczeli; † 1253. M.

Bogucki, herbu Abdank, niegdy kasztelan Sądecki.

Bogucki, herbu Krzywda w ziemi Nurskiej. Wielu z domu tego piastowali znakomite urzęda, równie pisali się na elekcyach królów polskich.

Bogucki Franciszek, professor akademii Krakowskiej, słynął w swych czasach z nauk głębokich, szczególnie z filozofii i teologii; † 1645. M.

Bogucki Józef, Jezuita zasłużył się wydaniem kilku dzieł treści duchownej historycznej; r. 1720. J. — Jeden tego imienia zginął w bitwie pod Waladolid w Hiszpanii r. 1809 M.

Bogumirski Bernard, nauczyciel niegdy Morsztynów, jaśniał niezwykłemi naukami i talentem poetyckim. J.

Boguski, herbu Rawicz, nazwany od Boguszyce w ziemi Przemyskiej. Jędrzej był kasztelanem Sanockim r. 1632. Jan₂ kasztelanem Czchowskim.

Boguski, herbu Topor, którego gniazdo domu ziemia Łomżyńska. Jędrzej i Stanisław, podpisali elekcyę Augusta II.

Bogusław, herbu Przyjaciół z odm: — Daniel Bogusław, podstoli Upitski r. 1633, podpisał pacta conventa Władysława IV. — Następnie nazywali się Bogusławskimi. Filon i Hieronim, podpisali elekcyę Jana III.

Bogusławski, herbu Jastrzębiec; w powiecie Piotrkowskim dziedziczyli znaczne dobra.

Bogusławski, herbu Jezierza. — Wojciech, starosta Płocki, Stanisław zaś instygator koronny r. 1637. Kilku z domu tego pisali się na elekcyach Augusta II. i Stanisława Augusta.

Bogusławski, herbu Korab, dóm kwitnący w Wielkiejpolce.

Bogusławski, herbu Ostoja. Melchior, wstawiony z mężstwa za Stefana Batoroego, pod Pleszkowem bowiem zsiadłszy z konia, szedł z innemi pieszo do szturmego miasta.

Bogusławski, herbu Prus I.

Bogusławski, herbu Świnka. — Kilku z domu tego z różnych powiatów, pisali się na elekcyach.

Bogusławski Jan, niewiedzieć ale którego z tych domów, pleban z Miechocina przy końcu XVI. wieku i znakomity mowca, zasłużył się wydaniem kilku dzieł pogrzebnych. M.

Wojciech, dyrektor teatru Warszawskiego, zasłużył się niezmordowanem usiłowaniem utrzymania sceny polskiej; nadto wydał w 15 tomach wszystkie prace swoje i dzieje teatru polskiego; umarł w Warszawie r. 1829. M.

Bogusz, herbu Półkozic, piszący się z Ziemblic, dóm starożytny i wstawiony z dzieł rycerskich już w XI. wieku. Bogusz, syn Mieczysława, nadał kościołowi Kujawskiemu prawem wiecznym znaczne dobra r. 1260. — Inny tego imienia, sędzia Pomorski i starosta Gdański, z niewielką garstką Polaków trzymał mężnie na wodzy potęgę margrabiów Pomorskich, następnie r. 1306 popadł przez zdradę w niewolę Krzyżaków. Bogusz marszałek W. księstwa Lit., posłował od Zygmunta I. względem umówienia promowania wojny Tureckiej do Rzymu r. 1518. Mikołaj, starosta Krasnostawski, mąż doświadczony w boju i na urzędach; † 1560. Jan, kasztelan Czchowski, posłował do Wiednia dla zawiadomienia dworu o elekcyi Zygmunta III.

Elżbieta z Ziemblic Bogószówna, córka Jana, kasztelana Zawichostskiego, owdowiawszy po Myszkowskim, marszałku W. koronnym, wiodła przez lat trzydzieści i kilka życie wielce bogobojne i cnotliwe. Nawiedzając szpitale i szafując hojnie jałmużną, zbudowała w Pinczowie szpital murowany, w Krakowie zaś fundowała szkołę teologiczną dla Paulinów, którym oprócz tego kilka tysięcy ofiarowała. Zbogacając nadto kościoły drogiemi aparatami, zakończyła wielce przykładne życie r. 1643. M.

Marcin Bogusz, podkomorzy Podolski, żołnierz nieustraszony, a mianowicie przy zdobywaniu Chocima r. 1673, i ustawiczny prawie regimentarz na Podolu, gdzie szczęśliwie gromił napaście Tatarskie. Umarł r. 1705 i pochowany w Kamieńcu w kościele Karmelitów bosych, z klasztorem przez siebie fundowanym. — Jan, starosta Dzwino-grodzki, i wielu innych piastujących godności i urzęda krajowe aż do najnowszych czasów, wstawili się poselskimi jak i komisar-skimi funkcjami.

Boguszewski, herbu Junczyk II. Pierwszy, o którym autorowie wspominają, był Jerzy z Hrebina, skarbnik Bełzki r. 1697. Kilku późniejszych sprawowało niemniej urzęda krajowe.

Boguta, herbu Dąbrowa. M.*

Bohatko, herbu Pomian. W Mazowieckiem Bogatkami zwani, przyjęli tę nazwę po przeniesieniu się na Litwę. Jan dworzania Zygmunta III. rotmistrz chorągwi ussarskiej i jego trzech synów, zasłużyli się czynami rycerskimi. Kilku innych pisali się na elekcyach królów Jana Kazimierza i Jana III.

Bohatyrowicz Mikołaj z Trockiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Bohdan, herbu Boncza, rotmistrz kozacki, mąż rycerski i zdawna zasłużony, poległ w bitwie pod Chocimem r. 1621, ścierając się z Turkami przed rozpoczęciem walki.

Bohdanowicz, herbu Mogiła. M.

Bohłowski, kerbu Osorya. M.*

Bohomolec, herbu Bogorya, dóm kwitnący w powiecie Witebskim, gdzie znakomite urzęda piastował; z tamtąd pisało się też kilku na elekcyach królów polskich. — Z pomiędzy wielu najzaszczytniej odznaczył się Franciszek, członek zakonu Jezuitów, po zniesieniu tego konsyliarz Stanisława Augusta. On to przyłożył się najbardziej do reformy i pomnażania nauk w Polsce, obeznany bowiem z potrzebami narodu i z duchem czasu, wydawał przez 20 lat pismo perjodyczne „Monitor“, przez które na oświatę swych ziomków wpływał; nadto wydał zbiór kronikarzy polskich: Bielskiego, Kromera, Strykowskiego i Gwagnina; przezco smak czytania złych ksiązek usunął. Najwięcej zasłużył się jednak wyznaczaniem funduszu na poratowanie podupadłych tak z szlacheckiego, jako też i z miejskiego stanu obywateli, mocą którego urząd miasta Warszawy corocznie pięciu takowym po 20 dukatów, innym dziesięciu zaś po 5 dukatów płacić był obowiązany; † 1757. M.

Bohowityn, herbu Korczak, dóm kwitnący na Wołyniu. Bohusz Bohowityn, pisarz Litewski i starosta Żyźmorski r. 1508. miał poruczone kilkakrotne poselstwo do Moskwy, za które w nagrodę otrzymał starostwa Słonimskie i Kamienieckie. — Wielu innych piastowali godności urzędowe w ziemi Wołyńskiej.

Marianna z Bohowitów Łosiowa, w pierwszej połowie XVII. wieku wzniosła nie-małym kosztem upadający kościół w Łucku. Zofia, z domu Czartoryjskich, chorążanka Wołyńska r. 1616, niewiasta wielkiej cnoty i nauki, zajmowała się tłumaczeniem z greckiego i wydawaniem dzieł duchownych; pomimo odmiennego wyznania, wielce była przykładną w dobrze czynieniu ludzkości. M.

Bohufał, herbu Lis. M.*

Bohusław, obacz Bogusław.

Bohusz, herbu Odyniec. Wielu z domu tego, zaszczytzeni dostojnością i urzędami krajowemi, odszczególnili się chwalebniemi czynami, mianowicie: Aleksander, dowodzący chorągwią Wołoską pod Czarnieckim r. 1658. — Dwóch pisało się też na elekcyach królów Jana III. i Augusta II.

Są też Bohuszowie Sistrzeńcy, herbu Strzała, wywodzący swój początek ze Szlązka, z kąd za Władysława Jagiełły do Polski przybyli. Jan Sistrzeńiec, pułkownik chorągwi Nowogrodzkiej, odznaczył się walecznością w bitwie z Tatarami pod Kleckim r. 1507, zaco mu Zygmunt I. w nagrodę tego potwierdził tytuł kniazia. M.

Bohusz Aleksander, rodem Wołoch, służąc lat kilka w wojsku polskim, gdzie sprawował zaszczytnie dowództwo nad hufcem, po powrocie swoim do ojczyzny został starostą Chocima. I tam nieprzestawał sprzyjać Polsce, zawiadomił bowiem wcześniej o napaści Tureckiej (1672 r.) i przygotował ją do dania skutecznego odporu. M.

Bohuszewicz, herbu Gozdawa. Wielu z domu tego popisywali się prawością w urzędach, dla czego poruczaniem im były różne funkcyje w trudnych zajściach krajowych,

Bohuszewicz, rotmistrz kozacki, jako żołnierz doświadczonego męstwa, zjednał sobie zaszczytne zaufanie hetmana Lubomirskiego, które jeszcze więcej pomnożył osobistą walecznością w bitwie pod Chocimem r. 1621. M.

Boiszewski, herbu Bibersztein na Rusi. Aleksander, skarbnik Przemyński r. 1670.

Bojaniecki, herbu Strzemię. Jan z Krakowskiego, podpisał elekcyę Władysława IV.

Bojanowski, herbu Junosza, dóm piastujący od dawna znakomite urzędy w różnych województwach. — Jeden tego imienia, kawaler maltański i komandor tego zakonu w Poznańskim, posłował r. 1587 do Szwecyi z doniesieniem o wyborze Zygmun-

ta III. na tron polski, a r. 1605 do dworu Wiedeńskiego od tego króla względem posłubienia arcyksiężniczki Konstancyi. M.

Bojanowki Jan, dowodził walecznie rotą jazdy Mikołaja Sieniawskiego w bitwie pod Chocimem r. 1621. M. — Inny tego samego imienia, wstąpił się przez piękne utwory poetyckie treści historycznej r. 1622. J.

Bojarski, herbu Sas. Długosz namienia o tym domu pod rokiem 1478 na Pomorzu, byli atoli Bojarscy już w XVII. wieku i na Podolu.

Bojemski, herbu Korab. Trzech z tego domu pisali się z Liwskiego na elekcyę Jana Kazimierza.

Bojm, rodzina przybyła do Polski z Węgier. Paweł Jerzy, lekarz przyboczny Zygmunta III, następnie burmistrz miasta Lwowa, zostawił po sobie pamiątkę założeniem kaplicy przy Archikatedrze Lwowskiej Ogrojcem zwanej (roku 1617), którą nadto w fundusze zaopatrzył. Michał, syn jego, urodzony we Lwowie, członek towarzystwa Jezusowego, odprawił podróż missyjną do Chin r. 1649, gdzie zostawszy powiernym domu cesarskiego w Pekinie, oddawał się niespracowanie obowiązkom stanu swego, przytem i nauczaniu się języka i sztuki lekarskiej kraju tego. Powróciwszy do Europy r. 1653, zajmował się w Rzymie wykładaniem starożytności chińskich i ułożeniem słownika chińskiego. M.

Bokij

Opis herbu.

Topor biały w polu czerwonym, ostrzem w prawą stronę tarczy obrócony, nad nim krzyż złoty; na bełmie w koronie zaś pięć piór strusich.

Początek tego znaku herbowego podają autorowie:

W bitwie Rusi z poganami, pewny rycerz wyjechałszy na harc przed czoło wojska, gdy się zcierał z nieprzyjacielem, opadł od broni, czem ośmielony przeciwnik, gwałtownie nań uderzył; rycerz niemając się tedy czym bronić, porwał topór i niem najezdnicą zwyciężył. Książę Ruski, przypatrujący się walce, w nagrodę tej odwagi nadał mu też ów topór za herb po wszystkie czasy, przydawszy do niego krzyż ś.

Z domu tego Gabryel, sędzia Łucki, podpisał unję księstwa Litewskiego z koroną r. 1569, następnie pomimo zwątlonych sił stanął w obronie kraju, gdzie też poległ w jednej bitwie z Tatarami, — Jan, rotmistrz pułku Kozaków, wstawiony czynami rycerskimi w wojnie Szwedzkiej, poległ w bitwie pod Gorzłem r. 1625. W uznaniu tych zasług, wypłacono za uchwałą sejmu synowi jego Filipowi 1100 złp. Trzech z domu tego podpisali elekcję Jana III.

Bokoy, herbu Wieruszowa w województwie Poznańskim, dokąd przodek domu tego z Niemiec przybył.

Bokłowski, herbu Osorya. Kilkuch tego nazwiska pisało się na elekcji Augusta II.

Bokojemski, herbu Pietyróg na Wołyniu.

Bokowski, herbu Gryf. M.*

Boksza, herbu Oksza. M.*

Bokszański Dadzibóg, podpisał elekcję Jana III.

Bokun, herbu Paprzyca. Przodek domu tego Jan Henryk, przeniósł się pierwszy z Kurlandyi do Litwy, gdzie w zasługach wojennych został srołnikiem Litewskim; Jan Kazimierz, syn tegoż z Branickiej, biskup Przemyski a potem Chełmiński, dla pracowoci i niezwykłych nauk posiadał takie poważanie Augusta II., że mu ten nietylko pieczęć mniejszą, ale i biskupstwo Krakowskie konferował; † 1722.

Bokusz Stefan, nobilitowany r. 1658. Adam, Jerzy i Hieronim, podpisali elekcję Augusta II.

Bolanowski, herbu Lubicz, dziecił nigdy dobra na Podolu i w Przemyskiem.

Bolbas, herbu Juńczyk II., rodzina kwitnąca jeszcze w XVI. wieku na Wołyniu. Jan, pisarz ziemski Krzemieniecki, podpisał elekcję Władysława IV.

Bolciewicz z Wilkomirskiego, podpisał elekcję Stanisława Augusta. M.*

Bolemiński, herbu Leszczyc. M.*

Bolemski, herbu Korab.*

Boleski, tego wspomina konstytucja z roku 1647.

Bolesławski w Sieradzkiem r. 1697.

Bolesta, herbu Jastrzębiec, dóm kwitnący w Polsce jeszcze w XII. wieku. M.*

Bolestraszycki, herbu Lis. Przodek domu tego Swatopelk z Krakowskiego województwa, przeniósł się do ziemi Przemyskiej, nabył tę nazwę od dóbr Bolestraszyc. Stanisław, rotmistrz królewski za czasów Zygmunta Augusta, zkolegaciwszy się z Dzieduszycką, jako też i jego potomkowie z innemi domy znakomitymi, piastowali pierwsze urzęda krajowe w ziemi Przemyskiej i Sanoekiej.

Bolesz, herbu Jastrzębiec.

Bolemiński, herbu Leszczyc, nigdy w ziemi Pruskiej.

Boliński, herbu Abdank. M.*

Bolko, herbu Rogala. Bartłomiej Hieronim, uposażył znakomitemi darami kościół ś. Piotra w Krakowie, gdzie też jego zwłoki spoczywają; † 1654.— Jan, wstawiony mężtem w wojnach za Stefana Batorego, pochowany w Wieliczce.

Bolkowski, herbu Rola. Jan pisał się na elekcji Jana Kazimierza.

Bolski, wspomniony w aktach Wileńskich r. 1763. M.*

Bolszewski, herbu Bibersztein. M.*

Bolharyn na Litwie. Jan, posłował na sejm r. 1613 z Mińskiego.

Boltuc Michał, podpisał elekcyę Augusta II.

B o m b e k.

Opis herbu.

Tarcza na dwie części przedzielona, w której po jednej stronie lew obiema łapami do góry wspięty, po drugiej stronie pięć róż ciągiem w pasie.

Józef, podpisał elekcyę Stanisława Augusta.

B o n a r o w a.

Opis herbu.

W tarczy znajduje się lilja polna z drugą tak związana, że jedna z nich do góry, druga na dół, obie zaś tak się z sobą zchodzą, jakby jedną były; z których połowa lilii białej z lewej strony znajduje się w polu czerwonym, z prawej zaś druga połowa czarna w polu białym; na hełmie człowiek do pół ciała w zbroji i szyszaku na głowie, trzymający dwie chorągwie w rękę, w prawej czarnej, w lewej czarno-białą.

Klejnot ów nabył Jan Boner z Wisembergu r. 1346, a to w wojnie Francuzów z Anglikami, w której odznaczając się w wielu potyczkach niezwykłym mężstwem, w jednej z tych zdobył na Anglikach dwie chorągwie, czarną i białą, które jako znak zwycięstwa królowi francuzkiemu Filipowi pod nogi rzucił, za co od tego samego monarchy prócz znacznych upominków, też same chorągwie z przydatkiem lilii francuzkiej jako klejnot herbowy otrzymał. Tego męża potomkowie przyszedłszy do Polski, osiedli w Krakow-

skiem, gdzie w krótkce znakomite dostojęstwa osiągnęli. — Mikołaj, przydował temu miastu r. 1383 i 1396, będąc oraz żupnikiem kopalń soli Bocheńskich. — Izajasz, z ojca Florjana, a matki Bronisławy Lanckorońskiej, mąż wielkich nauk i doktor teologii przy szkołach Krakowskich, porzucając marność świata, przyjął habit zakonu pustelników ś. Augustyna, w którym stał się przykładem cnót kapłańskich. On to z innymi tego zakonu doktorami na konzylium Konstancyeńskim, a następnie w Pradze błędy Husytów gruntownymi zwałił dowodami. W zakonie wśród najostrzejszego życia poświęcił się li na usługi bliźnich, nawiedzając bowiem ubogie chaty i szpitale, cieszył nędznych i wpał w nich nadzieję, żywił nadto ubóstwo własną porcyą u forty klasztornej. Nieustając w tych cnotach chrześciańskich, umarł r. 1471. Ciało tego błogosławionego męża podniesionem zostało z grobu za konsensem Urbana VIII. papieża r. 1633.

Jan Boner z trzema braćmi z Hollandyi w Krakowskiem osiadłszy, przez osobliwsze zastugi pozyskał względy Zygmunta I., który go też burgrabią i żupnikiem Krakowskim uczynił. Wdzięczny i przywiązany do osoby króla, wielce mu się przysłużył, gdy dobra wszystkie królewskie wielkimi długami obciążone za własne pieniądze wykupił, i dworowi całemu nie płatnemu od wielu lat, wszystkie zaś długi wypłacił, na co wydał około 210.000 złp., sumę pod ówczas bardzo wielką. Nadto podźwignął on i zamek Krakowski prawie już upadający, za co mu król Zygmunt dał w nagrodę starostwo Rabsztyńskie i Oświęcimskie, cła zaś Lwowskie, Buskie i Betzkie puścił w possessię. Jako osobliwszy przyjaciel uczonych, których w potrzebie zasilal, umarł r. 1523. — Seweryn, syn poprzedzającego, kasztelan Biecki, żupnik i wielkorządca Krakowski, położył zastugi przez odbudowanie zamku Kamieńca (Odrzykononia) pod Krosnem; † 1540. — Drugi tego imienia Seweryn, kasztelan Krakowski i starosta Rabsztyński, w wojnie za Stefana

Batorego cały pułk konnych ludzi własnym kosztem urządził i pod Pleszków osobiście przyprzewodził, następnie z Leonem Sapiehą, kanclerzem Litewskim jako komisarz królewski do Rygi ordynowany, roztropnym postępowaniem rebelją swywołnych ludzi uspokoił; umarł r. 1593. — Pomienionych Bonerów pamiątka istnieje po dziś dzień, a to w kopalniach soli w Bochni i Wieliczce, których wielkorządztwo zawiadując do lepszego porządku przyprzewodzili, gdzie też od ich imienia dotąd szyba jedna zowie się Bonerowską.

Bonarowicz, herbu Bonarowa. M.*

B o Ń c z a.

Opis herbu.

W tarczy pola błękitnego znajduje się biały jednorozec przedniemi nogami w prawą stronę do góry wspięty, jakby w biegu rozpedzony, nad hełmem w koronie podobnie pół takiego jednorozca do góry wspiętego. — O początku tego herbu podają autorowie tylko tyle, że do Polski przybył z Włoch zaraz na początku zaprowadzenia chrześcijaństwa w Polsce. Według jednych znowu wzięto nazwę Bończa od Bonifacego, według drugich od Bontemps, rodziny Włoskiej, co znaczy dobry czas, co na Bończę przekształcono.

Tym herbem pieczętują się: Bartoszewski, Białobrzęski, Boniecki, Braciejowski, Brzeski, Brzostowski, Bukowski, Bystrzycki, Charłęski Chmielecki, Chomętowski, Chrościejowski, Fredro, Gasparski, Gozimirski, Guliński, Izycki, Kargowski, Klonowski, Krakowiecki, Krzewski, Kulwiński, Kunicki, Lisowski, Moraniecki, Niedabyłski, Osmolski, Pioro, Pokrzywnicki, Postruski, Radawiecki, Romanowski, Rutkowski, Rybczewski, Sienicki, Skoczewski, Skorowski, Socha, Solikowski, Szrębiecki, Strzeszkowski, Szerzeński, Toma-

szowski, Turobojski, Uszdowski, Waśniewski, Wilga, Żółkiewski; o których każdym będzie więcej pod właściwą nazwą.

Bonelli Jan i Jakób, nobilitowani roku 1658.

Boniecki, herbu Bończa, wywodzący swą nazwę od posiadłości dóbr Bończa na Mazowszu. Kilku z tego imienia pisali się na elekcyi Augusta II. — **Boniecki**, towarzysz wielkiej odwagi w bojach, poległ pod Chocimem r. 1621 od kuli armatniej. M.

Bonicki z Sandomierskiego, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Bonikowski, herbu Brodziec. — Daniel, kapłan zakonu ś. Franciszka, wstawiony w Polsce z enót kapłańskich.

Bonin, herbu Korona, na Pomorzu, od których poszli Czeszewscy i Sławianowscy.

Bonislawski z Płockiego, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Bońkowski z Płockiego, postował na sejm r. 1761. M.*

Boneau, nobilitowany r. 1768. M.*

Borakowski, nobilitowany r. 1775, z nadaniem herbu Pękostaw. M.*

Boratini Filip i Tytus, otrzymali indygenat r. 1658. — Tytus został starostą Osieckim i kontrahentem mennicy żelaznej.

Boratyński, herbu Korczak, dóm starożytny na Rusi, którego pierwszego kładzie Paprocki r. 1374. Siedmiu synów jego od różnych dóbr, które im się w podziale dostały, przyjęli od tych i nazwę inną; tak Jerzy od Malczyc w ziemi Przemyskiej nazwał się Malczyckim, Sienko od Dąbkowie Dąbkowskim, Teodor od Tamanowa Tamanowski, Iwan od Chańkowie Chańkowski, Deńko od Michalewic Michalewski, Dymitr z najmłodszym Wasylem od Boratyna Boratyń-

skiem. — Jan Boratyński, starosta Rohatyński, chorąży Przemyski, rotmistrzując za czasów króla Aleksandra, wstawił się wielkim mężem na wojnach. Najpierw na Wołoszczyźnie, gdy hetmana Lanckorońskiego gmin nieprzyjacielski opasał, toć wyrąbał go i wyprowadził Boratyński z bratem swoim z tego ciężkiego razu; następnie pod Połockiem w małej liczbie swoich uderzył na obóz nieprzyjacielski po drugiej stronie Dzwiny położony, i zniósł go zupełnie, za co też otrzymał w nagrodę storostwo Rohatyńskie i chorążstwo Przemyskie. Wezwany od Jana Zapolii do Węgier, przyprawił się tam w 400 ludzi, lecz przekonawszy się o złym szyku i niedobrym rządzie wojska Węgierskiego, co oczywistą zgubę jego wróżyło, jako doświadczony żołnierz odwodził jak mógł od polityki z wojskiem niemieckim, co nieusłuchawszy Zapolija, przegrał bitwę i zmuszony został do ucieczki przez Karpaty aż do Tarnowa. W tej batalii Boratyński ciężko ranny, został między trupami na pobojowisku, gdzie dopiero drugiego dnia znaleziony, aż po ozdrowieniu z ran do ojczyzny powrócił. —

Piotr, kasztelan Bełzki, starosta Samborski, syn poprzedzającego dla pięknych przymiotów takie sobie zjednał względy Zygmunta Augusta, iż mu ów monarcha najważniejsze czynności domu swego polecał, mianowicie odprowadzenie królowej Bony do granic państwa, i odwiezienie Izabeli siostry królewskiej na Węgry r. 1558. — Jan, chorąży Przemyski, starosta Rohatyński, syn pomienionego Piotra z Dzieduszyckiej, zasłużony podobnie na dworze Zygmunta Augusta, wniósł ostatni chwale domu Boratyńskich z sobą do grobu.

Boratyński. herbu Ostoja, niegdy w ziemi Orszańskiej.

Boratyński. herbu Topor. Anna Boratyńska wriósłszy posagiem przez małżeństwo Mateuszowi Krasnopolskiemu, herbu Topor część Boratyńską, dała powód, iż jej potomstwo Boratyńskiem się przezwalo. Z tego do-

mu podpisali Walenty i Aleksander elekcyę Augusta II.

Borch, herbu Trzy kruki; dóm starożytny na Pomorzu, któremu Zygmunt I. nadając tytuł hrabstwa polskiego, zostawił krzyżaka trzymającego w jednej ręce dwa miecze, w drugiej zaś chorągiew z literami S. R. (Sigismundus Rex), nadto za podpórę tarczy herbowej orła białego z koroną i berłem; prócz tego tryanguł w herbie z napisem: „tres in unum,“ czyniąc przez to alluzję do trzech herbów złączonych razem t. j.: pierwotnego trzech kruków, pomorskiego mitrę z gryfami, i inflanckiego gryfa i dwóch mieczy.

Według heraldyki Wielądka pochodzą Borchowie z Włoch, z królestwa Neapolitańskiego, gdzie w XIV. stuleciu posiadali księstwo udzielne. Z powodu rewolucyi przenieśli się do Niemiec, a z tamąd przyszedli z Krzyżakami do Inflant, gdzie osiadłszy, wydają z czasem sławnych mężów.

Bernard, hermistrz inflancki r. 1480; Szymon, brat jego, koadjutor tego zakonu; Szymon, biskup Rewelski, który założył dwa miasta do dziś dnia kwitujące: Borchholm i Fegfeier; Fryderyk, synowiec tego biskupa, zawarł śluby małżeńskie z Heleną, księżniczką grecką, której jedna siostra poszła za cara Iwana Wasylewicza, a druga za Batorego, księcia siedmiogrodzkiego Stanisław, dziekan katedry Krakowskiej, osobliwszy dobrodziej uczącej się młodzieży, uczynił najpierwszy znaczną fundacyę na dobrach swoich dla ubogich szkoły Krakowskiej. Równie z wielkim zaszczytem odprawił z polecenia Zygmunta Augusta poselstwa do Rzymu i do Madrytu. —

Fabian, rotmistrz kawalerii polskiej, poległ w boju z Turkami pod Wiedniem r. 1683. Jan Jędrzej, podkomorzy a później wojewoda Inflancki; Fabian, w wojnie szwedzkiej popadłszy w niewolę i osadzony przez Karola XII. w zamku Ryskim, dopiero po siedmiu latach za wstawieniem się Leszczyńskiego otrzymał wolność, z kąd powróciwszy do domu, umarł przez zadaną mu truciznę.

Borchowski, herbu Lubicz. — Grzegorz, zginął w wojnie Moskiewskiej; Jan, syn tegoż poległ znowu pod Cecorą.

Borchowski, herbu Zadora. M.*

Borcikowski, herbu Junosza. M.*

Borezyński, zapisany w aktach Wileńskich r. 1763. M.*

Borecki, herbu Hołobog, dom kwiłnący na Rusi w połowie XVI. wieku. — Jan, metropolita Kijowski i Halicki, podczas zamieszania Rusi r. 1629, zostawił obrządk i naukę wiary kościoła ruskiego woli kądźdego. M.

B o r e k.

Opis herbu.

Kaganiec z ogniem i płomieniem gorejący w polu modrém, na hełmie zaś dwa skrzydła, jedno modre, drugie czerwone, a między nimi toż samo kaganiec gorejący. — Dóm ten kwitnął od dawna na Pomorzu, gdzie znaczne dobra posiadał.

Jan Wojciech, marszałek i regent księstwa Pruskiego, podpisał dekreta komisji królewskiej w r. 1609.

Borek, herbu Wąż. — Wielu z tego domu starożytnego piastowało godności duchowne. Stanisław, dziekan Krakowski, z pomiędzy wielu czynów szlachełnych ustanowił fundacyę na utrzymanie 30 studentów ubogich; † 1556. — Mikołaj, podstarości Sąddecki, podpisał elekcyę Jana Kazimierza; Stanisław, kasztelan Wileński zaś elekcyę Władysława IV. Kilku jeszcze późniejszych odznaczyło się zaszczytnie w urządach publicznych.

Jan Albert, uczony lekarz Poznański, obdarzony od Zygmunta III. szlachełstwem roku 1588. M.

Borek Marcełin, kapłan zakonu ś. Franciszka w Kazimierzu dolnym, podczas

grasowania srogiego powietrza w r. 1652, ofiarował się dobrowolnie na usługi zapowietrzonych. Na tym polu tyle niebezpieczeństw, gdzie już prawie wszyscy kapłani wymarli, nieustawał ten mąż wielkiej doskonałości nieszczęśliwych ratować, usługując im nieznużenie i ciesząc nędznych i umierających. W tych heroicznym pracach wytrwał siedm miesięcy, lecz w ostatku dotknięty od zarazy, zakończył trudy i życie świętobliwe. M.*

Boreński, z domu starożytnych kniaziów Wołyńskich. — Jędrzej, dziedzic na Boremlu, młodzian pragnący sławy wojennej, poległ śmiercią walecznego r. 1610.

B o r e j k o.

Dóm starożytny rozrodzony na Litwie, w Kijowskim i na Wołyniu. Jerzy Władysław i Kazimierz Stefan, podpisali z Wileńskiego elekcyę Jana III.; Franciszek, podczaszy Podolski, Andrzej i Feliks zaś ka-

sztelanowice Zawichostcy, elekcyę Stanisława Augusta.

Borejko, herbu Dolega. M.*

Borejko, herbu Jastrzębiec na Litwie. — Józef, znakomity krasomowca w zakonie Jezuitów; † 1765. M.

Borejsza, herbu Wadwicz. — Hrebory z Orszańskiego podpisał elekcyę Jana III. — Samuel, wstawiony walecznością na wojnach, w nagrodę otrzymał od króla Zygmunta przywilej na dobra Petryhy w powiecie Mściławskim. M.

Boresza, podpisał z Mińskiego elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Borgin, nobilitowany r. 1764. M.*

Borkiński, podpisał elekcyę Augusta II. M.*

Borkowicz, herbu Napiwon, w księztwie Litewskim.

Borkownicki Nikodem, zasłużony na wojnach pod Lubomirskim; † 1644.

Borkowski, herbu Grzymała. — Krzysztof, waleczny rotmistrz chorągwi pancernej r. 1656. Stanisław, uposażony kolegium ś. Piotra w Krakowie datkiem 6000 złp., wstąpił do zakonu Jezuitów i jako rektor rządził tym kolegium z zaszczytem niemałym.

Borkowski, herbu Junosza, z Borkowa w Płockim. — Pięciu z domu tego pisało się na elekcyę Augusta II.

Borkowski, herbu Łabędź. — Od XVI. wieku piastując urzędy i dostojęstwa, odznaczało się wielu mężów z domu tego prawością w trudnych zajściach kraju. — Jędrzej, poległ w bitwie pod Kluszyńcem. M. Jacek, podpisał z województwa Ruskiego elekcyę Stanisława Augusta. *Wiel:* — Józef hr. Dunin, znakomity poeta polski, przeszło 20 lat poświęcał się z żelazną wytrwałością dla podniesienia literatury narodowej, działając niemniej w cichości wiele dobrego tak poradą, jak i pomocą czynną; umarł we Lwowie r. 1843. M.

Borkowski, herbu Nowina. Marcin, najprzód pisarz grodzki Przemyski, potem sędzia Lwowski, zostawił pamiątkę fundacją kaplicy w Zdarze.

Borkowski, herbu Sūlima, w Sandomierskim.

Borkowski Modest, przeor zakonu ś. Dominika w Żółkwi, niemałe położył zasługi około tego klasztoru; † 1668. M.

Borkowski Wawrzyniec, mąż uczony w podróży swoich po obcych krajach, przysłużył się literaturze niemieckiej przez tłumaczenie dzieł ojczystych na język niemiecki; r 1602. J.

Borkowski Olbracht, mąż zacny i wielce uczony, pisał w r. 1611 w Krakowie

przeciw Kacerzom; Michał, wslawił się podobnież pisanem dzieł duchownych r. 1670. M.

Borlecki Krzysztof z Sandomierskiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Borman, nobilitowany r. 1768. M.*

Borna, herbu Doliwa, na Pomorzu.

Bornowski, z Mazowieckiego, postował na sejm w r. 1569. M.*

Borodelski, herbu Nabram. M.*

Borodziński Szymon z Wileńskiego, podpisał elekcyę Jana III.

Boroszewski, herbu Epinger.

Borowicki, herbu Dębno. — Jan pisał się z Wołyńskiem na elekcyę Jana Kazimierza.

Borowiecki, herbu Ogończyk. — Jan i Aleksander podpisali elekcyę Augusta II.

Borowiński Jan, mąż rycerski w nieszczęśliwej bitwie pod Warną r. 1444, dostał się w niewolę Turecką, z której przecież ocalał i po wielu przygodach do ojczyzny powrócił.

Borowski, herbu Abdank. Dóm niegdyś kwitnący w Sandomierskim, a pochodzący od Skarbków, który później przyjął tę nazwę o dobr Borowa. Mikołaj, dziedzic na Borowie, jest jakoby przodek tej familii, z której wielu zaszczytzeni dostojęstwami i urzędami, przez długi szereg lat poświęcali się w usługach kraju. — Beniamin Skarbek Borowski, kasztelan Zawichostski r. 1733, podpisał konfederacyę Sandomierską. *Wiel:*

Borowski, herbu Gozdawa na Żmudzi.

Borowski, herbu Jastrzębiec, niegdyś w województwie Krakowskim. Wielądek podaje, że Borowscy Jastrzębczykowie i po innych województwach się znajdują, o których starodawne monumenta, kroniki i akta aż do XI. wieku świadczą.

Borowski, herbu Junosza. Czterech z domu tego pisało się na elekcyę Augusta II.

Borowski, herbu Lis. Marcin Kazimierz, kasztelan Gdański, starosta Grudziądzki, strawiwszy młode lata na dworze Jana Kazimierza, średnie na wojnach, w zaśługach otrzymał ekonomię Rogozińską, następnie od Jana III. krzesło senatorskie. Przy hojności dla ubogich, niemniej oszczędniał się innemi cnotami chrześciańskimi, a mianowicie staropolską żarliwością o honor Boski.

Borowski, herbu Lubicz. Gniazdo domu tego ziemia Chełmińska. Kilku z niego pisało się z różnych powiatów, gdzie urzęda piastowali, na elekcyach królów polskich.

Borowski, herbu Ogończyk, dom kwitnący w Prusiech i na Rusi. Michał z Kościelca, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Borowski, herbu Pilawa, biorący swój początek od Kamienieckich. Piotr, opat Czerzycki, słynął z ludzkości a szczególnie z hojności dla ludzi uczonych.

Borowski, herbu Prus I. Sześciu z tego domu podpisało z Sieradzkiego elekcyę Władysława IV.

Borowski Leon, profesor Wileński, jaśniał swego czasu jako ozdobny pisarz i poeta. M.

Borsa, herbu Dołęga. Stanisław, zabity w Moskwie r. 1606. Kilku pisało się na elekcyi Władysława IV. i Jana III.

B o r s k i.

Opis herbu.

Noga człowiecza goła od stopy aż po kolano w polu czerwonym strzałą przesyta, na helmie zaś skrzydło orle szare. — Klejnotem tym szczyści się jedynie familia Borskich w Prusiech.

Borstel, nobilitowany r. 1685. M.*

Borsza, herbu Natęcz I, o którym więcej pod Drzewickiem.

Borsznak z Nowogrodzkiego, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Bortnowski, herbu Korczak. M.*

Boruchowski, herbu Doliwa. — Kilku z domu tego piastowało wysokie godności duchowne, z pomiędzy których Jan, archydyakon Krakowski, osobliwszym był protektorem ludzi uczonych. Nadgrobek jego znajduje się też w kościele katedralnym w Krakowie.

Borucki, herbu Tarnawa. M.*

Borucki, herbu Rolicz. Kilku z domu tego zajmowało znakomite stopnie urzędowe w ziemi Kujawskiej i Warszawskiej.

Borucki, żołnierz tchnący duchem wojennym, za konsensem Rzeczpospolitej poszedł w r. 1620 w 2000 ludzi na sukurs cesarzowi Ferdynandowi II. do Niemiec, gdzie się niepospolitą walecznością i zadziwiającą odwagą w Czechach wstawił. M.

Borukowski, herbu Jnnosza, jednej dzielnicy z Bielińskiem herbu Junosza. Jan, biskup Przemycki, podkanclerzy koronny, zostawił piękną pamiątkę szczodrości obywatelskiej; † r. 1585.

Borukowski, porucznik wojska polskiego w Hiszpanii, przy pamiętnym zdobyciu Saragossy r. 1808, odniósł ciężkie rany. M.

Borusławski Józef, szlachcic polski, rodem z pod Halicza, wzrostu karłowatego, wychowany od hrabiny Humieckiej, po odhyciu podróży po Europie osiadł w Anglii, gdzie prawością swoją wielki szacunek sobie zjednał; umarł tamże w podeszłym wieku w r. 1837. M.

Boruta, herbu Jastrzębiec. Boruta, chorąży Drohicki r. 1458.

Są też Borutowie i herbu Nowina.

Borychowski Maciej, komornik ziemi Drohickiej, podpisał elekcyę Jana III.

Borycki, herbu Taruawa. Zbigniew, podpisał z województwem Ruskim elekcyę Jana Kazimierza.

Boryczewski, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Boryslaw, kerbu Belina. M.*

Boryslawski, herbu Sreniawa, dóm wywodzący swój początek od Mierosława hrabi z Nakła. Piotr, podkomorzy Podolski, stawiając płądrującym Tatarom dzielny odpór, utracił przez zahraanie w jasyr czterech synów, na których wykupienie stany koronne r. 1616, 6000 złp. ze skarbu wyznaczyły. Wielu innych z tego domu piastowało urzęda publiczne w ziemi Przemyskiej, Halickiej i na Podolu.

Boryslawski, towarzysz wojska polskiego pod Żółkiewskim w Moskwie, przejeżdżając do obozu Zaruckiego wodza Kozaków, został od kniazia Truceckiego pojmany, i od tego po zadaniu okrutnych katuszy, żywcem na ogniu pieczony, r. 1611. M.

Boryslawski, delegat wojska kor., na sejmie r. 1670 stawał jako gorący obrońca obrażonego honoru hetmana Sobieskiego.

Boryszewski, herbu Poraj, z dzielnicy domu Bużeńskich, który wzięwszy działem Boryszowice, Boryszewskim się przeżwał. Mikołaj, kasztelan Zawichostski, podpisał list Kazimierza III. względem unij ziemi Bełskiej. Jędrzej, arcybiskup Gnieźnieński, będąc jeszcze proboszczem Łęczyckim i kanonikiem Krakowskim, jeździł w poselstwie do Węgier: postąpiwszy na biskupstwo Przemyskie, a potem na arcybiskupstwo Lwowskie, stał się prawdziwym dobroczyńcą ubogich i poddanych, którym ile mógł pomoc i ratunek dawał. Roku 1506 odprawił zбір w Łęczycy, na którym wyznaczone subsidja z dochodów duchownych na wyprawę Pruską podwoił: † 1510.

Boryszewski, herbu Rawicz. — Piotr, mąż dobroczynny dla ubogich, na które wszystkie swoje dobra rozdał; umarł r. 1487. Paprocki kładzie jego nadgrobek w katedrze Krakowskiej — Kasper, podpisał elekcyę Władysława IV., Franciszek zaś Stanisława Augusta.

Bordzyński Ośmiu tego nazwiska stawało na elekcyę Jana III.

Borzechowski, herbu Lubicz. — Piotr, kanonik Warszawski, sekretarz królewski r. 1553, podpisał przywilej Zygmunta Augusta.

Borzęcki, herbu Półkozic, dóm starożytny, o którym księgi dawne grodu Wąwolnickiego jakoby jeszcze w r. 1335. kwitnącego, wspominają. Przez długi szereg lat piastowali mężowie z tego domu godności i urzęda publiczne, osobliwie na Rusi, kilku pisało się też na elekcyę Stanisława Augusta.

Borzęcki Paweł, dzielny żołnierz w wojnie moskiewskiej, zasłużył się uspokojeniem wojska zrokoszowanego o żołąd zaległy, nakłonił go czulą wymową do przeproszenia króla, i traktował sam z komisarzami królewskimi we Lwowie r. 1662 o zaspokojenie niepłatnego wojska. M.

Borzejowski, herbu Drya, niegdys w województwie Krakowskim.

Borzemski, herbu Jelita. Siedmiu z tego domu pisało się na elekcyę Władysława IV. — Jan, niewiedzieć jednak czyli z tego domu, dostał się w nieszczęśliwej bitwie pod Warną r. 1444 w niewolę Turecką. M.

Borzewicki Jan, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Borzewski, herbu Lubicz. Mateusz, opat Łędzki, jako mąż uczony był na sejmie r. 1587 do korekty praw koronnych wyznaczony: Stanisław, podsędek Dobrzyński, podpisał elekcyę Władysława IV.

Borzobohaty, herbu Jelita. — Stanisław, podczaszy Mściśławski r. 1698, mąż wielkiego umiarkowania i porządku na obradach sejmowych. M.

Borzykowski, herbu Abdank; dóm kwitnący jeszcze w XIV. stuleciu, którego Włodzimierz podczas bezkrólewia w Polsce r. 1382. podpisał konfederację szlachtej Wielkopolskiej.

Borzykowski, herbu Łódzia. — Piotr, mąż niegdy wstawiony dobroczynnością dla kościoła Bożego; Stanisław i Mikołaj, pisali się na elekcji Stanisława Augusta.

Borzym Marcin, podpisał elekcję Jana III.

Borzymiński, herbu Abdank. — Jan i Jakób, stawili się na elekcji Władysława IV.

Borzymowski, herbu Belina. — Dwóch rotmistrzów z domu tego służyło wojsko wo z zaszczytem za Stefana Batorego, czterech innych pisali się na elekcję Augusta II.

Borzymowski, herbu Łada, którego gniazdo Barzimy na Mazowszu. Stanisław, długi szereg lat walczył pod Chodkiewiczem i Radziwiłłem hetmanami, i dopiero w podeszłym wieku osiadł w województwie Połockiem.

Borzymowski, herbu Lubicz. — Michał, podczaszy powiatu Lidzkiego, podpisał elekcję Stanisława Augusta. W.

Borzymowski, herbu Topacz w Sandomirskiem.

Borzymowski Marcin, zasłużony poeta w Lublinie; † 1762. J.

Borzymiński, herbu Abdank. M.*

Borzysławski, herba Drużyna. M.*

Borzywój, herbu Tępa podkowa. M.*

Bosacki, wspomniany w aktach Wileńskich r. 1767. M.*

Bosakowski, herbu Godziemba. Franciszek, regent grodzki Kaliski, zostawił piękną pamiątkę staropolskiej dobroczynności; † 1674.

Boscamp (Lasopolski), nobilitowany r. 1768 M.*

Bosiacki Mateusz, podpisał elekcję Jana III.

Boski, herbu Jasieńczyk. Wielu z tego domu piastowali w ziemi Czerskiej znakomite urzędy.

Bosroger, nobilitowany r. 1768. M.*

Bossuta, herbu Wieniawa, rodzina czeska, przybyła do Polski z Dąbrówką, żoną Mieczysława I. M.

Bostowski, herbu Szeliga, niegdy w województwie Sandomirskiem.

Boszkowski, herbu Warnia.

Botecki, zapisany w aktach Wileńskich w r. 1763. M.*

Boturzyński, herbu Łzawa. Jakób z Boturzyna, kawaler bożogrobski, pierwój dworzanin Jana Olbrachta, pogardzając marnościami światowemi, wstąpił do zakonu Cystersów, gdzie cnotami kapłańskimi zasłynął; † 1531.

Botwina, strukczasz Smoleński w roku 1700. M.*

Boufał, herbu Kościeszka. — Zygmunt, porucznik pancerny pod wodzą Sobieskiego, odznaczył się walecznością przy odsieczy Wiednia r. 1683. M.

Bouman, herbu Godziemba. M.*

Bowdynowicz Iwan, kozak z Zaporozkiego pułku, za nadzwyczajne oszczędzenie się na wojnach, nobilitowany roku 1661; nadto otrzymał dobra Futory, Fastówka i Parahimówka na Ukrainie.

Boxa, herbu Oksza. M.*

Boxycki, herbu Zaręba. Franciszek, podpisał z Bełzkim województwem elekcję Augusta II.

Boybnski Jan, stolnik Inowrocławski r. 1436, podpisał pokój Brzeski.

B o y c z a.**Opis herbu.**

Trzy krzyże złote w polu czerwonym, według Okólskiego zaś trzy krzyże białe w polu błękitnym, a na hełmie trzy piór strusich. Bielski dodają, że któremuś z Pilawczyków do poł trzecia krzyża dodano trzeci w całości. Ow znak znany był w Polsce już w XIV. wieku.

Boynar, herbu Nowina. Pierwszy domu tego na Litwie, przyjął ów herb na sejmie Horodelskim r. 1413.

Boynowski Jakób, nobilitowany w r. 1790. M.*

B o ż a w o ł a.**Opis herbu.**

W polu błękitnym podkowa biała na dół ocelami położona, u której się znajdują dwa krzyże, jeden nad podkową, drugi w jej pośrodku, którą u dołu opasuje księżyc żółty niepełny, rogami do góry obrócony, na hełmie zaś trzy piór strusich.

Tym herbem pieczętują się: Gąsecki, Gościmiński, Jemieliński, Komorowski, Ostrowiec, Reymunt, Bzeczkowski.

Przyczynę nabycia tego klejnotu podają: że pewien Lubiczanie wyprawiwszy się w nocy na nieprzyjaciela, bezpiecznie w swym obozie zasypiającego, w pień go wyciął, a

że mu właśnie wschodzący księżyc do tego zwycięstwa dopomógł, dla tego mu książę Mazowiecki do ojczyzno herbu Lubicz ów księżyc dodał, i Bożawola nazwał.

B o ż e d a r z.**Opis herbu.**

Krzyż biały, po którego rogach cztery lilie czarne, to jest, w każdym po jednej lili się znajduje; na hełmie trzy pawie pióra, w których pośrodku podobny krzyż, jak na tarczy.

Ow klejnot był nadany jednemu rajcy miasta Krakowa, imieniem Jerzemu Szwarzcowi r. 1442 od Władysława Warneńczyka.

Braciejowski, herbu Bończa, niegdy w ziemi Przemyskiej.

Braciszewski Jędrzej i Mikołaj z Wileńskiego, podpisali elekcyę Jana Kazimierza.

Brachowski, wspomniany w aktach Wileńskich w r. 1763. M.*

Braclawski, podpisał akt konfederacyi Krakowskiej w r. 1705. M.*

Braczkowski, herbu Bogorya, dóm starodawny w wielkiej Polsce

B r a d a c i c e.**Opis herbu.**

Dwie oksze w polu czerwonym na krzyż tak ułożone, że toporzyskami na dół, żelazem zaś do góry, a obuchami do siebie są obrócone; na hełmie trzy pióra strusie. — Różnie go też nazywano: Bradaczyce, Bradacice, Bradaczyce albo Brateczyc.

Brajecki Jakób z Rawskiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Brakiel, niegdy w Kurlandyi, później na Litwie.

Bram, herbu Abdank, na Wołyniu.

Bramowicz Walenty, sławny z nauki ś. teologii r. 1678. M.

Brancewicz, zapisany w aktach Wileńskich w r. 1637. M.*

Brandt Jan, Jezuita i oficyał kolegium Lwowskiego, biegły w muzyce i poezyi; † 1501. M.

Brandys.

Opis herbu.

Z korony wystaje ręka zbrojna po ramie nieco zakrzywiona, trzymająca miecz końcem na doł obrócony, a na hełmie w koronie podobnie taka ręka. Niegdy kwitnęli Brandysowie w ziemi Pruskiej, gdzie Jan Giszkra Brandys wspomniony już w r. 1458.

Brandysz, herbu Radwan, dóm starodawny—piszący się z Grabiszyc. Klemens, starosta Chęciński, ochmistrz królowej Bony, oddawał królowę Izabellę Janowi Zapolii na Węgrzech, i Barbarę Joachimowi, księciu Brandeburskiemu w małżeństwo. — Piotr, rotmistrz wstawiony z mężstwa, poległ w bitwie pod Krasnobrodkiem od strzału działowego. Wielu innych piastowało przez długi szereg lat urzęda publiczne w ziemi Zatorskiej i Oświęcimskiej.

Brancki, herbu Radwan. Jan, burgrabia Sochaczewski, podpisał elekcyę Jana Kazimierza, Stanisław i Remigin Augusta II., Michał zaś Stanisława Augusta.

Branicki, herbu Gryf. Dóm starożytny, pochodzący od Jaxy, księcia Serbii, który jeszcze za panowania Bolesława Krzywoustego w Polsce niepospolitą dzielnością wbojach się zasłużył; † 1159.—Jaxa, syn jego, w poczcie zebranego przez siebie rycerstwa,

udał się z Henrykiem, księciem Sandomirskim i Lubelskim do ziemi świętej, gdzie dawał dzielną pomoc Baldwinowi, trzeciemu królowi Jerozolimskiemu, uciśnionemu od Saracenów. Pod Edessą i w wielu potyczkach z nieprzyjacielem krzyża ś., dał dowody wielkiego mężstwa, poczem wróciwszy do Polski, fundował w Miechowie klasztor zakonu Bożogrobców, r. 1162, i panien Norbertanek na Zwierzyńcu pod Krakowem, r. 1181, którym po trzy wioski na utrzymanie na wieczne czasy zapisał; † 1197. — Lenard i Zdysław z Odrowążównej, wstępujący w ślady ojca swego, niemniej temu klasztorowi Miechowskiemu włości nadali. — Stefan, brat Jaxy, wojewoda Krakowski, wielce się przyczynił do wyniesienia Kazimierza II. na tron polski, a następnie walecznością do uspokojenia zaburzonej Rusi czerwonej. — Gedeon, syn tegoż, biskup Płocki, pasterz przykładowego życia, niemało położył zasług około pomnożenia wiary chrześcijańskiej w Prusiech; † 1223. — Klemens, kasztelan Krakowski, drugi syn Stefana, sławny legacją do Węgier do króla Beli r. 1239, gdzie umówiwszy małżeństwo Kunegundy z Bolesławem Wstydlwym, tę królowę do Polski sprowadził. Niemając prócz jednej córki żadnego potomstwa, gdy ta życie zakonne sobie obrąta, zbudował dla niej klasztor w Staniątkach, i uposażył go całym jej posagiem. Podczas najazdu Tatarów na Polskę r. 1241, stawiając dzielny odpor pod Chmielnikiem, poległ od szabli pogańskiej; zwłoki jego pochowane zostały w zakrystyi kościoła Staniąteckiego. — Marek z Brzeznicy, wojewoda Krakowski, syn trzeci Stefana, a brat Klemensa jak niezwykłego mężstwa żołnierz, tak i wielkiej roztropności senator, wielce się zasłużył utrzymaniem zgody w kraju, zakłóconym po zgonie Leszka Białego r. 1227. — Andrzej, biskup Płocki, syn poprzedzającego wojewody, słynął z miłosierdzia na ubogich i hojności dla sług Bożych. On to uposażył klasztor Staniątecki dobrami, które mu na wieczne czasy zapisał,

† 1249. — Włodzimierz z Ruszczy, wojewoda Krakowski, odpierając skutecznie najazd Tatarów na Polskę, zadał im w bitwie pod Turskiem klęskę niemałą, w innej zaś pod Chmielnikiem, gdzie mnogością nieprzeliczoną tej dzieży przywalony tak dobrego żołnierza, jak i rozsądnego wodza powinność pełniąc, poległ od ręki Tatarskiej r. 1241. — Sulisław, brat jego, widząc rozpuszczone zagony Tatarów aż na Szlązko, pospieszył pod sztandar Henryka, księcia Lignickiego, który wojowników krzyża ś. dla powstrzymania tego strasznego wroga około siebie gromadził, i poległ razem z nim w bitwie pod Lignicą r. 1241. — Teodor, wojewoda Krakowski, syn Sulisława, fundował klasztor Cystersów w Ludzimirzu niedaleko Nowegotargu, który później do Czarycz został przeniesiony, opatrzyszy go w majetności; † 1280. — Klemens, wojewoda Krakowski, w czasie najazdu Konrada, księcia Mazowieckiego na Polskę, stanął odważnie w obronie swego monarchy, Bolesława Wstydliwego, i zadał nieludzkiemu najeźdźcy pamiętną klęskę pod Suchodółem, co zawdzięczając Bolesław, wielkimi go łaskami i przywilejami obdarzył. — Stanisław, miecznik koronny, starosta Chęciński, wstąpił się z legacyi do Włoch roku 1617; on to zrestaurował własnym kosztem zamek w Chęcinie, pożarem zniszczony, na wojnę Moskiewską zaś przystawił Zygmuntowi III. dwa pułki piechoty i dwie chorągwie ussarskie, własnym kosztem uformowane, których dla wyzłoconych szyszaków *miles aureus* nazywano; † 1620. — Jan Klemens, marszałek nadworny koronny, wstąpił się niepospolitem mężstwem na wyprawach wojennych Czarnieckiego w Danię i Holsacyi, następnie na sejmie roku 1664 wymówił się od przyjęcia buławy hetmańskiej niesłusznie Lubomirskiemu odjętej; umarł r. 1673. M. — Stefan Mikołaj, syn Jana Klemensa, wojewoda Podlaski, posłował z niemałą chwałą w różnych zajęciach kraju; na wyprawę Sobieskiego pod Wiedeń

stawił się osobiście, by walczyć i dzielić sławę bohatera króla; † 1716. — Jan, hetman wielki koronny, ostatni domu tego potomek, umarł w Białym Stoku r. 1773. M.

Z pomiędzy tylu godnych mężów tego domu jaśniała niemniej i Anna, poślubiona Sebastianowi Lubomirskiemu, kasztelanowi Wojnickiemu. Ta prócz wielkiej żarliwości o pomnożenie wiary, nieznużenie oddawała się w czynieniu dobrego: ratując bowiem ubogich i poddanych, zaopatrywała i wszystkie szpitale w Krakowie w hojne jałmużny. Umierając, kazała wszystkim swoim dłużnikom poddanym długi darować, i wszystkie zasoby zboża po między nich rozdać. Ona to fundowała klasztor panien Dominikanek na Grodku w Krakowie, na co przeszło 65.000 złp. wyłożyła, do którego się co rok na 10 dni dla pełnienia ostrej pokuty udawała. W tém bogomyślnem i wielce przykładowem życiu, doszedłszy lat 77 wieku, zasnęła w Bogu roku 1639.

Branicki, herbu Janina. Piszą się z Branicy w województwie Lubelskim, Kilku z domu tego stawali na elekcyach królów polskich.

Branicki, herbu Korczak. Sebastian, biskup Poznański, zostawił piękną pamiątkę po sobie: miłosierdzia nad ubogimi, któremi jak ojciec się opiekował; † 1544. Piotr, podpisał z Ruskiem województwem elekcyę Jana III. — Franciszek Ksawery, starosta Halicki, potem hetman polny, a nakoniec hetman W. koronny, chwalebnie się przyczynił do usmierzenia buntów na Ukrainie; za panowania Stanisława Augusta posłował z niemałą chwałą do różnych dworów, w przykrem położeniu kraju zaś złożył buławę i resztę dni poświęcił prywatnemu życiu. M.

Branicki, herbu Hołobok, niegdy na Rusi posesjonaci.

Braniecki Krzysztof, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Brański; o pierwszym z domu tego Hrycku z Branik, wspomina metryka Wołyńska z roku 1528.

B r a n t.

Opis herbu.

Pochodnia czarna gorejąca w polu modrém, z ukosa w prawą stronę pochylona, na hełmie zaś trzy piór strusich, z pomiędzy których jedno czerwone, drugie modre, a trzecie żółte.

Dóm starodawny na Pomorzu, z którego Jędrzej i

Krzysztof podpisali elekcyę Jana Kazimierza. Rozrodzeni później na więcej gęzi, przeszli z krajem w usługi książąt Brandeburskich, gdzie też tego herbu dotąd lecz z odmianą używają.

Branwicki, herbu Janina. M.

Branwicki, herbu Kościeszka. M.*

Bratecyc, herbu Bradacice. M.

Bratecki, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

B r a t k o w s k i.

Opis herbu.

W tarczy podkowa ocelami na dół obrócona, przez której środek strzała żelazcem do góry wystaje; z lewej strony na prawą tarczy przeszy-

wa znowu podkowę i ową strzałę miecz prosty; z podkowy u góry wystają na ostatek jeszcze dwie palmy.

Daniel Bratkowski, skarbnik Braclawski, podpisał elekcyę Jana III.

Bratkowski, herbu Prawdzie. M.*

Bratkowski, herbu Przegonia, dóm rozrodzony już dawniej po wielu województwach, z którego kilku znakomite godności duchowne i urzęda publiczne piastowali.

Bratkowski, herbu Sas; pisze się z Bereznicy w Przemyskiem. Dwóch braci, Samuel i Jan Jakób, walczyli pod Sobieskim przy odsieczu Wiednia, gdzie też pierwszy poległ w tej bitwie, drugi zaś przeszyty na wylot strzałą Tatarską, przecież uniósł życie, za co na dziękczynienie Bogu za szczęśliwe ocalenie, wystawił swoim kosztem dwie cerkwie. Po 40 letniej służbie wojskowej, przestał żyć wr. 1703. M.

Bratkowski, herbu Świnka, niegdy w Sieradzkim województwie.

Bratkowski, herbu Słepowron. M.*

Bratkowski, herbu Sulima. M.*

Bratkowski Bogdan, jaśniał jako osobiwszy dobroczyńca bractwa Łuckiego w r. 1614. M.

Bratkowski Aleksander na Wołyniu; r. 1768 zapisał klasztorowi Brodzkiemu ś. Dominika fundusz 2000 złp. M.

Bratoszewski, herbu Prawdzie. Marcin, podpisał elekcyę Jana Kazimierza, Ludwik i Stanisław zaś Jana III.

Bratoszewski, herbu Sulima; dóm kwitnący w Łęczyckiem jeszcze w XVI. wieku.

Bratuski, zapisany w księgach grodzkich Ostrzeszewskich w r. 1607.

Braun z Inflantskiego, nobilitowany w r. 1673. — Antoni, lekarz nadworny króla Michała Wiśniowieckiego, przy wielkich naukach posiadał i tę cnotę, iż nieznużenie udzielał pomoc lekarską ubogim. M.

Braurski Wojciech, nobilitowany w roku 1676.

Brautykowski, w Krakowskim.

Brellecki, w Mściwawskim. M.*

Bremer Idzi, urodzony z szlacheckiego domu Britmar we Flandryi, dosłużywszy się w polskim wojsku pułkownictwa, gdzie też rycerskimi dziełami znakomicie się odznaczył, otrzymał indygenat w Polsce w r. 1662.

Brenn, nobilitowany w r. 1775. M.*

Brenowicz, podpisał z województwa Nowogrodzkiego elekcyę Stanisława Augusta.

Bretys Jerzy, podpułkownik wojsk pieszych, dla rycerskich zasług nobilitowany w roku 1662.

B r e z a .

Opis herbu.

Tarcza na trzy pola przedzielona, tych jedno od dołu tarczy szersze, i z lekka ku górze kończące zachodzące białe, drugie po lewej stronie błękitne, a trzecie czerwone.

Przodek domu tego przybył z Francyi. Wojciech Konstanty, wojewoda Poznański, wstawił się w wielu funkcjach zdrową radą i rzadką sprawiedliwością. Niemniej był dla chwały Boga szczodroblivy, zbudował bowiem wspaniałą świątynię w swoim starostwie, i opatrzył ją znacznym funduszem; umarł w r. 1798.

Brigido, nobilitowany w r. 1790. M.*

Brigiem, pisał się na zjeździe pod Olkienikami w roku 1700. M.*

Bringh Fryderyk i Ernest z Inflanckiego, stawili się na elekcyę Władysława IV.

Brochocki, herbu Osorva. — Jędrzej, wstawił się za Władysława Jagiełły czynami rycerskimi w wojnie Tureckiej na Węgrzech, z kąd powróciwszy, w wojnie z

Krzyżakami niemniej nieporównanej odwagi dał dowody. W Kujawach napadnięty w obozie swoim od Krzyżaków, nie tylko że dał dzielny odpór, lecz najeźdźców na głowę poraził. W bitwie pod Grunwaldem, będąc już pułkownikiem, niemniej mężnie dowodził, a przy zdobywaniu zamków Kowalewa i Gólibia, nierównie wielką sławą się okrył, przezco takie względy króla Jagiełły sobie zjednał, że starostą Brzeskim został uczyniony, w której godności wszystkim chorągwiom Kujawskim walecznie hotmanił. Wielu z domu tego piastowali urząd krajowe aż do najnowszych czasów.

Brochocki, herbu Prawdzic. — Marcin, podpisał elekcyę Jana Kazimierza, Samuel, Marcin i Szymon zaś Augusta II.

Brochwicz, herbu Brochwicz.

Brochowiec, zapisany w metryce Wołyńskiej w r. 1528.

Brochowski, herbu Prawdzic. — Dóm pochodzący od Szczawińskich, z którego Jędrzej od dóbr Brochowa zaczął się pierwszy pisać Brochowskim. Temu to nadał Władysław Jagiełło, nagradzający położone zasługi w bitwie pod Grunwaldem, zamek Morąg w posiadanie w r. 1410. — Wielu z domu tego, piastujący długi szereg lat znakomite dostojenstwa urzędowe, zastużyli się tak dzielnością w wojnach, jak i prawością w życiu prywatnym.

Brochowski, herbu Zadora, na Rusi. —

Brochwicz I. Według Okólskiego jeleni czerwony w polu białem, nogami do góry wspięty, jak gdyby do biegu zapędzony, a na szyi jego korona, nad hełmem zaś pawie pióra, Niesiecki kładzie znówu jelenia białego w polu czerwonym. Okazyi tego herbu nigdzie nie ma, przyniesiony został bowiem z Niemiec do Polski.

Brochwicz II. Jeleń obrócony głową w prawą stronę tarczy, a to bez korony na szyi, na hełmie zaś pawie pióra.

Tym herbem pieczętują się: Bryszkowski, Burgrabski, Dobrocieski, Dubaniewski, Gójsowski, Grabanów, Kątski, Korczyz, Orzelski, Pałęcki, Podkański, Połomski, Pruszkowski, Szałowski, Trembecki,

Brochwicz III. Pół jelenia złotego, w prawą stronę wyskakującego w polu złotem, od którego przodu zamiast tylnej części wystaje księżyc niepełny z gwiazdą złotą w pośrodku, na hełmie pawie pióra, a w nich podobnie księżyc z gwiazdą. — W Polsce używa tego herbu li tylko

rodzina Śląskich.

Brochwicz IV. Jeleń leżący w polu czerwonym w prawą stronę obrócony, na hełmie pięć piór strusich białych. Tym klejnotem szczycą się w Polsce tylko Destrahanowie.

Brocki, herbu Łódzia. Wojciech z Kaliskiego, podpisał elekcyę Jana III., Adam zaś Augusta II.

Brocki Jan, kanonik Krakowski, prątał wielce uczony i w językach różnych biegły, nadto teolog, filozof, matematyk, lekarz i starożytności badacz, i od tego nazwany encyklopedya chodząca. Jemu to winna akademja Krakowska swoje życie, albowiem on to szczególnie w obronie jej praw przeciw potędze zakonu Jezuitów najemniej stawał; umarł w roku 1652. J.

Brocki Maciej, akademik Krakowski w r. 1676, zasłużył się dla literatury wydaniem pięknych poezyi. J.

Brodecki, herbu Jastrzębiec. — Z domu tego wślawił się jeden za Zygmunta I. niepospolitém mężem. Za bliźszych czasów Balcer Brodecki, starosta Jasielski, posłował z województwa Bełzkiego na sejm Warszawski r. 1626. — Kazimierz, a następnie Jan, podobnie piastowali godność starostów Jasielskich, pierwszy r. 1648, drugi r. 1674. — Są też Brodecy i na Szlązku podobnie herbu Jastrzębiec, piszący się ale z Brodku.

Brodecki Zygmunt, kapłan wielce zasłużony w XVII. wieku tak z pilności obowiązków swoich, jak i pisania dzieła treści moralnej. J.

Brodecki, herbu Tępa podkowa.

Brodelski, herbu Nabram, niegdy w ziemi Przemyskiej.

Broden Melchior, podpułkownik pierwszego pułku sławnego Czarneckiego, odszczególnił się przy zdobywaniu Brześcia Litewskiego — M. zatem nobilitowany w r. 1661. M.*

Brodnicki, herbu Łódzia, w Wielkiej Polsce.

Brodnicki, herbu Wieniawa, niegdy w ziemi Wieluńskiej. — Trzech pisali się na elekcyi Augusta II.

Brodowski, herbu Grzymała. — Franciszek z Inowrocławskiego, podpisał elekcyę Augusta II.

Brodowski, herbu Łada; dóm dziedziczący w Lubelskiem i na Rusi. — Wawrzyniec, sędzia ziemski Łomżyński, mąż słynący niegdy z wielkiej powagi i sprawiedliwości. — Zygmunt, niespracowany kapłan zakonu Jezuitów. i dozorca konwiktu szlacheckiego w Kaliszu; † 1622. — Trzech Brodowskich, braci rodzonych z Kazanowskiej, walcząc z najezdnikami kraju, polegli w obronie jego na polu sławy; jeden w bitwie z Tatarami, drugi pod Zbarażem,

a trzeci pod Beresteczkiem. Jednemu tego nazwiska, synowi cześnika Buskiego, nadała konstytucya z r. 1662 dobra Brodatycze na 15 lat za położone zasługi wojenne. — Antoni, znakomity artysta i profesor malarstwa przy uniwersytecie Warszawskim, później członek towarzystwa przyjaciół nauk, wielce się zajmował kształceniem uczącej się młodzieży; † 1832. M.

B r o d z i e.

Opis herbu.

W polu czerwonym są trzy złote krzyże tak ułożone, że jeden z nich prosto na dół, drugie dwa na górze z boku tryangul robią, stykając się wszystkimi końcami we środku tarczy; na hełmie zaś trzy piór strusich.

Początek tego herbu naznacza Paprocki: Gdy Kazimierz I. wiódł wojnę z Masławem i z nim połączonemi Jadźwingami, toć jeden polski junak we wszystkich bitwach strzegąc boku pańskiego, dał dowody nadzwyczajnej waleczności, za co od tego króla dobrami na Mazowszu obdarzony, i tym klejnotem zaszczyconym został; w r. 1038; a że miał długą i piękną brodę, od niej też otrzymał tą nazwę.

Tym herbem pieczętują się: Bonikowski, Kliczewski, Kunecki, Kurzątkowski, Łącki, Mojecki, Pilitowski, Radomski, Radziwiński, Sieromski, Zawadzki, Zochowski.

Sieciech z Brodzic, starosta Lubelski, podpisał w r. 1422 przymierze umówione między Władysławem Jagiełłą królem polskim, i Krzyżakami. M.

Brodzicki, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Brodziński Kazimierz, w młodym wieku służąc z zaszczytem w wojsku francuzkim, po ukończeniu wojny złożył broń i poszedł za skłonnością swoją do nauk i do poezyi. Bogaty w talenta, przekładał pieśni sławiańskie na język ojczysty, i zachęcał tém młodych poetów do uprawiania niwy całej sławiańszczyzny. Jako profesor literatury polskiej przy uniwersytecie Warszawskim, zyskał powszechną miłość tak ze zasług literackich, jak i rzadkich przymiotów duszy. Umarł w Dreźnie r. 1836. Pierwsze kształcenie pobierał on w szkołach Tarnowskich. M.

Brodziński, kustosz Krakowski w roku 1572.

Brodzki Wojciech, poległ w bitwie pod Zbarażem. M.

Bróg herb, patrz Leszczyc.

Brogiewski, znamienity w enoty rycerskie, odznaczył się nadzwyczajną walecznością w bitwie pod Grunwaldem z Krzyżakami w r. 1410. M.

Brolnicki, herbu Gozdawa, był arcybiskupem Połockim. Mikołaj, obywatel prawy niemogąc dla ważnych przyczyn osobiście do boju stanąć, posłał swoich ludzi na wyprawę Chocimską.

Bromirski, herbu Jastrzębiec, pisze się z Bromierza. — Andrzej, starosta Tłumacki i Janowski. M.

Bromirski, herbu Pobóg. Wielu z domu piastowali urząd krajowe.

Bronak, niegdy podwojewodzi w ziemi Wizkiej w r. 1674. M.*

Bronakowski, niegdy w ziemi Łomżyńskiej.

B r o n i e.

Opis herbu.

M polu czerwonym są dwa jelce na kształt lisery S na krzyż złożone, na hełmie zaś trzy piór strusich. — Według Paprockiego nadano ten herb jakiemuś Polakowi za okazane

mężtwo w wojnie z Czechami, według innych, iż został wniesiony do Polski z ziemi Czeskiej. Adam Bronic, pisał się z Wileńskiego na elekcyi Stanisława Augusta.

Bronicki, herbu Bronic. M.*

Bronicki, herbu Korwin. M.*

Bronicki, herbu Ślepowron; dóm rozrodzony niegdy w óżnych województwach. Kilku pisało się też na elekcyach królów polskich.

Broniewski, herbu Leliwa, piszący się z Broniewa w Wielkiej Polsce. Kilku z domu tego zasłużyło się prawością w poleconych im ważnych interesach kraju.

Broniewski, herbu Lewart, piszący się: Firlejowie Broniewscy z Dąbrowicy. Podobnie piastowali zaszczytne urzęda w Koronie.

Broniewski, herbu Ogończyk. — Kilku pisało się na elekcyach Władysława IV. i Jana Kazimierza.

Broniewski, herbu Tarnawa, pisze się z Broniewic. Marcin, ochmistrz dworu królów Olbrachta, Aleksandra i Zygmunta I., peregrynując do ziemi s., kreowany został tam kawalerem bożogrobskim, z kąd powróciwszy do ojczyzny, w wielu kampaniach nieuleknionego serca dał dowody, za co w nagrodę mianowany został burgrabią Krakowskim i starostą Lubaczowskim. — Marcin, syn jego, pisarz Lwowski, poległ w bitwie pod Pskowem, nacierając mężnie na nieprzyjaciela; Wincenty, strawił życie w obronie kraju; Stanisław na Biezdziadzie, chorąży Przemyski, starosta Medycki, szukając sławy w boju, dostał się do niewoli Tatarskiej; z której wyszedłszy, jako mąż wielce rozsądny do różnch trudnych funkcji i legacyi do postronnych narodów był używany. Wisłce się też zasłużył z hojności staropolskiej dla chwały Boga, niemato bowiem szafował na klasztor paniński w Bieczu, w Tuchowie, Pruchniku, Tarnowie, i na kościele w Biezdziadzie, Piotrkowicach i na Łysej

T. I. Nr. 16.

górze; † 1582. — Piotr, syn jego, jaśniał za Stefana Batorego chociaż jeszcze młody, niepospolitą walecznością. Inny tego imienia był pierwszym rektorem uczącej się młodzieży polskiej w akademii Padewskiej. M.

Marcin Broniewski, mąż dowcipu i wymowy osobliwszej, nadto biegły w filozofii i geometryi, posłował od Stefana Batorego do Tatary, którego też kraju wydał geografiją z mapami z komentarzem o Rosyi; † 1621. Kilku z domu tego piastowało w późniejszych czasach godności urzędowe.

Broniewski, herbu Tarnawa z dzielnicy Targowickich. M.*

Broniewski, kozak Lisowczyk rodem ze Skąły nad Zbruczem, w wyprawie na Szlązko w r. 1620, odznaczył się nad innych niepospolitą walecznością i odwagą. M.]

Bronikowski.

Opis herbu.

Oseka w polu czerwonym ku prawej stronie tarczy skierowana; na helmie zaś trzy piór strusich. — Stanisław, proboszcz Samborski i oficyał Przemyski, umierając r. 1677, bibliotekę swoją kolegium Przemyskiemu zapisał. — Trzech

tego nazwiska pisali się na elekcyi Stanisława Augusta, wielu innych piastowali godności urzędowe.

Broniowski, herbu Ostoja. Stanisław z Krakowskiego podpisał elekcyę Władysława IV.

Bronisz, herbu Jelec. M.*

Bronisz, herbu Wieniawa. Si gniew (Dyonizy), kasztelan Czchowski, fun-

dował w Gozdzikowie zakon Cystersów roku 1240, uposażając go w znaczne dobra. — Krzysztof, podpisał elekcyę Władysława IV. Kilku innych odszczególniło się z prawości obywatelskiej w wysokich urządach.

Broniszewski, herbu Pomian, pochodzący z dzielnicy Grabskich, który dostawszy Broniszewo w dziale, Broniszewskim się nazwał. Wielu z domu tego smakując w rzemiośle rycerskim, odznaczyli się walecznymi czynami, mianowicie Jan pod Herburtem z Fulsztyna, Wacław pod Rożyńskim i Konstantym Wiśniowieckim na Wołoszczyźnie; Mikołaj, poległ w bitwie z Kozakami; Jan Chryzostom zaś 40 lat nie zchodził z wojny. — Jan, kanonik Sandomierski, proboszcz Pilźnieński, strawiwszy młode lata w obozie, jako kapłan wielki szacunek zjednał sobie u cesarza Ferdynanda III. i u papieża Urbana VIII. — Zofia z Broniszewskich Golewska, owdowiawszy młodo uczyniła ślub wiecznej czystości i osiadła w klasztorze Gnieźnieńskim, odając się pracy ręcznej i świątobliwym uczynkom, gdzie też życie dokonała w r. 1678.

Jędrzej Broniszewski, proboszcz w Bazałii na Żmudzi, wznosił tam znacznym nakładem kościół murowany. M.

Bronowski, herbu Korab. Stanisław, kapłan zakonu Jezuitów, 52 lat w zakonie przepędziwszy, stał się wzorem pobożności. Wysłany na missyę obozową, z wielką troskliwością zajmował się prostym gminem obozu, który do cnoty i życia bogobojnego upominał. W czasie walki słuchał niespracowanie spowiedzi, tak, iż każdy żołnierz szedł do boju z oczyszczonem sumieniem. Następnie zarządzając kollegia zakonu swego, pilnie przestrzegał karności jego. Roku 1642 powracając z trzema kapłanami z Szarogrodu do Baru, ukończywszy tam pracę missyjną, ohskoczony został w lesie przez zbójców, od których cięty berdyszem w głowę, i postzelony dwoma strzałami w gardło, odniósł śmierć męczeńską.

Bronowski, wprowadził zakon Benedyktynów do Sambora r. 1520. M.

Broński, przyjął tę nazwę od majątności swojej Bronna w Łęczyckiem r. 1487.

Broszkowski, herbu Brochwicz II. Kilku z domu tego piastowali urzęda krajowe.

Broszniowski, dóm kwitnący niegdy na Czerwonej Rusi. M.*

Brotkowski, herbu Słepowron.

Browedowski Wojciech, podpisał elekcyę Władysława IV.

Browiński z Chelmińskiego, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.

Brożek Jan, nazywany Brościsz, kanonik Krakowski, jako profesor matematyki i astronomii wielce się zasłużył szczeniem nauk przy akademii Krakowskiej; † 1652. M.

Brożewski Jan z Trockiego, podpisał elekcyę Władysława IV.

Bruchl, herbu Jastrzębiec. M.*

Brudecki Prokop, pleban Sobotki, uposażył kollegium Kaliskie w piękną bibliotekę.

Brudkowski, herbu Jastrzębiec. Bartłomiej i Paweł, podpisali elekcyę Augusta II.

Brudnicki, herbu Jastrzębiec. — Jan z Płockiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza; Jan i Adam z Inowrocławskiego zaś Augusta II.

Brudzewski, herbu Nałęcz. Mirosław, kanonik Poznański, będąc podczas wakowania katedry Poznańskiej w Rzymie, od papieża Marcina V. na to biskupstwo konsekrowany, gdy tym czasem kapituła innego sobie pasterza obrała, zaczął Mirosław w Rzymie życia dokonał w r. 1477.

Brudzewski, herbu Pomian, dóm starożytny w Polsce i w wielkich ludzi obfitujący; zacząwszy od XIV stulecia, piasto-

wał jeden po drugim z zaszczytem niemalym godności krajowe.

Paweł z Brudzewa, kanonik Krakowski, profesor akademii i kilkakrotnie onęże rektor, celował nad innych zamilowaniem w naukach i onych szczepieniem; nadto uposażył bibliotekę Jagiellońską w znakomity księgozbiór; † 1435. M.

Brudzewski Wojciech, sławny astronom polski w XV. wieku, piastujący urząd nauczyciela matematyki przy akademii Krakowskiej, dla wielkich swoich nauk powołany został na sekretarza królewicza Aleksandra do Litwy, gdzie pozyskawszy względy i poważanie powszechne, z żalem wszystkich żyć przestał w r. 1497. Wydał on wiele dzieł uczonych, szczególnie w przedmiocie matematycznym, oraz układał pierwsze kalendarze. Nieśmiertelny w umiejętności astronomicznej Mikołaj Kopernik, pobierał u niego swoje pierwsze nauki. M.

Brudzewski Marcin, brat jego, akademik Krakowski i doktor medycyny, podobnie otrzymał zaszczytne powołanie do Węgier, gdzie na dworze Macieja Korwina, króla Węgierskiego astronomią się trudnił. M.

Brudziński, herbu **Prawdzie**, mający nazwę od dóbr Brudzyna w Wielkiej Polsce. **Stefan**, mąż rycerski w bitwie pod Chojnicami przebiwszy się przez liczne szyki nieprzyjacielskie, uderzył zapamiętałe na księcia Żegańskiego i położył go trupem, lecz obskoczony od ludzi księżących, po mężnej obronie został zabity. — **Wojciech**, dworzanin królów Aleksandra i Zygmunta I., odznaczony się nadzwyczajną siłą, podnosił bowiem z lekkością sześciu ludzi razem w zbroi i żelazie; drugi tego imienia, po przepędzeniu lat młodych na dworze cesarzów Karola i Ferdynanda, gdy powrócił do Polski, wnet pospieszył do Inflant, gdzie dawszy mężatwa dowody, obrał sobie następnie stan duchowny, i umarł kustoszem Krakowskim w r. 1600.

Bruleński, herbu **Roch II**. Kilku stawili się na elekcję Augusta II.

Bruleński, herbu **Rola**. M.*

Bruliński, herbu **Kolumna**. M.*

Brunak, Kilku tego imienia pisali się na elekcjach Władysława IV. i Augusta II.

Brunet **Ludwig**, nobilitowany w roku 1700.

Brunett, nobilitowany w r. 1673.

Brunieki **Andrzej** z **Sendomirskiego**, podpisał elekcję **Jana Kazimierza**. M.*

Brunnow, herbu **Trzy belki**. M.*

Brygczyński **Antoni**, nobilitowany w roku 1790. M.*

Bryliński, herbu **Sas**, niegdy osyjonat w ziemi **Przemyskiej**; **Stefan** był władką tamże r. 1581.

Bryłowski, nobilitowany w roku 1775. M.*

Bryndza **Aleksander**, podpisał *Pacla Conventa* **Władysława IV**.

Brynk **Jerzy**, kapitan królewski, podpisał z Łęczyckim elekcję **Jana III**. Jeden tego imienia zginął w bitwie pod **Chocimem** r. 1621. M.

Bryński **Jakób**, podpisał z **Wołyńskiego** elekcję **Władysława IV**. — **Andrzej**, biskup **Poznański** (1433), czynnie się przykładał do wykorzenia nauki **Hussytów** w **Polsce**. M.

Bryszewski **Stefan**, pisał się z **Poznańskiego** na elekcji **Jana Kazimierza**.

Bryzkowski, herbu **Brochwicz II**., proboszcz **Krośnieński**, kanonik **Przemyski**, mąż wielkiej powagi i wymowy, deputował na trybunał koronny r. 1683—86.

Brzączewski, herbu **Pomian** w **Kiliskiem**.

Brzechwa, herbu **Jastrzębiec**. — **Jędrzej**, opat zakonu **ś. Benedykta** w **Tyńcu**, prałat słynący z nieskazitelnych cnót kapłańskich, dowcipu i wymowy; † 1509. —

Jan, w wojnie moskiewskiej odszczególnił się odwagą, pierwszy bowiem wdarł się z chorągwią na mury nieprzyjacielskie, czem i drugich do chwały zwycięstwa pociągnął. Rafał, chorąży Krakowski, prócz innych cnót obywatelskich jaśniał wielką pobożnością i hojnością, albowiem przeszło 120,000 złp. wydał na różne fundacye i dobre uczynki; † 1689. — Jan, syn jego z Niewiarowskiej, starosta Krzeczowski, wstępując w ślady ojca, kollegium ś. Piotra w Krakowie znaczną sumę zapisał, gdzie też z ojcem swoim jest pochowany. — Krzysztof i Samuel podpisali elekcyę Jana Kazimierza. Wielu innych z domu tego zasłużyło się tak w urzędach krajowych, jak i w stanie kapłańskim z chwalebnych czynów.

Brzeński, herbu Prus I., niegdy w ziemi Pruskiej.

Brześciański, herbu Sas w ziemi Przemyskiej, jednej dzielnicy z Rybotyckimi, gdzie się też z Rybotycz piszą. Wielu z domu tego zasłużyło się chwalebnie w trudnych zajęciach kraju. — Michał i Adam, podpisali elekcyę Stanisława Augusta.

Brzeski, herbu Bończa. Jan i Ludwik, podpisali elekcyę Jana III.

Brzeski, herbu Ciołek. Mikołaj, starosta Kamieniecki w r. 1590; Adam, wstawił się mężstwem w bitwie pod Pleszkowem; Paweł, podpisał z województwa Ruskiego elekcyę Władysława IV., Adam zaś z Pińskiego Jana Kazimierza.

Brzeski, herbu Jastrzębiec, niegdy w województwie Sieradzkim, pisze się z Brzozy. Samuel, wstawił się czynami wojennymi za panowania Władysława IV.; † 1643. — Aleksander, dziedzic na Kałuszynie i Niewierszy, podobnie wielki wojownik, umarł w r. 1645.

Brzeski, herbu Oksza, dóm pochodzący z Szlązka. Wilhelm, będący tam starostą i hetmanem, dochowując wiarę monarchszemu Władysławowi Łokietkowi, został od Wacława i Jana, królów Czeskich

z dóbr swoich wycuty, za co go Łokietek, nagradzając wierność jego ku sobie, dobrami w Sandomierskim opatrzył, od których Brzeskim pisać się zaczął.

Brzeski, herbu Prawdzic, w ziemi Płockiej, z których piszą się jedni z Nieborowa, drudzy z Białoszowa. Stanisław, mąż rycerski w XVI. stuleciu, strawił całe życie w obozie, a odniosłszy berdyszem ranę w twarzy, od tego siekierą był nazywany. — Jędrzej, żołnierz waleczny w wielu bitwach, obrał sobie potem stan duchowny. Piotr, dostał się pod Białęcerkwią w niewolę Tatarską. Melchior, brat jego zabity od Szwedów pod Krosnem; Aleksander Jędrzej i Józef, polegli w bitwie ze Szwedami pod Warszawą.

Brzeski, herbu Starza. Najprzód Żegotami zwani, wzięli imię od Brzeszcza nad Pilcą, dóbr w zasługach im przez książąt Mazowieckich nadanych.

Brzeski Aleksander, kanonik Krakowski wzbogacił kościół na zamku w Krakowie w kosztowne dary. M.

Brzeszkowski Piotr Antoni, podpisał elekcyę Augusta II.

Brzeżański, herbu Rogala.

Brzezicki, herbu Jastrzębiec.

Brzezicki, herbu Tępa podkowa, na Rusi. Marcin, mąż rycerski i w różnych naukach biegły, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. Maryanna z domu Brzezicka, małżonka Reja podstolego Chełmskiego, zasłużyła na wspomnienie potomności przez piękne czyny miłosierdzia dla ubogich i życie bogobojne; † 1726.

Brzezicki Jakób, towarzysz chorągwi ussarskiej, w zasługach okazanego mężstwa w bojach, nobilitowany w r. 1662.

Brzeziński, herbu Doliwa, którego gniazdo domu włość Brzezie. — Wojciech, kanonik Kujawski i oficyał generalny, mąż wielkich nauk, umarł r. 1622. Kilku pisało się na elekcyach królów polskich.

Budziński, żołnierz doświadczonej odwagi w wojnie Szwedzkiej w r. 1656, dawszy bowiem dowody waleczności, w przeprawie przez Dunajec uratował nadto hetmana polnego Lanckorońskiego, pod którym konia ubito, z rąk nieprzyjacielskich, podając mu swego, poczem sobie drogę orężem w ręku pieszo utorował. M.

Budzisław, herbu Lubicz. M.

Budzisz, herbu Paparona.

Budziszewski, herbu Abdank, w województwie niegdy Bełzkim. Kilku z domu tego pisało się na elekcyach królów polskich.

Budziszewski, herbu Grzymała, w ziemi Nurskiej.

Budziezewski, herbu Paparona.

Budzyna (Dawidowski), herbu Prus III. M.*

Budzyński, herbu Dąbrowa; kilku stawało na elekcyach króla Władysława IV., Jana Kazimierza i Augusta II.

Bugajski, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Bujakowski w ziemi Ostrzeszewskiej w r. 1594.

Bujalski, herbu Kościeszka. Wojciech i Jędrzej, podpisali elekcyę Jana III., Jakób zaś Augusta II.

Bujanowski, niegdy w Kowieńskim i Płockim właściciele. M.

Bujewicz Stanisław, podpisał elekcyę Władysława IV.

Bujko, herbu Jastrzębiec. Jerzy, stawał na elekcyę Władysława IV. i Jana Kazimierza.

Bujkowski, herbu Jastrzębiec. M.*

Bujło, podpisał w Wilnie akt generalny konf: w r. 1764. M.*

Bujnicki Jan, starosta Obelski, głosował na elekcyę Jana Kazimierza.

Bujno, herbu Ślepowron, na Podlasiu.

Bujnowski Jan, wspomniany w księgach Ostrzeszewskich r. 1618; podpisał też elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Bukar Michał, pułkownikował wojsku pieszemu za Władysława IV. w wojnie Moskiewskiej. — Adam, sędzia Żytomierski, jako mąż wielkiej powagi, postował z zaszczytem na sejm w r. 1776 z województwa Kijowskiego. M.

Bukaty, herbu Pomian, według Duńczewskiego z tą jednak odmianą, iż zamiast miecza, strzały używa. Stefan, przeniosłszy się z Infant do Litwy, zostawił potomstwo, z którego kilku zaszczytne urzęda piastowało.

Bukcieki, herbu Lis. M.*

Bukiewicz, herbu Jastrzębiec. M.*

Bukojemski, herbu Nałęcz, na Wołyniu.

Bukojewski, herbu Szaszor. M.*

Buków, dóm w najdawniejszych czasach już w Polsce znany. M.*

Bukowski, herbu Bończa, piszący się z Bukowa; kilku z domu tego stawało na elekcyach królów polskich.

Bukowski, herbu Jastrzębiec.

Bukowski, herbu Orla. M.*

Bukowski, herbu Ostoja. M.*

Bukowski, herbu Osorja, niegdy w ziemi Sanockiej. Jędrzej, stolnik Sanocki, postował z wielką zaletą na sejm koronacyjny w r. 1764, gdzie jako prawy obywatel gorliwie obstawał za utrzymaniem praw dawnych. M.

Bukowski, herbu Poraj.

Bukowski, herbu Szaszor; trzech z domu tego z Łęczyckiego, podpisali elekcyę Augusta II.

Bukraba, herbu Szeliga. Teodor, podsędek Brzeski, jaśniał jako osobliwszy

dobrodziej kollegium tamecznego; Stefan, podpisał elekcyę Władysława IV., Krzysztof zaś Jana III.

Bukszewski, herbu Bończa. M.

Bułakowski, herbu Prawdzie. — Benedykt, kapłan zakonu ś. Franciszka, za konsensem stolicy apostolskiej pierwszy wprowadził do Polski ściślejszą obserwę tego zakonu (OO. Reformatów) w r. 1617. Będąc następnie kustoszem tego zakonu w Wielkiej Polsce, wysłany został od Macieja Żubieńskiego, arcybiskupa Gnieźnieńskiego do Torunia do dysputy z Dysydentami, gdzie też gruntownie zbił ich krętne zarzuty. Powróciwszy Benedykt po tej chwalebnej utarczce do braci swoich zakonnych, nieprzestawał dalej pracować około winnicy Pańskiej, a osiadłszy na starość w klasztorze Goreckim, zakończył tam w ustawicznej bogomyślności i uczynkach pokutnych życie przykładne w r. 1649. Ż — Jędrzej, mąż wielkich przymiotów i wielce poważany od Augusta II., odprawił zaszczytne poselstwo do Moskwy, z kąd udarowany upominkami, powracając w drodze został zabity.

Bułhak, herbu Syrokomla, dóm kwitnący niegdy w Nowogrodzkiem, Mińskiem i Stonimskiem, z kąd na elekcyę królów stawał. W Moskwie znajdujące się teraz Bułhakowie, są podobnie tego plemienia.

Bułhak, nobilitowany w roku 1768.

Bułharyn, niegdy na Litwie z urzędów i funkcyi publicznych zasłużony. *Wiel:* Jan, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.

Bułyka Maksym, zasłużony mężstwem i wiernością w wojsku Zaporozkiem, został nobilitowany w r. 1661; nadto otrzymał w nagrodę wieś Hajsyn na Ukrainie. M.

Bułyna, nobilitowany w roku 1659.

Buńkowski Jan, chorąży Malborski, osobliwszy dobroczyńca dla kollegium Gdańskiego. Trzech tego imienia z Płockiego, podpisał elekcyę Jana III.

Buono, nobilitowany w r. 1676.

Burakowski Kazimierz, nobilitowany w roku 1790.

Barba, herbu Odyniec z tą odmianą, że w polu tarczy znajduje się litera Z na prawy bok nieco nachylna i w połowie przekryślona, na hełmie trzy piór strusich. Piotr, pisarz ziemski Żmudzki, stawał na elekcyi Jana Kazimierza.

Burdan Marcin, podpisał elekcyę Jana III.

Burdzicki, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Burdziłowski, wspomniony w aktach Wileńskich z roku 1763.

Burdziński, nobilitowany w r. 1775.

Burgrafski, herbu Brochwicz. II.

Burkacki, herbu Odrowąż. Jana zasługi z mężstwa i odwagi na wojnach, wyszczególnia konstytucya z r. 1631. — Kilku znowu stawało na elekcyach Jana III. i Augusta II.

Burkard Jakób, nobilitowany w roku 1790. M.*

Burnak, herbu Dołęga, niegdy w województwie Płockiem.

Burnak, herbu Kusza. M.*

Burski Adam, sławny filozof i mowca za panowania Zygmunta III. Urodzony w Brzeżanach, pobierał początkowe nauki w szkołach Lwowskich, wyższe zaś w akademii Krakowskiej, gdzie też stopień doktora filozofii otrzymał; następnie został przełożonym bursy Jeruzolimskiej, z kąd przeniósł się do akademii Zamojskiej na nauczyciel-

stwo w r. 1600. Wydał on kilka dzieł uczonych, a po między innymi *Dialecticam Ciceronis*, którą uważają za arcydzieło między filozoficznymi płodami naszych pisarzy. M.

Burski, herbu Jasińczyk. Kilku pisali się na elekcyach królów polskich.

Burwil Jan, zasłużony się mężem w wojsku polskim, nobilitowany w r. 1662,

Bury Tomasz, skarbnik Smoliński, i Kazimierz, pisali się na elekcyi Jana III.

Burzec Teodor z Pińskiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Burzymowski, herbu Lubicz.

Burzyński, herbu Pobóg. Wojciech, podpisał elekcyę Władysława IV.

Burzyński, herbu Strzemie; dóm starożytny, z którego autorowie wymieniają pierwszego Jana, burgrabiego Ostrzeszewskiego w roku 1431.

Burzyński, herbu Trzywdar, niegdy na Podolu kwitnący. Józef, mąż wstawiony walecznością, spoczywa we Lwowie w kościele OO. Bernardynów. — Tadeusz, kasztelan Smoleński, posłował w roku 1773 do Anglii. Ignacy, starosta Braclawski, którego przymioty i wielkie talenta czyniły go w obywatelstwie miłym, a ojczyźnie pożytecznym. *Wiel:* —

Burzyński, kasztelan Smoleński, mąż wielce sprawiedliwy i bogobojny, spuściwszy krzesło na syna, wstąpił do zakonu Jezuitów, w którym podał do druku „krótkie zebrań sejmów polskich.“ M.

Burzyński, towarzysz chorągwi hetmana Lanckorońskiego, w bitwie pod Wojniczem w r. 1656, odznaczył się wielką odwagą, wpadłszy bowiem między rotę nieprzyjacielską, ściał z ręcznicą pułkownika Szwedzkiego i powrócił cało do swoich. M.

Buśniński, herbu Grzymała. Jan, biskup Nazareński, fundował sufraganię Gnieźnieńską; † 1541.

Busz, posesionował niegdy w Płockiem.

Buszkowski, herbu Osorya. Łukasz, podpisał elekcyę Władysława IV.

Butzan Jerzy Henryk, sługa Stanisława Augusta, w czasie pochwycenia króla w Warszawie przez konfederatów Barskich w r. 1771, zastaniając go własną pierśią poległ śmiercią walecznego od dwóch strzałów trafiony. Król oplakując stratę tak wiernego sługi, wystawił mu wspaniałą pomnik z napisem rytym w kamieniu. M.

Butkiewicz, herbu Jastrzębiec.

Butler. Tego znakiem herbowym jest koszyk, napełniony różnym kwieciami. Dóm starożytny w Anglii, z kąd przeniósł się do Kurlandyi, a z tamtąd do Polski

Pierwszy Jakób, szlachcic Irlandzki służący w wojsku polskim za Zygmunta III., w nagrodę okazanej odwagi w bojach, nobilitowany w r. 1627. Odszczególniwszy się następnie w wojnie Pruskiej, otrzymał w nagrodę zastług 25.000 złp., poczem pułkownikował w wojsku cesarskim z chwałą niemałą. Gwilhelm Gotard, podkomorzy koronny, starosta Nowski, z honorem przepędził wiek swój w służbie wojennej. Marek, podkomorzy Drohicki, starosta Pryński, pułkownik królewski, jako mąż wielkich zdolności, często był używany do trudnych spraw kraju, jako też do traktowania pokoju wiecznego z Moskwą w r. 1690. Z domu tego był też i ów Butler, pułkownik cesarski w roku 1634, którego odkrył zdradę Walensteina.

Butman, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Butner, nobilitowany w r. 1790. M.*

Butowciewicz, herbu Godziemba.

Butowd, herbu Gryf. Butowd, jeden z panów Litewskich przedniejszy, na zjeździe Wileńskim w roku 1401, podpisał przyjaźń Litwy z Polską, poczem na sejmie Horodelskim ów herb przyjął. Kazimierz, podczaszy Witebski, podpisał elekcyę Jana III.

Butowicz, z Smoleńskiego, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Butowiecki, herbu Ogończyk.

Butowt, herbu Gryf. M.*

Butrym, herbu Topor. M.*

Butrym, później przezwany Butrymowicz, herbu Starża, podobnie na sejmie Horodelskim przyjął ów znak herbowy, poczem zostawszy marszałkiem Litewskim, w wyprawie wojennej pod Gdańskiem od Krzyżaków został w niewolę zabrany. Jan, od dóbr Ostrowca, Toporem Ostrowieckim zwany, wsławił się mężstwem i odwagą w wojnach z Krzyżakami; w jednej bitwie wskoczył bowiem między wojska nieprzyjacielskie, ściął chorążego i porwawszy chorągiew, uniósł ją zwycięzko. M.

Butwiłowski, nobilitowany w roku 1662. Antoni z Witebskiego, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Bux, herbu Gozdawa z tą odmianą, iż połowa Gozdawy znajduje się w polu białem czerwona, a połowa w polu czerwonym biała, na helmie zaś trzy pióra strusie. Dóm ten kwitnął niegdyś w ziemi Pruskiej.

Buza (Łubkowski), herbu Nałęcz. M.*

Bużański, herbu Nałęcz. M.*

Buzdrowicki, zapisany w aktach Wileńskich w r. 1763. M.*

Bużeński, herbu Poraj, dóm starożytny w Polsce, sięga bowiem czasów Bolesława Śmiałego, który uwiedziony pięknoscią Krystyny żony Mściława z Bużenina, gdy ją upominkami królewskimi sobie zniewolić nie mógł, przez zbrojnych ludzi gwałtem porwać rozkazał. Jan z Bużenina,

wziąwszy działem wieś Pstrokonie, nazwał się od niej Pstrokońskim, drugi zaś dostawszy Boryszowice, pisał się Boryszowskim. Od Bużeńskich poszli też i Wielowiejscy, którzy się po dziś dzień piszą z Bużenina. — Zawisza Bużeński, zginął na wyprawie Bukowińskiej za króla Olbrachta. — Jan, starosta Ostrzeszewski, sekretarz dworu królów Henryka i Stefana, zalecający się z nauk, ludzkości i cnót chrześcijańskich, wsławił się rycersko we wszystkich wojnach, a mianowicie w bitwach pod Gdańskiem, Płockiem, Wielkołukami i Pleszkowem, z kąd wracając z królem Batorym, umarł w Dyneburgu roku 1581, a 30tym wieku swego. — Hieronim, podskarbi W. koronny, starosta Brzeznicki, Dobrzycki i Krzeczowski, żupnik Krakowski, mąż w życiu publicznym nienaganny, przytem na ludzi uczonych i kapłanów katolickich wielce szczodroblivy, pomimo że innego był wyznania; umarł w roku 1580. — Kilku z domu tego piastowało wysokie godności kapłańskie.

Bużeński Stanisław, dziekan Warمیński, kanonik Gnieźnieński; tego wysokie zdolności cenil nad inne prymas Olszowski; umarł w r. 1692. M.

Bużewski Bartłomiej (Michał), rodem z Lublina, będąc na naukach w Rzymie, wstąpił tam w r. 1603 do zakonu Karmelitów bosych, w którym wkrótce zajaśniał cnotami kapłańskimi; zostawszy w tém profesorem filozofii i teologii, z rzadką gorliwością wykładał te nauki ziomkom swoim. Za sprowadzeniem tego zakonu do Polski przez Zygmunta III., przybył i Bużewski do Krakowa, gdzie się oddawał z szczególnym przykładem ćwiczeniom duchownym, przezco niemałą wzbudził pobożność ludu. W tych pracach dopuścił na niego Bóg ślepotę na obie oczy, lecz i w tym przykrym kalectwie nieustawał świętobliwy kapłan w obowiązkach swoich, albowiem chór i konfesyonał był od-tąd miejscem jego zatrudnienia. Do niego to teologowie w zawitych kwestyach i wątpli-

wościach się udawali, które on z łatwością rozwiązywał. Pełen zasług i uwielbienia, zasnął w Bogu w r. 1641. M.

Bużyński Jan, stawił się z ziemi Rożyńskiej na elekcyę Władysława IV., Stanisław zaś z Wileńskiego na elekcyę Jana Kazimierza.

Bychalski, posesionował w Kowieńskim. M.*

Bycharski Stanisław, pisał się z Płockiego na elekcyę Władysława IV.

Bychawski, herbu Dołęga, pisze się z Bychawy w Lubelskiem.

Bychowiec, herbu Mogiła. Michał, chorąży Trocki, mąż zalecony z pięknych przymiotów rozumu, posłował na sejm w r. 1678, z kąd przydany był do boku królewskiego dla obrad publicznych. Jan, stolnik Trocki, pułkownik królewski, poległ w bitwie pod Wierzchowicami w r. 1655; drugi tego imienia zaś zginął w bitwie ze Szwedami pod Warszawą r. 1656.

Byczkowski, niegdy w Witebskiem zamieszkały. M.*

Byczyński Jakób, podpisał z Czerskiego elekcyę Władysława IV.

Bydgowski, kapł. zakonu ś. Bernarda, zaprowadził we Lwowie w r. 1596 bractwo żołnierskie pod wezwaniem ś. Michała, ułożył oraz książkę do nabożeństwa dla żołnierzy. M.

Bydłowski, herbu Topacz, dóm dziedziczący niegdy w ziemi Halickiej, gdzie też kilku do ważnych funkcji byli wyznaczeni. Jędrzej i Paweł, podpisali z tamtąd elekcyę Augusta II.

Bydłowski, herbu Radwan. M.*

Bydziński Krzysztof z Sandomirskiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Bye, herbu Topor. M.*

Byel, dóm starożytny na Litwie. M.*

Bygowski Marcin, w r. 1611 od sejmu poborcą w ziemi Rożańskiej i Makowskiejznaczony.

Bykowski, herbu Chorągwie. — Bazyli, jako deputowany do sejmów w roku 1600 i 1601, celował biegłością prawa. M. Lew, podpisał z województwem Kijowskim elekcyę Jana III. Wielu z domu tego zaszczytzeni urządami, w licznych funkcyach krajowych doszli aż do nowszych czasów.

Bykowski, herbu Gryf, pochodzący od dawnych Jaxów Gryfów. Stanisław, wojewoda Sieradzki, mąż zastużony w Polsce z dzieł rycerskich i z wielu funkcji poselskich, nadto słynął z staropolskiej cnoty i hojności dla ubogich; † 1524. Baltazar, syn jego zginął w Moskwie przy pierwszym natarciu na nieprzyjaciela. Wielu z domu tego piastowali znakomite godności w kraju i odznaczyli się na funkcyach deputackich. — Czterech podpisali też elekcyę Jana III.

Jeden tego nazwiska w bitwie pod Chocimem w r. 1621, pochwycony od Turków, poniósł od nich śmierć przez miecz katowski. M.

Bykowski, herbu Łopot. M.*

Bykowski, nobilitowany w r. 1775.

Bylczyński, herbu Dęboróg. M.*

Bylecki, herbu Jastrzębiec.

Bylicki, herbu Pobóg.

Bylina, obacz Belina.

Bylina Konstanty, towarzysz z chorągwi ussarskiej, podczas oblężenia Krakowa przez Szwedów w r. 1656, stanąwszy na czele ochotczych studentów, wielce się odznaczył walecznością przy czynionych przez niego wycieczkach, w której jednej atoli śmierć znalazł. M. — Michał, akademik Krakowski w r. 1598 — 1793, wstąpił się pracami poetycznemi. J.

Byliński, herbu Łodzia. — Stanisław, znakomity teolog w XVI. wieku. M.

Bystram, herbu Prus I., dóm dziedziczący niegdy w Lubelskim.

Bystram, herbu Tarnawa. Kilku tego imienia wspomnieni z zaszczytem w urzędach sądowych i poselskich. Dwóch pisali się na elekcyi Augusta II.

Bystronowski, herbu Strykon. Trzech podpisałi z Krakowskiego elekcyę Augusta II.

Bystry Arnolf, Wojciech i Jakób, stawali na elekcyę Augusta II.

Bystrzejowski, herbu Abdank. Kilku pisało się na elekcyach Władysława IV. i Jona Kazimierza.

Bystrzejowski, herbu Nieczuja. Stanisław, mąż starożytnej wiary, mężnie stawał w obronie kościoła przeciw odszczerpiencom, szerzących się w kraju, nadto wznosił w dobrach swoich Szczydicach, wspaniałą świątynię z muru.

Bystrzejski Jacek, horodniczy Połocki, stawał mężnie z jazdą swoją w obronie tego miasta, o czem wspomina chlubnie konstytucya z r. 1607.

Bystrzonowski, herbu Sokola, niegdy w ziemi Chełmskiej.

Bystrzycki, herbu Bończa, niegdy dóm dziedziczący na Wołyniu. — Marcin, kapłan zakonu Jezuitów i znakomity matematyk, umarł w r. 1754. M.

Bystrzycki, herbu Kusza. M.*

Byszewski, herbu Jastrzębiec, jeden dóm, co i Drozdowskich. Jan, niegdy mąż rycerski za Zygmunta III., którego mężstwo i odwagę nawet nieprzyjaciół poważał. Arnold, dopełniający wiernie i pilnie obowiązki swoje w usługach Stanisława Augusta, pozyskał względy i przychylność tego króla tak dalece, iż wynagradzając zasługi jego, wynosił go przez wszystkie stopnie wojskowe aż na godność jenerała wojsk koronnych; następnie i w stanie cywilnym nie-

przestawał służyć krajowi, odbywając funkcje poselskie. M.

Byszowski, herbu Abdank. M.*

Byszyński, herbu Prus III. Jakób, przodek domu tego pod imieniem Jakiel, długi czas prowadził żold w wojsku niemieckim. Bartłomiej, wstawiony z waleczności, wojował z zaszczytem w sprawie cesarza Rudolfa przeciw Turkom, i poległ w bitwie r. 1592 w ziemi Kroackiej. Tego dwóch synów osiadłszy w księstwie Cieszyńskim, otrzymali od pomienionego cesarza dyploma stwierdzające cnotę rycerską domu tego, doświadczonej w wyprawach do Siedmiogrodu i Wołoszy. — Wawrzyniec, podobnie ścierając się odważnie z Turkami, dostał się do niewoli w r. 1605.

Bzicki, herbu Ciołek. Jędrzej, kasztelan Chełmski, rycerz wstawiony z waleczności i odwagi za Zygmunta Augusta, któremu po wiele razy rządy wojska były poruczane.

Bzowski, herbu Grzymała. M.*

Bzowski, herbu Nowina. M.*

Bzowski, herbu Ostoja. Abraham, zapalony wymową Seweryna Lubomlarczyka, wstąpił w Krakowie do zakonu kaznodziejskiego, poczem udał się do Włoch i tam w naukach się kształcił. Powróciwszy do ojczyzny, jeźdzał po kilka razy w poselstwie do Rzymu, gdzie od Papieża otrzymał polecenie, zająć się zebraniem historyi kościelnój. Pozostawił też po sobie wiele dzieł teologicznych, przez które nie tylko w Polsce, ale i w obcych krajach stał się sławnym. Życie zakończył w Rzymie w roku 1637. M.

Bzowscy, herbu Nowina, piszą się z Bzowa, niegdy w województwie Sandomierskim. M.

Bzowski Jacek, dziedzic Bętkowie w powiecie Krakowskim, zmarły w r. 1817; zostawił po sobie piękną pamiątkę z cnot

obywatelskich i dobroczynności dla swych poddanych, którym wołą ostateczną przekazał fundusz wieczysty rocznych 100 złp., mający się dostać do rąk najwzorzowniejszego właściana przez los obranego. M.

Bzura, obacz Mzura, czyli Lis.

Bzurski, herbu Lis. M.*

C

Całowański Aleksander, Stanisław i Wawrzyniec, głosowali na elekcyi Jana Kazimierza.

Carewicz, posesyonat niegdy w Witebskim. M.*

Cebrowski, herbu Hołobok. Piotr Cebrowski z Żabokruk, założywszy zamek i miasteczko Podkamień na Rusi w r. 1464, zbudował tam na najwyższym miejscu góry kościół (według słów przywileju) w tym celu: aby w nim proszono o pokój wszystkiemu królestwu Polskiemu; który atoli w r. 1519 popadł zupełnemu zburzeniu przez Tatarów. M. Stanisław, podpisał elekcyę Augusta II.

Cebrowski, herbu Pohóg. M.*

Cebulka, herbu Ostrzew, dóm starożytny na Litwie, z którego jeden piastował urząd sekretarza W. księżęcia Witolda w r. 1419. Mikołaj, mąż czynny i umiętny w prawie, wielce się przykładał do ułożenia pokoju między Polską i Krzyżakami w r. 1424. M.

Cebulski, herbu Prawdzic. M.*

Cebulski Piotr, znakomity malarz w Warszawie w r. 1604. M.

Cereniowski, niegdy w Krzemienieckiem. M.*

Cedro, herbu Gryf, dóm wiodący swój początek od Teodora, wojewody Krakowskiego w XIII. stuleciu, przyjął później nazwę Cedrowskich.

Cedroński, nobilitowany w r. 1768 za zasługi położone na wojnach. M.*

Cedrowski, herbu Odrowąż. — Człórech tego nazwiska pisało się na elekcyi Jana Kazimierza, trzech zaś na Jana III.

Cekowski Dominik i Tadeusz, zapisani w metryce stanów Galicyjskich we Lwowie w roku 1782. M.*

Cekwart, kapitan piechoty, podczas oblężenia Krakowa przez Szwedów w roku 1657, dowodząc walecznie ochotnikami, w czasie jednej wycieczki po za mury miasta, poległ na polu sławy. M.

Cel, herbu Kalinowa; niegdy posesyonat na Szlązku.

Celejewicz Tomasz, kapłan zakonu kaznodziejskiego, sławny teolog i historyk w r. 1760. M.

Celejowski Kasper, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Celesta Jan, niegdy znakomity poeta w Krakowie. M.*

Celgowski, herbu Rawicz; kilku z tego domu stawali na elekcyach królów polskich.

Celiński, herbu Zareęba z przydomkiem Mysław, na pamiątkę pochodzenia od Mysława Zareęby, wojewodzica Sieradzkiego, który po sławnej porażce Jadźwingów, osiadł w Lubelskim, gdzie potem od celnego lasu, czyli od dóbr Celin, Celińskim zawołany. — Józef, podczaszy Czerniechowski i niestrworzony towarzysz Stanisława Leszczyńskiego, sprawował następnie urząd minister króla Stanisława jako księżęcia Lotaryngii przy dworze Warszawskim. M.

Cellari, herbu Sulima II. Paweł, otrzymał pierwszy za Zygmunta III. indygenat w Polsce, który też konstytucya sejmowa w r. 1662 i jego synom Pawłowi i Jędrzejowi potwierdziła. Pierwszy z nich małą pochwałą odznaczył się na wojnach, i wyćwiczony w sztuce rycerskiej, po prze-

ściu wszystkich stopni, dostąpił rangę generała w wojsku koronnym, którego żołąd przeszło lat dziesięć prowadził.

Cema, herbu Wczele; dóm niegdy wielce znakomity w Prusiech i na Pomorzu, z którego kilku piastowali pierwsze dostojenstwa.

Cemiwlak. Grzegorz, arcybiskup Kijowski, rodem Bułgarzyn. Jako gorliwy promotor jedności kościoła, był od Witolda, W. księcia Litewskiego na Concilium Konstancyjskie posłany, gdzie się niemało do uspokojenia zaburzonych umysłów przyczynił. Pełen cnót kapłańskich i sławy wielkiego kaznodziei, umarł w r. 1437. M.

Centkowski, obacz Cętkowski.

Cepryński, podpisał z Nowogrodzkiego elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Cerekwicki, herbu Zaręba, pisze się z Cerekwicy w Kiliskiem. Jan, starosta Sredzki w XVII. stuleciu, dla pięknych przymiotów wymowy i znajomości prawa, jako komisarz sejmowy często był destynowany do ważnych urzędzeń kraju i uspokojen defencyi pogranicznych.

Ceremowski, dóm kwitnący na Pokuciu, o czem świadczą akta grodzkie Halickie z r. 1599.

Cerkas, herbu Loliwa. Stefan, za położono zasługi wojenne, pierwszy w komput szlachty policzony w r. 1662.

Cętkowski, herbu Pobóg. Trzech tego imienia podpisali elekcyę Augusta II.

Cetner, herbu Przerowa. Początek domu tego podają autorowie od Mirosława, męża walecznego, któremu Bolesław Krzywousty za odwagę rycerską herb Przerowa nadał. Potomstwo tegoż na Szlązku zamieszkawszy, podobnie za okazane kawalerskie dzieła było zaszczycone łaską cesarzóv niemieckich. Za Zygmunta Augusta przeniosło się z tamtąd trzech braci do Polski:

Balcer, Michał i Mikołaj, z których średni wstąpiwszy do wojsk cesarskich, poległ w jednej potyczce. — Mikołaj, sławny z waleczności na wojnach Moskiewskich, postował z innymi do Francyi w względzie ofiarowania tronu Henrykowi Walezyuszowi. Balcer naostatek, wstawiwszy się w wojsku koronnem dziełami heroicznemi, zjednał sobie wielki szacunek i pochwałę hetmana Zamojskiego, iż go ten osobliwszej łasce Zygmunta III. polecił. Przez niego to prowadzony pułk, otrzymał za nadzwyczajne odznaczenie się na wojnach nazwę „walecznego.“ Dostawszy on miasteczko Podkamien po Kamienieckich (1612), odnowił fundacyę niegdy przez Cebrowskich tam uczynioną i odbudował kościół przez Tatarów w r. 1519 zburzony. — Jan, syn Balcera, ćwicząc się pod Żółkiewskim w marsowych dziełach, umarł w Moskwie, znać z takim żalem rodaków, iż ciało jego o dwie mil było odprowadzone. Jędrzej, drugi syn Balcera, podczaszy Lwowski, po zwiedzeniu obcych krajów wstawił się walecznością pod Smoleńskiem i na Wołoszczyźnie; umarł w roku 1624. Mikołaj, trzeci syn Balcera, zostawił pamiątkę po sobie fundacyą plebanii w Krupcu. Aleksander, czwarty zaś, najprzód chorąży Podolski, potem kasztelan Halicki, wstawił się na wojnach podobnie czynami rycerskiemi. W nieszczęśliwej ale pod Cecorą bitwie, dostał się ciężko raniony do niewoli, z której za drogi okup wyszedłszy, z większym jeszcze potem sercem na Szwedów, Tatarów i Kozaków nacierał. On to wymurował wspaniałą, dotąd trwającą kościół i klasztor OO. Dominikanów w Podkamieniu, dziedzicznych swoich dobrach, na kształt warownej twierdzy (1640 — 1653) w celu obrony kraju, zaopatrując go w działa i broń potrzebną, który się téż później jako niezdobytą forteca wielce użytecznym okazał. — Jan, syn jego z Zamojskiej, starosta Lwowski i Szczurowiecki, wstawiony poselskiemi funkcyami, zarówno dał w wielu kampaniach dowody cnót swoich przodków; mężstwa i odwagi; umarł w roku 1680. —

Wielu jeszcze innych z tego domu, znakomitych z dostojenstw i urzędów, zastąpili się zdrową radą i odwagą w trudnych zajściach kraju. — Zofia, córka Franciszka Cetnera, wojewody Smoleńskiego, fundowała we Lwowie Panny zakonne pod regułą ś. Benedykta, poświęcając się oraz sama życiu klasztornemu.

Cetys, herbu Ciołek, niegdy w województwie Krakowskim, później i w Ruskim.

Cezary Franciszek, akademii Krakowskiej typograf, zajmował się z gorliwością wydawaniem wszystkiego, cokolwiek było w literaturze polskiej najlepszego; umarł w r. 1651. Toż i syn jego, tego samego imienia, typograf i ławnik sądów najwyższych magdeburskich, podobnie poświęcał się dla pomnażania literatury, powtarzając druki ojca swego; † 1721. M.

Cętkowski, herbu Pobóg. M.*

Chabaszewski Grzegorz, rodem Multańczyk, otrzymał indygenat w Polsce na sejmie koronacyjnym w r. 1676.

Chabiewski, herbu Szaszor. M.

Chabielski Mikołaj, za młodych lat służył w Holandyi w wojsku Hiszpańskim; wróciwszy do kraju, stanął jako ochotnik pod hetmanem Zamojskim. W bitwie na Wołyniu, zapędzony śmiałością popadł w niewolę Turecką, w której ośm lat przetrwał. Po wydobyciu się z niej w r. 1615, wydał opis państwa Tureckiego. M. — Ludwik i Jerzy, podpisali elekcyę Augusta II.

Chaberski, herbu Lubicz. Wojciech, podpisał elekcyę Augusta II.

Chadzyński, herbu Rogala. Kasper, sędzia grodzki Włodzimierski w roku 1618, którego sprawiedliwość w sądach piękną pamięć imienia jego czyni.

Chajecki, herbu Korab. Kilkunastu z tego domu głosowali na elekcyach królów polskich. — Jeden tego imienia, porucznik polski w wojnie hiszpańskiej, za waleczność krzyżem legii honorowej zaszczycony, zginął pod Saragosą r. 1809. M.

Chala, towarzysz chorągwi ussarskiej w r. 1638, poległ w bitwie z Kozakami pod Starczem.

Chalczniowski, (według Okólskiego Halknowski), herbu Topacz.

C h a l e c k i.

Opis herbu.

Abdank zwyczajny, na którego środku stoi strzała złamana do góry ze lezcecm obróconą; na helmie skrzydło sępie przesyte strzałą.

Ow klejnot nabył przodek domu tego od książąt Litewskich za odznaczenie

się walecznością w bojach. Grzegorz Chalecki, obrany metropolitą Kijowskim po Izydorze kardynale, sprawując z osobliwą pobożnością lat 30 ten urząd pasterski, utrzymał Ruś w statecznej jedności z kościołem Rzymskim; † 1598. — Krzysztof, niecznik Litewski, sławiony dobroczyńca OO. Franciszkanów w Wilnie i XX. Jezuitów w Grodnie, którym znaczne fundusze w majątnościach ponadawał. — Władysław, strażnik Litewski, w zasługach spraw rycerskich otrzymał przez konstytucyę w r. 1661 dobra Molczacz w posiadanie dziedziczne. — Wielu innych piastowało z zaszczytem znakomite urzęda.

Chaliński, herbu Pomian.

Chaliński, herbu Słepowron.

Chalipiński Jakób, szlachcic Multański spokrewniony z domem Stefana, wojewody Multańskiego, jako dworzanin królewski udarowany indygenatem w r. 1676.

Chambers, nobilitowany w r. 1673. M.*

Chamiec, herbu Gryf, dóm starożytny w Polsce, pochodzący od Gryfów Jaxyców. — Abraham, kwitnął już za Władysława Jagiełły. — Mikołaj, rotmistrz

polski, słynący z mężstwa w wojnach z Moskwą i Turki. Podczas wyprawy Chocimskiej, sprawował urząd marszałka dworu hetmana Chodkiewicza.

Chamski, herbu Jastrzębiec. Krzysztof, podpisał elekcyę Jana III.

Chańkowski, herbu Korczak.

Chański, herbu Korczak M.* Stanisław, dzielny rotmistrz, będący z hufcem wojska polskiego na zoltdzie Mohyły, hospodara Multańskiego (1595), wstawił się na Wołoszczyźnie z walecznych czynów. M.

Charbiński, herbu Jastrzębiec. — Krzysztof, biskup Margarytański i sufragan Kujawski, prałat w karności kościelnej wielce pilny i przykładowym życiem jaśniejący; † 1638. — Stanisław Jan, kawaler Jerolimitański, dawszy w młodym wieku dowody waleczności w wojsku cesarza Rudolfa na Węgrzech, następnie w ojczystym w Wołoszech i na Podolu, po odprawieniu dalekich podróży do Włoch, Malty, Hiszpanii i Francyi, osiadł na starość pod Sokalem, gdzie zdjęty pobożnością zbudował klasztor panien zakonnych ś. Brygidy, i dźwignął i ozdobił klasztor XX. Bernardynów tamże, w którym też pochowany spoczywa; † 1623. — Trzech z domu tego podpisali elekcyę Jana III.

Charbinowski, herbu Sulima. — Stanisław, chorąży Sandomierski w roku 1433, przestrzegł pod Koronowem pierwszy Władysława Jagiełłę o naciąganiu potęgi Krzyżaków, przyczynił się przeto do zwycięstwa nad tym Zakonem.

Charczewski, herbu Cholewa. — Kilku z domu tego stawało na elekcyach królów polskich.

Charewicz, herbu Sas. M.*

Charkowski Jędrzej i Wawrzyniec, podpisali elekcyę Augusta II.

Charlewski, porucznik jazdy Czarneckiego, w wojnie Szwedzkiej przewodząc

czeladzi obozowej, odznaczył się nadzwyczajnym mężstwem przy zdobyciu twierdzy Kolding w Danii; w r. 1658. M.

Charłęski, herbu Bończa — Szymon, przebywając na dworze francuzkim, nabył wiele rzadkich umiejętności, z kądem powróciwszy do Polski, jako dowódzca piechoty węgierskiej na wojnach pod Zamojskim wielce się odznaczył. Wielu jeszcze innych mężów, wydał ów dóm, znakomitych z urzędów i spraw krajowych.

Charmański, herbu Rogala. Antoni i Michał, obaj bracia wstawiłi się z doświadczonego mężstwa w wojnie Moskiewskiej. Kazimerz i Felicjan z Trockiego, podpisali elekcyę Jana III.

Charmański, herbu Radwan. M.*

Chartłupski Wincenty, podkomorzy Sieradzki w r. 1496.

C h a r y t o n o w i c z.

Opis herbu.

Dwie złote litery łacińskie NE, czy też VE z sobą złączone w polu czerwonym, na hełmie zaś pięć piór strusich.

Według podań kronikarzy, przyniesiony został ów herb z Grecyi w starożytnych czasach, bo już w r. 1416 przydywał katedrze Chełmskiej

władyka Charytonius. — Iwan Charytonowicz, chorąży Nowogrodzki, za panowania Zygmunta Augusta wstawił się dziełami rycerskimi na wojnach z Moskwą, której nie mało niewolnika zabrał; zakończył życie w Bursku w r. 1682. — Siemon, nieodrodny syn jego, równie temi śladami idąc, przyczynił nie mało sławy domowi swemu.

Charzewski, herbu Śreniawa; jednego domu z Rupniewskimi, lecz od dzia-

tu dóbr Charzewic, Charzewskim nazwany. Z pomiędzy wielu zasłużonych w kraju, Wojciech, nabywszy umiejętności wojennych w wojsku cesarskiem, gdy powrócił do Polski, poleconém miał sobie poselstwo do Turcyi, dokąd jako goniec nadzwyczajny podróż odprawił. — Rajmund, Dominikan i doktor teologii, akademii Krakowskiej profesor, z polecenia Urbana VIII. papieża, udał się do Tatarzy dla opowiadania Ewangelii ś., gdzie nawróciwszy wiele ludu, w Teodozyi życie apostołskie zakończył w r. 1659 M.

Charzyński, herbu Szeliga. Paweł, wojując na Węgrzech z Turkami, dostał się w nieszczęsnej przegranej do niewoli, z której od brata Stanisława wykupiony, na wolność wyszedł. — Marcin, podpisał elekcyę Władysława IV.

Chawejłowicz, herbu Jełowicki.

Chawejłowicz, herbu Kotwica M.

Chądzeński, herbu Junosza. Kilku z domu tego pisali się na elekcyi królów polskich.

Chądzyński, herbu Ciołek. Wielu tego nazwiska piastując niegdy ważne urzęda i dostojenstwa, odznaczyło się prawością obywatelską. Jan, starosta Nurski, podpisał elekcyę Władysława IV., Kazimierz zaś Jana III.

Chciński Jędrzej, skarbnik Chełmski w r. 1647.

Chebda, herbu Pomian, dóm starożytny w Polsce, bo już w r. 1346 zasiadał w senacie Hebda, kasztelan Brzesko-Kujawski. — Jan z Niewiesza, dziekan Kujawski, uposażył w r. 1455 kapitułę Kujawską funduszem w dobrach ziemskich.

Chechelski Mikołaj, wstąpił się w XVII. wieku przez dzieła mężstwa i odwagi.

Chełchowski, herbu Lubiec. Jakób, skarbnik Rożański, podpisał elekcyę Jana III., Wojciech Augusta II., Ludwik zaś Stanisława Augusta.

Chełkowski, herbu Wezele.

Chełmicki, herbu Nałęcz. Maciej, niegdy kantor Poznański, prątał rzadkiej wymowy i dowcipu, nadto biegły w materyach filozoficznych i teologicznych, dla życia przykładnego zjednał sobie wielkie honory.

Chełmski, herbu Ostoja. Marcyan, najprzód chorąży, następnie podkomorzy Krakowski, i starosta Bocheński i Wielicki w różnych funkcyach poselkich okazał niezachwianą niczem prawość obywatelską. Niemniej i w bojach wstąpił się nieporównaną walecznością; najprzód w wojsku francuzkim przeciw Hiszpanom, potem w cesarskim na Węgrzech przeciw Turkom, gdzie chorągwią usarską swoim kosztem wystawioną, kilka lat z taką odwagą przewodził, że mu Maciej, arcyksiążę Austryacki, naczelnny wódz wojsk wszystkich, zaszczytny tytuł *Fortissime Equitis Poloni* przyznał. Powróciwszy do kraju, z równem mężstwem walczył w Prusiech przeciw Szwedom i pod Chocimem. Śmiały, waleczny i obrotny, niemniej był i bogobojny; darowawszy bowiem akademii Krakowskiej liczny swój księgozbiór, odbudował kościół w Bolesławiu starością nachylony, i odnowił kaplicę Gutenberowską przy kościele Panny Maryi w Krakowie, którą nadto w dochody opatrzył. Będąc bliski zgonu, gdy mu lekarze postnych potraw zakazali, dał pamiętną odpowiedź: „Niech życie ginie, byle matki kościoła prawo był ocalę.“ Umarł też r. 1641, i pochowany przy kościele Panny Maryi w Krakowie. — Jan Scibor, syn powyższego, starosta Ujski, odznaczył się podobnie w wielu funkcyach, poruczonych mu w ważnych zajściach kraju. — Samuel, syn jego, młodzian odważnego serca, poległ w wyprawie Budziackiej. — Jędrzej, podstoli Sandomierski, pułkownik hetmana Jabłonowskiego, wstąpił się w bitwach pod Cudnowem, Chocimem, Żurawnem, Wiedniem i Strzygoniem; ostatecznie pod Nieborowem zadał Tatarom pamiętną klęskę. — Marcyan, oboźny koronny i pułkownik królewski w wojnach ze

Szwedami, Moskwą i Kozakami na czele własnej chorągwi nie mało odnosił zwycięstw, o czem wspominają zaszczytnie konstytucye z r. 1683 i 1697.

Chełmski Jerzy, rotmistrz Kozaków Lisowczyków, wstawił się walecznością w wyprawie nad Ren w pomocy cesarzowi Niemieckiemu w r. 1622. M.

Chelmiński Wojciech, znakomity w sztuce malarzkiej na dworze Zygmunta Augusta. M.

Chelstowski, herbu Jastrzębiec. Dyonizy, zakonu Paulinów, znamienity dziejopis na początku XVIII. wieku. M.

Chęciński, nobilitowany za położone zasługi w r. 1768. M.*

Checki, nobilitowany w r. 1768. M.*

Cheralier, nobilitowany w r. 1790. M.*

Chilchen, herbu Jelita. Dawid, pisarz ziemski Inflantski, sekretarz królewski wydał drukiem życiorys J. Farensbacha, wojewody Inflantskiego w r. 1607.

Chilewski, herbu Jastrzębiec. M.

Chilicki. podpisał elekcję Jana Kazimierza. M.

Chilneteki, towarzysz chorągwi hetmana Zborowskiego, wstawił się odwagą przy zdobywaniu Pleszkowa w r. 1582.

Chimiński Krzysztof, łowczy Smoleński, podpisał elekcję Jana III.

Chleb, herbu Leliwa. M.

Chlebowicz, herbu Leliwa. Początek domu tego wywodzą autorowie od książąt Litewskich, z których jeden Chleb, Chlebowicza nazwę przyjął. Mikołaj, wojewódzie Smoleński, w bitwie nieszczęśliwej pod Wieruszą, popadłszy z księciem Ostrogskim w niewolę Moskiewską, dopiero po siedmiu latach wolność odzyskał. W krótko potem obleżonym został Smoleńsk od Moskwy, w którego obronie stanął ów młodzian, zastępując ojca zgrzybiałym wiekiem pochylonego. Mężtwem i sztuką tyle też potrafił, że nieprzy-

jacieli ze wstydem odszedł. Jan, wojewoda Wileński i kanclerz Litewski, z nieporównanym mężtwem walczył w bitwach pod Połockiem i Szemieją; odprawił nadto z chwałą kilka legacyi do Moskwy: † 1549. — Jan, syn tegoż z księżniczki Zastawskiej, najprzód kasztelan Miński, potem wojewoda Trocki, przetrawiwszy młode lata na dworze cesarza Niemieckiego, w wojnie Polski z Moskwą powrócił do kraju i ofiarował swoje usługi. Objąwszy obronę twierdzy Zapolocza, bronił ją przeciw przeważającej potędze przez dni 11, odpierając mężnie wszelkie szturmy. W tym powstały w zamku pożar udaremnił ochotę rycerską, i by w ogniu nie spłonąć, poddał się Chlebowicz na słowo, w którego niedotrzymaniu został osadzony w niewoli. Będąc tam gdy się dowiedział o nowym niebezpieczeństwie dla swej ojczyzny, gardząc wszelkiemi niebezpieczeństwami, wysłał bojarzkiego syna z przestrożą do Polski. Ujęty posłannik, wydał rzecz całą; listy oddane kniaziewi, sprowadziły zgubę bojarzyna, nie Chlebowicza, który przyznawszy się do nich, dodał: „Któżby taki był, żeby krajowi, w którym się urodził, nie miał dobrze życzyć.“ Prawdziwością tych słów uderzony książę, obrócił się do swoich, i wystawił go jako przykład naśladowania, poczem za wstawieniem się szlachetnego Iwana Kozłowa, bojarza, Chlebowicza w zamian za dwóch znakomych bojarów wolnością obdarzył. Chwałebnego życia dokonał ów mąż zacny w roku 1593.

Mikołaj, kasztelan Wileński, potem wojewoda Smoleński, w wojnie ze Szwedami przyczynił się niemało wrodzoną odwagą do zwycięstwa Chodkiewicza pod Dynamundą, Parnawą i pod Kirchholmem, następnie zapędziwszy się do Moskwy, odwetował spustoszeniem kraju poczynionych krzywd. Szczodry na świątynie Pańskie, przywrócił w Zastawiu sprofanowany kościół katolikom, nadto fundował klasztor OO. Bernardynów w Dąbrownie, i zaopatrzył go w dostateczne fundusze. — Jerzy Karol, wojewoda Wileński;

tego enoty obywatelskie poświadcza konstytucya sejmowa z r. 1680. Na nim też zakończyła się świetność domu tego, niezostawił bowiem żadnego potomka płci męskiej po sobie, tylko dwie córki, Annę, zaślubioną Ogińskiemu, i Krystynę, poślubioną Sapieże, wojewodzie Wileńskiemu.

Są też Chlebowicze i herbu Jelita. M.*

Chlebowski, herbu Poraj, z domu Wybranowskich, z których jeden wzięwszy działem Chlebów, Chlebowskiem zawołany. Po większej części odznaczyli się Chlebowscy orężem w rękę na Węgrzech i Wołoszczyźnie, a szczególnie Wojciech w wojnie Stefana Batorego z Moskwą.

Chlewicki, herbu Odrowąż. Dóm starożytny w Polsce, z którego wyszło wiele zacnych mężów, zalecających się z cnót obywatelskich. — Mikołaj, poległ w bitwie pod Pleszkowem. M.

Chlewiński, herbu Radwan. Kilkunastu tego imienia stawało na różnych elekcyach królów polskich.

Chlewski Jędrzej, opat Oberski w r. 1627, zasiadał na synodzie prowincjonalnym Piotrkowskim.

Chlistowski, herbu Szeliga.

Chludziński, niegdy posesyonał w ziemi Łomżyńskiej.

Chiuski, herbu Radwan.

Chlusowicz, herbu Gozdawa z odmianą. — Krzysztof, odznaczywszy się walecznością na wojnach z Kozakami, Tatarami i Szwedami, konstytucyą sejmu w r. 1662 otrzymał chlubną pochwałę i urząd horodniczego Orszańskiego.

Chładkowski, herbu Prus I. M.*

Chłapowski, herbu Drya, dóm kwitnący w Poznańskim od r. 1449 aż do czasów terazniejszych.

Chłasko, herbu Leliwa. M.*

Chłopecki, podpisał z województwa Ruskiego elekcyę Władysława IV.

Chłopicki Mikołaj, podpisał elekcyę Władysława IV. — Jeden tego imienia przewodzca Kozaków Ukraińskich, wstawił się śmiało podjazdami w wojnie Tureckiej w r. 1593. M.

Chłuda, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Chłuski, herbu Radwan. M.

Chmara, herbu Krzywda. M.*

Chmiel, herbu Nałęcz. Jan, łowczy Belzki, głosował na elekcyi Jana III.

Chmielecki, herbu Bończa, niegdy dóm kwitnący na Podolu i w Przemyskiem. Stefan, wojewoda Kijowski, mąż w rycerskiej odwadze nieporównany, wstawił się światu w ustawicznych zapasach z najezdnikami. W bitwach pod Satanowem, Tarnopolem, a szczególnie pod Białęcerkwią dał się Tatarom we znaki, gdzie z niewielką garstką swoich uderzywszy na wroga, 40.000 położył trupem. Toż i w r. 1629, gdy Tatarzy powtórnie na Ruś wpadli, mszcząc się swoich zguby, równie ich tak przepłoszył, że ledwie trzecia część zdrowo do Tauryki powróciła. Łącząc męstwo osobiste z sztuką wojenną, pierwszy pokazał, jak Tatarów tak strasznych wojować należy. W nagrodę tyłu zasług uczczony najprzód chorążstwem Bracławskim i starostwem Taborowskim, w r. 1630 zaś województwem Kijowskim, w którym też roku z żalem całego kraju świat pożegnał. — Pięciu tego imienia podpisał elekcyę Augusta II.

Chmielecki, herbu Jastrzębiec, dóm podobnie kwitnący niegdyś na Rusi, gdzie dobra posiadał.

Chmielewski, herbu Wieniawa. — Tomasz, podpisał elekcyę Augusta II., Adam zaś Stanisława Augusta.

Chmielicki, herbu Poraj.

Chmielik, herbu Kotwicz II.; na Szlązku.

Chmieliński, herbu Leszczyc.

Chmieliński, herbu Pokora,

Chmielnicki, herbu Massalski.—

Zacharyasz, acz spokrewniony z owym Chmielnickim, hetmanem Kozaków, któren tak srodze Polskę najeżdżał, wszelako był za okazane zasługi konstytucją z r. 1661 do prerogatyw szlachectwa przypuszczony i dobrami opatrzony. M.

Chmielowski, herbu Jastrzębiec. Benedykt, proboszcz Rohatyński, napisał księgę pod tytułem Nowe Ateny w 4 tomach; † 1763. M.

Chmielowski, herbu Półkozic.— Michał, sędzia ziemski Krakowski w r. 1410, zbudował w Popkowicach kościół farny, uposażywszygo nadto funduszem dziesięcin.

Chmielowski Eranciszek, pułkownik w wojsku cudzoziemskim, nobilitowany w r. 1726. M.

Chobieniecki, herbu Szaszor, z dzielnicy Bartskich, przyjął tę nazwę od dóbr Chobienice.

Chobrzyński, herbu Rawicz.

Chochłowski Tomasz, zapisany w aktach Wileńskich w r. 1765. M.*

Chocholaty, herbu Laryssa.

Chocholadzki, tego samego herbu. M.*

Chochoł, herbu Jastrzębiec. Pierwszy tego nazwiska był Jan, władyka Piński, w r. 1596. Chochoł, zasłużony w wojsku Zaporozkim, obdarzony został szlachectwem w r. 1661.

Chochoński, herbu Bończa. M.*

Chochorowski, herbu Bełty, nigdy w województwie Krakowskiem.

Chociałkowski Jerzy, zapisany w aktach grodzkich Wileńskich w r. 1765. M.*

Chocianowicz, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Chociński Maciej, zapisany w dziejach z dobroczynności dla kościoła Sierpskiego w r. 1645.

C h o c i m i r s k i .

Opis herbu.

Wjabłku czyli cyrkule w pośrodku złotego pola, znajdują się ugięte trzy grabie białe, każde o siedmiu zębach, z których dwie do góry ukosem, trzecią na dół wystającą, na hełmie zaś pięć piór strusich.

Początek tego domu naznaczają autorowie w Czechach, następnie na Podolu, z którego nie mało ludzi rycerskich wyszło. Wojciech, starosta Lubaczowski i rotmistrz królewski, w wojnach Stefana Batorego z Moskwą, wślawił się niepospolitą mężstwem. Podobnie i czterech jego synów zyskali niemałe pochwały z waleczności, z których dwaj Stanisław i Tomasz w boju na Wołoszczyźnie polegli. Ciż Chocimierscy są też założycielami miasteczka Chocimierza w obwodzie Kołomyjskim.

Chocimowski, herbu Ostoja. — Paweł, podsędek Sandomierski, jako mąż wielkiej biegłości w prawach, często był delegowany do załatwienia różnych spraw krajowych, z których się z zaszczytem wywiązywał; † 1625. M.

Chocimski Hurko, podpisał elekcyę Jana III. M.

Chociosewicz Stefan, niegdy posesyonat w Mińskiem. M.*

Chociszewski, herbu Junosza. — Jan, kanonik Przemyski, archydyakon Kruświcki i obojga praw doktor, zasiadał na synodzie Płockim w r. 1607. — Krzysztof, podpisał elekcyę Jana III.

Chociszowski, herbu Korab, kwitnął niegdy na Rusi.

Chociwski, herbu Dąbrowa; jednej dzielnicy z Rostkowskimi. Floryan, pod-

czaszy Rawski, rotmistrzował z niemałą pochwałą w wojsku cesarza Rudolfa na Węgrzech, następnie walczył odważnie w potrzebie ojczyzny pod Cecorą, na Mułtanach i Inflantach; umarł w r. 1618. M.

Choczowski Onufry, Adam i Bonawentura, zapisani w metryce stanów galicyjskich w r. 1782. M.*

Chodakowski, herbu Dołęga. Stanisław, wojski Sochaczewski, podpisał *Pacta Conventa* Władysława IV.; kilku innych stawiali na elekcyę Stanisława Augusta. — Chodakowski Zoryan, obywatel w gubernii Twerskiej, członek wielu towarzystw uczonych, znany z swych badań o Sławiańszczyźnie, zostawił w tym względzie szacowne rękopisma; † 1825. M.

z Chodcza, herbu Poraj, według innych zaś Junosza, dóm kwitnący niegdy na Rusi, z którego, Stanisław, najpierwszy był kasztelanem i starostą Halicza w r. 1460. Drugi tego imienia, kasztelan Lwowski, później wojewoda Łęczycki, zasłużył się tak w senacie jak i w obozie; assistował bowiem Zygmuntowi I. na kongres Wiedeński, a pod Wiśniowcem zniósł potęgę Tatarską, zalewającą grabieżą Ruś Czerwoną; † 1529. — Otto, starosta Lwowski, podobnie tak podczas wojny jak też i pokoju pięknej pamięci godzien; † 1534.

Chodebski, podpisał elekcyę Władysława IV.

Chodecki, herbu Junosza. Mikołaj, w czasie pamiętnego zaburzenia Pokucia przez łotrzące chłopstwo pod wodzą Muchy (r. 1492), wysłany tamże z wojskiem polskim dla przytłumienia onego, sprawił się z zaszczytem z danego mu polecenia. M.

Chodkiewicz, herbu Kościesz. Dóm starożytny na Litwie, gdzie zwany pierwotnie Borejko, przyjął nazwę Chodko od okazji, że przodek domu tego, Witenesa księcia Litewskiego, opasanego zewsząd od wojsk nieprzyjacielskich, okrytego chrustem

na barkach szczęśliwie wyniósł, od czego Chodkiem został zawołany. Iwan Borejkwicz Chodkiewicz, hetman wojsk Smoleńskich i Siewierskich, w wyprawie Witoldowej przeciw Moskwie, wstąpił się głośnemi zwycięstwami. — Jan namiestnik Witebski, w wojnie pruskiej w r. 1458, przyprowadził Kazimierzowi, królowi polskiemu ośm tysięcy Litwy, i niemało się przyczynił do zwyciężenia Krzyżaków. On to podpisał także na synodzie w r. 1476 odbytym, z zgromadzonymi nań władkami Ruskiemi jedność z kościołem Rzymskim. — Grzegorz, wojewoda Kijowski, wstąpił się zwycięstwem w wojnach Moskiewskich, gdzie hetmaniąc wojskom Litewskim, li w kilka tysięcy ludzi króć liczniejszego nieprzyjaciela z pola spędzał. Jako miłośnik nauk, założył drukarnią w Zabłudowie, gdzie jego kosztem niemało dzieł w języku sławiańskim były drukowane; † 1569. — Aleksander, starosta Grodzieński, syn nieodrodny poprzedzającego, równie odznaczył się piękniemi czynami; † 1578. — Hieronim, kasztelan Wileński, dawszy w wojnie Inflantskiej walecznego wcdza dowody, posłował od Zygmunta Augusta do Wiednia, gdzie pierwszy zaszczycony został tytułem „hrabi państwa Rzymskiego,“ odkąd też herbu Kościesz w niniejszym kształcie zaczął używać, chociaż przodek jego znak Kościesz już przy unii Litwy z Polską w r. 1423 przyjął.

W tarczy w zdłuż na dwie części przedzielonej, znajduje się po prawej stronie zwyczajny znak Kościesz, na lewej stronie zaś w polu czerwonym gryf biały, przedniemi nogami do góry wspięty

trzymając miecz nad głową w prawą stronę tarczy skierowany; nad hełmem zaś w koronie podobny gryf.

Jan Hieronim, kasztelan Wileński, słynął z surowej poczciwości, dla której zwany był, jak pisze Cichocki, złych ludzi pogromem. On to inkorporował Inflanty do księstwa Litewskiego, której prowincyi zostawszy gubernatorem, pod Czaśnikami zgromił Piotra Szujskiego tak potężnie, że z 30.000 nieprzyjaciela ledwie 5000 zdołało uciec do Połocka. Będąc ostateczną chorobą złożony i konając prawie, posłał królowi Batoremu 900 własnej jazdy na wyprawę Moskiewską. Prawdziwy przyjaciel nauk i ludzi uczonych, umarł w r. 1579. — Aleksander, wojewoda Trocki, fundował w r. 1619 klasztor OO. Dominikanów w Szklowie, opatrzywszy go nadto w dochody na 24 osób. — Anna Eufrozyna, córka jego za Prokopem Sieniawskim, chorążym kor., jaśniejąca cnotami chrześcijańskimi, ozdobiła kościół OO. Dominikanów we Lwowie w kosztowne aparata, gdzie też zwłoki jej spoczywają.

Jan Karol, wojewoda Wileński W. hetman Litewski, wstąpił się głośnie zwycięstwami w wojnach: Szwedzkiej, Moskiewskiej, Wołoskiej i Tureckiej. Pierwsze mu pole do rycerskich dzieł otworzyła kampania Wołoska, na którą z bratem swoim w licznych kompucie własnych ludzi stanął do rozkazu hetmana Zamojskiego. Powróciwszy z tej do domu, wśród nieustannych ćwiczeń w sztuce wojennej, gdy wojna w Inflantach wybuchła, zaraz się do obozu wyprawił, i już odtąd prawie z pola nie schodził. Jakoż mu też Bóg szczęścił, bo pod Rewlem, Derptem Białymkamieniem i Kirchholmem, zniósł acz w małej liczbie Polaków, całą potęgę Szwedów, w skutek czego sława jego rozszedłszy się po całej Europie, przyniosła mu zaszczytne powinszowania pełne pochwał od cesarza niemieckiego i Pawła V. papieża. A chociaż Polacy dla domowych niezgód nie umieli z tych zwycięstw korzystać, waleczny jednak

Chodkiewicz potrafił o swoich siłach opanować Parnawę i Wolmar, gdzie okręta szwedzkie częścią potopiwszy, częścią popaliwszy, nareszcie księcia Sudermanii do proszenia pokoju przymusił. Z tamtąd zwrócił swój oręż na Moskwę; pod Smoleńskiem i Mozażskiem odniósłszy zwycięstwa, dotarł aż do stolicy Moskwy, gdzie wojsko polskie dla nieotrzymanego żołdu nieposłuszne, powagą swoją i majątkiem uspokoił, dał bowiem na zaspokojenie zaległego żołdu 29.000 złp. ze swojej szkatuły. W tem zaczęło się zbliżać wojsko tureckie zgromadzone z trzech części świata, do granic Polski. Żółkiewski poległ z kwiatem rycerstwa pod Cecorą; uchwałę sejmową zamianowany Chodkiewicz hetmanem wojsk koronnych i Litewskich, wyruszył pod Chocim, i tak mężnie i roztropnie stawiał czoło, iż potężny nieprzyjaciel niemożąc wywabić go do generalnej bitwy, częścią z niewygód, częścią w mniejszych utarczkach dwie części ludzi straciwszy, zawarcia pokoju zażądał. Niedoczekał się go jednak wiekiem i trudami wojennymi znękany hetman, umarł bowiem w Chocimie 24. Września 1621. Był to mąż wieków pamięci godny; jak w boju nieuległniony i przykładny, tak był szczodry i bogobojny. Podupadłych albo poranionych opatrywał troskliwie pieniędzmi i żywnością, nikt też nie odszedł od niego bez jałmużny, którą dawał z worka za nim umyślnie na to noszonego. Jako żołnierz prawie nigdy nie schodzący z pola, wszelakoż był przy takim szczęściu wielce pobożny; codziennie słuchał mszy ś., a co sobota przystępował do stołu Pańskiego. Przed każdą batalią przepędzał prawie noc całą na modlitwie, podobnie przed rozpoczęciem bitwy śpiewał z wojskiem swoim pieśń Bogarodzica Dziewica. Toż i szczodroblivość jego dla chwały Boga pamiętna, fundował XX. Bernardynów w Kretyndze, Kanoników regularnych w Bychowie, i Kollegium Jezuitów w Krosach na Żmudzi, budując nadto kościoły w Szklowie, Derpie, Myszy i w Rydze, inne zaś zaopatrując hojnie w fundusze.

Krzysztof, wojewoda Wileński, brat stryjeczny Jana Karola, przy zdobywaniu Parnawy dał dowody nadzwyczajnej odwagi, zsiadłszy bowiem z konia, z orężem w rękę, na czele równie śmiałych żołnierzy pierwszy na mury skoczył. Nadto był to pan łaskawy na klasztory i dobroczynny dla młodzieży, którą do nauk zachęcał, opiekując się nią po ojcowsku; † 1650. — Kilku jeszcze tego sławnego nazwiska, idąc w ślady wielkich przodków swoich, łączyli równie mężstwo z cnotami obywatelskimi.

Chodkowski, herbu Sas, piszący się z Bobina. Łukasz, słynął z odwagi rycerskiej podczas wojen z Moskwą; Stanisław, z województwem Ruskiem podpisał elekcyę Władysława IV.

Chodorkowski, herbu Ostoja. — Przodek domu tego Rahodoszczanin przewany, przyjął tę nazwę od dóbr Chodorkowice, w województwie Nowogrodzkim. Andrzej, mąż odważny w bojach, stawiał się we dwunastu hussarzów w potrzebie Stefana Batorego pod Połockiem; Łukasz, w bitwie pod Sniatynem z Wołoszą, odniósł ciężki postrzał; toż i pod Smoleńskiem w głowę i rękę raniony, nieprzesłał jeszcze władę orężem, gdyż znajdował się później i w bitwie pod Łojowem, gdzie w pół postrzelony, wszelakoż tak długo wstrzymywał impet nieprzyjaciela, aż inne chorągwie nie nadeszły. — Dwóch tego imienia głosowało na elekcyach królów polskich.

Chodorowski, herbu Korczak, dóm starożytny w województwie niegdy Ruskiem, gdzie już w połowie XV. wieku kwitnął. Jan, kapłan zakonu Jezuitów, z szczególną pokorą zajmował się ratowaniem chorych po szpitalach; po wielu pracach opatrując zapowietrzonych w Gdańsku w r. 1653, uległ sam tej strasznej zarazie. — Aleksander, dziedzic na Chodorostawie, Malczycach i Żurawnie, najprzód stolnik, potem podkomorzy Lwowski, fundował drugi kurs filozofii w szkołach Lwowskich; umarł w r. 1694.

Nr. 20.

niezostawując po sobie potomstwa płci męskiej, prócz trzech córek, z których Katarzyna, najyrzód za Stamirowskim podstolim Halickim, potem za Piotrem Potockim, wojewodą Czerniechowskim, i Magdalena, za Leszczyńskim Ignacym, kasztelanem Lwowskim, z dobroczynności na uhogię sieroty słynęły.

Chodorowski Hektor, herbu Leszczyc, poległ w bitwie z Krzyżakami w r. 1462. — Podobnie jeden z Chodorowskich wstąpił się mężstwem w pamiętnej rozprawie pod Obertynem. *M.*

Chodorowski Jan, fundował kościół w Żurawnie w r. 1488. *M.*

Chodorowski Wacław, prokonsul Krakowski w r. 1536, zostawił piękną pamiątkę obstawianiem swoim za utrzymaniem języka polskiego w radzie i kościele. *M.*

Chodwiecki Daniel, sławny rytownik rodem z Gdańska, zamieszkały w Berlinie, głośny za granicą ze swej zdolności, którego ryciny po dziś dzień nie przestają dziwić znawców tej sztuki; † 1801. Bogumił, brat jego, podobnie biegły w rytownictwie, zostawił piękną pamiątkę swej prawości obywatelskiej; † 1821. Toż samo i ich siostra Zuzanna, celowała w Berlinie w sztuce malarskiej, gdzie też obraną została członkiem akademii sztuk pięknych; † 1819. *M.*

Chodowski, herbu Budzisz albo Paparona.

Chodowski, herbu Sulima.

Chodyński, herbu Rawicz. Franciszek, porucznik wojska polskiego w bitwie pod Warszawą w r. 1794, dawszy dowód mężstwa i odwagi, umarł z rany odniesionej od kuli armatniej. *M.*

Chodzewski, herbu Słepowron.

Chodzicki, herbu Kościeszka. — Wojciech, słynął z nadzwyczajnej siły w głowie, od której uderzenia wszystko kruszył. *Paprocki.*

Chodzieńko Barbara, obywatelka miasta Lwowa rodu Ormiańskiego, wstawiona z dobroczynności dla ubogich, których w ciężkich czasach troskliwie karmiła; nadto zrobiła dla kościoła OO. Bernardynów piękną ofiarę z kosztownego kielicha, drogiemi kamieniami wysadzonego. *M.*

Chodziński, niegdy posesyonat w Oszmiańskim. *M.**

Chodźko, na Litwie.

Chojecki, herbu Korab. Maciej, skarbnik Liwski, wstawił się czynami wojennemi w wojnie Moskiewskiej. — Jan Samuel, podpisał elekcyę Jana III.; pięciu innych zaś Augusta II.

Chojecki, herbu Lubicz. Stefan, podpisał elekcyę Władysława IV.

Chojecki Chrystyn, prowincyał zakonu ś. Franciszka, był swoich czasów wzorem doskonałości zakonnej; pełen cnót i życia bogobojnego, przeszedł do wieczności we Lwowie w r. 1678. *M.*

Chojeński, herbu Ab'dank. Jan, biskup Przemycki, dalej Płocki, a nakoniec Krakowski i kanclerz koronny, osobliwszy opiekun uczonych, których nazywał dziećmi swojemi. Wspierał także gorliwie uczącą się młodzież, wysyłając ją swoim kosztem za granicę dla nabierania nauk; † 1538. *M.* — Piotr, ukształciwszy się w sztuce wojennej na dworze cesarza Rudolfa, przepędził dalsze lata w obronie kraju. Szczególnie pod Chocimem odznaczył się niepospolitą odwagą, z kąd powróciwszy z doborem łupów z materyi tureckich, posprawił bogate ornaty, które po dziś dzień w Golejówce, niegdy jego majątności widzieć można. *M.*

Chojnacki, herbu Trzaska. Wielu z tego domu i z różnych powiatów stawali na elekcyach królów polskich. Jan, towarzysz chorągwi ussarskiej w Litwie pod Starczem, walcząc z nadzwyczajną odwagą, odniósł zaszczytne rany. *M.* — Paweł, opat Benedyktynów w Lublinie, utrzymywał swoim kosztem profesorów z akademii Krakowskiej,

dla kształcenia młodzieży szlacheckiej i kleryków zakonnych. *M.*

Chojnicki Józef, znakomity malarz w upłynionym stuleciu, o którego talencie świadczą po dziś dzień piękne malowidła w kościele katedralnym Lwowskim; † 1812.

Chojnowski, herbu Lubicz.

Choiński, herbu Korczak, w ziemi Chełmskiej.

C h o l e w a.

Opis herbu.

W polu czerwonym znajdują się dwie klamry żelazne do góry podniesione, barkami do siebie obrócone, a między nimi miecz biały do połowy ułamany; na helmie pięć piór strusich.

Według podań dawnych pisarzy, nadany został ów znak od Bolesława Śmiałego niejakiemu cieśli zwanemu Cholewa, a to z tej okazji: Gdy ten król zapuścił się za nieprzyjacielem, który złupiwszy Polskę z plonem uchodził, a w głębokiej puszczy drogę mu utrudzała gąszcz zarośli, toć natrafił na pomienionego cieślę drzewo ociesującego; ten świadomy kniei, nietylko że króla z wojskiem jego manowcami wygodnie przeprowadził, ale i na koczującego najeżdzcę nawiódł. Wnet wszczęła się żwawa walka, w której gdy jakiś zaciekle nieprzyjaciół na króla z orężem zapalczywie nacierał, toć ów cieśla stając w obronie monarchy, jedną klamrą nogę konia owego przeciwnika tak silnie podciął, że szwankować zaczął, poczem drugą samego żołnierza zahaczywszy, zwałił; a wyrwawszy mu oręż z pochwy, jego i wielu innych trupem położył. W nadgodę tej odwagi, nadał mu Bolesław te dwie klamry i miecz jako

znak zaszczytu, nadto i połowę tego lasu w posiadanie.

Tym herbem pieczętują się: Babecki, Charszowski, Cholewski, Chudziński, Czermieński, Daniszewski, Dobrosielski, Gażecki, Kamieński, Kitnowski, Marszewski, Moraczewski, Obreński, Paprocki, Peszeński, Rojewski, Sawicki, Stypnicki, Tłuchowski, Ubysz, Umiński, Wielicki, Zakrocki, Żłowodzki.

Tego herbu był też i Mateusz, biskup Krakowski w r. 1144 – 1165, pierwszy dziejopis polski. Toż samo i Jan z Opatowiec, zakonu kaznodziejskiego, biskup Chełmski, który sprawował poprzód urząd spowiednika Władysława Jagielly.

Cholewski, herbu Cholewa, podpisał elekcyę Jana III.

Chołkowski, dziedziczący w Braclawskiem. *M.**

Chołmiński Stefan, nobilitowany w roku 1659.

Chołodecki, herbu Białunia. *M.**

Chołodkiewicz, posesyonat w Trockim. *M.**

Chołoniewski, herbu Korczak, niegdy w województwie Wołyńskiem, gdzie pierwszego Hawryła wspomina metryka z r. 1527; konstytucya zaś z r. 1662 pochwała jednego z tego domu, porucznika pod znakiem wojewody Sandomirskiego z czynów waleczności. Samuel, stawał z Wołyńskiego na elekcyi Jana III. — Michał, zapisany w aktach kościelnych z r. 1614 jako osobliwszy dobroczyńca bractwa ruskiego w Łucku. *M.* — Jędrzej, piastował godność rektora kościoła i gospody ś. Stanisława w Rzymie; r. 1770. *M.* — Ksawery hr. tajny radca i cześnik koronny królestwa Galicyi, przyczynił się do wzrostu zakładu narodowego imienia Ossolińskich we Lwowie, zapisał mu bowiem fundusz 12.000 złr. *M.*

Chołubicki, herbu Korczak. *M.**

Chomąto.

Opis herbu.

Chomąto czyli jarzmo, w które niegdyś woły uwiązano, znajduje się w tarczy do góry położone i nieco nachylone. Pieczętują się niem: Cygemberg, Cie-

cholewski, Krzybawski, Wulkowski i Zaleski.

Za powód tego znaku podano: Dobrosław z Cygembergu, widząc w bitwie że pod jego królem i panem konia zabito, skoczył z konia swego i podał go monarsze, sam zaś dopadłszy woła w chomącie, dosiadł go i tak mężnie dawał odpór nieprzyjaciółom nacierającym, że przez to jedynie życie wodza swego ocalił; zaco mu też owe chomąto jako znak odwagi było nadane.

Chomecki, niegdy w województwie Bełzkim.

Chomętowski, herbu Bończa z przydomkiem Socha. — Walenty, rycerz doświadczonego męstwa w wojnach za panowania Zygmunta Augusta, Stefana i Zygmunta III., umarł w r. 1603. Zostawił po sobie kilku synów, którzy podobnie wszyscy w usłudze wojennej wiek swój strawili.

Chomętowski, herbu Lis. Dóm starożytny z przydomkiem Pieczyngów, od Chomętowa Chomętowskim nazwany. Familia ta prawie do wojny urodzona; każdy bowiem z tego domu był walecznym żołnierzem, z których też niemało poległo na polu sławy. Marcin, wstąpił się za Batorego pod Gdańskiem; Aleksander zginął w bitwie Moskiewskiej; Marcin, podkomorzy Bractawski, brat stryjeczny pierwszego, przewodząc chorągwią swoją pod Sasowymrogiem na Wołoszczyźnie, poległ z kilku synowcami swemi; toż i syn jego Stefan, sędzia wojsko-

wy, podobnie dał życie po wielu heroicznym czynach. — Marcin, wojewoda Bracławski, starosta Drohobycki, zjednął sobie niemalę pochwały mężnem wstrzymaniem najazdów nieprzyjacielskich pod Bukowiną. Jako osobiwszy dobroczyńca dla zakonu Jezuitów, fundował kolegium w Samborze; † 1706. — Stanisław, syn jego, marszałkował zaszczytnie wojsku polskiemu sprawę Augusta II. trzymającego, z którym Malborg od Szwedów oswohodził, i kilka potyczek, szczególnie pod Częstochową i Świętokrzyską górą przeważnie wygrał. Był to senator wspaniałego umysłu, czego dowód dał w sprawie dyssydentów Toruńskich, gdzie się odferowania sentencji i egzekucji dekretu nie dał odwieść ani wstawianiem możnych, ani też złotem. Odprawił również z niemają dla Polski sławą dwie legacye do państw postronnych, jedne do Turcyi, a drugie do Moskwy. Umarł w r. 1738, i spoczywa w kościele Samborskim, na którego dokończenie znaczne sumy zapisał.

Chomętowski, herbu Oksza, podobnie na Rusi kwitnący.

Chomętowski, herbu Prus I. — Marcin Karol, podpisał elekcyę Jana III.

Chomętowski Jan, Jezuita, profesor matematyki i języka greckiego, później rektor kolegium w Lublinie, zostawił przekład dzieł teologicznych; † 1641. *M.*

Chomiak, niegdy w województwie Mazowieckiem i na Wołyniu.

Chomicz Marcin, podpisał elekcyę Władysława IV.

Chomińicz, herbu Syrokomla z odmianą. *M.**

Chomiński, herbu Poraj z tą odmianą, że do róży białej w czerwonym polu przydają dwie strzały rozdarte, z których jedna cała, druga zaś bez żelazca; na hełmie trzy piór strusich. Początek domu tego kładą na Litwie. — Ksawery, starosta Piński

mąż uczony, marszałkował izbie poselskiej w r. 1784. *M.*

Są też Chomińscy i herbu Pobóg. *M.**

Chomski, dziedziczył w Oszmiańskim. *M.**

Choniewski na Wołyniu.

Chorażyczewski, herbu Roch II. Marcin Chorażyc, wierny towarzysz Władysława III. w nieszczęśliwej bitwie pod Warną w roku 1444, popadł w niewolę Turecką, z której się dopiero po wielu latach wydobył.

Chorczewski, herbu Jastrzębiec na Mazowszu.

Choromański, herbu Lubicz. — Antoni, podpisał elekcyę Jana III.; Fabian, Mateusz i Walenty zaś Augusta II.

Chorowski, herbu Bełty. *M.**

Choryński, herbu Abdank, dóm starodawny, z którego Jakób prowadzący rotę swoje w wojnie Ludwika, króla Węgierskiego z Turkami, w jednej bitwie walecznie się potykając, od kuli działowej został zabity. Drugi brat jego, Marcin, poległ w bitwie pod Kościanem. Achacy, z ziemi Zakroczymskiej, podpisał elekcyę Jana III.

Chorzelski, pisał się na elekcyi Stanisława Augusta.

Chośnicki, niegdy w Kaszubach.

Choszczewski, herbu Jastrzębiec,

Chotecki, herbu Nabram. Piotr, waleczny żołnierz na różnych kampaniach, którego zasługi potwierdza konstytucya z roku 1631. Paweł, archidyakon Chelmski kanonik Łucki, przekazał wolą ostateczną kościołowi ś. Barbary w Krakowie znaczne fundusze; † 1706.

Są też Choteccy i herbu Poraj.

Chotelski, herbu Janina.

Chotków Piotr, doktor medycyny i filozji, nauczywszy się sztuki lekarskiej w Bononii, wykładał tamże medycynę, wezwany

od Bolesława księcia Mazowieckiego za nauczyciela swych synów, powrócił do Polski, gdzie później został kanclerzem, kanonikiem, a nareszcie w roku 1481 biskupem Płockim, celując w owym wieku jako najświetniejszy lekarz. *M.*

Chotkowski, herbu Ostoja. Kilku tego imienia stawało na elekcyach królów polskich.

Chotolski, herbu Lubicz IV. niegdyś na Litwie.

Chotomski, kwitnął już w XIV. wieku.

Chotowski, herbu Kościeszka. Maciej, podpisał elekcyę Jana III.

Chotyński, dziedziczył niegdy w ziemi Wieluńskiej. *M.**

Chramski Krzysztof, biegły teolog; † 1618. *M.*

Chrapieki, herbu Rola. Mikołaj, biskup Chełmiński w zgodzie i miłości się kochający, dla tego też mężem pokoju przewany. On to uposażył kościół katedralny Chełmiński, zbudował nadto klasztor OO. Bernardynów w Lubawie i osadził go zakonnikami z Saksonii sprowadzonymi. Zrezygnowawszy potem biskupstwo, zakończył życie świątobliwie w r. 1514.

Chraplewski, herbu Kolumna, w Poznańskim.

Chrapowicki, herbu Gozdawa. Wielu z domu tego, piastujący znakomite urzędy i godności, zasłużyli się w kraju: szczególnie Jan, wojewoda Witebski w r. 1672, położył niemałe zasługi przez pojednanie z sobą Michała króla z prymasem Prażmowskim, przez co odwrócił zagrażającą wojnę domową. — Krzysztof, stolnik Witebski, dzielny obrońca kraju w trudnym położeniu jego, popadłszy w niewolę zakończył życie w Moskwie, którego śmierć wdzięczna ojczyzna zapisała w konstytucyi z r. 1677. *M.* — Jan, podstarości Starodubowski, jako poseł na

sejm koronacyjny w r. 1764, obstawiał z rzadką gorliwością o utrzymanie powagi praw. *M.*

Chrapowski, herbu Gozdawa. *M.**

Chrapuński, herbu Junosza, niegdy w województwie Płockiem.

Chreptowicz, herbu Odrowąż, dóm biorący swój początek od Wyszgierta na Litwie, który pierwszy ów znak herbu przyjął na sejmie Horodelskim w r. 1413. Jan Littawor, starosta Nowogrodzki, popadł w r. 1499 w nieszczęśliwej bitwie pod Wieruszą w niewolę Moskiewską, z której dopiero po dziewięciu latach wyszedł. Mikołaj, podobnie zabrany w niewolę i osadzony w zamku Bielojezero, uwolniony został z niej w r. 1566. — Aleksander, słynął z mężstwa i odwagi na wojnach tak w Polsce, jak i na Węgrzech; Jerzy, brat jego, wojewoda Nowogrodzki, fundował klasztor Dominikanów w Wilnie w r. 1632. Jan, syn tegoż, dostał się pod Żółtymi-wodami w niewolę Tatarską. — Melecjusz, archimandryta Peczerski, władka Włodzimierski, godny pamięci z cnot kapłańskich i wysokich nauk. — Adam, podkomorzy Nowogrodzki, fundował XX. Bazylianów w Nowogrodzku; † 1632. — Joachim, starosta Orszański, potem sekretarz, naostatek kanclerz Litewski, mąż wielkiej roztropności i nieugiętych trudów, cały wiek swój przepędził w usługach kraju, dla którego i fortunny nieżałował; przytém pełen ducha religijnego i na ubogich miłosierny, zjednał sobie ogólny szacunek i poważanie współziomków. On to po zniesieniu Jezuitów w Polsce, dla ocalenia funduszów naukowych podał na sejmie w r. 1775 projekt utworzenia komisji edukacyjnej, a zapobiegając roztrwonieniu publicznego majątku, przyczynił się najwięcej do podźwignienia nauk upadających. *M.*

Chroberski, herbu Topór, pochodzący z domu Tęczyńskich, a od dzielnicy Chroberzy, Chroberskim nazwany

Chromiński, niegdy w ziemi Łukowskiej. *M.**

Chronowski, kerbu Gryf. Kazimierz, podwojewodź, powiatu Wiślickiego w r. 1702.

Chrościchowski, herbu Bończa, dóm kwitnący niegdyś w Lubelskim, z którego kilku czynami rycerskimi się wstawili.

Chrościcki, herbu Leliwa. *M.**

Chrościcki, herbu Rola; nazwan od dziedzictwa Chrościce w Sandomierskim.

Chrościejowski, herbu Bończa.

Chrościewski Jan, lekarz w XVI. stuleciu, zostawił chlubną pamiątkę po sobie przez dzieła uczone. *M.*

Chrościński Wojciech Stanisław, niepospolity wieku XVII. wierszopis, będący u króla Jana III. w osobliwszych względach, który go sekretarzem swoim, a później syna swego, królewicza Jakóba mianował, a na sejmie Warszawskim w r. 1685 szlachectwem obdarzył. W sędziwej starości zakończył życie dopiero pod panowaniem Augusta III. *M.*

Chrościszewski Samuel, zakonu Pijarów, przysłużył się dla literatury wypracowaniem kilku dzieł filozoficznych: umarł w r. 1799. *M.*

Chroślicki, podsędek ziemi Stężyckiej, podpisał elekcyę Władysława IV.

Chrosnia, towarzysz z chorągwi Pioniązka, zginął pod Pleszkowem w r. 1582, wdzierając się z odwagą na mury tej twierdzy.

Chrostowski, herbu Ostoja. Kilku stawało na elekcyach królów polskich.

Chruplewski, dziedziczący niegdy w Trockiem. *M.**

Chruścicki, herbu Leliwa. Jerzy, rotmistrz Wilkomirski, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. *W.*

Chruściński Tadeusz, zapisany w metryce stanów Galicyjskich w r. 1782. *M.**

Chruśliński, kwitnął niegdy na Podolu.

Chrybski, herbu Prawdzic. Jan, poborca Ianowy województwa Poznańskiego w roku 1578.

C h r y n i e k i.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego znajduje się krzyż biały, u którego wierzchu wystaje wędą o dwóch haczykach, nagiętych na obie strony, na hełmie zaś pięć piór strusich.

Powód znaku tego podają autorowie: Przodek domu służąc wojskowo, gdy czasu pewnego straż wojenną u pewnej rzeki odbywał, ubezpieczony równiną, na której mógł dojrzeć każde poruszenie, zsiadłszy z konia i za cugle go trzymając, zaczął zarzucać wędę na ryby. W tem ukazało się kilku Tatarów, którzy zoczywszy go samego, szybkim pędem gonili do niego; on zaś niestrwożony wsiadł co prędzej na konia i dzielnie przyjął napastników; zabiwszy jednego na placu, rozproszył drugich, za którymi się uwijając, pojmał ostatniego i stawił go przed swym hetmanem. Za tę waleczność otrzymał w nagrodę ów herb: krzyż, połączony z wędą. — Iwan, podsędek a później sędzia ziemski Łucki w roku 1611, znany z prawości obywatelskiej i surowej sprawiedliwości w sądach.

Chrzanowski, herbu Korab. Jędrzej, podpisał elekcyę Władysława IV.

Chrzanowski, herbu Nowina, niegdy w Lubelskiem i Brzeskim Litewskim.

Chrzanowski, herbu Rogala, w powiecie Lidzkim. Stefan Stanisław, podsędek ziemski w r. 1700.

Chrzanowski, herbu Poraj. Samuel, kasztelan Trembowelski, pamiętny

z obrony tej twierdzy, obleganej przez Turków w r. 1674. Zofia, małżonka jego, wstawiła się nieporównanem mężstwem, z orężem w rękę odwiodła bowiem obradującą starszą od haniebnej myśli poddania się, i natchnęła ją takim duchem, że sława Polaków i Trembowla ocalała. *M.*

Chrzastowski Józef, głosował na elekcyi Stanisława Augusta. *M.**

Chrzastowski, herbu Kościeszca, dóm starożytny w Polsce, którego przodek Mikołaj, miecznik Krakowski w r. 1422, pod Koronowem mężstwem się wstawił. Drugi tego imienia, towarzyszył Władysławowi III. do Węgier, gdzie w wojnie z Turkami (1443) wstawił się nadzwyczajną walecznością, w bitwie bowiem jednej z baszą Natolskim, zdobył chorągwie nieprzyjacielskie, które zawiesił w kościele Budzyńskim. — Piotr, biskup Przemyński, rządził tą katedrą lat 17 z chwałą niemałą: † 1452. — Mikołaj, wojski Krakowski w r. 1454, postował z zaszczytem od Kazimierza III. do Władysława, króla Węgierskiego i Czeskiego.

Chrzastowski, herbu Krzywda, dóm kwitnący niegdy na Żmudzi.

Chrzastowski, herbu Łódzia, piszący się z Tuszkowa. Mikołaj, kasztelan Nakielski zasłużył się mężstwem na wojnach z Tatarami, Szwedami i Kozakami, niemniej słynął z czynów ludzkości, zdobywających niegdy każdego Polaka.

Chrzastowski, herbu Ostoja. — Jędrzej, podpisał elekcyę Augusta II.

Chrzastowski, herbu Zadora, piszący się z Brzezia; jeden dóm z Lanckorońskimi, wziął tę nazwę od dzielnicy Chrzastowa. Kilku pisało się na elekcyach królów polskich.

Chrzaszcz, herbu Salamandra. — Przodek domu tego przybył za panowania Stefana Batorego od pogranicza Czeskiego. Służąc nowej ojczyźnie orężem, wstawiło się kilku z tej rodziny walecznością w bojach.

Chrzaszczewski, herbu Trzaska. Adam, miłośnik pokoju i jedności obywatelskiej, umarł w r. 1631, którego nadgrobek w Krośnie u OO. Franciszkanów się znajduje.

Chrzezonowicz, herbu Pila wa.

Chrzezonowski, herbu Trzaska. Aleksander, podsędek ziemi Rawskiej w r. 1763.

Chrzewski Piotr, podpisał elekcyę Jana III.

Chuchrowski, nobilitowany w roku 1775. *M.*

Chudkowski, herbu Jastrzębiec.

Chudzewski, herbu Ciołek, jednego domu z Chądzińskimi.

Chudzicki, herbu Ostoja. *M.**

Chudziński, herbu Cholewa. — Wawrzyniec, podpisał elekcyę Władysława IV.

Są też Chudzińscy i herbu Ostoja.

Chwalczewski Stanisław, starosta Kobryński za panowania Augusta I., pisał dzieje naródowe, i policzony do rzędu lepszych pisarzy polskich, którego prace odznaczają się skromną prostotą i zdrowym rozsądkiem. *M.*

Chwalczniewski, herbu Topacz.

Chwałęcki, herbu Bęlina. *M.**

Chwalibóg, herbu Strze mię, dóm starożytny w Polsce, mający przywileja jeszcze od Kazimierza W. Niemał też położył zasług dla kraju, napastowanego przez długi szereg wieków od nieprzyjaciół. Jakób. wstawił się z waleczności na wojnach; Wacław, w boju z Turkami na Wołoszczyźnie dostał się do niewoli; Stanisław, przetrwał całe życie swoje w obozie; i wielu jeszcze innych, o których wspominają zaszczytnie dzieje krajowe. Jeden z przodków domu tego, Jędrzej, fundował kościół św. Jakuba w Krakowie.

Chwalibogowski, herbu Nałęcz. Krzysztof, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Chwalibowski, herbu Jastrzębiec. Jan, kanonik Warmiński w r. 1602.

Chwalibowski, herbu Korab.

Chwalikowski, herbu Grzymała.

Chwaliszewski Wojciech, poborca Inowrocławski w r. 1578.

Chwałkowski, herbu Odrowąż. Mikołaj, pisarz dziejów polskich i prawa publicznego, za rządów Janna III, żyjący. Będąc radcą księcia Kurlandzkiego, a później rezydentem jego na dworze króla Sobieskiego, zjednał sobie względy tego monarchy tak dalece, iż otrzymał od niego potwierdzenie dawnych praw szlacheństwa. Toż i jego bracia Jan i Jerzy, przysłużyli się literaturze wydaniem dzieł historycznych. *M.*

Chwałkowski, herbu Prus I. — Piotr, łowczy Sandomierski za panowania Władysława Jagielly.

Chwedkowiec, herbu Jastrzębiec, niegdy w Smoleńskim.

Chybicki, herbu Syrokoma. Wojciech, dzielny żołnierz za Stefana Batorego; Franciszek, podpisał elekcyę Augusta II.

Chybiński Ludwik, kapłan gorliwy o religią i zawołany teolog; † 1746. *M.*

Chybowski Jakób, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Chybski Stefan, kanonik Poznański, piastował urząd pisarza nadwornego Władysława Jagielly.

Chycki, herbu Gryf, jednej dzielnicy z Branickimi, tak nazwany od dóbr Chycza.

Chyczewski Marcin, biskup Turoński, sufragan Kujawski, deputował z niemą zaletą na trybunał koronny w r. 1780. *M.*

Chylewski, herbu Jastrzębiec. — Jan i Waleryan, stawali na elekcyi Jana Kazimierza. Leon, nobilitowany w r. 1767. *M.*

Chyliński, herbu Jastrzębiec, dóm starożytny, bo kwitnął już w r. 1454. Wojciech, starosta Rawski, Sochaczewski. Rafał, zakonu ś. Franciszka, kapłan wielkiej świątobliwości; † 1748. *M.*

Chylkowski, dziedziczył niegdy w ziemi Czerskiej. *M.**

Chyńcza, herbu Dziąłosza, októrym będzie pod Rogowskim.

Chynka, herbu Szaszor. *M.**

Chynowski, herbu Rogala, niegdy w województwie Mazowieckim.

Chyrski Jacek, sędzia Wyszogrodzki, podpisał elekcyę Jana III.

Chycki Gabriel, z Wołyńskiego, poseł na sejm w r. 1589, podpisał tranzakcyę Będzińską.

Chyszewski, herbu Korczak.

Chytkowski Piotr, kapłan zakonu ś. Franciszka żyjąc w ustawicznych pracach lat 61, zostawił pamiątkę usług zakonnych zasadzeniem drzewa sosnowego w Zakliczynie, gdzie też życie świątobliwe zakończył w r. 1694. *M.*

Chyżanowski, herbu Korab.

Chyżewski, herbu Ostoja. Czterech z tego domu podpisali elekcyę Augusta II.

Ciarnowski, herbu Trąby. *M.**

Ciażkowski, znakomity rytownik w Krakowie w XVII. wieku. *M.*

Ciborski, niegdy w Chełmińskim. *M.*

Cichocki, herbu Nałęcz. Ludwik, zakonu ś. Franciszka, rządca konwentu Warszawskiego i Piotrkowskiego; za jego staraniem stanął klasztor w Warszawie; † 1683. — Kasper, kanonik Sandomierski, rodem z Tarnowa, wydał drukiem w r. 1611 kilka dzieł uczonych. Toż i Mikołaj, zakonu Jezuitów w tym samym wieku, pisał wiele dzieł treści historyczno-duchownej. *M.*

Cichocki, herbu Lubicz. Jan August, generał-major artylerji za panowania

Stanisława Augusta, do której godności doszedł od najniższych stopni przez własne zasługi. Pracy jego i gorliwość w obowiązkach, zaświadcza zaszczytnie konstytucya z roku 1793. M.

Cichowicz (Cichovius) Mikołaj, Jezuita, wydał wiele dzieł teologicznych; nadto udowodnił swemi pismami szkodliwość Aryanów, w skutek czego oni z kraju zostali wydalen; † 1699. M.

Cichowski, herbu Wąż II.; niegdy na Rusi piastował urzęda ziemskie.

Cichrowski Serafin, kanonik Gnieźnieński; † 1581.

Cichyński, herbu Siekierz. M.*

Cicizera, nobilitowany w r. 1659. M.*

Ciechanowicz, herbu Mogiła, w księstwie Litewskim. Hawryło, podkomorzy Słonimski, postował od Aleksandra króla po dwakroć do Francyi. Jerzy, żołnierz z chorągwi Kmity, starosty Orszańskiego, poległ w bitwie z Moskwą. Franciszek Suk, sławny pułkownik królewski, w wojnie Stefana Batorego z Moskwą, stawiał pułk wolontaryuszów, na których czele cuda waleczności dokazywał. Dymitr, rotmistrz królewski, pisarz ziemski Połocki, odprawił z niemalym zaszczytem poselstwo do cara; potem jako przewodzca lewego skrzydła, przyczynił się niemal do zwycięstwa Jędrzeja Sapiehy, który tylko w 4000 żołnierza, 24.000 nieprzyjaciela pokonał. Hieronim, sędzia ziemski Smoleński, odznaczywszy się w młodym wieku na wojnach, 25 razy był wybranym na posła sejmowego; toż samo odprawił w r. 1648 poselstwo do Moskwy; zaco gdy mu ofiarowano kasztelanije Witebskie i Nowogrodzkie, wymówił się od ich przyjęcia; umarł w r. 1651.

Ciechanowicz, herbu Nałęcz. Nie mały poczet mężów z tego domu piastował urzęda w ziemi Smoleńskiej, zkąd też Marcjan, podczaszy podpisał elekcyę Jana Kazimierza. — Ciechanowicz, władyka Piński w r. 1710, umarł w sławie wielkiego miłośnierza. M.

Ciechanowiecki, herbu Dąbrowa, pochodzi z dzielnicy Kiszków na Litwie, przyjąwszy tę nazwę od dóbr Ciechanowca. Krzysztof, wojewoda Miński, kasztelan Mściławski, mąż w radzie i w boju nieporównany; wystawiwszy bowiem kosztem swoim pułk cały, ploszył z Chodkiewiczem nieprzyjaciół przeważnie, poczem wysłany do traktowania pokoju do Moskwy, wywiązał się zaczczytnie z tego polecenia, uzyskawszy zwrócenie zajętych prowincyi. Wojciech Konstanty, syn jego oboźny Litewski, starosta Orszański, wstawił się na wojnach za panowania Jana Kazimierza, który odszczególniając jego męztwo i odwagę, udarował go zdjętym z piersi swojej łańcuchem złotym. Żona jego, Anna Kantakuzen, ze krwi cesarzów wschodnich Paleologów idąca, powiła mu sześciu synów, którzy podobnie łączyli męztwo rycerskie z cnotami chrześciańskimi.

Ciechlejowski Wawrzyniec, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Ciechnicki, herbu Pokora. M.*

Ciecholewski, herbu Chomąto, niegdy w ziemi Pruskiej.

Ciecholewski, herbu Doliwa. Stefan, podpisał z Sieradzkiego Pacta Conventa Jana Kazimierza.

Ciecholewski, herbu Kuszaba, w ziemi Pruskiej.

Ciecholewski, herbu Sępiegłowa, podobnie w Prusiech.

Są też Ciecholewscy i herbu Ogończyk.

Ciechomski, herbu Wąż. Dóm starożytny w Polsce, z którego wielu tak z funkcji poselskich, jak i waleczności w bojach się zasłużyło. Kilku stawało też na elekcyach królów polskich.

Ciecierski, herbu Ślepowron. Kozma, wstawiony z męztwa rotmistrz królewski

w XVIIym wieku.—Jan, kapłan zakonu Jezuitów, sławny swego czasu krasomowca; † 1760. M.

Cieciszewski, herbu Roch II., dóm starodawny na Mazowszu, gdzie już na początku XV. wieku kwitnął.

Są też Cieciszewscy i herbu Kolumna, którzy podobnie jak tamci herbu Rocha, w różnych urzędach gorliwie dopełniali funkcji publicznych. W. — Kasper, biskup Kijowski, pasterz przykładowy i gorliwy senator. M.

Ciekliński, herbu Abdank, którego przodek Mikołaj był burgrabią zamku Krakowskiego w roku 1587. Krzysztof i Stanisław zaszczytnie wspomnieni z dzieł rycerskich. Ostatniemu wyliczono w r. 1609 za krwawe zasługi 4000 złp. Mikołaj wstawił się walecznością na Multanach. Piotr, podczaszy Krakowski, sędzia polubowny, jako pofufny sekretarz Zygmunta III. odbył poselstwa do Rzymu, Szwecyi i Fraucyi; umarł w roku 1604, i pochowany w Bieczu. M. — Stanisław, waleczny rotmistrz pod Chodkiewiczem, ułagodził w r. 1612 skonfederowane wojsko i przyprowadził go do winnego posłuszeństwa. M.

Ciekliński, herbu Jastrzębiec. M*
Cielątkowa.

Opis herbu.

W polu błękitném znajduje się księżyc jak na nowiu, rogami do góry obrócony, z którego środka od spodu wychodzi drugi także księżyc, widziany atoli tylko w połowie rogami w prawą stronę tarczy skierowany, na których u każdego rogu po jednej gwiazdce, a na hełmie trzy piór strusich. Paprocki chwali mężów domu tego jako ludzi rycerskich, którzy łączyli męstwo z cnotami obywatelskimi.

Cielecki, herbu Zareba. Z pomiędzy wielu urzędami i godnościami jaśniejących, na szczególną pamięć zasługuje: Hieronim, biskup Płocki. Ten długie lata na dworze Zygmunta III. przepędziwszy, w podeszłym wieku wstąpił do stanu duchownego, a przechodząc przez różne stopnie, osiągnął pomienioną infułę. W tym urzędzie pasterskim bez względu na podeszły wiek, odprawiał jak najgorliwiej wszystkie swoje obowiązki, od czego nawet w ostatniej chorobie nie dał się odwieść. Wielbiony jako mąż pokoju i miłośnicza, umarł w r. 1627.

Cielemecki, herbu Rogala. Warzyniec, podpisał elekcyę Władysława IV.

Cieleski, herbu Doliwa.

Cielgowski, podpisał elekcyę Władysława IV. M.*

Ciemierzyński Paweł, w r. 1601 urzędował jako komisarz przy rewizyi dóbr królewskich na Rusi.

Ciemieński, herbu Dębno. Maciej, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.

Ciemniewski, herbu Prawdzic. — Andrzej, poseł na sejm Grodzieński z ziemi Rożańskiej w r. 1793, zostawił piękną pamiątkę nieuleknionej stateczności w ciężkiej doli kraju. M.

Cienczewicz, nobilitowany r. 1768. M.

Cieński, herbu Pomian, pisze się z Cienia w województwie Sieradzkim. Dóm starożytny w Polsce, albowiem już w r. 1525 wzmianka o nim po księgach grodzkich względem działu dóbr ziemskich. Z pomiędzy wielu zaszczyconych znakomitými dostojenstwami, są najpamiętniejsi z czynów: Kasper, dziekan kapituły i administrator biskupstwa Krakowskiego, który deputował kilka razy na trybunał koronny. On to wystawił biskupowi Trzebickiemu, wujowi swemu w kościele Krakowskim ś. Piotra wspaniałą grobowiec, przyłożył się nadto do zbudowania kolegium św.

Anny, niemniej wyprowadził i uposażył w dzieciństwie Trzebiekich kościół z fundamentów, wyłożywszy na to, jak i na wspomnienie zakonów nie małe sumy; umarł w r. 1674. **Marcin**, brat jego, najprzód chorąży Sieradzki, dalej podkomorzy i rotmistrz chorągwi usarskiej, w bitwach Sobieskiego z Turkami pod Wiedniem, Parkanami, Strzygoniem, Budą, Chocimem i Żwańcem, dał nieustraszonego mężstwa dowody. **Wojciech**, syn jego z Mohylanki, stolnik Braclawski, pułkownik wojska polskiego regimentarza partyi Ukraińskiej, wstawiony z nadzwyczajnej siły i odwagi. W bitwie z Turkami pod Parkanami w r. 1683, dogonił on zmykającego z pola Baszę Silistryi, a ująwszy go w biegu za barki, wciągnął na swego konia, poczem powróciwszy z pogoni do obozu, stawił swą zdobycz przed Sobieskim. Król bohater zdziwiony taką siłą towarzysza swych zwycięstw, wykrzyknął na widok tego w duchu pochwały: „A to potęga!“ Ów wykrzyk przyjął następnie Wojciech z woli króla jako przydomek, i odtąd pisał się „Potęga z Cieni Cieński.“ Oręż pomienionego Baszy przechowują jako drogocenną pamiątkę tak głośnego czynu, zacni w obywatelstwie prawnuki jego, dziedziczący dziś w Galicyi. Umarł ów mąż waleczny w r. 1709 we Lwowie, i pochowany u OO. Karmelitów bosych, gdzie wspaniały pomnik miał fundowany. Z Ruszczykowej zostawił trzech synów: Stanisława, Piotra i Wojciecha. Ostatni był pułkownikiem wojsk polskich, miecznikiem Żydaczewskim, i wójtem Kołomyjskim, z którego w prostej linii dzisiejsi Cieńscy, zamieszkali na Rusi galicyjskiej pochodzą. P. f.

Aleksy Cieński, kapłan zakonu Jezuitów, i gorliwy misjonarz w czasie wyprawy hetmana Jabłonowskiego do Wołoszy, pospieszył pierwszy do obozu polskiego, gdzie pełniąc z nadzwyczajnym poświęceniem się obowiązki spowiednika, dotknięty został zarazą morową, na którą też we Lwowie życia dokonał w r. 1683.

Ciepielowski, herbu Gryf, z domu Prochańskich, nazwan od dóbr Ciepielowa, Ciepielowskim. **Maciej**, żołnierz serca mężnego, zginął w bitwie pod Kumejkami, trafiony od kuli nieprzyjacielskiej w głowę. **Jan**, mąż dzielności wielkiej na wojnach, przetrwał szereg lat (22) w kawalerji brygady sławnego Dzierzka. M.

Ciepiński Feliks, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Ciepliński, herbu Osorya. **Jan** pisarz ziemski Sanocki, sławiony z szczodrobliwości dla kollegium Krośnieńskiego, gdzie też pochowany spoczywa; † 1675.

Cierznicki, pisze się z Cierznic, gniazda domu tego.

Ciesielski, herbu Lubicz. **Franciszek**, podwojewodzi Bełzki w r. 1763. **Szymon**, mąż w pokoju i na wojnach zasłużony, poległ na Humanju z ręki Gonty, przewodzący hajdamaków w r. 1768. M.

Ciesielski, herbu Zadora. Kilku z tego domu stawiali na elekcyach królów polskich.

Cieślicki, herbu Junosza. M.*

Cieśliński, herbu Junosza. **Piotr**, podsędek i komornik Lwowski w r. 1548.

Ciesnowski, herbu Pomian. M.

Cieszacki, tak nazwany od Cieszacina na Rusi. **Jakób**, sędzia ziemski Przemyński w r. 1480.

Cieszanowski, herbu Jelita, niegdy w województwie Bełzkim **Stanisław**, dziedzic na Cieszanowie, deputował w roku 1589 do obrad publicznych. **Stanisław** i **Bartłomiej**, podpisali z wojew. Ruskiego elekcyę **Stanisława Augusta**.

Cieszewski, herbu Jastrzębiec, niegdy w wojew. Płockim. **Adam**, podpisał elekcyę **Jana III.**, **Stefan** zaś **Stanisława Augusta**.

gusta. Jeden tego imienia, podporucznik polski, w dniu pamiętnym zdobycia Saragozy w Hiszpanii r. 1808, poległ na polu sławy. M.

Cieszkiewicz Atanazy, kapłan zakonu kaznodziejskiego w Krakowie, zwany w spolicie apostołem różańcowym, nieprzyjąwszy żadnych mu ofiarowanych godności zakonnych, zakończył życie pełne wzniosłych przykładów w r. 1731. M.

Cieszkowski, herbu Dołęga. Początek domu w województwie Łęczyckim, gdzie od dóbr swoich Cieszkowo tę nazwę przyjął. Wojciech, wsławiwszy się pod znakiem księcia Zbarazkiego walecznością, otrzymał w nagrodę zasług wojennych rotmistrzostwo nad wojskiem; † 1590. — Stanisław, skarbnik Nowogrodzki, rotmistrz królewski za Zygmunta III. w bitwie z Wołoszą pod Telezynem ujęty w niewolę, został odesłany do Konstantynopola, gdzie przez 20 lat pozostawał. Nauczony się języka krajowego, zjednał sobie tak dalece względy Turków, iż będąc jeńcem, mianowany został dozorcą niewolników, mając oraz przyrzeczenie osiągnięcia stopnia baszowskiego, skoro tylko przyjmie wiarę mahometańską. W tém wahaniu się spostrzegł rodaków swoich, byli to ludzie należący do poselstwa polskiego, przybyłego właśnie do stolicy w osobie księcia Zbarazkiego, względnie umowy paktów Chocimskich. Za staraniem i kosztem tego pana uzyskał Stanisław C. wolność i powrócił do Polski, gdzie w jej usługach dalsze lata trawił, do czego mu wojna Szwedzka sposobność nastęrczyła, w której w bitwie pod Kwidzynie nadzwyczajną odwagą się odszczególnił. Umarł w r. 1660 w 83 wicku swego. Adam, skarbnik Czarniechowski, syn jego, zginął w r. 1666 w bitwie z Tatarami pod Cudnowem. Teodor, stolnik Łęczycki, poległ znowu w bitwie pod Wiedniem. Aleksander Felicjan, chorąży Nowogrodzki, później podkomorzy Czarniechowski, jasniejąc w wojsku polskim działami rycerskimi, w bitwie pod Chocimem r. 1673, gdy mężnie nacierał na czele pułku swego,

odniósł od kuli działowej ciężką i tak niebezpieczną ranę, iż prawie cudem przy życiu został. Jan Sobieski zostawszy królem, będąc pamiętnym tego czynu w jego oczach okazanego, obdarzył go starostwem Kleszczewskim, zkąd kilkakrotnie funkcyje deputackie odprawiał. Umarł w r. 1708. Franciszek, sędzia ziemski Czarniechowski, podobnie w życiu wojenném szukał sławy rycerskiej; w jednej bitwie z Rosyanami popadł atoli w niewolę, w której przetrwał przez lat cztery. Powróciwszy do ojczyzny, i dalej na dobro jej pracować nieprzestawał. Krzysztof, stolnik Łęczycki, potem podkomorzy Czarniechowski, ostatni syn Stanisława, zasłużony z funkcyi publicznych, podczas najazdu Tatarów dostał się do niewoli, z której dopiero za zamianę jeńca tatarskiego wyszedł na wolność. W Kopciach, dobrach swoich uczyniwszy fundacyę kościelną, umarł w r. 1720. Wiktor Felicjan, syn poprzedzającego, zaczęłą fundacyę ojca swego erygował, dodając do niej kilka wsi. Józef, kasztelan Czarniechowski, pomiędzy innymi zasługami, wyliczył na fabrykę klasztoru XX. Dominikanów w Włodzimierzu 10.000 złp. Pod Nadarzynem odniósł ciężki postrzał. Kryspin, kustosz i kanonik katedralny Lwowski, biskup Nysseński, prałat w życiu publiczném wielce przykładowy, i w czynieniu dobrych uczynków pamiętny. Wielu jeszcze innych z tego domu zasłużyli się tak w wojskowych jak i w cywilnych usługach kraju, i stawali na elekcyach królów polskich. M. D.

Cieszkowski, herbu Piława. Trzech tego imienia stawali z Łęczyckiego na elekcyę Jana III.

Cieszkowski, herbu Zerwikaptur, niegdy w Krakowskiém.

Cieszowski, herbu Lis, w ziemi Wieluńskiej. Jakób, mąż rycerski, w wojnach pod Zamojskim dał dowody wielkiego mężstwa; † 1641. Stanisław, podpisał elekcyę Władysława IV.

Cieszyci Piotr, głosował z województwa Ruskiego na elekcyę Władysława IV.

Cieszyński Bartłomiej, kanonik Wiedeński w r. 1631. Marcin, znamienity malarz w Krakowie w połowie XVII. wieku. Paweł, kapłan wielkich umiejętności, sprawował w r. 1673 urząd rektora gospody polskiej ś. Stanisława w Rzymie. M.

Cietrzew.

Opis herbu.

W polu czerwonym jest cietrzew w prawą stronę tarczy obrócony, nad hełmem miesiąc jak na nowiu rogami do góry obrócony, w którego pośrodku dwie gwiazdy jedna nad drugą. Początek tego herbu jest niezna-

ny, pieczętuje się nim jedynie dóm Berkhan, czyli Birkhan w Prusiech.

Cikowski, herbu Radwan; dóm starożytny, biorący swój początek od Zebrzydowskich, lecz tak nazwany od dóbr Cikowa. Pierwszy, którego dzieje wspominają, był podsedek Krakowski w r. 1470. Ten posiadał taką miłość swoich rodaków, że gdy mu za wpadanie na łowy w puszcze Niepołomskie zostały dobra skonfiskowane, to mu szlachta w wynagrodzeniu tej straty tak znaczną sumę złożyła, że sobie za nią kupił wieś Wojśławice. Mikołaj, kasztelan Sądecki, starosta Sanocki, w połowie XVI. wieku jeździł w poselstwie do Carogrodu. Stanisław, kasztelan Biecki, walczył przeważnie przeciw Moskwie pod Smoleńskiem i Krasnogrodkiem. Krzysztof, syn jego, sprawił się walecznością pod Pskowem. Stanisław, podkomorzy Krakowski, posłował z zaszczytem do Anglii w r. 1604.

Cikowski, herbu Topor. M.*

Ciński, pułkownik kawalerii polskiej, na sejmie w r. 1670 jako delegat wojska,

stawał w obronie obrażonego honoru hetmana Sobieskiego. M.

Ciołek.

Opis herbu.

W polu białym jest ciołek czerwony w prawą stronę tarczy obrócony, nad hełmem i koroną podobnie połowa tegoż ciołka wystająca.

Początek znaku tego każą autorowie szukać we Włoszech, gdzie się nim wiele

domów starożytnych szczyty, z kąd też kilku infułę Poznańską piastowało. W Polsce pieczętują się takowym: Brzeski, Bzički, Cetys, Chądzyński, Ciołek, Czarnołuński, Dobrzyński, Drzewicki, Ewil, Głuski, Goryszewski, Gutowski, Korycki, Koszewski, Lipowski, Maciejowski, Malinowski, Ostrołęcki, Pilecki, Podfilipski, Poniatowski, Powsiński, Woźnicki, Zaleski, Żardecki, Żelechowski, Zieliński, Żuliński.

Stanisław, biskup Poznański, z ojca Stanisława z Ostrołęki, wojewody Mazowieckiego urodzony, był pierwszym poetą swego wieku, nietylko bowiem stare pieśni z grobu niepamięci wydobył, ale i wiele z własnego dowcipu wypracował. Posiadając zaufanie kraju i monarchy swego (Władysława Jagiełły), wybrany został jednogłośnie na koncylium Bazyłejskie, na którym sam jeden z biskupów polskich zasiadał; † 1438. — Erazm, biskup Płocki, prałat bystrego dowcipu i wymowy, na którego zdaniu polegali królowie Aleksander i Zygmunt I. Jeździł w legacyach do Wiednia i do Rzymu, gdzie też życie pełne cnót obywatelskich zakończył w r. 1524. Stanisław, wojewoda Mazowiecki, wstawiony swoich czasów z wielkiej siły ciała, unosił bowiem sztukę drzewa, którego ledwie 20tu ludzi podnieść mogło; z tą samą łatwością zmagiał 10ciu silnych ludzi, łamał podkowy i tar-

gał najmocniejsze powrozy; będąc w Krakowie wyniósł dzwon wielki na wieżę kościoła Panny Maryi, w ostatku poległ w jednej bitwie z nieprzyjaciół.

Potomkowie Jędrzeja, chorążego Płockiego, przyjęli następnie od dóbr działem objętych osobne nazwiska, o których mówić się będzie w swoim miejscu.

Ciołkowski, herbu Jastrzębiec. Kilku tego imienia stawało na elekcyach królów polskich.

Cisnowski, herbu Pomian. Rafał i Krzysztof podpisali elekcyę Władysława IVgo.

Cisowski Michał (najpierw zwany Cisa), starosta Borzechowski, w interesie księcia Pruskiego odprawiał z niemałą chwałą wiele legacyj do postronnych narodów; † 1596. Józef i Wojciech podpisali z województwa Chełmińskiego elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Ciświcki, herbu Wieniawa, pisze się z Zbąszyna. Abraham, kasztelan Szremski, mąż pamięci godny tak z prawości obywatelskiej, jak i waleczności na wojnach. Nie żałując fortuny swojej dla dobra ojczyzny, odbudował wielkim nakładem zburzoną przez Szwedów warownię w Zbąszynie, gdzie poniósł stratę w samych działach i zbroi do 80.000 złp. wynoszącą.

Ciszewski, herbu Zadora, niegdy w ziemi Przemyskiej.

Ciszkowicz, na Litwie. Jeden z tego domu rotmistrzował z pochwałą w bitwie pod Pleszkowem.

Ciszkowski Jan, chorąży Zakroczymski w r. 1525. — Antoni, podpisał elekcyę Stanisława Augusta.

Cizewski, pisał dzieje zakonu świętego Franciszka w Polsce. M.

Coluszyński, herbu Radwan. M.*

Cudowski, herbu Leliwa z odmianą. Marcin, sędzia wojskowy, mąż znamienity w bojach, poległ w bitwie pod Szklowem.

Cudzinowski, herbu Jastrzębiec, niegdy w województwie Krakowskim, gdzie atoli od dóbr imię Borowskich przyjął.

Cuper, herbu Korczak. M.*

Ćwiekalski Jan, rodem Rusin, niegdy pracowity nauczyciel w szkołach jezuickich. Wydał pomiędzy innemi szacowny opis miasta Krakowa. M.

Ćwieligowski Zygmunt, kanonik Płocki w r. 1652.

Ćwikliński, herbu Nałęcz. Trzech tego imienia głosowało na elekcyach królów polskich.

Ćwikłowski, herbu Jeziorza. M.*

Ćwicznyński Jan, z pułku Kozaków Lisowczyków, odznaczył się w wyprawie na Szląsk walecznymi czynami, następnie znalazł śmierć w Sandomierzu w r. 1631. M.

Cybulka, herbu Ostrzew. M.*

Cybulka, herbu Starykoń. M.*

Cybulski, herbu Prawdzic, niegdy w województwie Mazowieckim, gdzie długi szereg lat urzędu publiczne piastował. Szymon, mąż wielkiej dzielności i odwagi w bojach, obrany od Kozaków Lisowczyków, posiłkujących cesarza Ferdynanda II., strażnikiem obozowym, zginął w Trenczynie w roku 1621. M.

Cygański, herbu Prus I. w Łęczyckim.

Cygenberg, herbu Chomąto, dóm starożytny w ziemi Dobrzyńskiej, Chełmińskiej i na Pomorzu, bo już w XIII. wieku kwitnął. Rozkrzewiwszy się, przybrał od dóbr swoich różne nazwiska, j. t. od Orla Orłowski, od Suchostrzyg Suchostrzycki, od Zalesia Zaleski, od Bochlina Bochlński, od Knybawy Knybawski, a od Sadlina Sadliński. Von Cygenberg, chorąży Chełmiński, wspomniony zaszczy-

tnie z położonych zasług na dworze Zygmunta I.

Cym, herbu Ogończyk, dóm kwitnący niegdy w Prusiech.

Cyndacki, herbu Godziemba. M.*

Cyndel Jan, znakomity kupiec w Jarosławiu w XVII. stóleciu, pamiętny z dobroczynności dla ubóstwa. Ewa, córka jego, wyszedłszy ledwie z lat dzieciennych, w czasie grasowania morowego powietrza, poświęciła się za przyzwoleniem rodziców ratowaniu nieszczęśliwych. Podając potrawy i polewki zapowietrzonym, szczególnie zajmowała się zbieraniem osieroconych dzieci, które więcej niż macierzyńską miłością opatrywała. W tém heroiczném poświęceniu się trwając kilka miesięcy, dotknięta została powietrzem, i umarła w r. 1705, w 15tym wieku życia swego. M.

Cynerski Jan, profesor akademii Krakowskiej, i zasłużony poeta na początku XVIII. wieku; tego prace są dotąd wielce cennie. M.

Cyremberg.

Opis herbu.

W polu białém znajduje się jeleni czerwony w prawą stronę na pagórek zielony wskakujący, na hełmie zaś bez korony rogi jelenie koloru czerwonego. Dóm pochodzący z Niemiec, z którego Henryk poległ w bitwie

pod Libiszawą w r. 1577.

Cyrowski Mikołaj, misjonarz z zakonu Jezuitów, odprawił z wojskiem polskim podróż obozową do Moskwy, z kąd powróciwszy, rządził kollegia Lwowskie, Jarosławskie, a nakoniec Poznańskie. gdzie też życie przykładne zakończył w roku 1625.

Cyrus, herbu Lis. M.* Hieronim, Krakowianin, przeor zakonu Karmelitów bosych, jaśniał swego czasu wielką żarliwością o zachowanie ustaw zakonnych. Niemniej zasłynął jako wielki kaznodzieja, którego kazania król Władysław IV. rad był słuchać. Na walnym zjeździe z dyssydentami w Toruniu r. 1646, odbył pamiętną dysputę z protestantami, w której zwalczony predykant tyle powiedział, „iż wołałby dysputować z szatanem, niż z tym mnichem.“ Zajmując się pisaniem dzieł moralno-religijnych, których kilkanaście wydał drukiem, zakończył wielce świętobliwe i przykładne życie w r. 1647. M.

Cyryna, herbu Trąby II. Jerzy Dogil, rotmistrz pancerny w r. 1658, następnie stolnik Trembowelski, w wojnach za panowania Jana Kazimierza słynął z mężstwa i odwagi. Aleksander, poległ w bitwie pod Kaliszem, dawszy dowody waleczności. M.

Według heraldyków są Cyryny i herbu Działosza.

Cywiński, herbu Puchała, niegdy w Wielkiej Polsce. Czterech stawiło się na elekcję Stanisława Augusta.

Czachorowski, herbu Korab. M.*

Czachorski, herbu Abdank.

Czachowski, herbu Korab. Paweł i Jan, podpisali elekcję Stanisława Augusta.

Czachowski Adam, równie poeta jak dobry żołnierz, popierał partyę Maksymiliana. Po przegranej Byczyńskiej uszedł do Węgier, gdzie wstąpiwszy w szeregi wojska krajowego, w wojnach z Turkami dał dowody mężstwa i odwagi. M.

Czacki, herbu Swinka. Jędrzej, kanonik Gnieźnieński, deputował na trybunał koronny 27 razy, z czego takiej znajomości praw nabył, że od sejmu Warszawskiego w r. 1589 do poprawy praw koronnych był wyznaczony. Wojciech, chorąży Wołyński, następnie starosta Włodzimierski, jaśniał tak

z rozumu, jak i z oręża, którym pod hetmanem Jabłonowskim wiele dokazywał. — Szczęsny, podczaszy koronny, mąż pełen gorliwości dla dobra kraju, był wzorem doskonałości obywatelskiej, odbywając bowiem różne funkcje bezinteresownie,łożył oraz nakłady na wydanie dzieł, sposobiących ludzi do cnoty. Z przyczyn politycznych wzięty w niewolę przez Rosyan, doznał i tam przynależnego szacunku, przezco stał się wielu wspólnie uwięzionym pomocnym. Po powrocie do dóbr swoich Brusitowa (w Kijowskim), oddał dług śmiertelny w r. 1790. Tadeusz, prezes sądu edukacyjnego gubernii Wołyńskiej, Podolskiej i Kijowskiej, członek różnych uczonych towarzystw, obdarzony szczególną pamięcią i pełen głębokich nauk, gromadził materiały do dziejów Polski. W tém domowe przygody i polityczne zajęcia przerwały jego przedsięwzięcia; w pośród najdotkliwszych oczernień i prześladowań podał list do ś. p. cesarza Aleksandra I., w którym ufny w dobroć jego, niewinne swe cierpienia wynurzył. Powołany do Petersburga, wystawił tam obraz swego życia jak najgruntowniej, iż to tego monarchę, nieodmawiającego nic dla nauk, tak ujęło, że nietylko oskarżonemu swój szacunek darował, ale i dalsze wykonanie jego zamiarów poruczył. Zaszczycony równocześnie znakomitym urzędem, powrócił do Krzemieńca, gdzie złożywszy gniew za wyrządzone obelgi, okrył imiona swoich prześladowców niepamięcią. On to połączony z Ossolińskim węzłem przyjaźni, i jednym zamiarem polepszenia umysłowego bytu swych rodaków ożywiony, przyczynił się do utworzenia biblioteki imienia Ossolińskich we Lwowie, udzieliwszy jej z swojej, znakomity zapas dubletów. Nadto położył wielkie zasługi uporządkowaniem metryk koronnych. Oceniając prace tego męża, słusznie o nim powiedziano:

„Z Jego wpływu i pracy mieć będą prawniki,
„Dwie pamiątki najdroższe, język i nauki.“

Zjehawszy r. 1813 do Dubna, dla powitania księcia Adama Czartoryjskiego i swego przyjaciela, popadł tam w gwałtowną

chorobę i rozstał się ze światem w 48 roku życia swego.

Czacka Beata z Potockich, małżonka Michała Czackiego, celowała czasu swego w sztuce malarskiej. Z pomiędzy jej prac najcelniejsze są ozdoby kościoła w Sielcu, które do naszych czasów przetrwały. M.

Czaczkowski, herbu Ślepowron. M*

Czajewski Krzysztof, podpisał e-lekcyę Jana III.

Czajka, herbu Jastrzębiec.

Czaki, nobilitowany w r. 1768. M.

Czajkowski, herbu Dębno, dóm starożytny, wywodzący swój początek od Tomasza z Dębna, kasztolana Poznańskiego w r. 1482, z kąd się później przeniósł na Ruś i w Sandomierskie. Adam Dębno Tymkowicz z Czajkowie, mąż pięknych przymiotów serca i rozumu, był sekretarzem Stefana Batorego, od którego jeźdzał kilkakrotnie w interesach kraju do Prus i Włoch, wywiązując się zaszczytnie z poruczonych mu zleceń. Po zgonie tego monarchy powrócił do dóbr swoich na Ruś, gdzie wkrótce do poskromienia łotrzących po kraju Tatarów przeważnie się przyczynił, rozpędzając tłumy najezdnicze od Przemyśla, za który to czyn mianowanym został od Zygmunta III. marszałkiem dworu królewskiego. Następnie w wojnie z Tatarami i Wołoszą walcząc z wrodzoną sobie odwagą, poległ w bitwie pod Cecorą razem z hetmanem Żółkiewskim, przy którego boku aż do ostatka wytrwał. Synowie jego Mateusz, posiadający wiadomość różnych języków, posłował do Turcyi; Jan, rotmistrz królewski, posłował znowu do Moskwy; Adam naostatek wstąpił się w bitwie pod Zborowem, gdzie ujętych przez siebie 234 jeńców nieprzyjacielskich do obozu Jana Kazimierza przyprowadził. W podeszłym wieku odprawivszy jeszcze wyprawę wojenną z Sobieskim pod Wiedeń, powrócił do Czajkowie, okryty zaszczytnemi bliznami, gdzie też życie zakończył.—

Wielu innych z tego domu piastowało znakomite urzędy publiczne, z pomiędzy których też kilku stawało na elekcyach króla Augusta II. i Stanisława Augusta. M.

Czajkowski Stanisław, podkomorzy Krakowski, administrator portów morskich królestwa polskiego, w czasie najazdu Rakoczego na Polskę, czynnie się przykładał do odwrócenia czynionych zaborów, i ulżenia losu znękanego kontrybucjami ludu podgórskiego, dla którego poratowania nieała szafował majątku. M.

Czajkowski Grzegorz, kapłan zakonu Karmelitów, wykształciwszy się w Rzymie w sztuce malarskiej, zajmował się po swym powrocie do kraju (1757) ozdobieniem klasztorów swego zakonu na Rusi, Wołyniu i na Litwie w piękne malowidła. Prace jego widzieć można po dziś dzień jeszcze w klasztorze tego zakonu we Lwowie. M.

Czamański Aleksander i Łukasz, głosowali na elekcyi Augusta II.

Czaniewicz, dziedziczył niegdy w Oszmiańskiem. M.*

Czapiewski, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Czapiński Stefan, podpisał elekcyę Władysława IV.

C z a p l a.

Opis herbu.

W tarczy znajduje się czapla czubata, w lewą stronę z skrzydłami nieco wzniesionymi obrócona, właśnie jakby chciała wzlecieć; toż i nad hełmem podobnie taki ptak. — Znakiem tym szczycą się Kochcicy na Szlązku, skoligaceni z wielu domami w Polsce.

Czapla, herbu Radwan, na Litwie i Mazowszu. Jan, scholastyk Płocki, kanclerz
Nr. 22.

księstwa Mazowieckiego, dla wybornych obyczajów i bogomyślności obrany dozorcą Kazimierza syna Konrada, księcia Mazowieckiego, poniósł w skutek wydanego rozkazu od tego księcia, przed którym był oskarżony, jakoby podbudzał wychowanka swego przeciw ojcu własnemu, śmierć sromotną w roku 1241. M.

Czaplic, herbu Kierdeja, dóm starożytny na Wołyniu, gdzie przez długi szereg lat znakomite urzędy piastował. — **Teodora**, małżonka Jerzego księcia Wiśniowieckiego, fundowała klasztor Dominikanów w Busku. — Stanisław, profesor akademii Krakowskiej w r. 1637, pierwszy wystąpił przeciwko nierozsądnym w ówczas zwyczajom, karania czarownic śmiercią obelżywą. M.

Czaplicki, herbu Kotwicz. Stanisław, uposażył klasztor XX. Dominikanów w Ostrowcu, zapisawszy mu w r. 1640 fundusz 5000 złp.

Czaplicki, herbu Lubicz.

Czaplinski, herbu Drogosław. Jeden z tego domu stał mężnie w bitwie z Tatarami pod Skowrodkami w roku 1577. Jan, wstawił się walecznością w wyprawie Chocimskiej. Za heroiczne czyny wojenne, otrzymał też w nagrodę odszczególniającą odmianę znaku herbowego, t. j. zamiast pięciu piór strusich na hełmie, pospolitą ozdobę herbu Drogosław: rękę zbrojną wzniesioną do góry. — Stanisław, po śmierci Lisowskiego objął jako najgodniejszy buławę hetmańską nad Kozakami Lisowczykami, z którymi w wyprawie Moskiewskiej nie mało się przyczynił do zwycięstw oręża polskiego, gdzie też trafiony w boju od kuli, poległ z żalem wojska swego w r. 1619. — Drugi tego imienia, kapłan zakonu Jezuitów, zasłużył się z prac literackich; † 1760. M.

Czapski, herbu Leliwa, którego początek autorowie wyprowadzają z Niemiec: nadbałtyckich. Franciszek Mirosław, pod-

komorzy Malborski, najprzód pod Beresteczkiem, potem ziemi w Pruskiej dał cnot rycerskich dowody. Przewodząc bowiem własnej chorągwi, nie tylko że nieprzyjaciela w wielu bitwach pokonał, ale i od fortec przeważnie odpędzał. Jak waleczny, tak był i bogobojny, albowiem w dobrach swoich kościół wspaniały wybudował, a przy nim i szpital dla ubogich, dla którego utrzymania pewny fundusz wyznaczył. — Sebastyan, brat jego rodzony i nieodstępny towarzysz w bojach, podobnie jaśniał z męstwa i odwagi. Franciszek, kanonik Chełmiński, a potem biskup Dyanęński, głośny z szczodrobliwości dla zakonu Cystersów, zbudował wspaniały kościół w Pogutkach. Wielu innych piastowało pierwsze urzędy w Polsce, a mianowicie w Prusiech wschodnich, o czym przekonywają liczne przywileje królów polskich. — Jan Chryzostom, popkomorzy Malborski, dzielnie dowodził owym sławnym pułkiem piechoty polskiej przy odsieczy Wiednia. M. — Franciszek Stanisław, wojewoda Chełmiński, mąż w różnych funkcyjach niesfatygowany, a przytem i otwarty, zasłużył się wydaniem na widok publiczny kilku dziełek przez siebie wypracowanych — dla podniesienia ducha obywatelskiego wielce użytecznych. M.

Czapski, herbu Grzymała. M.*

Czapski N., generałmajor wojsk polskich, jako mąż uczony zajmował się zdołem malarstwem, której satuki osobliwszym był miłośnikiem. Umarł w Gdańsku w roku 1778. M.

Czampski, herbu Grzymała, niegdym w ziemi Dobrzyńskiej, gdzie słynął z waleczności w bojach z Krzyżakami. Jędrzej, harcerz Stefana Batorego, rotmistrzował zaszczytnie w wojnie Moskiewskiej; † 1582.

Czaradzki Grzegorz, zawołany prawnik za panowania Zygmunta III., u którego urząd pisarza królewskiego z rzadką gorliwością pełnił. M.

Czarkowshi, herbu Abdank. Stanisław, wojski Nowogrodzki, podpisał elekcyę Władysława IV.; Tomasz i Mikołaj zaś Stanisława Augusta.

Czarliński. Opis herbu. W tarczy pola szarego znajduje się sowa, siedząca na pieńku na gałązce o trzech rozczkach, głową w prawą stronę obrócona (podobnie jak w herbie Bartliński), na hełmie zaś pięć piór strusich.

Przodek domu tego, zamieszkały niegdym w Prusiech, otrzymał ów znak za okazaną czujność w obozie podczas ciemnej nocy, poczem od Czarlina, dóbr swoich, nazwał się Czarlińskim. Samuel, poseł z województwa Pomorskiego, podpisał elekcyę Jana Sobieskiego.

C z a r n e c k i.

Opis herbu.

W polu niebieskim znajdują się trzy orły srebrne z rozpiętymi skrzydłami, głowami w prawą stronę tarczy skierowane i tak ułożone, że dwa

z nich są na wierzchu, trzeci zaś pod nimi we środku.

Jędrzej, burgrabia Krakowski, pochodzący z domu niemieckiego hrabi Lailingen, za położone zasługi wojenne do prerogatyw szlachectwa polskiego wyniesiony roku 1618. Jemu to powierzył Zygmunt III. młodość syna swego Władysława, z którym zwiedzając różne obce kraje, sposobił go do tronu. Po powrocie swoim do kraju, uczestniczył potem na wszystkich wojnach przez lat 40 i z taką odwagą, że prawie zawsze zwycięstwo odnosił. Prócz tych cnot rycerskich, celował równie i cnotami chrześcijańskimi. Sam pobożny, czuwał też gorliwie i nad domownikami

swymi, ćwicząc ich osobiście w nauce i modlitwie. Szczędry dla ubogich, wydawał co miesiąc przeszło 300 zł. na jałmużny, nadto zapisał do rozdania po między ubogich po swojej śmierci 12.000 złp; taką sumę wyłożył też na wzniesienie kaplicy Lauretańskiej w kościele ś. Piotra w Krakowie. Wśród tych bogobojnych uczynków umarł w r. 1649 bezpotomnie w 73 roku wieku swego. Zwłoki jego spoczywają w Krakowie w tymże kościele ś. Piotra.

Czarnecki, herbu Łodz ia, dóm starożytny w Polsce, którego gniazdo Czarnka, niegdy w województwie Sandomierskim, gdzie też pięciu braci od Władysława Jagielly otrzymało przywileje na dobra swoje. Jeden z nich Mikołaj, po zwycięztwie Grunwaldskiem w Prusiech jeździł od tego króla w poselstwie do Krzyżaków, by ich do dobrowolnego poddania Malborga nakłonić. Maciej, mąż wstawiony wojennymi dziełami na Węgrzech, gdzie przez lat 20 szczęśliwie wojując, tamże osiadł i więcej do kraju nie powrócił. Floryan, brat jego poległ w bitwie pod Kluszyńem. Hieronim, podobnie mąż rycerski, wstawił się walecznością w bojach na Węgrzech i Inflantach. Aleksandra, siostra poprzedzających trzech braci, była jedynym przykładem cnót chrześcijańskich; oprócz wzorowej pobożności bowiem i umartwienia ciała, zapisała dla kolegium ś. Piotra w Krakowie 4000 złp. i różne ozdoby. — Krzysztof, starosta Żywiecki, w wojnach za Zygmunta III dał doświadczonego mężstwa dowody. Zostawił synów dziesięciu, z których wszyscy w ślady przodków swoich wstępując, czynami rycerskimi jaśnieli. Piotr najpierwszy na czele piechoty zgromił Szwedów oblegających Częstochowę tak przeważnie, że nieprzyjaciela od fortecy odstraszył. Paweł, rotmistrzując w wojsku polskiem przez lat 20 z zaszczytem, udał się następnie do wojsk cesarza Ferdynanda III, na aostatek do Malty, gdzie w wojnach z Turkami dawszy dowody wielkiej odwagi, został

kreowany kawalerem Maltańskim. Toż i Stanisław, dworzanin królewski, służył wojskowo w potrzebie Ferdynanda III., cesarza niemieckiego w 500 jazdy polskiej. — Stefan, szósty syn starosty Żywieckiego, sławny na cały świat z czynów rycerskich; od młodości swojej uprawiając się do prac wojennych, służył najprzód za towarzysza pod Koniecpolskim, potem porucznikował pod Kazanowskim w wojnie Moskiewskiej, przykładając się czynnie do zdobycia Smoleńska. Będąc porucznikiem ussaryi Stanisława Lubomirskiego, walczył przeważnie z Tatarami pod Ochmatowem, a jako rotmistrz z Kozakami pod Starczem i Kumejkami. W r. 1648 przeciw prawom narodów zabrany od Chmielnickiego pod Żółtymi wodami w niewolę, zapędzony został do Krymu, gdzie przez dwa lata w niewoli tatarskiej przetrwał. Traktatem Zborowskim z niej wyswobodzony, stanął natychmiast w obronie zagrożonego kraju, i dopomógł Mikołajowi Połockiemu, eestmanowi W. kor: do zwycięztwa pod Beresteczkiem, którego został pułkownikiem. Król Jan Kazimierz nagradzając waleczność Stefana, mianował go obożnym koronnym, nadając mu oraz starostwo Piotrkowskie, Kowelskie, Kaniowskie i Ratnińskie. Gdy wojna Szwedzka zaburzyła Polskę, Czarnecki trwając z nienadwerezoną statecznością przy prawach króla swego, sam jeden prawie stawiał czoło licznemu nieprzyjacielowi; najprzód bronił on w 3600 wojska przez trzy tygodnie miasta Krakowa, widząc jednakże, że więcej ratunku kraj uciśniony potrzebuje, niżeli jednego miasta mury, poddał stolicę przez zaszczytną kapitulację Szwedom, i udał się po daremnych usiłowaniach nieprzyjaciela, aby przystąpił na stronę jego, do Opola, gdzie się właśnie nieszczęśliwy Jan Kazimierz znajdował, którego przez Karpaty do Lwowa sprowadził, ożywiając przez to upadłego ducha narodu. Jak anioł zemsty uderzył teraz na Szwedów, zagony swoje aż po San już rozprzestrzeniających, a wywinąwszy się z przykrej toni w bitwie pod Gołębim, poraził ich na głowę

pod Jarosławem, Wartą i Łowiczem, jako też i Rakoczego pod Magierowem. Pomimo szczyplych sił swoich, dokazał przez niewyrównaną szybkość w obrotach i nacieraniu tyle, iż Szwedzi zgromieni od niego w 30tu potyczkach, z granic Polski ustąpić musieli; lecz szabla Czarneckiego ścigała najezdników i za granicą. Z posiłkami cesarza niemieckiego wkroczył zwycięzko do Holzacyi, wypłoszył z niej Szwedów i oddał tę prowincję królowi Duńskiemu; tak samo i z Jutlandyi, zajął nareszcie wyspę Alsen i kilka fortec nadmorskich, uderzając nań z niestęchaną odwagą. Udarowany za te heroiczne czyny od króla Duńskiego złotym łańcuchem, zaszczyconym został oraz listami od Aleksandra VII. papieża, i Leopolda cesarza, pochwalającymi jego waleczność i odwagę. — W tem wybuchła wojna z Moskwą; i w tej zyskał Czarnecki chlubne wawrzyny, albowiem wyparłszy nieprzyjaciela z Litwy, zadał mu pamiętne klęski pod Połonką i Deszną. Jan Kazimierz wywdzięczając się za te nieprzeliczone trudy jego, wyniósł go z kasztelanii Kijowskiej na województwo Ruskie, a potem na Kijowskie, z przydaniem starostwa Tykocińskiego. Ostatni czyn jego życia była wyprawa na Ukrainę, gdzie niezgoda domowa w całej okropności wybuchła. Chociaż zwątlony na siłach, przytłumił wszelako rebelię Kozaków, i dopiero na wielkie perswazyje ustąpił z pola, udawszy się do Polski dla poratowania swego zdrowia. W tej podróży otrzymał list królewski z przywilejem na buławę polną, który przeczytawszy, rzekł owe pamiętne słowa: „Wszakem ja nie raz mówiłem, że mi w ten czas hetmańską władzę dawać będą, kiedy ani siła do wojny, ani ręka do szabli zdolne nie będą; jeżeli mi jednak Bóg zdrowia użyczy, będę się o to starał, żeby Król Imśc nie żałował tej łaski swojej, która mię potyka; jeżeli zaś umrzec przyjdzie, ta buława chyba śmiertelnego grobowca ozdobą będzie.“ To wyrzekłszy, nieść się kazał w dalszą drogę ku Dubnowi, albowiem dla ciężkiej gorączki ani wierzchem

an wozem jechać nie mógł; w Sokolówce atoli stanąwszy, dokonał życie w lepiance prostego wieśniaka d. 3. Grudnia 1665 roku, w 66 życia swego. — Dwie córki Stefana, Aleksandra (za Branickim), i Konstancya (za Leszczyńskim), jaśniały nad inne cnotami chrześciańskimi, wśród umartwienia ciała bowiem poświęcały się gorliwie rozdawaniem jałmużny i ozdobieniem świątyń pańskich, na co nie małe sumy wydawały. Dobrogost, brat Stefana, zaprawiwszy się do spraw wojennych na Węgrzech, pułkownikował z chwałą nie małą w wojsku Zaporozkim. Franciszek, kapłan zakonu Jezuitów, słynny z ostrości życia, działał jako misyonarz niespracowany w obozie brata swego wojewody, umacniając rodaków w wierze tak potrzebnej każdemu żołnierzowi na wojnie. Marcin; i ten podobnie wstąpił się w bojach z Szwedami, Moskałami, Tatarami i Kozakami, z którymi w różnych stopniach przeważne walki staczał, gdzie też w jednej pod Dubnem ciężką ranę od postrzału z samopału otrzymał. Stefan Stanisław, pisarz polny koronny, Brański, Kaniowski i Lipnicki starosta, przyuczywszy się już w 14. roku życia swego w sztuce wojennej, przez mężstwo osobiste dostąpił pierwszych dostojenstw. Natarczywy w boju i odważny, szedł w każdej okazyi na czele wojska swego, niezastaniając się bynajmniej na grożące niebezpieczeństwa, z czego liczne rany odniósł. Tak w bitwie pod Kuliskami odważnie nacierając na gromadnego nieprzyjaciela, utracił cztery konie pod sobą, w innych zaś utarczkach zabito jedenaście koni pod nim. Pod Chocimem, pod Wiedniem i Parkanami, z dobytą srebłą przewodził walecznej piechocie polskiej; pod Perejestawiem, Czerniechówem, Sośnicą, Nizinem, Sedniowem i Stabuniem połamał szyki nieprzyjaciół, którzy nieraz na same jego imię szły w rozsypkę. Pełen sławy rycerskiej i szczodrośliwości dla świątyń pańskich, na które, a szczególnie w Lublinie i Zamościu znaczne sumyłożył, umarł w r. 1703.

Czarnecki, herbu Prus III. Dziewiciu z tego domu zginęło w nieszczęśliwej Kalinowskiego bitwie pod Batowem. Marcin, podkomorzy Braclawski, pod wodzą Dymitra księcia Wiśniowieckiego, wstąpił się z czynów waleczności, szczególnie w r. 1660 w bitwach pod Janczarychą i Chmielnikiem. Jędrzej, poległ w bitwie pod Cecorą przy boku hetmana Żółkiewskiego; Maciej zaś dostał się do niewoli, z której wyszedł dopiero za złożeniem wielkiego okupu, później zginął w bitwie pod Żółtymi wodami. Tego syn Maciej, służąc wojskowo razem z ojcem swoim pod komendą Stefana Potockiego, pod Żółtymi wodami pod czas nocy pogodnej i świecących gwiazd, napadłszy niespodziewanie na obóz nieprzyjacielski, pobił go na głowę, za który czyn nadana mu została do herbu gwiazda w podkowie, nad którą było zdawna półtora krzyża. Jan, syn jego, rotmistrz chorągwi pancernej W. ks. Lit., i podstoli Żydaczewski, dał w wielu okazjach dowody mężstwa i odwagi, szczególnie w bitwie pod Zbarażem, gdzie się znacznie do odniesienia zwycięstwa nad licznym nieprzyjacielem przyłożył, co nadgradzając Jan Kazimierz, wieś Zarzyce w województwie Mściłowskiem na własność jego potwierdził.
M. Duńcz.

Jeden tego nazwiska, niewiedzieć ale z którego domu, w wojnie z Tatarami na Rusi w r. 1649, w przeprawie wojska polskiego przez Strypę pod Zborowem, poległ z ręki tatarskiej. M.

Czarnek, herbu Półkozi c; pisze się z Gruszkowa. M.*

Czarniewski, posesyonat w Połockiem. M.*

Czarnkowski albo **Nałęcz**.

Opis herbu. W polu czerwonym znajduje się binda biała w koło ułożona, z której końce na krzyż spływają; nad hełmem i ko-

roną zaś dwa rogi jelenie, a między tymi trzy pióra strusia, przeszyte strzałą z góry na dół od prawej strony na lewą.

(Nałęczem pieczętują się wiele jeszcze innych domów, atoli innym kształtem; o czem będzie pod właściwą nazwą Nałęcz).

Początku tego herbu należy szukać w pierwszych początkach Chrześcijaństwa w Polsce. Mieczysław I. bowiem, według innych Bolesław Chrobry, uradowany z przyjęcia wiary prawdziwej przez jednego z przpdków domu tego (Dzierzykraj, książęcia na Człopie), zdjawszę chrestną chustkę z głowy jego, za herb mu ją nadał. Tenże Dzierzykraj, pochodzący z rodu Popieła, albo Leszka monarchy polskiego, rozpoczął pierwszy szereg wojewodów Poznańskich, od Bolesława Chrobrego ustanowionych. Drugi tego imienia hrabia z Człopy, uposażył w roku 1145 klasztor Trzemeszeński w majątności, ustępując mu na wieczne czasy włości Gąsowo i Kornatowo. — Wincenty z Czarnkowa, arcybiskup Gnieźnieński, zasłużywszy się najprzód dziełami rycerskimi, po śmierci żony obrał stan duchowny, w którym postąpił aż na arcybiskupstwo Gnieźnieńskie w r. 1220. Był to mąż na ubogich wielce miłosierny, dla których szpitale przy różnych kościołach fundował, w czasie zaś wielkiego głodu w Polsce zgnędziałych mieszkańców troskliwie ratował, szafując po między nich zboże ze swoich szpichlerzów. — Umiarkowany w zdaniu, zamiast prześladowania różnowierców, działał skutecznie na umysły wymową kazańdziejką; † 1233. — Z pomiędzy wielu innych, piastujących najwyższe godności senatorskie w kraju, wstąpił się Sędziwoj,

kasztelan Przemęcki, później wojewoda Poznański, nieporównaną odwagą w bitwie z Tatarami pod Kleckiem w roku 1506, gdzie przybywszy tylko w 300 jazdy koronnej Głińskiemu na pomoc, z takim impetem uderzył w nieobliczoną tłumaczkę najeźdźców, że ci rozpieczętnawszy się pamiętną w dziejach kłęskę ponieśli. Adam Sędziwoj, wojewoda Łęczycki, generał Wielkopolski, od lat młodocianych uczestniczył ciągle na licznych wojnach, w których stając na czele własnej jazdy, niemało się przyczyniał do zwycięstwa oręża polskiego. Za panowania Stefana Batorego niebyło żadnej wyprawy, w którejby mężnie nie działał. Jak waleczny w bojach, tak niespracowany w czynieniu sprawiedliwości, zjednał sobie szacunek niemały nawet u postronnych monarchów, a mianowicie cesarza Ferdynanda II., który po dwa razy rady jego zasięgał. Przy tych cnotach jaśniał nadto staropolską bogobojnością, albowiem nietylko obowiązki gorliwego chrześcijanina przykładowie wypełniał, ale i na świętynie pańskie hojnie dary sypał. Tak dawał on do klasztoru Częstochowskiego rok rocznie znaczną pensję, oba klasztory XX. Karmelitów w Poznaniu miały od niego hojną zapomogę, a na kościół w Czarnkowie wydał 30.000 złp. Ów mąż wiekopomnej pamięci godny, z żalem całego królestwa umarł w roku 1627, przeżywszy lat siedmdziesiąt i kilka. Adam Uryel, starosta Międzyrzecki i Osiecki, wnuk poprzedzającego, podobnie wstawiony czynami rycerskimi na wojnie szwedzkiej, zapisał kolegium Poznańskiemu fundusz 10.000 złp.; † 1675. Na synu Władysławie, staroście Osieckim, zmarłym w roku 1727, zakończyła się świetność wstawionego domu Czarnkowskich.

Są też Czarnkowscy i herbu Łodzian. M.

Czarnobyłski, herbu Chorągwie. M.*

Czarnocki, herbu Lis, jednego gniazda z Giebułtowskiemi, ale od dóbr Czarnocina w Krakowskiem województwie Czarnockim

nazwany Stanisław, sędzia ziemski Sanocki, zasłużywszy się za Zygmunta I. na wojnach, posłował z chwałą niemałą na różne sejmy. Jako sędzia zjednał sobie głosne poważanie w narodzie, albowiem umiał zawsze pogodzić strony poróżnione, klejąc zgodę i odprowadzając ziomek od dalszych procesów. — Mikołaj, mąż rycerski w wyprawie Chocimskiej dał dowody wielkiego mężstwa, gdzie też z poniesionych trudów życie zakończył.

Czarnołaski, niegdy w województwie Mazowieckiem.

Czarnołożki, herbu Korab. M.*

Czarnołucki, herbu Ogończyk. M.*

Czarnołuński, herbu Ciołek. Jan, towarzysz chorągwi usarskiej w bitwie z Kozakami pod Starczem w r. 1638, odniósł rany zaszczytne.

Czarnołuński, herbu Szeliga. M.*

Czarnomski, dawniej w ziemi Dobrzyńskiej. M.*

Czarnorucki Grzegorz, posesydat w Witebskim.

Czarnostawski Krzysztof, niezmordowany misjonarz i spowiednik wojska polskiego na Ukrainie, gdzie z kilku towarzyszami swymi został zamordowany od zbójców w lasach Barskich w r. 1642. M

Czarnotulski, herbu Ogończyk.

Czarnotulski, herbu Szeliga.

Czarnowski, herbu Grabie. Jeden tego nazwiska poległ pod czas wyprawy w Moskwie w r. 1606.

Czarnowski, herbu Łada, dóm kwiitnący niegdy w województwie Bełżkiem.

Czarnożyński z Kaliskiego, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Czarnuszewicz, z ziemi Bielskiej, podobnie tego króla podpisał elekcyę. M.*

Czarowicz, rotmistrz Kozacki, mąż znakomity z dzieł rycerskich, poległ na polu

sławy dniem przed bitwą Chocimską w roku 1621, ścierając się z harcującym nieprzyjacielem. M.

Czarowski Stanisław i Aleksander z Sandomirskiego, podpisali elekcyę Jana Kazimierza.

Czartkowski, herbu Korab.

Czartoryski, herbu Lubicz, w ziemi Łomżyńskiej, z kąd kilku stawało na elekcyach Augusta II. i Stanisława Augusta.

Czartoryski, herbu Pogonia, dóm książęcy pochodzący od Olgierda, syna Gedyminowego, księcia Litewskiego. Korygiełło, książę na Czerniechowie i Siewierzu, pierwszy autor domu tego, poległ w bitwie pod Wilnem w wojnie z Witoldem i Krzyżakami. Chleb, syn jego podobnie zginął w boju w r. 1390. Teodor, starosta Łucki, położył nie małe zasługi dzielnym odpięciem najazdów Tatarskich na Wołyń i Podole. Iwan, mąż dzielności wielkiej i odwagi, wojował szczęśliwie za czasów Stefana Batorego, szczególnie w bitwie pod Pleszkowem dał osobistego mężstwa dowody. Jak waleczny, o tyło był i hojny dla ubóstwa i uczącej się młodzieży, którą wspierał i zapomagał po ojcowsku. Jerzy, cnotami rycerskimi równy pierwszemu; pod Chocimem obkoczony od Tatarów, z zadziwiającą odwagą przebił się przez ich zastępy. I on też nie szczędził fortuny dla poratowania ubogiej młodzieży, zajmując się kształceniem jej na dobrych ludzi i użytecznych obywateli. Florian Kazimierz, arcybiskup Gnieźnieński, będąc kanonikiem Krakowskim z gorliwością zajmował się porządkowaniem pism duchownych, a celując nad innych wymową, rad miewał kazania po różnych kościołach, wzbudzając prawdziwą poprawę życia. Podniesiony na katedrę biskupią w Poznaniu, a później na Kujawską, dał przykład dobrego pastérza. Dla wrodzonych cnot swoich i dobroci serca posiadał téż osobliwsze poważanie królów Władysława IV., Jana Kazimierza, i Michała

Wiśniowieckiego, po którego téż zgonie jako prymas królestwa księcia Lotaryńskiego na tron zalecał. Posiadając przytém osobliwszy dar jednania ludzi, rozwiązał konfederacyę niepłatnego wojska, zgromadzonego pode Lwowem w r. 1661, z kąd go téż nazwano „biskupem jednoczącym.“ Szczodry i niedbający o skarby, hojnie szafował na jałmużny, wśród których działań błogoczynnych zakończył życie w r. 1674. Michał Jerzy, wojewoda Sandomierski, brat Floryana, fundator klasztoru XX. Dominikanów w Czernelicy, stawił w potrzebie kraju chorągiew wybranych Kozaków w 120 koni. — Po między wielu innymi, zasłużonych z czynności senatorskich i wojennych, zasługuje jeszcze na wdzięczną pamięć: Adam, niegdy prawdziwy opiekun wzrastających nauk w Polsce. Będąc naczelnikiem szkoły rycerskiej, marszałkiem sejmowym, jenerałem ziem Podolskich, a nakoniec marszałkiem polnym wojsk Austryackich, nie zawiódł nigdy zaufania, jakie w nim pokładano; ciągłym usiłowaniem jego albowiem było, krzewić cnotę i naukę w narodzie. Sam uczony, gromadził około siebie mężów uczonych, z którymi wspólnie pracował nad ocaleniem języka narodowego, szczerpiąc porządek i zamiłowanie cnoty. Wielbiony od wszystkich, zgąst ten prawdziwy patriarcha uczonych w r. 1823, którego śmierć wycisnęła głęboki żal po wszystkich stronach kraju, gdzie się téż ubiegano w oddaniu należnych jemu pochwał. M.

Są jeszcze **Czartoryscy** herbu Starzykoń i Lubicz.

Czartoszewski Jan, podpisał elekcyę Jana III.

Czarnkowski, posesyonat na Wołyniu. —

Czaryski, herbu Korczak. Feliks, podpisał elekcyę Władysława IV. z województwem Krakowskim.

Czasławski, herbu Róża. Piotr ze Smoleńskiego, pisał się na elekcyi Jana Kazimierza.

Czasławski, herbu Poraj. M.*

Czastrowski, dziedziczył na Litwie.

Czasza, herbu Korczak. M.*

Czaszawski, herbu Trąby. Józef, podpisał elekcję Augusta II.

Czaszyński, herbu Trąby.

Czech Tomasz, nobilitowany w roku 1790. M.* — Józef, dyrektor gimnazjum Krzemienieckiego, dawniej profesor w szkole głównej Krakowskiej, zasłużył się z prac matematycznych; † 1810. M.

Czechowicki, herbu Wąż. M.*

Czechowicz, herbu Leliwa. M.*

Czechowicz, herbu Jastrzębiec, dóm kwitnący na Rusi, z kąd Roeh Czechowicz, jako poseł ziemi Halickiej głosował na elekcji Stanisława Augusta.

Czechowicz, herbu Ostoja na Żmudzi.

Czechowicz Urban, obywatel Lwowski, zasłużył się mężstwem i odwagą w czasie oblężenia tego miasta przez Turków w roku 1672; dowodząc bowiem oddziałem mieszczan, dawał skuteczny odpór, czyniąc śmiało wycieczki; Andrzej zaś, kupiec i rejent gminy Lwowskiej, prowadził dyaryusz tego oblężenia. Szymon, sławny malarz rodem z Krakowa, którego obrazy zdobią kościoły w całej Polsce; † 1780. — Czechowicz Adryan, kapłan zakonu ś. Franciszka, jaśniał swego czasu cnotami w rzeczach duchownych; będąc prowincyałem tego zakonu, niespuszczał nigdy z oczu ubóstwo i pokorę klasztorną, trwając nadto w bezprzykładnej ostrości życia aż do śmierci, która go w roku 1743 w konwencie Bieckim zaskoczyła. M.*

Czechowski, herbu Belina. Jeden tego imienia, wstawił się odwagą przy zdobywaniu Pleszkowa.

Czechowski, herbu Oksza, w województwie Sandomierskiem.

Czechucki Franciszek, medycyny doktor we Lwowie, w czasie oblężenia mia-

tego przez Turków w r. 1672, powodowany miłością ojczyzny, poświęcił się razem z synem swoim dobrowolnie na zakładnika, dopokąd nałożony na miasto okup nie zostanie złożony. M.

Czezel, herbu Jelita. Andrzej, pod Witołdem w wojnach z Tatarami heroicznie wojował, zaco od tegoż księcia w Bracławskiem dobrami został opatrzony.

Czczerski, herbu Klucz. M.*

Czczor Gabryel, podpisał elekcję Jana III.

Czczot z Słonimskiego, podpisał elekcję Jana Kazimierza. K.*

Czczotka, herbu Prawdzic.

Czekałowski Jan i Teodor, nobilitowani w r. 1659.

Czekanowki, herbu Godziemba.

Czeki, herbu litera Z. M.*

Czekliński Daniel, niegdy wstawiony poeta, zasłużył się tłumaczeniem Plautusza. M.

Czekoński, herbu Gozdawa. M.*

Czelatycki, herbu Abdank, w ziemi Przemyskiej.

Czelatycki, herbu Leliwa w Krakowskiem.

Czeluściński, w województwie Kaliskiem.

Czelużyński, w województwie Bełzkim.

Czemiński, herbu Dębno. M.*

Czempiński, nobilitowany w roku 1775. M.*

Czepański Wawrzyniec, kapłan zakonu ś. Augustyna, kapean domowy biskupa Poznańskiego, biegły teolog i przyjemny w pożyciu, tłumaczył wiele dzieł na język ojczysty; † 1704. M.

Czepiel Wojciech, Karmelita; w czasie oblężenia miasta Lwowa przez Chmielnickiego, poniósł u stopni ołtarza śmierć okrutną, został bowiem od wdzierających się Kozaków rozsiekany na sztuki. M.

Czepiel, herbu Korab. Mikołaj, kanonik Krakowski, pronotaryusz apostolski, sławiony swoich czasów z nauk głębokich i pięknych czynów, które go zdobiły jako kapłana i obywatela; † 1518.M.

Czepielewski, dawniej w wojew. Trockiém. M.*

Czepowski, herbu Jastrzębiec.

Czerczycki, herbu Leliwa. Hrehory, podpisał z Wołyńskiego elekcyą Władysława IV.

Czerkas, herbu Leliwa. M.*

Czerkawski, herbu Jelita w ziemi Sanockiej.

Czerkies Michał, porucznik panczernej chorągwi, za położone 44 letne wojenne zasługi, nobilitowany razem z trzema synami swoimi: Konstantym, Kazimierzem i Józefem w r. 1662. M.

Czerkiewicz, nobilitowany w r. 1775.M*

Czerleńkowski, herbu Chorągwie. Stanisław, podczaszy Braclawski, fundował klasztor Dominikanów w Winnicy.

Czermiński, herbu Cholewa, niegdą w ziemi Dobrzyńskiej.

Czermiński, herbu Ramult, w Krakowskiém i na Podolu.

Czermiński, herbu Dębno. M.*

Czermiński, herbu Jelita. Antoni, kasztelan Zawichostki, podpisał konfederacyę Sandomierską za Stanisławem Leszczyńskim. M.

Czermiński, herbu Wieniawa. Walenty, słynął niegdą z czynów rycerskich na wojnach Moskiewskich. Wielu innych przez długi szereg lat piastowało z chwałą niemałą wysokie urzęda senatorskie.

Czernek Grzegorz, z Kijowskiego, podpisał elekcyę Władysława IV.

Czerniakowski, herbu Łada. Jan i Jędrzej, głosowali z ziemi Warszawskiej na elekcyi Jana Kazimierza. — Jan Adam, Nr. 23.

tego przodków szlachectwo potwierdziła imperatorowa Katarzyna II, a następnie cesarz Aleksander w r. 1801., który to dyplom potwierdzenia, wydany w Białymstoku i stany Galicyjskie przyjęły; zapisany atoli jest pod nazwą Czarniakowski. P. f.

Czerniawski Bazyl, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Czernicki, herbu Jastrzębiec. Aleksander, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Czerniecki, herbu Korab. Iwan, podpisał z województwa Ruskiego elekcyę Władysława IV.

Czerniecki Stanisław, na sejmie koronacyjnym Jana III. r. 1676 policzony za czyny wojenne w komput szlachty polskiej. Tenże potém jako sekretarz królewski, wydał w r. 1682 pierwsze dzieło o kuchni polskiej, które po kilka razy przedrukowano. M.

Czerniecki Karol, zasłużył się dla gospodarstwa krajowego, wydał bowiem w roku 1753 w Krakowie dzieło o uprawie roli i zbiorze siana. M.

Czerniejowski, herbu Korczak, na Rusi. Jan, podkomorzy Lwowski w roku 1616, dziedzic na Rozdole. M.

Czerniewicz Eustachy, nobilitowany 1673, poczem w drugim roku stawał na elekcyę Jana III.

Czerniewski, herbu Nieczuja. M.*

Czerniewski, herbu Śreniawa. Kilku z domu tego na Litwie, stawało na elekcyach królów polskich.

Czenikowski, herbu Ostoja. Piotr, podstoli Lubelski, w wojnach za Stefana Batoryego jako oboczny wojskowy położył niemałe zasługi w obronie kraju.

Czerniszow, nobilitowany w roku 1775. M.*

Czerny, herbu Nowina, dóm pochodzący z Szwajcaryi, z kąd przybywszy do Polski, przezwal się od imienia rodzinnego „Schwarca“ Czernym. Abraham, żupnik Krakowski dla wielkich zasług około żup (kopalni soli) obdarzony za Władysława Jagielly

szlachectwem, wzrósł pierwszy w honory i majątności, które przeszły na jego syna Pawła, żupnika Krakowskiego. Stanisław, starosta Dobczycki, odprawił w r. 1541 pamiętną podróż do ziemi świętej. W tém samym stóleciu wstawiło się trzech tego imienia z czynów rycerskich na wojnach. Mikołaj, poległ w bitwie pod Pleszkowem w roku 1581; Stanisław zaś zginął na Ukrainie z ręki Hajdamaków w r. 1735. Piotr, chorąży Lubelski, wystawił w Kijanach, majątności swojej ozdobny kościół, toż samo fundował w Lublinie klasztor PP. Bernardynek. Wielu jeszcze innych przykładało się przez niemale szereg lat w urzędach publicznych dla dobra ojczyzny.

Czerski, herbu Ogończyk, jeden dóm z Działyńskimi w ziemi Pruskiej. — Feliks, sędzia Krakowski w r. 1583, uposażył zakon św. Dominika w Krakowie w majątności ziemskie. M.

Czerski, herbu Rawicz. Jan, podpisał z Sandomierskiego elekcyę Jana III. — Czerski Mikołaj, wydał pierwszy opis czyli kronikę Mazowsza. M.

Czersnicki Feliks, podpisał z Płockiego elekcyę Władysława IV.

Czerwiakowski, herbu Czerwonia — Rafał Czerwiakowski, profesor anatomii w akademii Krakowskiej w r. 1779 — 1784, zasłużył się wydaniem kilku dzieł naukowych. M.

Czerwicki, dziedziczył niegdy na Litwie.

Czerwiński, herbu Lubicz. Gniazdo domu tego na Wołyniu. — Ignacy, wydał w Przemyślu w r. 1812 prawa i zasady rządu wiejskiego, i kilka innych dzieł historycznych. M.

C z e r w n i a.

Opis herbu.

Jest tarcza goła bez wszelkiego znaku, na jój wierzchu nad hełmem zaś pięć piór

strusich. Kronikarz Bielski podaje, że ten herb nadany został od Władysława Jagiełły pewnemu rycerzowi polskiemu za odznaczenie się walecznością w bitwie z Krzyżakami pod Grunwaldem. (Jako nieważący nie osobliwszego w znaku herbowym, nie kładzie się jego wyobrazenie).

Czerwonka Jan, komornik Wiski, podpisał elekcyę Jana III.

Czesiejko, herbu Jastrzębiec. — Rafał, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.

Czeski, herbu Leliwa, niegdy w województwie Krakowskim. — Zofia, z domu Maciejowskich, założyła we własnej kamienicy w Krakowie przy ulicy szpitalnej klasztor paniński i szkółkę dla ubogich dziewcząt, której zarząd sama prowadziła, przyjąwszy sukienkę zakonną w r. 1621. M.

Czeski, herbu Jastrzębiec.

Czesławski, herbu Poraj. M.*

Cześnicki Żegota, herbu Topór. M.*

C z e s z e w s k i.

Opis herbu.

W tarczy znajduje się korona królewska, z której środka wystaje cztery rogi bawole, nad hełmem zaś pół kozła rogami przedniemi do góry w stronę prawą niby wyskakującego.

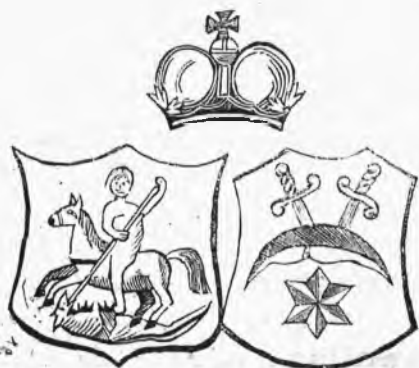

Tym klejnotem, o którego początku niema żadnej wiadomości, szczylicili się Boninowie czyli Buninowie na Pomorzu, od których poszli Sławianowscy i Czeszewscy.

Czeszowski, herbu Jastrzębiec, niegdy na Mazowszu i Podlasiu.

Czeszyński Bartłomiej, kanclerz biskupa Wileńskiego w r. 1752, zasłużył się ułożeniem pieśni nabożnych. J.

C z e t w e r t y ń s k i.

Dóm Czetwertyńskich używa dwóch herbów, pierwszy przedstawia młodziana nieodzianego na białym koniu siedzącego, który kopią smoka skrzydłatego, przy nogach konia rozpostartego, przebija. Drugi herb jest księżyc nie pełny, jak na nowiu, obiema rogami na dół skierowany, opasujący gwiazdę złotą o sześciu granach, u którego wierzchu dwa miecze wystają. Kolor księżycy srebrny, mieczów biały z rękojeściami czarnymi, pole herbu zaś czerwone, a na wierzchu jego mitra książęca.

Pierwszy herb jest pochodzenia ruskiego, drugi zaś nabyty w XVI. wieku za heroiczne dzieła rycerskie. Czetwertyńscy pochodzą od Włodzimierza W. jednowładcy Rusi, mianowicie od Świętopelka, jednego z 12 synów jego, od którego się po dziś dzień jeszcze Świętopelkami piszą. Tegoż potomek Aleksander, któremu się działem Czetwertnia nad Styrem dostała, gdzie wspaniały monaster dla XX. Bazylianów fundował (1437), zaczął pierwszy pisać się księciem Czetwertyńskim. Jeden z tego domu, ścierając się mężnie z Tatarami pod Sokalem w r. 1519, poległ

na polu sławy. Eliasza, syn Stefana, podkomorzego Braclawskiego, zasłużony niegdy z urzędów poselskich, jasniał niemniej i z czynów rycerskich; nieschodząc bowiem lat 17 z pola, walczył przeważnie z Tatarami na Podolu i ze Szwedami w Prusiech, przykładając się nadto czynnie do poskromienia rokoszujących Kozaków; † 1640. — Stefan, chorąży Wołyński, pamiętny z czynów wojennych podczas inkursji Szwedzkiej, w czasie wyprawy Moskiewskiej stawiał się w obozie królewskim z dwiema chorągwiemi piechoty i szwadronem dragonii, które swoim kosztem uzbroił; następnie pułkownikował z pochwałą niemłą w bitwie z Kozakami i Tatarami pod Zbarażem. Po zgonie żony z domu Kaszewskiej, wstąpił do zakonu św. Dominika, w którym pod imieniem Jacka życie świątobliwe zakończył w r. 1684. — Aleksander, brat jego, zginął w wojnie Szwedzkiej w r. 1628, jako też i Janusz, poległ od szabli kozaczej w bitwie pod Tulczynem. — Jędrzej, rotmistrz królewski, uposażył kolegium Łuckie w r. 1678 funduszem 3500 złp., które na dobrach Czerce zapisał. Dwóch z tego domu: Gedeon, był władką Łuckim, potem metropolitą Kijowskim, sławny z kazań i pism wydanych, i Gabryel, władką Mohylewskim.

Cziachowski, lekarz sławny za Zygmunta III. w Lublinie. Pamięć swój nauki zostawił w dziele wydanem w Krakowie w roku 1601. M.

Czobor, herbu Leliwa, dóm pochodzący z Węgier, z którego Jan Stanisław był cześnikiem Podolskim w r. 1708.

Czołhański, herbu Sas. Jędrzej, wojski Włodzimierski, mąż na wojnach doświadczonego mężstwa, w domu zaś nieporównanej ludzkości, uposażył kolegium Lwowskie zakonu Jezuitów w znaczne fundusze; † 1638. Jan Karol, brat jego, sufragan Łucki, scholastyk Lwowski, fundował scholasterię przy katedrze Lwowskiej, zapisując oraz z powyższym Jędrzejem, bratem swoim wieś Rze-

czyczany dla kolegium Lwowskiego na teologię; † 1665.

Czołkiewicz, podpisał elekcję Stanisława Augusta. M.*

Czołowski, zapisany w metrykach Stanów Galicyjskich. M.*

Czopowski Maciej, podpisał z województwem Wołyńskiem elekcję Jana III.—

Czopowski, utalentowany malarz w Warszawie, którego roboty al fresco zjednały zaszczytne pochwały; zginął przypadkowo na Pradze w r. 1794. M.

Czorneberg, herbu Widły.

Czosnowski, herbu Roch II; dóm jednej dzielnicy z Oborskimi, pisze się z Obor w ziemi Warszawskiej, gdzie już w XV stuleciu kwitnął. Jędrzej, stawał na elekcji Jana III.

Ignacy, starosta Salnicki, generał-major wojsk koronnych, posłował z województwa Braclawskiego na sejm konwokacyjny w r. 1764 dla ułożenia paktów konwentów dla Stanisława Augusta. M.*

Inni autorowie podają Czosnowskim za herb Kolumnę, kładąc Klemensa, biskupa Płockiego w r. 1332 w poczet domu tego.

Cztamski. Czterech tego nazwiska z województwa Płockiego, stawało na elekcji Władysława IV.

Cztażyński, podpisał elekcję Jana Kazimierza. M.*

Czubiński, herbu Leliwa w Poznaniem.

Czudowski, herbu Leliwa. Marcin, mąż zasłużony w wojnach, konstytucją sejmu w r. 1649 otrzymał w nagrodę dobra Kuścin w województwie Nowogrodzkim. Jeden tego nazwiska poległ pod Chocimem w r. 1621. M.

Czudzinowicz Aleksander, podpisał w Wołyńskiego elekcję Władysława IV.

Czulski, herbu Leliwa. M.*

Czupa, herbu Korczak II, dóm Li-

tewski, który na sejmie Horodelskim w roku 1413 ów herb przyjął.

Czuryło, herbu Korczak II. Początek domu tego wyprowadza Paprocki od Cyrylla, syna jednego Aleksandra Gorajskiego, którego prosty lud z ruska Czuryłem przeważał. Jędrzej, podkomorzy Przemyski pierwszy przyjął to nazwisko za panowania Kazimierza W. Marcin, rotmistrz polski, wstawiwszy się pod Mieleckiem w wojnach z Turkami i Wołochami nadzwyczajną walecznością, zjednał sobie przychylną Jerzego Jazłowieckiego, hetmana i wojewody Ruskiego, który ceniąc przymioty rycerskie, dał mu swoją córkę Annę w małżeństwo w r. 1570.

Czuszowski, herbu Grzymała.

Czuwaszów, posesyonat na Wołyniu w XVI stuleciu.

Czwalina, herbu Godziemba, w ziemi Łomżyńskiej, z kąd Szymon na elekcji Władysława IV, Józef zaś Augusta II, stawali.

Czykowski, herbu Radwan. M.*

Czymiński, herbu Dębno. M.*

Czyndacki, herbu Dołęga, na Mazowszu.

Czyński z Sieradzkiego, podpisał elekcję Stanisława Augusta. M.*

Czysta, herbu Rawicz, dóm niegdy w województwie Rawskim, gdzie przybywszy z Czech, zamieszkał.

Czytwie, obacz Tetwicz.

Czyszkiewicz, pisarz ziemski Słoniński w r. 1601, chwalony w obywatelstwie z prawości i poświęcenia się dla kraju. M.

Czyszkowski, herbu Ogończyk.

Czyż, herbu Godziemba, na Litwie, gdzie przez długi szereg lat znakomite urzęda w obywatelstwie piastował, z kąd też Michał elekcję Władysława IV., Jakób Jana Kazimierza, Franciszek zaś Stanisława Augusta podpisali.

Czyż. herbu Lis. Marcin, zasłużony na dworze Zygmunta I, pierwszy został do prerogatyw szlachectwa przypuszczony.

Czyżewski, herbu Drya, w Wielkiej Polsce. Aleksander i Seweryn wspomnieni zaszczytnie z czynów wojennych. — Mikołaj, wojewoda Bełzki, odprawił powierzone mu poselstwo do Stambułu w roku 1590. M.

Aleksander, mąż uczony za panowania Zygmunta III., zostawił pamięć tego w znacznym księgozbiórce. M.

Czyżowski, herbu Pobóg na Mazowszu. Zygmunt, biskup Kamieniecki w roku 1664, mąż pilny w obowiązkach pasterskich, przyjemny w pożyciu i biegły w naukach, umarł w sławie miłosierdzia dla ubogich.

Czyżowski, herbu Półkoziec w Sandomierskiem. Według Paprockiego założył Wyżga, herbu Półkoziec, włość Czyżów, od której potomkowie jego Czyżowskimi się nazwali. Jan z Czyżowa Ligeża, najprzód kasztelan Sandomierski, potem Krakowski, uczyniony od Władysława Warneńczyka gubernatorem czyli wicerejem całej Małopolski i Rusi, piastował tę najwyższą godność z niemałą chwałą aż go wyniesienia na tron Kazimierza Jagiellończyka. Wielce się też przyczynił do dokończenia kościoła św. Jadwigi w Krakowie, na co niemałe sumyłożył. Na synie jego Janie, wygasł dóm ten przeznaczony, poczem wszystkie majątek przeszedł na córkę jego, zaślubioną z Zakliką Janem, wojewodą Sandomierskim, z kąd ciż od dóbr Czyżowa tę nazwę na się przyjęli.

Czyżowski, herbu Topor. Poprzedni Jan Zaklika dał początek temu domowi, z którego bywali waleczni ludzie, o których wspominają zaszczytnie dzieje krajowe.

Dabisz Gabryel, za położone zasługi wojenne nobilitowany w r. 1658. M.

Dą b,

Opis herbu.

W tarczy pola czarnego, według Okólskiego zaś czerwonego, znajduje się młody dąbek koloru żółtego, jakby z ziemi z korzeniem wyrwany, na którego trzech gałązkach tyleż żółdziej widzieć się daje, pod nimi zaś dwa

liścia, jedno w prawą stronę, a drugie w lewą nachylone; nad hełmem z korony wystaje podobnie takie drzewko, lecz bez korzenia.

O początku tego herbu nie podają autorowie żadnej wiadomości, to tylko utrzymują, że w r. 1518 z Czech do Polski został wniesiony.

Tym herbem pieczętują się: Achler, Adamczowski, Kulmiński i Żołądz.

Dąbkowski, herbu Korczak. Symeon Boratyński, wzięwszy działem dobra Dąbkowice na Rusi, od nich pierwszy Dąbkowskim pisać się zaczął.

Dąbkowski, herbu Półkoziec, niegdy w województwie Rawskiem.

Dąbkowski, herbu Junosza. M.*

Dąbkowski Paweł, nobilitowany w roku 1790. M.*

Dąbkowski Aleksy, kapłan zakonu św. Franciszka, profesor filozofii i teologii, jaśniał swego czasu jako gorliwy kaznodzieja. Podczas morowego powietrza w Wrocławku, wzbudzając słowy i przykładem szczerą poprawę życia ludu słuchającego jego kazań, usługiwał nieznużenie zapowietrzonym, niosąc ratunek pożądany, nie lękając się ani trudów, ani tej strasznej zarazy, po której uśmierzeniu poszedł po zapłatę w r. 1632. M.

Dą b r o w a.

Opis herbu.

W polu błękitném podkowa biała barkiem do góry podniesiona, na wierzchu krzyż złoty, a drugie takie po obu końcach u dołu podkowy, na hełmie zaś skrzydło sępie przesyte strzałą z dołu ku górze.

Początek tego herbu podaje Niesiecki: gdy w starożytnych czasach wkroczył nieprzyjaciół do Polski, i zwykłą dzikością kraj pustoszył, toć na prędce zebrana szlachta i rycerstwo wyruszyło w pole, lecz stanąwszy w nierównej sile przeciw niemu, dla szczupłości nierozpoczynali boju, tylko uszykowawszy się pod gąkciem czyli dąbrową, oczekiwali lepszej sposobności do bitwy. Przeworność tę uważając nieprzyjaciół za bojaźliw, natrząsał się wzgardliwie z Polaków, co jednego z mężnych ludzi z domu Pobożanin (Polak mający za herb podkowę z krzyżem u góry) tak znecierpliwio, że ten nie mogąc dalej tego naigrwania wytrzymać, zwał konia i skoczył na szyki wroga, które łamiąc w zamieszanie je wprowadził. Widząc to drudzy, uderzyli toż samo odważnie na pierzchające tłumy nieprzyjaciół, którego po krótkiej walce zupełnie rozgromili. Na pamiątkę tego czynu, a podobno, że się przez dwa hufce nieprzyjaciół krzyża św. przebił, otrzymał ów Pobożanin do klejnotu rodzinnego dwa krzyże poboczne jako znak wdzięcznej pamiątki. Co do skrzydła na hełmie, to ma ztąd pochodzić, że jeden z tego domu, strzelec niepospolity podczas pewnej wyprawy wojennej sępa przez wojsko przelatującego obarczył, co za znak powodzenia w wojnie uważano.

Tym klejnotem pieczętują się: Budzyński, Boguta, Chociwski, Ciechanowiecki, Damięcki, Dąbrowa, Dąbrowski, Garliński, Głodowski, Jabłoński, Jakimowicz, Januszewski, Jarzębiński, Karas, Karniewski, Kiszka, Koc, Kostka, Laskowski, Lauxmin, Łepkowski, Łoś, Mikoszewski, Młodzianowski, Morawski, Napierski, Płodownik, Podolec, Porzecki, Rostkowski, Secymiński, Sierzputowski, Smolechowski, Talko, Wdzienk, Zolkowski, Zgierski.

Dąbrowy gniazdo jest Mazowsze; byli atoli i na Litwie. Tomasz Dąbrowa, rotmistrz dwóchset ussaryi w bitwie ze Szwedami pod Weinsztynem w r. 1604, wielce się przyczynił do zwycięstwa. Toż w następnym roku w bitwie pod Kirchholmem z chwałą przewodził strzydłu lewemu Chodkiewicza, jako też i pod Dynamundą odznaczył się z rycerskiej odwagi; co zawdzięczając mu ojczyzna, pewną sumę na starostwie Lucyńskim przeznaczyła.

Dą b r o w s k i.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego znajduje się panna z warkoczem rozczesanym, w koronie złotej na głowie i w sukni białej, trzymającą przy ustach dwie trąby mosiężne, obrócone jedna w prawą, druga w lewą stronę tarczy; na hełmie tymże samym kształtem panna po między dwiema trąbami.

Początek tego herbu nie jest wiadomy: Dąbrowscy w Prusiech, pierwsi zaczęli się nim pieczętować w XV wieku. Jerzy, starosta Człuchowski w r. 1466 W tymże zamku od Pomorzan obłożony, dostał się do nie-

woli. Hektor, dworzanin Kazimierza III, otrzymał od tego monarchy w nagrodę zasług położonych starostwo Radzyńskie. Jan, syn poprzedzającego, kasztelan Chełmiński, w bitwie pod Chojnicami odniósł ciężkie rany; Bartłomiej, jeden z trzech synów jego, poległ w boju na Węgrzech, drugi Mikołaj, zaś zginął w Moskwie; trzeci Jan, piastował godność wojewody Chełmińskiego, posiadając nadto starostwo Radzyńskie, które następnie i na jego potomków przeszło. Jan, syn starosty Hugona, poświęcając się od lat młodocianych służbie wojennej, osiadł na Podolu. Mąż doświadczonego męstwa wstąpił się walecznością w wyprawie do Moskwy, do Prus i na Wołoszczyznę, z kąd chlubne rany odniósł. Felicyan, misjonarz apostolski przy sławnym Czarneckim, towarzyszył wojsku polskiemu w wyprawie jego do Danii i Holzacyi, gdzie w pracach obozowych stargawszy siły, zakończył życie w r. 1688. — Z tego domu był i ów Jan Henryk Dąbrowski, generał i dowódca legionów polskich pod Napoleonem, znany z umiejętności wojennych.

Dąbrowski, herbu Abdank w Sieradzkim. Sebastian, wspomniany zaszczytnie z męstwa przy zdobywaniu Pleszkowa, gdzie zsiadłszy z konia, po między najpierwszemi szedł pieszo do szturmów tej twierdzy.

Dąbrowski, herbu Dąbrowa na Mazowszu, z kąd kilku stawało na elekcyę królów polskich.

Dąbrowski, herbu Dołęga w Łęczyckim i w Brzesko-Litewskim, gdzie piastowali urząd znakomite.

Dąbrowski, herbu Drogosław w województwie Poznańskim. Wojciech i Jędrzej, podpisali elekcyę Jana Kazimierza.

Dąbrowski, herbu Godziemba. M.*

Dąbrowski, herbu Jelita w Małopolsce i na Podolu. Trzech z tego domu z województwa Wołyńskiego podpisało elekcyę Władysława IV; Tomasz, podczaszy Łatyczewki Augusta II, Ludwik zaś wice-regent grodzki Halicki, Stanisława Augusta.

Dąbrowski, herbu Junosza w województwie Wileńskim, z kąd też Michał podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Dąbrowski, herbu Korab w Sieradzkim. Marcin, przodek domu tego, o którym pierwsze wspomnienie, był poborcą skarbowym w ziemi Wieleńskiej. Jędrzej, kapłan zakonu Jezuitów, jaśniał swego czasu z głębokich nauk i życia pełnego pokory i cnót kapłańskich: † 1666.

Dąbrowski, herbu Kuszaba. Dómn ten wydał wielu mężów rycerskich, z których Jan poległ w bitwie ze Szwedami, Kasper zaś pochwycony od Turków, przetrwał w niewoli lat ośmaście, z kąd powróciwszy rotmistrzował jeszcze z chwałą niemalą.

Dąbrowski, herbu Nałęcz w województwie Lubelskim i w ziemi Liwskiej, gdzie przez długi szereg lat urzędu piastowali.

Dąbrowski, herbu Ogończyk. Agapit, Jezuita, sławny teolog umarł 1624.

Dąbrowski, herbu Paprzyca. M.*

Dąbrowski, herbu Poraj. Spitygniew z Dąbrowy, wojewoda Łęczycki w XIII. stuleciu, za położone zasługi otrzymał od księżęcia Konrada znaczne dobra. Stanisław, kanonik Gnieźnieński i Krakowski, prałat jaśniejący swego czasu z nauk i pobożności, umarł w sławie wielkiego dobroczyńcy dla ubogich w r. 1575.

Dąbrowski, herbu Radwan w ziemi Wrszawskiej. Z tego domu podpisywali elekcyę prawie każdego króla obieralnego.

Dąbrowski, herbu Rawiecz w województwie Podlaskim. Czterech z tego domu głosowało na elekcyę Stanisława Augusta.

Dąbrowski, herbu Słepowron. M.*

Dąbrowski, herbu Szeliga w województwie Łęczyckim.

Dąbrowski, herbu Zabawa. Piotr podpisał z Łęczyckim województwem elekcyę Jana Kazimierza.

Dąbrowski, herbu Zagłoba. Onu-

fry, sędzia kapturowy Łęczycki, pisał się na elekcji Stanisława Augusta. M.

Dąbrowski Sebastian, za okazane mężstwo przy obronie zamku Smoleńskiego, trzymanego w oblężeniu przez Rosyan, został na sejmie w r. 1638 do prerogatyw szlachectwa przypuszczony.

Dąbrowski Jerzy, profesor przy akademii Wileńskiej w XVI stuleciu, jaśniał z nauk głębokich, i pisał wiersze łacińskie. M.

Dąbrowski Stanisław, Pijar w kolegium Radomskim, nauczyciel filozofii, wydał w r. 1746 zbiór przysłów polskich porządkiem abecadłowym. M.

Dąbrowski Antoni, znakomity malarz al fresco, zostawił wiele pamiątek tej nadobnej sztuki w Słonimie, Oliwie i Warszawie; umarł w r. 1848. M.

Dąbski, herbu Godziemba, dóm kwitnący w Kujawskim i na Rusi, pisze się z Lubrańca. Jędrzej, kasztelan Konarski w roku 1607., zasłużył się z korekty praw koronnych. Łukasz, kanonik Krakowski, nabywszy w Rzymie wysokie nauki i umiejętności, z chwałą imienia swego piastował potem po powrocie swoim do ojczyzny znakomite urzędy to na dworze królewskim, to w trybunałach i na różnych komisjach, przy czém zachowywał życie wielce bogobojne, oddając się uczynkom dobroczynnym. Po między innemi uczynił w katedrze Krakowskiej na zamku wieczną fundacyę na czytanie co czwartku mszy św., w Kruszynie wystawił kościół murowany, a rozdawszy pomiędzy kościoły ubogie 10 monstrancy i 60 puszek srebrnych, zapisał nadto kapitule Krakowskiej 10000 złp. Przeżywszy lat 90, rozstał się z światem w r. 1665. — Jan, chorąży Zatorski, brat pomienionego kanonika, mężstwa nadzwyczajnego dowody dał w wyprawie na Ukrainę. Jacek, kasztelan Konarski, potem Biecki, jako komisarz od sejmu w r. 1670 obrany, działał przy rozgraniczeniu Śląska. Adam, kasztelan Słoniski, mąż wstawiony na wojnach i w pokoju. Stanisław, biskup Chełmski,

Łucki, Płocki, Kujawski, a nakoniec Krakowski, stynął z ludzkości wielkiej i cnót kapłańskich. Pamiątki jego szczodroblowości po dziś dzień jeszcze istnieją; on to odnowił kościoły w Płocku i Pultusku, a od piorunu uszkodzony w Łucku zrestaurował, udzielając na reparacyę innych w Toruniu i w Gdańsku, i zbudowanie klasztoru XX. Karmelitów w Krakowie znaczne wsparcie pieniężne. Podczas wyprawy Sobieskiego do Austrii, wystawiwszy z własnych dóbr chorągiew usarską, oddał ją królowi jako hołd dbałego o dobro publiczne obywatela; następnie nominował i koronował Augusta II. Wjeżdżając do Krakowa dla objęcia biskupstwa, rozstał się z światem w r. 1700; zwłoki jego spoczywają tamże w kościele ś. Piotra. — Zygmunt, wojewoda Brzeski Kujawski, starosta Inowrocławski, zasłużył się tak z czynów wojennych, jako też i z prac senatorskich, podpierając ojczyznę radą zdrową i umiarkowaną. I wielu jeszcze innych, zaszczyconych dostojenstwem senatorskiemi, wspominają chlubnie akta krajowe, wyliczając nadto niektórych stających na elekcye królów polskich. Władysław naostatek, poległ przy odsieczy Wiednia w r. 1683; dwóch zaś innych, Marcyan i Marek, zginęło popierw w bitwie pod Batowem.

Dachnowicz Mikołaj i Kazimierz Haliecy, podpisali elekcye Jana III.

Dachnowski, z ziemi Łomżyńskiej, podpisał elekcye Jana III. M.* — Jan Karol, mąż uczony i znakomity pisarz w XVII wieku. M.

Dachowski, herbu Łodzian. Wojciech z Poznańskiego, podpisał elekcye Władysława IV.

Dackiewicz, niegdy posessyonat w Kowieńskim. M.*

Dadzibóg, herbu Pobóg. Dwóch tego imienia podpisało elekcye Jana III.

Dahlen; szczęściu tego nazwiska nobilitowano w r. 1790. M.*

Dahlke, nobilitowany w r. 1775. M.*

Dakiszewicz, dziedziczył dawniej w Mściłowskiem. M.*

Dalberg Karol, zasłużony w kraju z różnych urzędów, usunął się na starość do ustronia wiejskiego w powiecie Warszawskim, gdzie żyjąc jeszcze lat wiele, stał się przykładem cnót obywatelskich, będąc oraz ojcem sług swoich i poddanych. Zakończył życie wzorowe w r. 1829. M.

Daleszyński, herbu Korczak z odmianą, że na hełmie nie ma czaszy, ale trzy piór strusich.

Dalewski, herbu Krucyni czyli Krzyż. Teodor, pleban Staszowski w roku 1666, wspomniony zaszczytnie z restauracji swego kościoła.

Daliński, herbu Kościeszka z tą odmianą, że na tarczy znajduje się strzała, prosto żelazcem do góry ustawiona, której koniec u dołu rozdarty jest bez krzyża, a po obu stronach po jednej gwieździe, nad hełmem zaś taka sama strzała, obok której z lewej strony wystaje miecz, a z prawej szabla krzywa końcami do góry. — Niegdy kwitnął ów dom na Litwie.

Dalmat, herbu Rozmiar. M.*

Dalwicki, herbu Kościeszka. M.*

Damalewicz Stefan, teolog nadworny arcybiskupa Gnieźnieńskiego, a potem kanonik Kujawski, opuściwszy dobrowolnie bogatą swą prebendę, obrał stan zakonny w zgromadzeniu kanoników regularnych Laterańskich, których później został przełożonym w Kaliszu, gdzie też około r. 1664 życie zakończył. Mąż światły pisał wiele dzieł uczyonych i historycznych, między innymi życiorysy biskupów Poznańskich i Kujawskich; początek Krzyżaków w Polsce i t. p. M.

Dambrowski, nobilitowany w roku 1662. M.* — Samuel, sławny z wymowy kazalnej, której oprócz innych pism, zostawił piękne wzory; umarł w Wilnie w r. 1625. M.

Damecki, posesyonat w Upitskim. M.*

Damięcki, herbu Dąbrowa. M.*
Nr. 24.

Danaborski, herbu Topór, pisze się z Danabôrza na Krainie. Najdawniejszy, o którym Niesiecki wspomina, był Jędrzej, wojewoda Kaliski w r. 1436. Potomkowie jego, podobnie piastujący godności senatorskie, odznaczyli się rzadką zamożnością w kraju.

Danefeit, za położone zasługi wojenne nobilitowany w r. 1633. M.*

Danejko Władysław, stawił się z powiatu Lidzkiego na zjeździe pod Olkienkami w r. 1700.

D a n g e l.

Opis herbu.

W polu zielonem znajduje się tarcza, przez której środek w szérc idzie pas, ozdobiony we dwa listki winne, na hełmie zaś 5 piór strusich. Herb ten nadany w roku 1498 od Władysława, króla Węgierskiego i Czeskiego, wniesiony został przez Piotra

Dangla do Polski, który osiadłszy blisko Krakowa, poślubił siostrę Hozjusza, kardynała i biskupa Warmińskiego. Erazm, syn jego, starosta Łobzowski, mąż pięknych przymiotów serca i duszy, posiadał też wielkie łaski Zygmunta III. — Tomasz, otrzymał w r. 1792 potwierdzenie dawnego swego szlachectwa. M.

Daniecki, herbu Prus II. albo Wilcze kosy. Kilku tego imienia stawało na różnych elekcyach. Jan zasłużony rymopisarz polski, tłumaczył po między innymi dzieła Łucyana; † 1608. M.

Danielecki, zapisany w metryce Wołyńskiej w r. 1528. M.*

Danielewicz, herbu Ostoja na Litwie i Oszmiańskim, gdzie potomkowie przez długi szereg lat urzęda publiczne piastowali.

Danilecki Abraham, urzędował w r. 1647 w sprawie rozgraniczenia Węgier od Polski.

Daniłowicz, herbu Sas. Według Okólskiego niejaki hrabia Huid, przybywszy pierwszy z Węgier na Ruś, tam osiadł, gdzie też z Danielem, królem Halickim, a później z synem jego Leonem przeważnie wojował w wojnach postronnych, przezco zjednał sobie takie względy Daniela, że mu synowicę swoją dał za żonę, której syna do chrztu trzymając, swoje mu imię nadał, od którego też potomkowie nazwę Daniłowiczów wzięli. Stanisław, chorąży Lwowski, mąż wstawiony z odwagi w bojach z Tatarami na początku XVI. stulecia; nadgrobek jego znajduje się we Lwowie w kościele OO. Dominikanów. Jan, wojewoda Ruski, fundował kościół w Olesku, dziedzictwie swoim, gdzie też spoczywa; † 1628. Pierwsza jego małżonka Katarzyna Krasicka, kasztelanica Przemyska, jaśniała nad inne z ducha bogoboju, nie tylko bowiem na kościoły była pamiętną i szczerą, ale i na ubogich wielce miłosierną, których hojnie wspierała, rozdając po między nich co rok suknie przez nią samę uszyte, i częstując ich w święta uroczyste. Nie dosyć na tém: obchodząc z macierzyńską troskliwością szpitale, nawiedzała chorych i zaopatrywała je lekarstwami z apteczki swojej; wśród tych świątobliwych uczynków zakończyła życie w r. 1646. Po jej zgonie pojął pomieniony wojewoda Zofię Żółkiewską, pania równie bogobojną i miłosierną, która przy wielkich nakładach na kościoły, fundowała szpital ś. Łazarza w Żółkwi; z tej było potomstwo Teofila (Sobieska), matka Jana III, i Dorota, księżni klasztoru pp. Benedyktynek we Lwowie, którym 47 lat przykładnie rządząc, doczekała się widzieć siostrzeńca swego na tronie polskim; † 1687. Stanisław, syn wojewody, starosta Korsuński, Czebryński i Mostowski, w wojnie Moskiewskiej przewodził z niemałą odwagą wojsku polskiemu, którego chorągwie wzmoenił 500 ludźmi własnym kosztem uzbrojonych. Na-

stępnie odpierając walecznie najścia barbarzyńskie, ruszył do Tauryki dla zgromienia łotrzących Tatarów Perekopskich, gdzie atoli od całej potęgi w koło opasany, w niewolę został wzięty. Kantemir, Chan Perekopski mszcząc się kłęski syna swego pod Bursztynem, nieprzyjawszy zań dawanego okupu 100 tysięcy talarów, wydał go na pastwę synom swoim, którzy go po zadaniu różnych katuszy, srodcie zamordowali w roku 1640. Ciało jego wykupione za wielkie sumy, sprowadzono do Żółkwi, gdzie spoczywa do dziś dnia w kościele farnym. — Mikołaj, brat wojewody ruskiego, podskarbi koronny, kasztelan Lwowski, starosta Chełmski, Drohobycki etc., w młodym wieku 9 lat porucznikował pod Zamojskim hetmanem; w wojnie z Tatarami sprowadziwszy liczny komput ludzi swoich, zgromił ich na głowę bez najmniejszego uszczerbku swoich. Wierny swemu monarsze Zygmuntovi III., niewzruszenie trwał przy nim podczas smutnego rokoszu i podróży jego do Szwecyi, następnie jako poseł do Carogrodu, z wielką dzielnością umysłu przyprowadził poruczone mu sprawy do skutku. Położył także nie małe zasługi około szyb Wielickich; po pożarze bowiem zwiedził on z niebezpieczeństwem życia swego wszystkie miejsca uszkodzone, gdzie pozasypywał przepaście i popodpierał sklepienia, przezco ocalił tę szafarnię bogactw od ruiny. Zygmunt III. oddając cześć zastudze, polecił szybę jedną imieniem jego nazwać, która dotychczas pod nazwą Danielowiec istnieje. (M.) Jak mężny w boju, tak świątobliwym był w duchu; zbudował bowiem kościół wspaniały w Uchaniach, miasteczku dziedzicznym w ziemi Chełmskiej, inne zaś niemal w całej Małopolsce hojnie wspomagał, będąc oraz na ubogich wielce miłosiernym, których bez względu z ojcowską szczerobliwością ratował. Poważany od monarchy i narodu, umarł ten wielki mąż w r. 1624, i pochowany w Uchaniach. — Jan Mikołaj, syn jego, starosta Przemyski, Samborski, Drohobycki etc., od lat młodocianych zaprawiał się nieprzerwanie w bojach, nastę-

pnie w funkcjach poselskich jaśniał wymową złotą. W usługach kraju nie żałując zdrowia i majątku, nie mało też szafował i na dobre uczynki, fundował z Zofią, małżonką swoją klasztor pp. Karmelitek w Lublinie, do erekcyi klasztorów XX. Karmelitów w Przemyślu i Lublinie hojnie się przykładał i kollegia XX. Jezuitów wspierał, obdarzając nadto inne kościoły w kosztowne sprzęty. Jako mąż staropolskiej cnoty, był wielce nabożnym i miłosiernym, ukrywał się bowiem po kościołach do modlitwy, żyjąc w czasie dni pokutnych o chlebie i wodzie; nakładem swoim dzieci szlacheckie w szkołach utrzymywał, na ubogich zaś wielkie jałmyżny rozdawał, do czego ze wszystkich procentów 10^{ty} grosz odkładał, co do roku 160,000 złp. wynosiło. Umarł w roku 1650.— Stanisław, chorąży Lwowski, podobnie sławny wojownik, niemającym kosztem swoim odprawiał niemal wszystkie posługi w obronie na najazdy nieprzyjacielskie wystawionego kraju, odpierając przeważnie zamachy jego, któremu też społecznie z Andrzejem Tarnowskim pod Rohatynem pamiętną klęskę zadał; † 1577. (M.) I wielu jeszcze innych, którzy w różnych urzędach publicznych i wojennych prawości obywatelskiej dawali dowody, o czém świadczą konstytucye sejmowe.

Daniłowski Jan, podpisał elekcyę Władysława IV.

Daniszewski, herbu Cholewa w ziemi Wyszogrodzkiej.

Daniszewski, herbu Rudnica w Radomskiem.

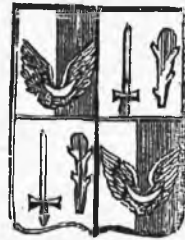
Dańkiewicz, dziedziczył niegdy w Grodzieńskiem. M.*

Dańkowski, herbu Półkozi c. Walerjan, podpisał elekcyę Władysława IV.

Danowski, herbu Krzywda. Dwóch tego imienia z ziemi Wiskiej podpisało elekcyę Jana III.

D a n t y s z e k.

Opis herbu.

Tarcza na cztery części podzielona, w pierwszej po lewej stronie w polu czarno i białem znajdują się dwa srebrne skrzydła podle siebie rozciągnięte, w drugiej miecz ostrzem prosto do góry po prawej stronie, po lewej zaś pałka o pięciu sękach; w trzeciej części też co w pierwszej, w czwartej zaś to co w drugiej. Cesarz Maksymilian I. nadał ów herb Janowi Dantyszowski, uczonemu Gdańszczaninowi, który to znak nobilitacyi Zygmunt I. król polski osobliwym przywilejem potwierdził. Zwiedziwszy ów mąż światły Syryę, Palestynę i wiele innych krajów, po powrocie swoim do Polski, mianowanym został sekretarzem nadwornym. Jako sekretarz królewski towarzyszył Zygmuntowi I. na zjazd Preszbugski, gdzie go Maksymilian cesarz uwieńczył publicznie laurem poetycznym, a przytém policzył między szlachtę niemiecką. Wysłany w poselstwie do Karola V., Ferdynanda króla Czeskiego, i do Rzeczypospolitej Weneckiej, sprawił się z niemałą chwałą swego narodu. Na dworze Hiszpańskim, gdzie 12 lat rezydował, pozyskał takie względy Karola V., że ten monarcha zawsze go musiał mieć przy swoim boku. Powróciwszy do ojczyzny, otrzymał kanonię Warmińską, w krótko potem infułę Chełmińską, nakoniec Warmińską, na której też po 11 latach życie pełne zasług zakończył w r. 1548. W związkach przyjaźni z najpierwszemi uczonemi swego czasu, rad otaczał się ubogą młodzieżą, którą chętnie wspierał i do nauk zachęcał. Zostawił też wiele pism poetycznych i historycznych, po dziś dzień jeszcze wielką wartość mających.

Dar, na Litwie, z którego poszli Dargiewiczowie i Darguzowie.

Dargiewicz, posesyonat na Żmudzi w XVII. stuleciu. M.*

D a r g o l e w s k i.**Opis herbu.**

W tarczy miecz ostrzem prosto na dół skierowany, nad rękojścią jego księżyc niepełny rogami na dół niby ów miecz opasujący, a na hełmie trzy piór strusich.

Dóm na Pomorzu, z którego Jerzy Dargolewski był podkomorzym Chełmińskim w r. 1518.

Dargowicz, herbu Dargolewski. M.*

Darguz, w Orszańskim w r. 1600. M*

Darowski, herbu Natęcz, w Lubelskiem. Dwóch tego nazwiska, Wacław i Jan, w zakonie XX. Jezuitów jaśnili wielkimi naukami; pierwszy umarł we Lwowie w r. 1635, drugi w Lublinie w r. 1667.

Darowski, herbu Ostoja, w Nowogrodzkiem

Darowski, herbu Słepowron. Zygmunt Weryha Darowski, towarzysz znaku pancernego, odznaczył się mężstwem pod sławnym z zwycięstw Sobieskim, z którym też pamiętną expedycję pod Wiedeń odprawił. Tegoż potomkowie piastowali z zaszczytem aż do nowszych czasów wysokie urzęda w Małej Polsce i na Podolu. M.

Daszczyński, z Kijowskiego, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.*

Daszkiewicz, herbu Korybut. Aleksander, skarbnik Halicki, chwalony swego czasu z prawości obywatelskiej.

Daszkiewicz Ostafiej, włościanin z dóbr kś. Ostrogskiego, jako ataman Kozaków Ukraińskich wstąpił się w obronie zamku Czerkawskiego, trzymanego w oblężeniu przez Tatarów, za który-to czyn, jako i oka-

zane mężtwo w wielu rozprawach z tłuszczą najezdniczą (w r. 1511), otrzymał w nagrodę od Zygmunta I. starostwo Czerkawskie i Kaniowskie. On to urządził najsamprzód Kozaków Ukraińskich na sposób wojskowy, i prowadził ich do zwycięstw, zastępując przeważnie Polskę od najazdów Tatarskich. M.

Daszkow, nobilitowany w r. 1776. M*

Daszkowicz, herbu Leliwa z odmianą, że do Leliwy przydają strzałę bez piór, a na hełmie kładą trzy piór strusich. Eustachy, waleczny przeciw Tatarom wojownik, przeniósł się z Ukrainy do Moskwy. Jeden tego nazwiska, towarzysz chorągwi pancernej w bitwie z Kozakami pod Starczem r. 1638, odniósł rany zaszszytne.

Daugiert, albo Dawgird, herbu Mogiła. M.*

Dauxa czyli Dauksza, herbu Pierzchała. Pierwszy tego imienia Kinut, Litwini, z synem swoim podpisał pokój wieczny Litwy z Polską w r. 1401, poczem na sejmie Horodelskim ów herb na się przyjął. — N. Dauxa, kanonik Żmudzki, mąż uczony, wydał drukiem kazania w języku Litewskim.

Dautenede, nobilitowany w r. 1683. M*

Dawbor, herbu Przyjaciół z odmianą, że dwa serca jedno podle drugiego na misie ustawione, są strzałą od prawego do lewego boku przeszyte, na hełmie zaś trzy piór strusich. Przodek domu tego, w bitwie pewnej ugodziwszy dwóch nieprzyjaciół jedną strzałą, dodawał serca swojej kompanii do dalszego gromienia, wołając w litewskim języku, *da har, da har!* (terazże, teraz), od czego też nazwany został Dabar czyli Dawbor, otrzymawszy nadto od Witolda, księcia Litewskiego powyższy znak herbowy.

Dawidowicz, herbu Trąby. Dawida, starosty Grodzińskiego, zięcia Gedymina księcia Litewskiego, czyny wojenne sławią dzieje krajowe. On to w r. 1314 zniósł obóz Krzyżaków; najechawszy w odwet ziemie Pru-

ską, uprowadzał niemało niewolnika, zkąd powracając przez Mazowsze, zabitym został od jednego ziemianina. Jędrzej, poseł sejmowy z Wileńskiego w r. 1589, podpisał tranzakcyę Bendzińską. Jan, podpisał elekcyę Stanisława Augusta.

Dawidowicz Stańko i Iwan, bracia i obywatele miasta Lwowa, za okazane męstwo w bojach z Tatarami, otrzymali od Kazimierza Jagiellończyka (1451) darem wieczystym dobra Uroczyńska i Jańska. M.

Dawidowski, herbu Prus III, dóm starożytny na Rusi. Stanisław z Dawidowa, sędzia ziemski Lwowski — 1436, podpisał pokój Brzeski. Stanisław, zginął na wojnie z Wołoszą.

Dębicki, herbu Gryf w województwie Krakowskiem, gdzie od Dębic za Tarnowem przyjął to miano.—Stanisław, podpisał r. 1587 ustawy zjazdu Pokrzywnickiego; Jan pisarz grodzki Sandomierski, mąż równie biegły w naukach jak i w sztuce wojennej, pod Smoleńskiem dał dowody wielkiej odwagi. Marcin Michał, najprzód chorąży, potem podkomorzy Sandomierski, mąż rzadkiej roztrpności i doświadczenia, był od tego województwa ciągle obierany do różnych funkcji publicznych, gdzie też na sejmie Warszawskim śmiało występując przeciw Prażmowskiemu, sprzyjającemu partyi Kondusza, ostrzegął szlachtę sejmującą, zalecając wymownie do tronu Michała Wiśniowieckiego. Uposażywszy kościół Stebnicki gruntami, przyłożył się do fundacyi OO. Reformatów w Sandomierzu. Stefan podpisał elekcyę Stanisława Leszczyńskiego. M.

Dę b i c z.

Opis herbu.

W tarczy są trzy oszczepy ostrzem do góry obrócone, schożdzące się u dołu razem, na helmie w koronie podobnie takie trzy oszczepy.

Dóm Dębiczków kwitnął niegdy w ziem Pruskiej i na Pomorzu, z którego Jan był generałem w służbie Duńskiej.

Dębiński czyli **Dembiński**, herbu Rawicz. Przodkiem domu tego oznaczają autorowie Bernarda, chorążego Krakowskiego w r. 1300. Jakób, mąż wstawniony walczącością w bojach. Wnuk jego także Jakób, przeszedłszy wszystkie stopnie, postąpił na województwo Sandomierskie, a nakoniec na kasztelanę Krakowską, w której godności też miał w nieobecności króla Kazimierza rządy Małopolski poruczone. Jak z zaszczytem hetmana w wojnie z Krzyżakami, tak też z chwałą niemałą postował do króla Czeskiego i do Stolicy Apostolskiej, zkąd powróciwszy, zajął się ostatecznie poskromieniem partyi Węgierskiej, mianowicie możnego Mikołaja Komorowskiego, którego dobra na Podgórzu najechał, Berwald i Żywiec zrujnował, Szaffary zaś mocą zdobył. Jędrzej, syn jego, sędzia Sandomierski, pamiętny z sędziwego wieku, dożył bowiem lat 120, i byłby może jeszcze dłużej życie pociągnął, gdyby nie był od powietrza morowego zabrany. Jan Bąbysta, drugi syn pomienionego kasztelana, starosta Lubomski, zwiedzając obce kraje, w Medyolanie zabrał znajomość kardynała ś. Karola Boromeusza, którego przykładnem życiem tak został wzruszony, że porzuciwszy świat, wstąpił do zakonu ś. Franciszka u OO. Kapucynów. Wysłany do prowincyi Szwajcarskiej dla oświecenia ludu kalwinizmem zarażonego, zajmował się tym obowiązkiem apostolskim żarliwie, nadewszystko przykładał się wielce przykładnem życiem, iż wielu od odstąpienia błędów odwiódł, przyczem też nauką młodzieży i leczeniem chorych niezmiernie się trudził. Wytrwawszy w tych pracach lat 57, zakończył życie świątobliwe w Konstancji w r. 1632. M. — Jan i Adam, znakomici rotmistrze w wojnie z Moskwą za panowania Zygmunta Augusta; Feliks zaś porucznikując z rzadką odwagą, przy oblężeniu Smoleńska poległ śmiercią bohaterską. Maciej z tego samego domu, wojewoda In-

flantski, wstawił się za królów Zygmunta Augusta i Stefana Batorego czynami wojennymi: przewodząc jako regimentarz kawalerii polskiej i litewskiej, mężnie potykał się z Moskwą w wielu bitwach, zdobył i utrzymał zamki obronne Sancel, Orle i Bebel, następnie w małej liczbie swoich 10.000 Tatarów na sukurs Moskwie idących wyciął; poczem wpadłszy w granice nieprzyjacielskie, kraj ogniem i mieczem spustoszył i mocne warownie Askarod i Lenward zdobył. Stefan Batory ceniąc takie czyny, zlecił mu obowiązek hetmana Litewskiego, i dał mu dziedzictwem zamek Bebel i starostwo Rumborskie w posiadanie. Pełen chwały umarł w zgrzybiałej starości w r. 1610. — Wojciech, brat pomienionego Macieja, rotmistrz i nierozdzielny braterskich zwycięstw towarzyszy, też samo otrzymał od króla Stefan hojnie zaopatrzenie w Inflantach — Kasper, podkomorzy Mielecki, wstawił się za panowania Batorego walecznością w wojnach Inflantskich i Wołoskich. W bitwie pod Wolmarem zapędziwszy się za daleko pomiędzy nieprzyjaciół, został naraz obkoczony; i gdy go miano już za zginionego, wybił się w tém z pośród tłumu, przyprowadziwszy z sobą jeszcze jednego jehca, którego w biegu za kark pochwycił; † 1630. M. Wielu jeszcze z tego domu jaśniało z przymiotów rozumu, jak i czynów bohaterskich, które dzieje krajowe wdzięcznie wspominąć nie przestaną.

Dębiński, herbu Nie czuja, pisze się z Dębian. Felicjan, chorąży Smoleński, podpisał elekcyę Stanisława Augusta.

Dębiński, herbu Poraj, pisze się z Dębnic w Wielkiej Polsce, z kąd Stanisław przeniósł się w Krakowskie.

Dębiński Stefan, kanonik Krakowski, wspomniany zaszczytnie jako osobliwszy opiekun XX. Pijarów i uczącej się młodzieży w tym zakonie w Krakowie. M.

D. Wojciech, chorąży Zatorski, zbudował kościół z klasztorem dla OO. Kapucynów w Krakowie na Piasku, właśnie co tyl-

ko z Rzymu sprowadzonych w r. 1699. Jan, podobnie chorąży Zatorski, po odbytych trudach wojennych pisał pieśni duchowne około r. 1710. M.

D. Zygmunt, starosta Gostyński, zbudował klasztor PP. Koletek w Krakowie roku 1593. — Imię jednego Dębińskiego jaśnieje za położone zasługi około pomyślności kraju, wprowadził bowiem do Polski biegłych w sztuce górniczej cudzoziemców, czém przyczynił się do udoskonalenia sztuki robienia żelaza i stali. M.

D. Maciej, rotmistrz Kozaków Lisowczyków, wstawił się czynami rycerskimi w wyprawie wojennej, odbytej w r. 1622 do Niemiec dla dania pomocy cesarzowi Ferdynandowi. M.

D ę b n o .

Opis herbu

W tarczy jest krzyż biały, na lewym boku u spodu jego znak Abdank podobnie biały w polu czerwonym, na hełmie w koronie zaś pomiędzy dwiema rogami bawolemi krzyż kościelny.

O początkach tego herbu podaje Paprocki tę wiadomość: gdy Tatarzy w r. 1243 Polskę grabieżnie nawiedzili, też pomiędzy innymi łupami unieśli z klasztoru Świętokrzyskiego drzewo krzyża ś. w złoto i kamienie drogocenne, czego mszcząc się na nich sprawiedliwość Boska, powietrzem ich chłostać zaczęła; które codzien więcej się wzmagając, gdy wielką liczbę Tatarów ziemia pokryła, chan wrózków swoich zawezwał, by wybadać przyczynę tej klęski. Wszyscy jednomyślnie odrzekli: że Bóg chrześcijański musi się o zabranie czegoś z jego kościołów gniewać. Toż samo poświadczył i jeden chrześcijanin

w niewoli u nich bądący, dodając, że dla tego powietrze morowe Tatarów tak srodze dotyka, że drzewo krzyża ś. złupione w Polsce u siebie trzymają. Wzmagając się śmiertelnością swoich przestraszony chan, czém prędzej rozkazał krzyż Pański odszukać, postanawiając go natychmiast do Polski odesłać. Podjął się tój funkcyi jeden ze znaczniejszych Tatarów, urodzony jednak z branki chrześcijańskiej, i w towarzystwie jój odprowadził ową relikwię do Polski. Oddawszy tam drzewo ś., z namowy matki swojej przyjął wiarę chrześcijańską, w skutek czego od księcia polskiego mile przyjęty, otrzymał w darze zamek Dębno z obszernemi włościami, nadto krzyż jako znak herbowy. Odwdzięczając się za te łaski, przy bogobojności ducha skarbił i dalej względy monarchy polskiego, gdy mu w tém jeden z Abdańczyków wyrzucał nierówność urodzenia i pochodzenie tatarskie; wyzwiał go na pojedynek i szczęśliwie pokonał, pełen atoli umiarkowania, darował życiem, za którą to dzielność Abdank pod krzyżem przydany mu został. — W posledniejszej edycyi poprawia tenże autor to podanie, i powiada, że ów przodek tego domu zwał się Dembrod, że nie był rodem Tatarzyn, ale Polak w niewolę tatarską zabrany, który pojąwszy pannę z domu Abdank, dziedziczkę na Dębnie, do krzyża od monarchy polskiego sobie za herb pozwolonego, do niego i Abdank tym kształtem przyłączył. Inni autorowie kładą tę rzecz na rok 1384, a zamiast Tatarów podsuwają Litwinów, zabierających krzyż z pewnego klasztoru benedyktyńskiego, który niejaki Dowojna, Litwin w sposób wyż wymieniony nazad do Polski przywiózł.

Tym klejnotem pieczętują się: Bohotnicki, Borowiecki, Ciemiński, Czajka, Czajkowski, Czermiński, Czymiński, Dembrod, Gołogórski, Korejwa, Krzyżanowski, Natkowski, Oleśnicki, Potworowski, Pozowski, Sieniński, Stojewski, Skroński, Sulimowski.

Deboli, własny herb, przedstawiający dwa lwy wspięte do góry, i trzymający lich-

tarz w przednich łapach. Ten herb przyniósł z sobą do Polski Henryk Debeaulieu, gdzie służąc w wojsku koronném przez lat wiele jako podpułkownik, otrzymał indygenat w r. 1662, i umarł starostą Tczewskim. Antoni August, chorąży Lubaczewski r. 1766, zawiadywał przez lat kilkanaście poselstwo przy dworze imperatorowej Katarzyny II. M.

Dębołęcki, herbu Prawdzic. Jędrzej, wydał w r. 1633 wierszem dziełko: „Wróźbit boju Moskiewskiego;“ Wojciech zakonowi ś. Franciszka, podał zaś do druku: „Wywód jednowładnego państwa świata.“ — Jeden tego imienia, przeznaczony za kapelana Lisowczymkom, skreślił jako naoczny świadek dzieła bohaterskie Kozaków Lisowczyków, nie tając ich przywary ani łtrostwa, późniéj udał się do wschodnich krajów, gdzie się zajmował wykupywaniem więźniów z niewoli. M.

D e b o r ó g.

Opis herbu.

W tarczy w polu niebieskiem ma być pieńek dębowy w ziemię wkorzeniony, z którego środka dwa jelenie rogi wystają, jeden na prawą, drugi na lewą stronę; na hełmie w koronie pięć piór strusich.

Znak ów herbowy miał nadać Zygmunt August łowczemu swemu za ofiarowany sobie od niego znaleziony pieńek dębowy, z którego zdawały się jelenie rogi tym kształtem wyrastać. Niéma jednak żadnej wiadomości, ktoby tego herbu w Polsce używał.

Dębowski, herbu Jastrzębiec.

Dębowski, herbu Jelita, ma tę nazwę od Dębowskiej góry w województwie Łęczyckiem. Jędrzej pierw kasztelan, po-

tém wojewoda Bełzki, podpisał restytucję Podlasia w r. 1569. Sześciu z tego domu z Łęczyckiego, stawało na elekcji Jana Kazimierza. — Antoni, referendarz koronny, po złożeniu urzędów świeckich, wstąpił do stanu duchownego, w którym na biskupstwo Płockie, a potem na Kujawskie postąpił; † 1763. Mikołaj, brat jego, biskup Kamieniecki, umarł nominatorem Lwowskim w roku 1757. M.

Dębowski, herbu Prus II. Marcin, mąż rycerski, zasłaniał mężnie piersiami swymi Podole od napaści licznych nieprzyjaciół. W Przeworsku, w kościele OO. Bernardynów miał nadgrobek wystawiony, którego zakonu osobliwszym był dobroczyńcą.

Dębski, herbu Prawdziec, w województwie Płockim. Mateusz i Piotr, dwaj rotmistrze nowo utworzonego przez Stefana Batorego wojska pieszego, wstawili się walcznością w wojnach Moskiewskich; Marcin, podpisał elekcję Jana III.

Dębski, herbu Radwan, w ziemi Przemyskiej. Jerzy, rektor kolegium Przemyskiego i Krosieńskiego, zasłużył się wydaniem kazań w dwóch tomach; † 1733. Stefan i Stanisław, z Litewskiego, stawali na elekcjach królów polskich.

Deciusz (Dycz), herbu Topor; dóm starożytny w państwie Rzymskim, gdzie pierwotnie w herbie swym kosę nosił, potem zaś otrzymał z łaski cesarzów orła od dwóch główach, którego połowa czerwona była w białem polu, a połowa biała w czerwonym polu. Ludwik, przybywszy za panowania Zygmunta I. do Polski, dla zasług osobistych przyjęty został od Łęczyńskich do herbu swego Starza. Syn jego Justus Ludwik, sekretarz królewski, żupnik Wielicki, wójt Piotrkowski, przy wielkich naukach obfitował nadto w dostatki, odkazując jedne i drugie na swych trzech synów: Justa, Jana i Ludwika, rozumem i obyczajami celujących.

D e d e r k a j ł o.

Dóm Dederkajłów, którego herb Niesiecki tym kształtem bez wszelkiego opisu podaje, kwitnął na Wołyniu, gdzie Jan i Fiedor, ziemianie, zapisani są w metrykach z r. 1528.

Dedyński albo Dydyński, herbu Gozdawa; dóm kwitnący już w pierwszej połowie XVI. stulecia w Małej Polsce, z którego Paweł z Sanockiego, mąż rycerski dostał się do niewoli Tatarskiej. Piotr, sławiony dobroczyńcą kolegium Jarostawskiego, umarł w r. 1586, gdzie też został pochowanym. Jerzy, brat jego, podczaszy Halicki, następnie podkomorzy Podolski, zasłużony z różnych funkcji poselskich, nieprzyjął mu ofiarowaną kasztelanję Kamieniecką (1635); on to w Borszczowie, dobrach swoich kościół i zamek obronny wymurował. Maciej i Jan, podpisali elekcję Władysława IV.; Jerzy, komornik Podolski zaś Jana III.

Dhele, nobilitowany w r. 1501. M.*

Dekert Antoni i Filip, nobilitowani w r. 1790. M.*

Delamor, z Łęczyckiego, podpisał elekcję Stanisława Augusta. M.*

Delary, nobilitowany w r. 1662. M.*

Delati Jan, kapitan w wojsku Litewskim, w wojnach z Moskwą i Kozakami dawszy dowody mężstwa i odwagi, nobilitowany na sejmie w r. 1662.

Deleryński, konsul miasta Lwowa, mąż gorliwy o dobro publiczne, w czasie nieszczęsnej doli miasta tego w r. 1651, nie opuścił zarazą dotkniętego miasta, lecz prawie sam jeden zajmował się daniem ratunku nieszczęśliwym. *Józf.*

Delpacy, herbu Gozdawa, dóm przybyły z Niemiec do Polski, gdzie najprzód osiadł w Krakowie. Rafał, rajca Krakowski, wystawił wytworną kaplicę ś. Romualda w kościele OO. Kamedułów na Bielanych, po dziś dzień uwagę znawców na się zwracają-

ca, gdzie też jego herb pierwotny (trzy lilie rzędem podle siebie) widzieć można. Franciszek, na sejmie w r. 1658 otrzymał pierwszy indygenat w Polsce, po nim Wawrzyniec, brat jego stryjeczny w r. 1662 za położone zasługi wojenne w Czehrynie, której twierdzy był komendantem.

Dembrod, herbu Dębno. M.*

Dembrowski Sebestyan, wydał w Krakowie w r. 1791 ważne dzieło o rękodzielach, stosownych do rolnictwa. M.

Demidecki Feliks, setnik wojska polskiego, wysłany od Sobieskiego ku Dniestrowi, zadał Tatarom pod Uściem ciężką klęskę (1676), następnie pobit Wołochów pod Suczawą, pojmałszy samego hospodara w niewolę. *Józf.*

Demitrowicz, zasłużył się ułożeniem kompedium czyli wiernego wyciągu dziejów Kromera. M.

Denemark Jan, dowódzca pułku piechoty, w bitwie pod Chocimem pierwszy uderzył na obóz Turecki. M. — Nobilitowany w r. 1673. M.*

Denhof obacz **Donhoff**.

D e n i s .

Opis herbu

W polu błękitnym znajduje się krzyż złamany nad gwiazdą, a na hełmie w koronie pięć piór strusich.

Tym klejnotem szczylicili się Deniszewicowie w województwie Brzeskim. Piotr, z województwa Kijowskiego podpisał elekcyę Jana III.

Denisko Montwid, starosta Tykociński, poległ na polu sławy w r. 1596. M.

Nr. 25.

Deniszko, herbu Wukry; patrz Moskosiej.

Depult, herbu Rawicz. Wawrzyniec, z ziemi Sochaczewskiej, podpisał elekcyę Jana III.

Derasz, wspomniany z zaszczytem imienia swego już w r. 1520. M.*

Deregowski, obacz **Dereńgowski**.

Deresiewicz, nobilitowany w roku 1768. M.*

Derewiński, herbu Korczak, dóm kwitnący w XVII. wieku na Wołyniu.

Dergon, herbu Rawicz.

Dermont, herbu Korczak z tą odmianą, że pod Węgami (które u dołu mniejsze, u góry zaś czem raz większe być powinny), kładą prosto herb Abdank, a na hełmie trzy piór strusich. Mikołaj, z przydomkiem Dyrmont Siwicki, kanonik Wileński, archydyakon Ruski, pierwszy administrował biskupstwo Smoleńskie; † 1650.

Dernałowicz, herbu Lubicz, w księstwie Litewskim.

Derpowicz Albert, zasłużony rytmownik w r. 1700. M.

Derpowski, dziedziczył niegdy na Wołyniu. M.

Derszniak, herbu Korczak, dóm starodawny na Rusi; w r. 1120 przysłużył się Bolesławowi Krzywoustemu w ciężkim jego położeniu. Iwana i Wasyla dział o dobra ziemskie, wspominają księgi z r. 1348. Wiele innych znakomitych z godności urzędowych i wojskowych, położyło nie mało zasług około dobra ojczyzny.

Derżeniewski, odznaczywszy się walcznością w wielu bitwach, korystującą sejmowi z r. 1659 do prerogatyw szlachectwa przypuszczony. M.*

D e s i e r.

Opis herbu.

Tarcza przedzielona w szerz belkiem złotym, w górnym piętrze pola błękitnego są dwie gwiazdy złote, każda o sześciu granach, niżej pod belkiem w polu czerwonym kotwica biała albo srebrna poprzek leżąca, u której tuż pod belkiem

kółko się znajduje, nad hełmem zaś trzy pióstrusich.

Jan, podpułkownik w wojsku cudzoziemskim, rodem Francuz, zasłużywszy się walecznym dotrzymaniem zamku Międzybozkiego przeciw zbuntowanemu chłopstwu w r. 1702, otrzymał indygenat na sejmie w r. 1726.

Desieur, nobilitowany w r. 1775. M.*

Destraham, herbu Brochwicz. IV.

Destrunek, nobilitowany r. 1768. M.*

Deszert, herbu Kłosy. M.*

Deszkowski, herbu Chorągiew albo Radwan. Bogusz, chorąży Braclawski, podpisał elekcyę Stefana Batorego.

Deszkowski, herbu Salamandra.

Jan, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Deszpot, patrz **Zienowicz**.

Detyniecki Stanisław; tego zasługi rycerskie wspomina konstytucya z roku 1638.

Deubell, herbu Korczak.

Dewicz, dziedziczył na Litwie i na Rusi. M.*

Deydolt, herbu Łabędź. M.*

Deyma, nobilitowany w r. 1768. M.*

Dewknetowicz, herbu Swinka.

Jędrzej, przyjął pierwszy ten herb na sejmie Horodelskim w r. 1413.

Diakowicz, niegdy w księztwie Litewskim, o którym wspomina konstytucya z r. 1601.

Dietrich, nobilitowany w r. 1790. M.*

Dilgier Daniel, Gdańszczanin, mąż uczony słynął z słodczy wymowy swojej, dla czego też Chryzostomem Gdańskim go nazywano; † 1679. M.

Diubell, nobilitowany w r. 1678. M.*

Dióto, herbu Abdank, w województwie Lubelskiem.

Diłowski, herbu Wąż. Jan z województwem Płockiem pisał się na elekcyi Władysława IV, Michał z Bełzkiem zaś na Jana Kazimierza.

Długoborski, herbu Topor na Mazowszu. Jędrzej, podpisał elekcyę Władysława IV, drugi tego imienia, Jana III.

Długojewski, herbu Prus I. Wiktor, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Długolecki Maciej, służąc po usarsku, przy zdobywaniu Pskowa w r. 1582 odznaczył się z niepospolitej odwagi. Tomasz i Wojciech, podpisali elekcyę Jana Kazimierza.

Długopolski, herbu Sas, niegdy na Wołyniu.

Długosiecki, posesyonat w Oszmiańskim. M.

Długosz, herbu Wieniawa. Jan, mąż rycerski i umiętny w sztuce budowniczój, w wojnie Pruskiej za Władysława Jagiełły wstawił się z walecznych czynów, gdzie między innymi pojmał Markwarda, komandra Brandeburskiego, zaco otrzymał od króla starostwo Brzeznickie, a potem Nowomiejskie. — Jan, syn jego, pospolicie zwany Longinus, sławny dziejopis polski, wstąpiwszy do stanu duchownego, w nagrodę położonych zasług i wielkich nauk przechodząc różne stopnie, postąpił aż na kanonię Krakowską, nie uchylając się od usług publicznych dla kraju, z których ważniejsze były poselstwa do Węgier, do Rzymu, do cesarza Niemieckiego i do Czech. Pozyskawszy na nowo ufność królewską, którą z powodu obioru biskupa Krakowskiego był stracił, odbierał

odtąd szczególniejszych łask dowody. Jako tajny radca króla Kazimierza IV. wpływał do wszelkich interesów i układów Rzeczypospolitej; odprowadził też królewicza Władysława, obranego po śmierci Jerzego Podjebra da królem czeskim, z kąd aż po zabezpieczeniu mu berta do kraju powrócił. Zapobiegłszy mądrém postępowaniem różnym przykrym zejściom między Polską, Węgrami i Prusami, udał się w podróż do Palestyny, z kąd powróciwszy, życzył resztę życia w osobności przepędzić, dla czego nie przyjął mu ofiarowanych od króla wysokich dostojęstw, jak i arcybiskupstwa Prazkiego. Na usilne nalegania króla, podjął się atoli edukacyi synów jego, których w zamku Sandeckiem, o podał od świetności dworu do dalszego zawodu kształcił.

Za te zasługi zaledwie dał się namówić na przyjęcie arcybiskupstwa Lwowskiego, którego jednak nie objął, albowiem właśnie w r. 1480 w 65 roku wieku swego żyć przestał. Mnogie pamiątki, które w rozlicznych funduszach i budowlach po sobie zostawił, są potąd dowodem jego pobożności i cnót obywatelskich. Przy akademii Krakowskiej założył bursę jerozolimską, jako też kolegium dla utrzymania młodzieży uczącej się prawa; wystawił wspaniały kościół z klasztorem dla OO. Paulinów na Skatce, jako też w Lipnicy i Szczepanowie, miejscu urodzenia ś. Stanisława męczennika, i zapisał swoją księżnicę dla akademii Krakowskiej. Jako niezmordowany badacz historii, wśród najtrudniejszych swoich czynności publicznych, pisał dzieje krajowe, zalecające się nad wszystkie inne największą dokładnością i bezstronnością, sprowadził nadto do Polski dzieła klasyczne pisarzy łacińskich. M.

Jan, brat pomienionego dziejopisa, podobnie kanonik Krakowski, niemniej zasłużył się w wielu funkcyjach dla ojczyzny podjętych; starszy zaś od niego, znalazł śmierć z ręki zbójckiej w Pampelunie.

Długoski, herbu Grzymała. M.*

Dłuhomił (Berawski), herbu Trzy radła na Szlązku.

Dłuski, herbu Grzymała, niegdą w ziemi Chełmskiej.

Dłuski, herbu Kotwicz w Krakowskiem.

Dłuski, herbu Nałęcz w Sandomińskim.

Dłuski, herbu Półkozic w Radomskiem.

Dłuski, herbu Trzaska w Radomskiem i w Inflantach.

Dłuski Jan, sławny prawnik w połowie XVII. wieku w Krakowie, zajmował się szczególnie interesami uciśnionych, których sprawy bezinteresownie kierował. M.

Dłużewski, herbu Pobóg. Krzysztof i Jędrzej, wojewodzie Czerscy, podpisali elekcyę Jana Kazimierza. Jan, biskup Gracyanopolitański, administrator biskupstwa Kamienieckiego, po odebraniu Kamieńca od Turków w r. 1699, kościół katedralny zprofonowany do stanu pierwotnego przeprowadziwszy poświęcił.

Dłużniewski, herbu Dołęga, w województwie Płockiem.

Dłużniewski, herbu Prus III. Stanisław, podpisał z Płockiego elekcyę Jana Kazimierza.

Dmiński, herbu Dołęga. Mikołaj, chorąży Podlaski, podpisał unję Litwy z koroną w r. 1569.

Dmochowski, herbu Pobóg. Marcin, harcerz Stefana Batorego, wstawił się z waleczności na wojnach tego króla zwycięzko prowadzonych. Kilku tego imienia stało na elekcyach Władysława IV. i Jana III.

Dmochowski Franciszek, nauczyciel zgromadzenia Pijarskiego w Warszawie, po rozwiązaniu rządów polskich wyjechał z kraju, dokąd w r. 1800 nazad powróciwszy, mianowany został sekretarzem towarzystwa nauk. W tym zawodzie pełnił gorliwie obowiązki swoje, a pisząc i tłumacząc wiele

dziel (Homera, Horacego, Junga i Miltona), niemało przyczynił się do poprawy stylu; † 1808. M.

Dmosicki, herbu Ostoja. Przęcław, starosta Spizki w XV. stuleciu, zajmował się nieznużenie utrzymaniem bezpieczeństwa kraju, ścigał i wytępił wiele zbójców na Podgórzu, i oczyścił z nich zamek Bukowiecki.

Dmosiński, dziedziczył w Rawskim i na Wołyniu. M.*

Dmowski, w Wielkiej Polsce, gdzie się pisał od dóbr swoich Dmoszyna.

Dobczyński Stanisław i Jan, dziedzice niegdy Dobczyc i Lanckorony, podpisali przywileje nadane miastu Krakowu 1482.

Dobek, herbu Gryf w województwie Krakowskim. — Jan, mąż rycerski za panowania Władysława Jagiełły, wstąpił się walecznością w bitwie z Krzyżakami pod Grunwaldem w r. 1410. M.

D o b e n e k.

Opis herbu.

W polu modrém jest kapelus z kardynalski czerwony z kutasami pokręconemi w esy, na hełmie podobny taki kapelus z kitą czarną i kutasami czerwonemi.

Tym herbem pieczętują się Dobenekowie w Prusiech; z tych Ambrozy kwitnął w r. 1410; Job, był biskupem Poznańskim.

Dobiecki, herbu Grzymała w województwie Sieradzkim. Piotr, podpisał konfederację szlachty Wielkopolskiej podczas bezkrólewia w r. 1382.

Dobiecki, herbu Ogończyk. Adam, miecznik Kijowski, podpisał elekcyę Jana III.

Dobiecki, herbu Osorya w województwie Sandomierskim, gdzie aż do nowszych czasów znakomite urzęda piastował.

Dobiejowski, herbu Wczele, dziedziczył niegdy w Wielkiej Polsce.

Dobiesławski Zygmunt, podpisał z Sandomierskim elekcyę Władysława IV.

Dobieszewski, herbu Szeliga.

Dobieszowski Stanisław, starszy z towarzystwa strzelców Lwowskich w r. 1647, zajmował się gorliwie pomnożeniem funduszu, i ćwiczeniem wojenném tego w obronie miasta tak zasłużonego towarzystwa. M.

Dobiński, herbu Trąby. Jan i Krzysztof z Krakowskiego, podpisali elekcyę Jana III. Stanisław, burgrabia Krakowski, pisał piękne poezye, i wydał w roku 1725 dziełko o czci Maryi Panny.

Dobkowiec, herbu Gieysztor. M.*

Dobol, nobilitowany w r. 1768. M.*

Dobołęcki Wojciech, kapłan zakonu ś. Franciszka, kapelan Kozaków Lisowczyków, i wierny towarzysz we wszystkich wojnach, opisał tychże dzieje w wyprawach do Moskwy, Węgier i Niemiec; na ostatek został pełnomocnikiem wschodnim na Wołoszy dla wykupowania więźniów. (ob. Dębołęcki) M.

Doboszyński Jędrzej i Rafał z Połockiego, podpisali elekcyę Jana III.

Dobraczyński, herbu Korczak, niegdy w województwie Bełzkim, z kąd dwóch jeździło z Fredrem, podkomorzym Kamienieckim w legacyi do Turcyi. — Do tego domu należały w XVII. wieku dobra Jasionów, Poniwka, Czernica i Boratyn na Wołyniu, dziś w obwodzie Złoczowskim położone. M.

Dobrakowski Wojciech, profesor filozofii i nauk wyzwolonych w r. 1700, pisał piękne wiersze. M.

Dobratycki, herbu Łodzia. Maciej, kanonik Wileński i Przemyski, zasiadał na synodzie Piotrkowskim. Jako przykład miłości synowskiej, wystawił swej matce nadgrobek w katedrze Przemyskiej r. 1551.

Dobrocieski, herbu Brochwicz II. M.*

Dobrocieski, herbu Prus I. Mikołaj, kanonik Krakowski, kanclerz biskupa ks. Radziwiłła, jako osobliwszy mowca sprawował poselstwo do Rzymu w r. 1608. M.

Dobrodziejski, herbu Grzymała. M.*

Dobrogojski, herbu Grabie, niegdy w województwie Bełzkiem i w Wielkiej Polsce.

Dobrogost, herbu Grabie. Samuel, podpisał elekcję Jana III.

Dobrogost, herbu Rola. M.*

Dobromirski, herbu Ostoja, dom kwitnący niegdys na Podolu.

Dbromirski Piotr, podpisał elekcję Władysława IV.

Dobrosielski, herbu Cholewa, jednej dzielnicy z Babeckimi i Wielickimi.

Dobrosielski, herbu Radwan. Piotr, podpisał elekcję Jana Kazimierza; Chryzostom, kapłan zakonu ś. Franciszka w Wieliczce, jaśniejący świętobliwością życia i biegłością w naukach, sprawował z niemałą sławą urząd magistra domu nowicyuszów, dla których wydał drukiem teologią zakonną; obrany potem prowincyałem, niemniej zasłużył się doprowadzeniem reformy; † 1676. M.

Dobroski, herbu Jastrzębiec. M.*

Dobrosławski, posesjonat w Kościańskim. M.*

Dobrosiołowski, herbu Poraj, niegdy na Rusi i w Kujawach. Marcin, rotmistrz królewski, w wojnie r. 1572 wstąpił się walecznością; w liczbie tylko 700 ludzi bronił się w zamku Chocimskim przez kilka niedziel przeciw wielkiej potędze Turków i Wołochów, i nie prędzej go poddał, aż dopiero za ordynansem hetmana; był i w ekspedycji Połockiej w r. 1579, gdzie się atoli nań król Stefan o coś obruszył, i aż do czekana porwał. Następnie od Mieleckiego nad działami przełożony, zapalił Sokolę ognistemi kulami. Niemniej rycerscy byli bracia jego rodzeni: Gabryel i Stanisław, z których pierwszy zginął w Wilnie.

Dobroszewski, herbu Półkozic. Marcin, burgrabia Krakowski, przetrwał całe życie z niemałą chwałą w usługach ojczyzny; jako mąż szzedrośliwy na klasztory i ubogich, pomiędzy innymi fundacyami zapisał dla nowicyatu Krakowskiego wieś Zieloniec; † 1615.

Dobroszowski Stanisław, cech mistrz cerulików Łwowskich w r. 1635, imieniem cechu wystawił w kościele archikatedralnym ołtarz ś. Rocha, uposażając go funduszem 500 złp. *Józf.*

Dobrot, herbu Doliwa. M.*

Dobrowolski, nobilitowany z neofity w r. 1764; Michał zaś za położone zasługi w roku 1775. M.*

Dobrski, herbu Jastrzębiec, dom niegdy kwitnący w Płockiem i w Prusiech.

Dobruchowski, herbu Ogon czyk. Adam, z województwem Rawskiem podpisał elekcję Jana Kazimierza.

Dobryłowski Julian, zasłużył się zbieraniem dokumentów, tyczących się Rusi Czerwonej, z których niektóre sięgają aż po rok 1292. M.

Dobrucki, herbu Doliwa. Jan, podpisał elekcję Jana Kazimierza.

Dobrylewski, dziedziczył w Grodzieńskim. M.*

Dobrzankowski, herbu Wąż. M.

Dobrzański, herbu Sas, w ziemi Sanockiej. Początek domu tego jeden z Brylińskimi, pisze się atoli z Dobry.

Dobrzelewski, herbu Poraj. Wojciech, scholastyk Kujawski, kanonik Gnieźnieński w r. 1663—1688, jaśniał z wielkich nauk.

Dobrzeniecki, niegdy w ziemi Wizkiej. M.*

Dobrzycki, herbu Leszczyc. Zbigniew w Jawor Dobrzycki, zginął przy expugacji Papowa w r. 1457.

Dobrzycki Andrzej, obywatel miasta Lwowa, w czasie oblężenia w r. 1672, z narażeniem życia swego poświęcił się na za-

kładnika, dopóki umówiony okup nie został złożony. M.

Mikołaj, porucznik wojsk polskich, poległ pod Saragosą w Hiszpanii w r. 1808, gdzie przy pamiętnym zdobywaniu tego miasta od dwóch kul został przeszyty. M.

Dobrzyjałowski, herbu Lubicz. Michał, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Dobrzykowski, herbu Dołęga. Stanisław, starosta Pułtuski, mąż uczony i w wielu językach biegły; temu powierzył Zygmunt August ważne interesa, z których się szaczątnie wywiązał.

Dobrzyniecki, herbu Ciołek, pisze się z Dobrzyńca. Kilku z tego domu stawali na elekcyach Jana Kazimierza i Jana III.

Dobrzyniecki, herbu Prus III. — Zbigniew, poborca w ziemi Przemyskiej w r. 1613. M.

Dobrzyński, herbu Jelita. Maciej i Jan głosowali na elekcyi Władysława IV.

Dobrzyszewski, herbu Łada w ziemi Czerskiej.

Dochtorowicz Fabian, Jezuita, sławny swego czasu kaznodzieja; † 1666. M.

Dogiel Mateusz, kapłan zgromadzenia XX. Pijarów prowincyi Litewskiej i nauczyciel młodzieży, później rektor klasztoru Wileńskiego, zasłużył się historii ojczyźnej wydaniem zbioru dyplomatów, niemniej dziełem o granicach Polski z Litwą. On to założył konwikt dla młodzieży szlacheckiej w Wilnie, wyprowadził kościół z fundamentu i założył bibliotekę i drukarnię; umarł w r. 1760. M.

Dukowski, herbu Leszczyc.

Doktorowicz, poległ w bitwie pod Chocimem r. 1621. M.

Dołczowski Jakób, konsul Lwowski, w czasie drugiego oblężenia miasta tego przez Cmielnickiego w r. 1654, z poświęceniem nie miałem traktował o pokój, który też za okupem szczęśliwie do skutku przyszedł. M.

Doleczyński Jakób, radca miasta Lwowa, przenikającą wymową nakłonił Chmielnickiego do zaniechania oblężenia miasta tego w r. 1654. M.

Dolecki, herbu Junosza. Hieronim, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Dolgert, herbu Łabędź. M.*

Dolibowski, herbu Zatajony mieśc. M.*

Doliniański, herbu Abdank w województwie Ruskiem.

Doliński Łukasz, malarz wyższego uzdolnienia, rodem ze Lwowa, malował najcenniejsze ołtarze kościoła metropolitalnego (ś. Jerzego) we Lwowie, za które od cesarza Józefa II. jako znawcy sztuk pięknych, kosztownym pierścieniem został obdarzon. Toż ozdobił on i inne świątynie w piękne malowidła: ś. Onufrego we Lwowie, w Złotnikach, Poczajowie i Podkamieniu, sposobiąc przytém młodzież do tego zawodu; umarł w roku 1814. M.

D o l i w a.

Opis herbu.

W tarczy pola błękitnego znajduje się pas rycerski biały, idący ukośnie od lewego boku tarczy w prawo, w którym są trzy róże czerwone o trzech liściach jedna podle drugiej, nad hełmem w koronie między dwiema trąbami podobnie ta-

kie trzy róże, wystające jedna nad drugą.

Początek tego herbu podają autorowie różnie, najpodobniej atoli Paprocki w ten sposób: W XIII. stuleciu, gdy Jadźwingi podstąpili pod zamek Liwski na Mazowszu, wyszedł jeden z rycerzy polskich Porajczyk

z warowni, a zbliżywszy się z ostrożnością do obozu nieprzyjacielskiego, wprowadzony został do wodza Jadźwingów, któren go zaczął namawiać do zdradzenia zamku. Porajczyk okazuje na to powolność, i po otrzymaniu obietnic wielkiej nagrody, powraca do twierdzy, umówiwszy miejsce i czas ataku do niej. Tam opowiada hetmanowi swemu całe zajście i umowę z wodzem nieprzyjaciela; w skutek czego wojsko położone w zasadce, oczekiwało wroga, który żadnej zdrady się nie obawiając, wkrótce nadciągnął, lecz przyjęty z wielką natarczywością, po stracie dotkliwej pterzchnął przełęczony. Monarcha polski zawdzięczając to zwycięstwo pomienionemu rycerzowi, przy obdarzeniu go obszernemi włościami, przydał mu nadto do jednej róży, jeszcze dwie drugie.

Z przodków dymu tego zasługują na szczytne wspomnienie: Jan i Stanisław Doliwczycowic, którzy w bitwie pod Koronowem niepospolitém mężstwem się wstawili. Kilku innych piastowało w dawnych wiekach godności biskupie, mianowicie Filip, Jan i Wincenty Poznańskie, Wawrzyniec zaś Wrocławskie biskupstwo.

Doliwą szczyci się wiele rodzin w Polsce, mianowicie pieczętują się tym herbem: Andruszewicz, Balcerowicz, Błotnicki, Bobrownicki, Boruchowski, Brzeziński, Ciecholewski, Ciesleski, Dobrot, Dobrucki, Dzieczeński, Dzik, Falkowski, Gezek, Głębocki, Gorski, Gorzycki, Gozdzi, Jamiołkowski, Jański, Kadłubski, Kleczkowski, Kłoczowski, Kożuchowski, Kruszecki, Lubiński, Łukomski, Miłostawski, Mleczo, Naczko, Paszek, Radecki, Rozrażewski, Rykalski, Rykowski, Rzeszowski, Sadkowski, Silnicki, Skępski, Słeziński, Sobocki, Sreszkowski, Stępczeński, Strawiński, Stroński, Syruc, Trzecki, Wrzebski, Zacharzewski, Zielecki, Zieliński, Żydowski.

Dolmat albo **Dolmacki**, herbu Rozmiar, w księstwie Litewskiem.

Dolski, książę, herbu Kościeszka, z tą jednak różnicą, że na strzale rozdartéj

nie ma krzyża całego, ale tylko połowę; **dóm** starożytny na Wołyniu, gdzie posiadał znaczne dobra. Nie mały poczet mężów odznaczył się w usługach kraju, pomiędzy innymi Prokop, sędzia Wołkowyski, którego biegłość w prawie i sumienna sprawiedliwość zdobyły. Jędrzej, sekretarz królewski, podkomorzy Wołkowyski, z niemałym zaszczytem narodu swego bawił na dworze Ferdynanda II. Mikołaj, chorąży Piński, w rozruchach krajowych zabity od Kozaków. Beata Dolska znowu, odznaczyła się rzadkim jęj płci duchem odwagi, idąc bowiem za mąż za kniazia Sołomireckiego w Dubnie, gdy niespodziewanie horda Tatarów pod to miasto podstępiała, i wszystko do broni się rzuciło, toż i ona odrzuciwszy ślubne szaty, pospieszyła na wieżę, gdzie sama działo nabiła i tak trafnie do namiotu hana wystrzeliła, iż ten do gruntu został zrujnowany, czém czern tatarska przełęczona od Dubna uciekła.

D o ł ę g a.

Opis herbu.

W polu błękitném jest podkowa na dół skierowana, z której pośrodku wystaje strzała biała albo bełt żelazcem na dół, u góry podkowy zaś krzyż, na hełmie skrzydło sępie, które strzała od lewój ku prawej stronie przeszywa.

Początek jego podają historycy nasi od tej okoliczności: gdy Bolesław Krzywousty wojował z Prusakami, pewien rycerz polski nazwiskiem Dołęga, a herbu Pobóg, z boku z kuszy wyrzuczonej tak skutecznie ugodził wodza nieprzyjacielskiego, że tenże spadłszy z konia, życie wyzionął, co też zwycięstwo zupełne przyspieszyło. Za tę przysługę przyjął od monarchy swego do ojezystego

herbu strzałę w przypadku, odkąd też zaczął się Dołęga pisać.

Tomasz Dołęga, kasztelan Brzeski-Kujawski, kwitnął w r. 1228. **Paweł**, kustosz i kanonik Krakowski, prałat życia pobożnego i miłością ojczyzny zalecony, posłował od Władysława Jagiełły względnie sprawy Krzyżaków do Rzymu i na koncylium Konstanckie, gdzie usilnie pracował nad poskromieniem tego zakonu, w której to materii zostawił na piśmie ważne papiery. W sędziwym wieku wstąpił do zakonu Kanoników regularnych, którym też klasztor murowany w Kłodawie wystawił; † 1435.

Tym herbem pieczętują się: Babicki, Bartnicki, Borsza, Burnak, Bychawski, Chodakowski, Cieszkowski, Czyndacki, Dąbrowski, Dłużniewski, Dmiński, Dobrzykowski, Dołęgowski, Dziedzicki, Dziublewski, Galemski, Gorecki, Grabowski, Grabski, Gzowski, Jarmult, Jasiński, Jastrębski, Jerzmanowski, Jurgielewski, Kamieński, Kawiecki, Kliczewski, Kobiernicki, Komorowski, Koszkowski, Kowalewski, Kozierowski, Kretkowski, Kruściński, Kuberski, Kurkłański, Lasocki, Leski, Łukowski, Mazowiecki, Makowiecki, Mdzewski, Mlicki, Monstwild, Mostowski, Mycielski, Myśluborski, Narzymiski, Niesułowski, Niewiadomski, Nietosławski, Osiecki, Ossowski, Ostrowicki, Otocky, Piskorski, Radzimowski, Roskowski, Rusieński, Rycharski, Sierakowski, Słucki, Służowiecki, Skłotowski, Sobiejuski, Srzeński, Starozrębski, Szczepański, Szornel, Szyszka, Tochman, Turski, Uliński, Zabieński, Zaleski.

Dołęgowski, herbu Dołęga. M.*

D o l s z k i e w i c z.

Opis herbu.

Dwie szable na krzyż do góry końcami złożone, jedna z nich ordynka, druga pałaszowata z rękojeścią, między nimi znajduje się u góry krzyż, na prawym boku tarczy zaś

gwiazda, a na lewym księżyc nie pełny, barkiem do szabel obrócony.

Aleksander, w roku 1661 pierwszy między rycerstwo polskie policzony; **Stefan**, syn jego, wojski Owrucki r. 1690. dziedziczył na Polesiu.

Domagalewicz Jan, patron sądów Lwowskich, mąż pobożny i zachwalony z cnót obywatelskich, zajmował się gorliwie zbudowaniem kaplicy przy archikatedrze w r. 1644, którą też hojnie uposażył. M.

Domagalski Jan, Jezuita, w drodze misyjnej na Ukrainie w r. 1642, zamordowany z swemi towarzyszami od zbójców. M.

Domajowski, herbu O gończyk. M.*

Domaniecki, herbu Lubicz. M.*

Domaniewski, herbu Lubicz, w Sieradzkim województwie. **Aleksy**, łowczy Lwowski w r. 1548; **Maciej**, zasłużony z dzieł rycerskich pod Żółkiewskim; **Jan**, podpisał elekcyę Władysława IV.; i wielu jeszcze innych, którzy tak w życiu publicznem, jak i kapłańskim cnotami jaśnieli.

Domanikowski Mikołaj, poborca Podolski, o czem konstytucya z r. 1567.

Domanowski Jan, towarzysz bł. **Andrzeja Boboli** w podróży apostolskiej na Rusi, gdzie podobnie śmierć męczeńską odebrał w r. 1657. M.

Domański, herbu Larisa. **Jan**, podpisał elekcyę Władysława IV., **Wacław** zaś **Jana Kazimierza**.

Domaradzki, herbu Gryf w ziemi Sanockiej. Początek domu tego dał **Cedro**, czyli **Teodor** herbu Gryf, wojewoda Krakowski, z kąd po dziś dzień jeszcze pisze się **Domaradzki Cedro**. Jednemu z jego potomków, gdy się działem dostały dobra **Domaradz**, nazwał się od nich **Domaradzki**. **Stanisław**, podczaszy **Sandomierski**, sławny z odwagi rycerskiej, gromiąc nieprzyjaciela fortecy **Brodzka** napastującego, poległ śmiercią bohaterską. **Aleksander**, towarzysz chorągwi usarskiej, walczył zaszczytnie pod **Wied-**

niem; pod Strzygoniem gromiąc Turków na moście przez Dunaj, przyciśniony nawałą uciekających, spadł do rzeki, gdzie na dzielnym koniu pływając, w oczach Jana Sobieskiego jeszcze trzech Turków ściągwszy, szczęśliwie wypłynął, za co go król bohater na chorążostwo posunął. — Samuel, mąż waleczny pod znakiem starosty Szczurowieckiego, zginął w bitwie z Tatarami, posunąwszy się za daleko w ich pogoni.

Domaradzki, herbu Jastrzębiec. Pierwszym przodkiem domu tego kładą Łukasza, syna Jakóba, dziedzica Domaradzina w r. 1515. Jakób, podczaszy Lwowski, spoczywa u OO. Franciszkanów tamże; i wielu jeszcze innych, zasłużonych tak urzędami publicznymi jak i wojskowemi. Przeniosłszy się niektórzy na Litwę, przyjęli téż herby odmienne, t. j. jastrzębia stojącego na dwóch podkowach, i samej podkowy w tarczy obie- ma końcami do góry obróconej, w której pośrodku znajduje się księżyc jak na nowiu, podobnie oboma rogami do góry wystający.

Domaradzki, herbu Ostoja; z Sandomirskiego przeniósł się na Ruś, gdzie aż dotychczas kwitnie.

Domaradzki, herbu Równia, podobnie na Rusi, z kąd kilku stawało na elekcyach królów polskich. Maciej popadł w niewolę pod Nowogródkiem, Piotr zaś zabity w Moskwie r. 1606.

Domarat, herbu Grzymała. M*

Domarat, herbu Oksza.

Domasławski, herbu Nałęcz. Stanisław, dworzanin Zygmunta Augusta, któremu ów król syna Augusta do chrztuzymał. Od tych wzięli swój początek Podolscy.

Domaszewski, herbu Jastrzębiec. w ziemi Łukowskiej.

Domaszewski, herbu Nieczuja, w województwie Lubelskiem z przydomkiem Wildlica. Erazm, koniuszy koronny, starosta Łukowski, stawał za Stefana i Zygmunta III. rycersko na wszystkich wyprawach z chorągwią swoim kosztem wystawioną, nadto fun-

Nr. 26.

dował OO. Bernardynów w Łukowie. Toż i Jakób podobnie wstawił się czynami rycerskimi, co przyznaje konstytucya z roku 1609.

Domaszewski Jerzy, zostawił pamiątkę po sobie fundacją klasztorów OO. Karmelitów i Franciszkanów w Lidzie. M.

Domiechowski, herbu Prawdzic, w Wielkiej Polsce i na Rusi. Walenty i Sebastian, głosowali na elekcyi Władysława IV., Ludwik zaś Jana Kazimierza. Stefan, dworzanin Zygmunta III, wstawiony z waleczności w bojach z Węgrami, Tatarami i Turkami, na którego pamiątkę postawiony nagrobek w Kaliszu w r. 1654. Przemysław, zasłużył się z wydania kazań i innych dzieł duchownych.

Domin, herbu Junosza. M*

Dominikowski w Łęczyckiem, z kąd się kilku pisało na elekcyach królów polskich.

Dominowski z Panoszewa, podpisał elekcyę Władysława IV. M*

Domosicki, herbu Ostoja. M*

Domosławski, herbu Nałęcz. M*

Domża Zacharyasz, tego męstwo i wierność ku ojczyźnie, wspomina konstytucya z r. 1662.

Donat Jan, chorąży jazdy Polskiej, za okazane męstwo w komput szlachty polichony r. 1662.

Donau.

Opis herbu.

W polu modrém są dwa jelenie rogi całe do góry prosto ustawione, u dołu jednak na krzyż się zchodzące; nad hełmem między dwoma takimi jeleniami rogami panna w koronie, której pół sukni lewego boku jest modra, a prawego biała, trzymająca się obiema rękami za te rogi.

Piotr, syn Dawida, burgrabia Alberta książe Pruskiego, słynął z czynów rycer-

skich; syn jego Achacy, pozyskawszy na dworze cesarza Maksymiliana wysokie względy, ozdobion został znacznymi tytułami w ziemi Pruskiej; drugi znowu Henryk, za Zygmunta Augusta podczas wojny Inflantskiej poległ w bitwie pod Parnawą; i jeszcze kilku innych wstawionych nauką i czynami wojennymi za granicą. Abraham naostatek, odprawił z Mikołajem Radziwiłłem pamiętą peregrynację do ziemi św., z kąd powróciwszy, jeździł w legacji do Niemiec i do Moskwy.

Donhoff.

Opis herbu.

W polu białem (wedle innych w złotém) znajduje się głowa dzika, ryjom w prawą stronę tarczy obrócona, z którego dwa kły wystają, na hełmie nad koroną pół tego dzika w górę głową i łapami wyniesionego i dwie-

ma włóczniami przeszytego.

O początku domu tego podaje Paprocki: **Biwog**, rycerz Czeski, będąc na łowach, uciął głowę dzikiemu wieprzowi, którą gdy ednej z córek Kroka, króla Czeskiego ofiarował, nietylko tę głowę za znak herbowy, ale i rękę królowej odebrał. Potomstwo jego rozrodziwszy się licznie, rozeszło się po różnych krajach, z którego też jeden przybył do Inflant, i tam osiadł. **Otto** był wojewodą Derpskim, brat jego **Teodor** wojewodą Inflantskim; obadwa położyli wielkie zasługi około unij Inflant z koroną, jako i utrzymania Inflantczyków przy poprzysiężonej wierności królom polskim. **Herman**, syn ostatniego, poległ w nieszczęśliwej bitwie pod **Cecorą**. **Kasper**, starszy syn tego **Teodora**, wojewody Inflantskiego, podczas najazdu Estonii przez Szwedów, z pozostawieniem dóbr swoich dziedzicznych w ich ręku, przeniósł się do Polski, gdzie w nagrodę swej wierności

otrzymał województwo **Derpskie**, i starostwa **Wieluńskie** i **Radomskie**. Jako mąż wielkiej roztropności w radzie i na wojnach, posiadał zaufanie **Zygmunta III.** i **Władysława IV.**, od którego też w legacji do **Wiednia** był posłany, w celu umowy zaślubienia **Cecylii Renaty**. Tam przypadł cesarzowi **Ferdynandowi III.** tak do serca, że mu tytuł hrabiego państwa **Rzmskiego** ofiarował. Jako marszałek dworu królowej **Cecylii Renaty**, wielce był dobroczynnym, a umiejąc jednać umysły, zyskał powszechnie poważanie i miłość narodu; † 1465. — **Aleksander**, opat **Jędrzejowski**, syn ajstarszy pomienionego **Kaspra**, dla wielkiej pokory nieprzyjął ofiarowane mu biskupstwo **Kamienieckie**, ani **Łuckie**, contentując się zakonnym chlebem, o którym zwykł był mawiać: *Ego pane pauperum victito*. Dla ubogich hojny, wystawił i uposażył szpital w **Soborzycach**, nadto wspierał klasztory jałmużnami, a kościół **Krusiński** opatrzył funduszem 1200 złp. — **Stanisław**, starosta **Wieluński** i **Radomski**, przy ozdobieniu świątyni **Częstochowskiej** w kosztowne aparata, zajmował się najszczególniej ufortyfikowaniem tej twierdzy i zaopatrzeniem jej w dostateczne działa. Za te i inne zasługi wojenne (wystawienie kosztem swoim jednej chorągwi wojska, i meztwa pod **Beresteczkiem**), konstytucją z r. 1661 otrzymali successorowie jego dobra **Sokolskie** w posiadanie dożywotne na lat 40. — **Zygmunt**, starosta **Bydgoski** i **Sokolski**, wstawił się z odwagi w bitwie pod **Zborowem**, gdzie zasypawszy pole trupami, dostał się do niewoli **Tatarskiej**, czyli raczej sam za zakładnika się ofiarował, mówiąc: *Habetis voluntarium pro libertate, Polona captivum*. — **Jerzy Albricht**, biskup **Kamieniecki**, potem **Przemyski**, a nakoniec **Krakowski**, dla przedziwnej wymowy **Chryzostomem** polskim nazwany, jaśniał jako kapłan z wzorowych kazań, któremi słuchających do prawdziwej cnoty pobudzał; umarł w r. 1702, ogłosiwszy wprzódry drukiem niektóre swe mowy i kazania. — **Karol Kasper**, kasztelan **Konarski**, nabrawszy

pierwszych umiejętności wojennych pod Monteculim w wojsku cesarskim, stanął później jako mąż zahartowany w potrzebie ojczyzny, uczestnicząc w bitwach Sobieskiego pod Chocimem, Kałuszem, Żurawnem i pod Wiedniem. — Ernest, wojewoda Parnawski, równie uczony jak i waleczny, zasłużył pięknymi czynami na wdzięczną pamięć. — Władysław, wojewoda Pomorski, wsławiwszy się walecznością w wojnach ze Szwedami, Moskwą i Tatarami, toż i pod Wiedniem dawszy mężnego serca dowody, nakoniec pod Strzygoniem w około od Turków opasany, gdy niechciał się poddać, lecz do ostatniego tchu się potykał, poległ śmiercią bohatera w roku 1683. — Henryk, starosta Dyneburski, toż samo poległ na polu sławy pod zamkiem Grunwaldzkim, trzymany w oblężeniu od Szwedów, które z ludźmi swymi chciał dać odsiecz. — Jan Kazimierz, biskup Cesenacki i kardynał (pochrzczenik Jana Kazimierza króla), mąż szczególnie miłośnikiem dla ubogich się zalecający, pisał i tłumaczył dzieła duchowne. Po owej pamiętnej bitwie pod Wiedniem, posłany od Jana III. z zdobytą chorągwią Mahometa do Rzymu, aby ją tam w Watykanie powiesić, zjednał sobie tak wielkie poważanie papieża Innocentego, że został policzony między purpuratów Rzymskich; umarł w Rzymie w roku 1697.

Prócz tych tu wyszczególnionych, jaśniało jeszcze niemało z tego domu tak cnotami obywatelskimi, jak i czynami rycerskimi.

Donomaj, nobilitowany w r. 1654. M*

Donowski, herbu Leszczyc. M*

Dopszewicz Ambroży, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Dorański, herbu Jastrzębiec, niegdy w województwie Sieradzkim.

Doregowski.

Opis herbu. W polu czerwonym są dwie trąby myśliwskie w krzyż ułożone, nad hełmem zaś w koronie jedna taka trąba w formie leżącej.

Dóm Doregowskich kwi-
tnął od dawna na Pomor-
rzu, pisząc się z Dorego-
wic, z którego wielu pia-
stowało urzęda publiczne,
albo trawiło życie po o-
bozach. Temu domowi za-
wdzięcza też i missya Je-
zuitów w Chojnicach swo-
je istnienie, które na utrzymanie szkoły i
profesorów w znaczne fundusze w dobrach
była zaopatrzona.

Dorflinger, nobilitowany w r. 1768. M*

Dorfmajer, nobilitowany podobnie w
r. 1768. M*

Dorohostajski, herbu Leliwa, dóm
starożytny w Polsce, wzięt swój początek od
Olechna, syna Montwida, wojewody Wileńskie-
go w XV. stuleciu. — Z pomiędzy wielu wy-
szczególniło się czynami: Jędrzej, mąż ry-
cerski, poselstwem do Moskwy w r. 1492;
Mikołaj, wojewoda Połocki sławny wojow-
nik za Stefana Batorego; w roku 1577 w 80
tylko ludzi konnych, poraził pod Dorohosta-
jem tłumy Tatarów, i odebrał im wszystkie
plony; następnie w wojnie z Moskwą wielce
się przyłożył do zwycięstw pod Połockiem,
Łukami i Pskowem, przystawiwszy ku temu
pułki swoim kosztem zebrane; † 1597. —
Krzysztof, syn jego, marszałek W. Litew-
ski, starosta Wołkowyski w bitwie pod Ko-
kenhausenem chorągiew swoją prowadził z wiel-
kim mężstwem, przy zdobywaniu Smoleńska
zaś pierwszy wpadł na mury i rynek opano-
wał. Wysoce ceniony oraz z wybornego dzie-
ła swego Hippica (księga o koniach), w któ-
rém dotrzedne wiadomości i doświadczenia
wydał r. 1611.

Dorohostajski, herbu Kościeszca,
z tą jednak odmianą, że miasto żelezca u
strzały, ma tylko linie jak w literze T.

Dorosiewicz Mikołaj (Władysław),
kapłan zakonu Karmelitów bosych, urodzony
w Wilnie i wychowany w wierze kościoła
wschodniego, opuściwszy dóm rodzicielski wstą-

pił do zakonu, w którym w krótko zajął cnotami kapłańskimi. Ofiarowawszy się na misję udał się do Indyi wschodnich, gdzie przez lat kilkanaście po między narodami pogańskimi chrześcijaństwo zaszczepiał. Po zwiedzeniu ziemi świętej powrócił do Polski, i zakończył życie przykładne w Lublinie roku 1724. M.

Doroszkiewicz, herbu Lis z odmianą, że na strzale kładą tylko jeden krzyż, a na hełmie trzy pióra strusie.

Doroszyński Wacław, dworzanin Zygmunta III. w r. 1593 wysłany w poselstwie do Stambułu względnie zawarcia pokoju, mimo stawionych przeszkód dopełnił zaszczytnie tego polecenia. M.

Dorożyński, posesyonat w powiecie Łatyczewskim. M*

Dorpowski, herbu Leliwa, niegdy w ziemi Pruskiej. Jakób, posesyonat w Chełmskim, zapisał 6000 złp. dla kolegium Bydgoskiego.

Dorpowski, herbu Junosza. M*

Dorszt Jan, towarzysz chorągwi czesnika Chełmskiego, za okazane mężtwo w bojach, nobilitowany r. 1632.

Doruchowski, herbu Niesioła, jednego domu z Kępińskim w Sieradzkim. — Jakób Wierzbęta, referendarz koronny, scholastyk Łęczycki, mąż słynny swego czasu z biegłości w naukach i życia nienagannego, w r. 1631 uczynił przy kolegiacie Warszawskiej fundację na dobrach swoich Łomnikach.

Dostojewski, herbu Radwan, z tą odmianą, że miasto krzyża nad chorągwią, kładą pierścień, a na hełmie rękę zbrojną z mieczem. Piotr, marszałek Piński w r. 1598.

Doszewski z Trockiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Dougielt, herbu Trąby II. M*

Dowgailo, herbu Łabędź. M*

Dowgialo, herbu Abdank, w województwie Trockim.

Dowgialo, herbu Działosza w powiecie Upitskim.

Dowgialo, herbu Zadora. Hawnut, wojewoda Trocki, trzymający stronę Jagiełły przeciw Kiejstutowi, jeździł od tegoż księcia w poselstwie do Krakowa dla uproszenia ręki Jadwigi królowej dla swego pana; ochrzczony tamże z innemi Litwinami, przyjął następnie ów herb na zjeździe w Horodle. Gorliwość jego w wierze świadczy kościół św. Michała w Wilnie, którego był fundatorem. Jan Hawnulewicz, chorąży Litewski, nazwany od swoich z odznaczenia się wielkimi czynami Dowgiałów, t. j. siłomozny, z kąd ta nazwa domu jego urosła. Marcin, poległ za panowania króla Aleksandra w bitwie pod Starodubem. Jerzy rotmistrz królewski, zabity od rozbójników r. 1562.

Dowgird, herbu Bawola głowa na Litwie, gdzie z mężtwo jest zalecony.

Dowgird, herbu Łabędź podobnie na Litwie.

Dowgird, herbu Mogiła, w księstwie Żmudzkiem, tej samej dzielnicy, bo Bielewicz, Stankiewicz, Andruszkiewicz, Bogdanowicz i Monstwił.

Dowgird Samuel, wydał genealogie W. książąt Litewskich i ich spraw wojennych, oraz historię o Zuzannie czystej, w roku 1624. M.

Downarowicz, niegdy w województwie Witebskiem.

Dowolgo, z Pińskiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M*

Dowojna, herbu Szeliga. Wysigierd, podpisał unję Litwy z koroną r. 1401. Stanisław, wojewoda Połocki, odprawił po kilka razy poselstwo do Moskwy, gdzie zawsze odnosił niepomyślności, albowiem księżętom moskiewskim tytułu carskiego statecznie odmawiał. W r. 1546 obleżony od Moskalów w Połocku, poddał się przez traktaty, pomimo których został zabrany w niewolę wraz z żoną swoją.

Dozobor Elias, podpisał z Żmudzkiego elekcyę Jana Kazimirza, Kazimierz zaś Jana III.

Drabst, herbu Doliwa. M*

Drabiński, herbu Suchekomnaty, niegdy dóm słynący z waleczności w województwie Płockiem.

Dragowski, herbu Jastrębiec. Marcin, mąż wielkiej znajomości prawa, wstąpił do zakonu Jezuitów, będąc już mecenasem trybunału, w którym następnie przeszło lat 30 jako prokurator zakonu zasiadał. M.

Drąkiński, herbu Przyjaciół województwie Płockiem.

Dramiński, herbu Suchekomnaty w Belzkiem. M*

Drangwitz.

Opis herbu.

W polu czerwonym są dwa strzemiona rajtarskie, nad hełmem w koronie zaś pawie ogon. — Drangwitzowie w Prusiech, wzięli swój początek od Krzyżaków i przyjęli nazwę od dóbr swoich Drangwicz, dosługując się wojskowo.

Draniewski, nobilitowany r. 1659. M*

Drasławski, herbu Leliwa. Dominik, porucznik chorągwi usarskiej wojewody Połockiego, wspomniany zaszczytnie z zasług położonych w bitwie pod Chocimem.

Dresner Tomasz, prawnik i wierszopis za Zygmunta III. rodem ze Lwowa, po zwiedzeniu obcych krajów powołany został na profesora do akademii Zamojskiej, gdzie wykładał nauki prawa, pisząc oraz w tym przedmiocie szacowne dzieło. M.

Dressel, nobilitowany w r. 1775. M*

Dreszkowski Stefan, sędzia grodzki Grodzieński w r. 1607.

Drewnowski, herbu Junosza. Jan, miecznik Chełmski; tego syn wstąpiwszy do zakonu Jazuitów, zapisał kolegium Lubelskiemu w r. 1678. 30 tysięcy złp.

Drobot, herbu Doliwa. M*

D r o b y s z.

Opis herbu.

W tarczy znajduje się litera **h**, czyli znak, którym astronomowie zwykli planetę Saturna wyrażać; przez wierzchołek przechodzi strzała żelazcem w prawą stronę, u którego końca znajduje się jedna gwiazda, a druga po lewym boku na dole; nad hełmem trzy pióra strusich. — Jan, podcasy Smoleński, podpisał elekcyę Władysława IV. Jeden tego nazwiska, żołnierz wielkiej odwagi, poległ w bitwie pod wielkimi Łukami.

Drochowski, herbu Jastrębiec, na Mazowszu.

Drochowski, herbu Korczak. M*

Droczyłowski Jan, pisarz Nowogrodzki w r. 1616.

Drodziński, herbu Ślepowron. M*

Drogojewski, herbu Korczak. M*

D r o g o m i r.

Opis herbu.

W polu czerwonym widzieć trzy nogi zbrojne z ostrogami razem spojone, na hełmie trzy pióra strusich.

Początek tego herbu kładą autorowie: Gdy w bitwie na Psim polu pięciu braci Drogomirów poległo, a trzech ochro-

nionych do Bolesława Krzywoustego przyniesiono, toć ów monarcha ich ojcu nietylko obszerne dobra nadał, ale też i ów herb dla potowstwa jego udzielił.

Tym herbem pieczętują się: Drogomir, Kikuł, Kulikowski, Potrykowski, Romatowski i Sadowski.

Dregon, herbu Przerowa, niegdy w województwie Sandomierskiem.

Drogoński, herbu Przerowa. M*

D r o g o s i a w.

Opis herbu.

W polu czerwonym (według innych błękitnym), jest pół pierścienia białego, na nim strzała wystająca żelazcem prosto do góry, a na hełmie pięć piór strusich.

Przodek domu tego zawitał do Polski za panowania Ka-

zimierza W. ze Szlązka; otrzymał zaś ów znak herbowy z tej okazji: iż gdy w pewnej rozprawie od nieprzyjaciela w około został opasanym, toż on dodawszy swoim odwagi, mieczem drogę sobie utorował, a przerywając ów cyrkuł nieprzyjaciela, wojsko szczęśliwie z grożącego niebezpieczeństwa wyprowadził. Tym znakiem pieczętują się: Bartoszewski, Bukowiecki, Czaplinski, Dąbrowski, Gorzycki, Herstopski, Rdułowski, Szremski, Tolwiński, Truszkowski, Więckowski.

Drogoszewski, zapisany w księgach grodzkich Ostrzeszowskich r. 1662.

Drogowski Marcin, podpisał elekcyę Władysława IV.

Drohiciński, herbu Nałęcz. Sędziwoj, kasztelan Lubaczowski w r. 1573,

protestował przeciw konfederacyi de pace religionis.

Drohicz Ludwik, herodniczy Radomski, podpisał elekcyę Jana III.

Drohiński, herbu Nałęcz. M*

Drohojowski, herbu Korczak na Rusi. Atanazy, władyka Przemyski r. 1450. Jan, kasztelan Chełmski, potem biskup Kamieniecki, z którego postąpił na Chełmskie, naostatek na Kijowskie, umarł w r. 1557. Stanisław, brat jego, kasztelan Przemyski; zasługi przez niego położone dla kraju, wspomina zaszczytnie konstytucya z r. 1578. — Jan Tomasz, starosta Przemyski, mąż wielkiej powagi i biegłości w różnych językach, jako niespracowany w usługach kraju, jeździł za Zygmunta Augusta w poselstwie do Włoch po zgonie jego do Francyi, a za Stefana Batoryego do Turcyi. W wyprawie Wołoskiej r. 1600 dowodził mężnie własnym pułkiem i przyczynił się niemało do zwycięstwa hetmana Zamojskiego. Jako 70 letni starzec w kłótni domowej z Stadnickimi, ugodzony kopią w piersi, życie przestał w Przemyślu r. 1606. Wielu jeszcze innych piastowało aż do nowszych czasów godności krajowe po największej części w ziemi Przemyskiej.

Drohowski, herbu Jastrzębiec. M*

Droszewski, herbu Wczele. Stanisław, podpisał elekcyę Władysława IV.

Drozdowski, herbu Sokola, na Wołyniu. Michał, zginął w bitwie z Tatarami roku 1576.

Drozdowicz, herbu Jastrzębiec. na Litwie, spowinowacony niegdy z domem kniazów Glińskich.

Drozdowski, herbu Jastrzębiec. Aleksander, stolnik Braclawski, burgrabia Krakowski, słynął z dobroczynności; † 1702.

Drozdowski, herbu Jezierza, na Mazowszu, później na Rusi.

Drozdowski, herbu Korab.

Drozdowski, herbu Pilawa, w ziemi Wiskiej, gdzie długi szereg lat znakomite urzęda piastował.

Drozdowski, herbu Sokola. M*

Drozdowski, herbu Sokola. M*

Drożeński, herbu Slepowron. Jakób i Maciej, bracia rodzeni, prowadząc życie rycerskie w XVII stuleciu, polegli w bojach.

Druchowski, towarzysz Tarnowskiego, przy zdobywaniu Pskowa w r. 1582, wstawił się odwagą, zsiadłszy bowiem z konia, szedł z innemi pieszo do szturm.

Druf Jerzy, strażnik księstwa Żmudzkiego, podpisał elekcyę Jana III.

D r u c k i.

Opis herbu.

W tarczy są cztery księżycy jak na nowiu, dwa z jednej strony, jeden nad drugim rogami do siebie obrócone, toż i z drugiej strony takim kształtem, między niemi krzyż (według innych miecz rękojeścią do góry), na górze zaś mitra

książęca, bo według historyków od książąt Ruskich pochodzi. Roman albowiem, książę Halicki i Włodzimierski podzieliwszy księstwo po między swoich pięciu synów, nadał najmłodszemu Michałowi część na Wołyniu, od której księciem Druckim się pisał. Iwan, zaślubiony z siostrą Witolda, miał córkę Zofię, którą następnie Władysław Jagiełło, król polski pojął za małżonkę, i z niej spłodził Władysława Warneńczyka. Od tych książąt Druckich rozmnożone potomstwo, od dóbr, które im się działem dostały, nabyli różnych nazwisk, t. j. Sokolińscy, Ozierzeccy, Podbereczy, Horscy, którzy też własne herby mają.

Druszkiewicz, herbu Bożawola. Jan, pułkownik królewski, za znakomite czyny wojenne w Infantach, otrzymał od króla Władysława znaczne dobra w Siewierz-

szczyźnie. Stanisław, wojski Halicki, rotmistrz chorągwi Tatarskiej w r. 1658, w kompie wojska utrzymywał koni własnych dwieście. Tenże czy inny Stanisław, stolnik Parowski służąc po ussarsku lat 32, w przegranej pod Żółtymi wodami dostał się do niewoli Tatarskiej.

Druszkiewicz, kasztelan Lubaczowski, w czasie pochodu Sobieskiego pod Wiedeń, otrzymał od tego króla polecenie, w charakterze komisarza jeneralnego z chorągwią pancerną udać się na Ukrainę, by w czasie nieobecności króla granicę kraju strzedz od Tatarów, z czego się też jako mąż doświadczony z odwagi, zaszczytnie wywiązał. M.

Druszkowski, herbu Prus I.

Družbacki, herbu Lew (lew w prawą stronę tarczy na trzech wzgórkach tylnymi łapami się opiera, trzymający w przednich trzy lilie, nad hełmem pół lwa takiego), dóm kwitnący z dawna w Sądeckim. — Jerzy, rotmistrz rajtaryi Jana Kazimierza, zginął w bitwie pod Montwami. — Elżbieta, z domu Kowalska, rodem z okolic Lwowa, małżonka Kazimierza podstolego Żydaczewskiego, wstawiła się z prac literackich. Jej poezye technące wiejską prostotą, celują do tych czas swą pięknoscia rysów i wdziękiem wyrażenia. (Wydał je biskup Józef Załuski w zbiorze poetów Pelskich). Elżbieta, po zgonie męża obrała sobie na reszta życia zakonne schronienie w klasztorze panien Bernardynek w Tarnowie, i chociaż bez uczynienia ślubów, pobożnym dawnym zwyczajem nosiła zakonną sukienkę. Umarła tamże w roku 1760, w 73 wieku życia swego. M.

Družbic, herbu Junosza, na Mazowszu. Dwóch rotmistrzów z tego domu, pod buławą hetmana Żółkiewskiego, popadli w niewolę Tatarską, jeden z nich zginął w bitwie pod Cecorą.

Družbicki, herbu Nałęcz.

Družbicki Krzysztof, rycerz nieustraszonego męstwa, popadłszy w niewolę Tatarską, po wyswobodzeniu się z niej jako

umiejący po turecku, użytym był przez hetmana Chotkiewicza za posłannika do Skinder Baszy pod Chocimem w roku 1620. Turczyn rozżarty klęską dnia tego poniesioną, odgrażał Drużbickiemu śmiercią, nieulekniony atoli Polak odrzekł poważnie: „Nie tu w namiocie własnym, ale na polu, gdzie ludzie twoi polegli, szukaj zemsty, która ci sławę przynieść może.“ M.

Kasper, sławny teolog zakonu Jezuitów, którego urząd prowincyała dwa razy sprawował. Posiadając przymioty doskonałego mowcy, słynął też i z wysokiej świętobliwości, przyczem oddając się pisaniu ksiąg ascetycznych, wydał ich przeszło 40; † 1660. M.

Drużbiński, o tym wspominają księgi Ostrzeszewske.

Drużyna, herb jest ten sam, co i Śreniawa, i różni się jedynie kształtem krzyża. O początkach tego herbu powie się więcej pod Śreniawą.

Drwalewski, herbu Ogończyk. Starowolski sławi jednego rotmistrza tego imienia z cnót rycerskich.

Drwalewski, herbu Przyrowa, na Mazowszu.

Drwalski, herbu Przyrowa. M*

Drwęski, herbu Gozdawa. M*

D r y a.

Opis herbu.

Przez tarczę idzie ukosem od prawego boku na lewy pas rycerski koloru czerwonego, w którego pośrodku trzy żółte kamienie kwadratowe się znajdują, a na hełmie trzy pióra strusie.

Przodek domu tego, imieniem Mutyna, miał przybydź z Burgundyi do Czech, z tamąd do Polski, gdzie w różnych akcyach mężkiego serca dawszy

dowody, od Bolesława Krzywoustego dobrami został zaopatrzony. Pedryntus Drya, był kasztelanem Wojnickim w r. 1242.

Tym herbem pieczętują się: Bozejowski, Chłapowski, Czyżowski, Dziechtarski, Estka, Gorecki, Grabieński, Grodzicki, Jenicz, Kiszewski, Kopydtowski, Kozaryn, Krepsztul, Kwinta, Lisiecki, Łukomski, Modlibowski, Mroczyński, Osiecki, Radecki, Runowski, Siąski, Tawtygiard, Tomicki, Tramczyński, Wysocki, Żernicki-

Dryacki Fulgenty, pisał historyę powszechną kościelną. M.

Dryniewicz, herbu Sas. M*

Dryon Mikołaj, dla zasług rycerskich otrzymał indygenat na sejmie w roku 1676.

Drzemlik, herbu Korczak w ziemi Chełmskiej. Jeden z tego domu wstąpił się w bitwie pod Pskowem.

Drzewica.

Opis herbu.

W polu błękitném jest księżyc żółty rogami do góry obrócony, w którego pośrodku jedna gwiazda u góry, a druga u dołu się znajdują, na hełmie zaś pięć piór strusich.

Paprocki podaje w późniejszej księdze o początku tego herbu następującą wiadomość: Niejaki Arkadyusz cudzoziemiec, służąc wojskowo u księcia Sieradzkiego, podczas napadu Litwinów na Polskę, wystąpił z przednią strażą na odparcie nieprzyjaciela, gdy spostrzegł go bezpiecznie koczującego, uderzył odważnie na zagon pogański i poraził go na głowę; poczem dawszy znać nadciągającemu wojsku polskiemu dla przyspieszenia pochodu, zdziałał zupełne pokonanie Litwy. Za ten czyn otrzymał od zawdzięcza-

jącego się księżęcia na wieczną pamiątkę ów znak herbowy, nazwany Drzewicą od włości Drzewicy, pod którą się ta walka odbyła.

Tym herbem pieczętują się: Drzewicki, Jeź, Kadłubowski, Łagowski, Mikułowski, Mniszkowski, Popławski, Protaszewicz, Sierchowski, Stokowski, Zajączkowski.

Drzewicki Jan (Hieronim), rodem z Lubelskiego z Balownej, w młodym wieku służył przez siedm lat wojskowo, dając w wielu potyczkach dowody odważnego serca, poczem wstąpił do zakonu Karmelitów bosych, w którym wysłuchawszy filozofii i teologii, poświęcił się z całym zapalem duszy do nawracania ludów pogańskich. Z Rzymu, gdzie uczył się różnych języków, udał się w podróż misyjną do Goa w Indiach wschodnich; po kilku latach posłany został z tamąd do Persyi, postanowiony oraz vice-prowincyałem krajów wschodnich. Tam pozyskał tak wielkie zaufanie szacha Perskiego, że tenże nietylko z nim poufale traktował, ale go i za tłumacza przy audyencyach poselskich zapraszał. Te względy sprowadziły, że w Ispahanie w pałacu królewskim klasztor Karmelitów otworzono, nad którym herb królestwa polskiego jaśniał. Powróciwszy do ojczyzny, obrany został przeorem nowicyatu, w której godności zgasł w Bogu r. 1681 w Lublinie. M.

Drzewiecki, herbu Ciołek w województwie Lubelskim; jednej dzielnicy z Maciejowskiemi, lecz od dóbr Drzewicy tak nazwany. Już za Władysława Jagielly piastowali Drzewieccy znakomite urzęda. Jakób, kasztelan Żarnowski w r. 1496, podpisał elekcyę Jana Olbrachta. Macioj, syn jego, biskup Przemyski, Kujawski, a następnie arcybiskup Gnieźnieński, trzymał pieczęć za panowania królów: Jana Olbrachta, Aleksandra i Zygmunta I., z którym też ostatnim jeździł na kongres Wiedeński. Wielkiego rozsądku i obszer-nych nauk senator, odbywał różne poselstwa: do Wenecyi, do Węgier i na sejm do Frankfurtu, gdzie się do obrania Karola cesarzem

Nr. 27.

niemieckim znacznie przyczynił. Dbaly o dobro kościoła, po między innemi ustanowieniami fundował misyonarzów przy katedrze Przemyskiej. Biblioteka Heilsberska posiada wiele listów tego męża, który zakończył życie w r. 1535. — Adam, podstępdek Lubelski, podpisał elekcyę króla Michała; i wielu jeszcze innych piastujących godności w koronie, o czém akta krajowe zaszczytnie wspominają.

Drzewiecki Borsa, herbu Nałęcz, dom podobnie zamożny, w ludzi poświęcających się w różnych funkcjach dla dobra kraju, z pomiędzy których Felicyan, jaśniał z rzetelności staropolskiej.

Drzewiecki, herbu Ogończyk. — Wojciech, mąż rycerski otrzymał w zasługach wojennych dobra w Smoleńskim. Innego z tego samego domu zasługi wojenne, wspomina konstytucya z r. 1662.

Drzewiecki, herbu Rawicz. Mikołaj, z ziemi Czerskiej podpisał elekcyę Jana III.

Drzewiński, herbu Korczak. M*

Drzewoszewski, herbu Zaręba, w województwie Łęczyckim.

Dubalski, herbu Korab. M*

Dubaniewski, herbu Brochwicz II., dawniej w ziemi Przemyskiej.

Dubaniewski, herbu Ostoja, także w Przemyskiem.

Dubiciecki; trzech z tego domu stawiali na elekcyi Jana Kazimierza.

Dubina, herbu Zagłoba, w księstwie Litewskim. Paweł, towarzyszy usarski, w bitwie pod Chocimem miał od Chodkiewicza powierzone rotmistrzostwo nad piechotą Węgierską. Jego synowie: Piotr, Jan, Łukasz i Samuel, byli podobnie ludzie rycerscy.

Dubingowicz Stanisław, w roku 1606 w czasie zaburzenia w kraju, napisał dziełko pełne rozsądnych uwag i rad zbawienych dla narodu. M.

Dubkowski, albo Dąbkowski, herbu Junosza, w Płockiem województwie.

Dubkowski, herbu Ostoja. M*

Dubiński Jan, zasłużył się ułożeniem aktów kościelnych biskupstwa Kijowskiego w r. 1747. M.

Dubowicz Ignacy, rajca Wileński, fundował klasztor Karmelitów bosych w Wilnie r. 1621. M.

Dubrawski, herbu Sas. Tomasz, podsędek Halicki postował z zaszczytem na sejm w r. 1569. Franciszek, podkomorzy Przemyśki, przepędziwszy większą część życia swego w obozach, z nie małą chwałą mężstwa i odwagi, marszałkował po dwa razy w izbie poselskiej; gdy go zaś Jan Kazimierz zaszczycił pieczęcią mniejszą koronną, odmówił jej przyjęcia; † 1663. — Janusz, wydał w r. 1600 dzieło uczone o rybnikach i rybach, wielce przydatne w gospodarstwie. M.

Dubrowicki; dzielnica domu książęcego na Rusi, herbu Hipocentaurus, z którego Jerzy, potykając się w r. 1503 z Tatarami nad rzeką Prypecią, odniósł ciężką klęskę.

Duchaniez, niegdy w Lubelskiem województwie.

Duchnowski Piotr, z ziemi Łomżyńskiej, podpisał elekcyę Jana III.

Duci Filip, obywatel miasta Lwowa, w czasie najazdu Rusi przez Kozaków i Tatarów w r. 1648, z własnej woli dostawił do Zborowa kilkadziesiąt tysięcy lokci sukna, w celu odciągnięcia Tatarów od związku tak szkodliwego dla kraju. M.

Duczymiński, herbu Rogala. Jan, starosta Janowski, po między innymi poselstwami był delegowany do uspokojenia rokoszującego wojska. — Bartłomiej, akademik Krakowski i znakomity mowca, wykładał tamże nauki krasomowstwa (1619.) M.

Dudycki, zginął w bitwie pod Dobrzynią.

Dudziński Hieronim, podstoli Mozyrski, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Dukadzinowicz; dwóch braci razem z Macedonii, osiadłszy na Podolu, w służbach otrzymali od Zygmunta Augusta r. 1552 pozwolenie założenia miasta Ulanowa (nad Snidową) w powiecie Latyczewskim. M.

Duklos, nobilitowany w r. 1775. M.*

Duksza, podpisał w Wileńskiego elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Dulemba, herbu Paprzyca. M.*

Dulfus, herbu Półkonia. M.*

D u l i e z.

Opis herbu.

W tarczy znajduje się pół pierścienia, obróconego grzbietem do góry, na którym widzieć się daje litera T, a na hełmie pięć piór strusich. Okólski podaje, że znak pierścienia nadany temu domowi za okazaną wierność jego, litera T zaś czyli krzyż taką formą, że był wyznania greckiego. Eliasz, używał pierwszy tego herbu.

Dulski, herbu Gryzima z tą odmianą, że zamiast trzech, jedną tylko lizkę ma w herbie.

Dulski, herbu Przegonia. Krzysztof, starosta Rajgrodzki i Augustowski, podpisał elekcyę Władysława IV.

Dulski, herbu Ostoja. M.*

Dumiński, nobilitowany w r. 1673. M.*

Dunajewski, herbu Sas. M.*

Duńczewski, herbu Krzywda. Stanisław, profesor akademii Zamojskiej w wieku XVI, wydał opisy domów szlacheckich. M.

Duniewicz Antoni, nobilitowany w r. 1790. M.*

Dunikowski, herbu Abdank, na Rusi. Jan, podsedek Przemyski, z województwa Ruskiego postował na sejm w r. 1613, a z tamąd na trybunał fiskalny. Jak w radzie tak i na wojnach, w których miał poruczone pułkownikowstwo, zasłużył się z wytrwałości i mężstwa.

Dunin, herbu Łabędz, Piotr Włoszcz był pierwszym przodkiem domu tego w Polsce. Gdy sława Bolesława Krzywoustego rozeszła się po świecie, i zewsząd zbiegali się do Polski najznakomitsi rycerze, toż i ów Piotr przybył z Danii, a celując nad innych urodą, dostatkami i przymiotami rycerskimi, tak się przypodobał monarsze polskiemu, iż go ten nie tylko w obszerne dobra opatrzył, i tytułem hrabi na Szremie uprzywilejował, ale mu i za żonę dał Maryję, siostrę swojej żony Zbislawy, księżniczkę Ruską. Zabrawszy następnie Dunin skarby w ojczystej ziemi, sprowadził takowe do Polski, gdzie ich użył na bogobojne cele, zbudował bowiem przeszło 70 kościołów, z których niektóre do dzisiejszych czasów przetrwały. Krzywousty ceniąc jego zasługi, uczynił go jeszcze starostą Kaliskim, Kruświckim i Wrocławskim na Szlązku. Aż do śmierci tego monarchy nieprzestawał Piotr zasługiwać się dla kraju, zaprowadzając pożyteczne urządzenia, po między innemi uwiecznił swą pamięć wystawieniem słupów milowych i sprowadzeniem mnichów ś. Augu-tyna (kanoników regularnych). Po zgonie Bolesława odziedziczył małą Polskę i Szlązk syn jego Władysław II; Piotr Dunin pragnąc utrzymać pokój między nim a braćmi jego, stał się nakoniec ofiarą zemsty żony tego księcia. Zartobliwe przemówienie się na łowach, ściągnęło bowiem nań takie skutki, że został od niechętnych mu napadnięty i uwięziony, potem zaś okaleczony urażeniem języka i wybraniem oczu. W pięć lat po tem kalectwie r. 1153 umarł Piotr, odzyskawszy jakoby cudownym sposo-

hem wzrok i mowę; zwłoki jego spoczywają w Wrocławiu w kościele OO. Premonstratensów. — Od tego Piotra idzie długi poczet mężów, sławionych w Polsce z znakomych czynów i obopólnej miłości familijnej, albowiem każdy z tego domu co rok był obowiązany, składać do skarbcu rodzinnego po jednemu złotemu, aby dotknięty który z nich od przygody, mógł być poratowany. Zwano ich także Rzeszotkami, a to od tego, że gdy komu pożyczali pieniędzy, nierachowali takowe, lecz mierzyli rzeszotem, i taką miarą dług odbierali. — Z pomiędzy wielu na szczególną pamięć potomności zasłużyli: Mszczuj ze Skrzynna walczył z rzadką odwagą w bitwach pod Grunwaldem i Koronowem, zaco odwdzięczając się Władysław Jagiełło, porучzył mu wyprawę na własną rękę do Litwy, dla dania pomocy Zygmuntowi przeciw Swidrygajłowi. Piotr z Prawkowic, marszałek nadworny koronny, potem kasztelan Sieradzki, w wojnie z Krzyżakami walczył przeważnie; oswobodził bowiem zamek Brodnicki od zakonu tego w obleżeniu trzymany; w bitwie pod Puckiem w liczbie tylko 1800 ludzi położył trupem 2000 Krzyżaków, a 600 zabrał w niewolę; wkrótce potem zbił na głowę Eryka, księcia Stolpeńskiego, chcącego się połączyć z nieprzyjacielem, i przymusił twierdzę Gniewską, opierającą się przez dwa lata, do poddania się. W końcu jako poseł królewski do Czech i do Węgier, wywiązał się z niemalą chwałą z poruczonych mu interesów, unosząc z sobą poważanie tych narodów. — Piotr, zakonu Jezuitów i misionarz na Rusi, w czasie rozruchów kozackich poniósł w Nowogrodzku śmierć okrutną r. 1649, związany bowiem, rozszarpanym został od napędzonych koni na sztuki. Jan, dziedzic Parcowy i rotmistrz doświadczonego mężstwa, zabity od Szwedów we wsi Skroninie. Kazimierz, żołnierz zawołanej odwagi trzydziści lat nie-schodząc z pola, walczył w wielu potrzebach. Stanisław, w bitwie pod Batowem poległ śmiercią walecznego ze szesnastoma innemi

Duninami. Krzysztof, chorąży Buski, potem kasztelan Lubaczewski, służył wojskowo lat czterdzieści; postrzelony naostatek w pierś na wylot, nieprzestawał jeszcze ojczyźnie nieść usługi, zasiadał bowiem na trybunałach jako deputat, gdzie w przestrzeganiu sprawiedliwości był niezachwiany. Po między innymi wystawił w Uhnowie, miasteczku dziedzicznym piękny kościół. Franciszek, chorąży Buski, rotmistrz królewski, zyskał pochwały za okazane męstwo w bitwie pod Wiedniem; pod Budziakami atoli odniósł postrzał śmiertelny.

Duński, herbu Zdań albo Kojleńczyk. — Andrzej, za położone zasługi nobilitowany w r. 1676. M.

Duplicki, dóm znany z urzędów na Mazowszu.

Duracz, herbu Odrowąż niegdy w Sandonierskiem.

Duraniusz Feliks, rodem z Szreму w wielkiej Polsce, jaśniał jako kapłan z żarliwych kazań, któremi zbłąkanych w wierze do owczarni Pańskiej przywodził. Wzniósł oraz wspaniały kościół w Zdzierzu, w którym téż zwłoki jego są pochowane: † 1642. M.

Duralski, proboszcz kościoła Panny Maryi we Lwowie w r. 1765, wielce się przyczynił do ozdoby jego. M.

Duryewski, herbu Lubicz, w Lubelskim. Andrzej, pisał herbarz polski. M.

Dusitski, herbu Trąby. M.*

Duszewski, herbu Pobóg. Maciej, zalecony z męstwa w wojnie Inflanckiej.

Duszyński, w bitwie pod Zbarażem w r. 1649, pułkownikował pod wodzą Lancorońskiego z podziwającą walecznością. M.

Dwernicki Jan, z Tarnowy, w roku 1670 był obrany od sejmu za komisarza dla rozpoznania krzywd w mieście Krośnie przez żołnierzy poczynionych.

Dwornicki, tego wspomina zaszczytnie konstytucya z r. 1670. M.*

Dworzański, herbu Rolicz, pisze się z Dworzna.

Dworzański, nobilitowany w roku 1768. M.*

Dworzycki Adam, regimentarz wojsk przydanych od wojewody Mniszcha Dymitrowi w wyprawie jego do Moskwy, w roku 1604.

Dyakowski, herbu Trąby z tą odmianą, że cztery trąby myśliwskie są w polu czerwonym na krzyż złożone.

Ów herb przyniesiony został do Polski przez Seńka Koślewskiego z Węgier, gdzie mu go udzielił Władysław Warneńczyk roku 1442 razem z prawem dziedzicznym na dobra Dyakowce i Jusypowce na Podolu, od których Dyakowskim zwać się począł. Semen, rotmistrzował z chwałą za Władysława IV. Mikołaj, podstoli Latyczewski, sprawował z szaczytem w wielu akcyach funkcyę pułkownika i regimentarza. Stefan i Bazyli z Braclawskiego, podpisali elekcyę Jana III.

Dymentowski, herbu Drya. M.*

Dybowski, herbu Brodzie. M.*

Dybowski, herbu Nałęcz. Trzech z tego domu stawali na elekcyi Jana III.

Dybowiecki Stanisław, doktor medycyny rodem z Przemyśla, lekarz nadworny Zygmunta III. i radca miasta Lwowa, wielce był sławiony z biegłości w sztuce lekarskiej i z miłosiernych uczynków dla ubóstwa; testamentem zapisał też dla archikatedry Lwowskiej znaczny fundusz; umarł roku 1618. M.

Dydyński, herbu Gozdawa. M.*

Dyłaowski, herbu Nałęcz. Jeden z domu tego w ziemi Sanockiej, rotmistrz królewski, poległ pod Gdańskiem w r. 1578. — Bartłomiej, rodem z Dyłaowy w Sanockiem, uczył na akademii Krakowskiej. M.

Dylewski Jan, podpisał z Nowogrodzkiego elekcyę Jana Kazimierza.

Dymber Jan Karol, podpisał elekcyę Jana III.

Dymicki, posesyonat na Wołyniu. M.*

Dymidecki na Pokuciu, zkąd Stefana wspomina konstytucya z r. 1676. — Togo imienia pułkownik polski, z małą garstką swoich zniósł znaczny poczet Turków pod Kamieńcem w r. 1688, przyczém też do 600 wozów spalił; inny znowu w nieszczęśliwej bitwie pod Ładyżynem nad Bohem r. 1672, popadł w niewolę Tatarską. M.

Dymieński, herbu Osmoróg. M.*

Dymiński czyli Dmiński, herbu Dolega w Sieradzkim.

Dymiński, herbu Tępa podkowa. M.*

Dymitr, herbu Nieczuja, niegdy w Sandomierskim. Przodek domu tego, waleczny żołnierz w wojsku Wołodara księcia Przemyskiego, poległ w boju r. 1125.

Dymitrzek, nobilitowany w roku 1673. M.*

Dymitrowski, herbu Prus I. Jeden tego nazwiska, rotmistrz piechoty polskiej, wstawił się walecznością w bitwie pod Czaśnikami w r. 1567; inny znowu dostał się w niewolę pod Żółtymi wodami. — Wiktor, fundował kościół w Czyszkach r. 1420. M.

Dymski, herbu Tępa podkowa, w Brzeskim Litewskim.

Dyniatyński, herbu Murdelio. Jan, pisał wiersze łacińskie około r. 1617. M.

Dynowicz Aleksander, burgrabia Wilanowski za Jana Sobieskiego, przyłożył się do utwierdzenia zakonu Trynitarzów we Lwowie, ustępując im swą kamienicę do założenia klasztoru. M.

Dyrda, dziedziczył niegdy na Żmudzi. M.*

Dysowski Jerzy Antoni, podpisał elekcyę Jana III.

Dyszlewicz, herbu Gozdawa. Mikołaj z Wileńskiego, podpisał elekcyę Władysława IV.

Dyzniak Jan Franciszek, posłował z Litwy na sejm r. 1661.

Dzbański, herbu Nałęcz. M.*

Dzberkowski, herbu Wozele w Wielkiej Polsce.

Dziaduski, herbu Jelita. Jan, biskup Przemyski. Tego głębokie nauki i pobożność, przyznaje sam Orzechowski, kanonik Przemyski, za znieważenie stanu duchownego od tegoż surowo ścigany; umarł w Brzozowie r. 1559, a pochowany w Przemysłu.

Dziahilewicz Jan, pisarz Połocki.

D z i a ł o s z a.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego znajduje się po prawej stronie jeleni róg do góry sterujący, po lewej zaś skrzydło sępie barkiem w prawą stronę obrócone, a na helmie trzy piór strusich. — Początek tego herbu podają: iż gdy Bolesław Krzywousty zabawiając się łowami postrzegł, jak rycerz jeden nazwan Działosza na rączym koniu jelenia dojeżdżając, za róg uchwycił, a dotrzymując go, w pół przełamał, potem zaś sępa wlatującego buzdyganem zruconym oskrzydlił, toż nadał mu ów róg jeleni i skrzydło sępie jako znamie herbowe. Pieczętują się nimi: Cyrna, Dowgiąło, Eitmin, Giełgud, Kokutowicz, Piętkowicz, Ratult, Rogowski, Stanczewicz, Szybiński, Wolczkon.

Działowski, herbu Prawdziec, dóm starożytny w ziemi Chełmińskiej, zkąd Miko-

łaj w imieniu króla Kazimierza w r. 1464 z Krzyżakami o pokój traktował.

Działyński, herbu Ogończyk; początek domu tego z Kościeleckich, wziął atoli miano od Działyna, dóbr ojczytych w ziemi Dobrzyńskiej. Mikołaj, wojewoda Pomorski, Brodnicki i Bratyański starosta; temu nadał Zygmunt I. za położone zasługi pewne summy na starostwie Brodnickim. Czterech braci Działyńskich wprowadzali w r. 1553 do Krakowa z nadzwyczajnym przepychem Katarzynę Austryaczkę, oblubienicę Zygmunta Augusta. Jan, wojewoda Chełmiński, mąż w wierze katolickiej stateczny, żyjąc z Hozyuszem kardynałem w ścisłej przyjaźni, wielce wpływał na wzrost wiary prawdziwej w ziemi Pruskiej. Paweł, wojewoda Pomorski, z chwałą niemłą postował na różne sejmy, i pokój z Szwedami w r. 1635 utwierdził. Dla biegłości w językach różnych, wysyłał go też Zygmunt III. w poselstwach do Anglii i Holandyi. Szczególna pobożność odznaczała go w całym życiu jego; po między innymi czynami fundował klasztor Reformatorów w Łąkach; umarł 1643. — Adam, starosta Bratyański, syn jego, poległ w bitwie pod Cudnowem, w której z własną chorągwią ussarską potykał się z nadzwyczajnym mężstwem. Za te zasługi przyznała też konsytucya pozostałej małżonce jego starostwo Bratyańskie aż do zgonu, po jej śmierci zaś potomstwu na lat dwanaście. Stanisław, wojewoda Chełmiński, jako komisarz królewski przyprowadził Prusy książęce, które Jan Zygmunt elektor Brandeburski chciało zauzupawiał, nazad pod władanie korony polskiej, pokasowawszy tam samowładnie narzucone ustanowienia, sprzeciwiające się formie rządu i ustawom kościoła katolickiego; † 1614. Jan, wojewoda Chełmiński, wielkie położył zasługi około dobra kraju, w wojnach bowiem nie żałował ani krwi ani fortuny, na trybunałach zaś wielce się odznaczył zdrowym rozsądkiem i umiarkowaniem. Gorliwy w wierze katolickiej, fundował kolegium w Grudziążu, w którym też pochowany został w

r. 1648. Jan Dominik, kasztelan Chełmiński, w wojnie Jana Kazimierza ze Szwedami, przebijając się z chorągwią ussarską do obozu królewskiego, obkoczony od daleko liczniejszego nieprzyjaciela, wzięty został w niewolę; następnie zapisał kolegium Grudziążkiemu 25.000 złp.; † 1679.

Tomasz, wojewoda Chełmiński, postował od Augusta II. do Piotra W. względnie zawarcia przymierza przeciw Szwedom; żona jego Teresa z domu Bielińska, w tejże wojnie zgromadziwszy 6000 Kurpiów, stawiała r. 1705 na cmentarzu w Meszynie Szwedom tak dzielny odpór, że nieprzyjaciel wszędzie zwyciężający, tam dopiero ustąpić musiał. M.

Pomiędzy wielu innymi pamięci godnych, zalecają się jeszcze: Michał, biskup Kamieniecki, fundator kościoła Jezuitów w Braunschweigu, i Kasper, biskup Chełmiński, który w wojnie Szwedzkiej w obronie ojczyzny na czele własnej chorągwi walecznie przewodził; obrawszy atoli stan duchowny, wszystek wydał się na pomnożenie czci Boskiej. Szczególnie okazał się wielce szczodry dla ubogich, karmiąc i odziewając takowych nieraz po sto razem; † 1646. — Dotąd kwitnie dom Działyńskich w wielkiej Polsce, posiadający tam znaczne dobra, a odznaczający się opiekowaniem literatury narodowej.

Działyński Kasper, mąż zalecony z nauk i obyczajów, był w r. 1621 rektorem młodzieży polskiej w akademii Padewskiej we Włoszech. M.

Dzianott Piotr, szlachcic Włoski, położywszy w Polsce w wojsku koronnym znakomite zasługi, otrzymał uchwałą sejmu r. 1662 indygenat szlachectwa polskiego.

Dziantymiński, nobilitowany w roku 1673. M.*

Dziarkowski J. wydał w Warszawie w r. 1803 dzieło szacowne: „Wybór rozślin krajowych dla okazania skutków lekarskich.“ M.

Dziarski, zapisany w aktach grodzkich Ostrzeszewskich w r. 1622. M.*

Dziatkowski Bogusław, ziemia-
nin Smoleński; tego mężstwo i wierność ku
ojczyźnie wspomina zaszczytnie konstytucya
z r. 1662. Bazyli, pisarz grodzki Grabo-
wiecki, podpisał elekcję Jana III.

Dziboni Jan, inżynier i komendant
artylerji polskiej, zasłużył się założeniem lud-
wisarni i fabryki ręcznej broni, za co w kom-
put szlachty policzony został w r. 1656. M.

Dzid, herbu Giejsz, podpisał z Żmudz-
kiego elekcję Jana Kazimierza.

Dziduski albo **Dziaduski**, herbu
Jelita.

Dziebakowski, herbu Jastrzę-
biec, na Mazowszu.

Dziehciewski Władysław, z Po-
lockiego podpisał elekcję Jana III.

Dziechtarski, herbu Drya niegdy
w Krakowskiem.

Dzięciatkowski, herbu Jelita, w
Sieradzkim.

Dzięcielski, herbu Dzięcioł na
pniu stojący, którym niejaki Maksymilian Per-
na uczczony został od mistrza Krzyżaków za
okazane mężstwo w boju. Dostawszy tenże nad-
to i dobra Dzięcieliszcze na Pomorzu, przy-
jął od tych i powyższe miano. Kilkuch z domu
tego służyło zaszczytnie przy wojsku polskim
autoramentu cudzoziemskiego.

Dzięciołowski, herbu Ogończyk,
w ziemi Sanockiej.

Dzieczeński, herbu Doliwa, w Ka-
lskim województwie.

Dzieduszycki, herbu Sas, na Ru-
ni, o którym pierwszym Janie, dziedzicu na
Siedliskach wspominają monimenta kolegium
Lwowskiego roku 1507. Tenże Jan fundo-

wał kościół w Sokolowie roku 1520. Akta
grodzkie wymieniają jotem Franciszka,
starostę Żydaczewskiego w r. 1593, i Grze-
gorza, kasztelana Lubaczewskiego, sławne-
go zwycięzcy w wojnach z Tatarami, Koz-
kami i Wołoszą. Jerzy, starosta Żydaczew-
ski, syn Franciszka, wojewody Podolskie-
go, posłował od Augusta II. do Rzymu dla
oddania posłuszeństwa stolicy apostolskiej
imieniem tego króla. W czasie wojny Szwedz-
kiej wspierał on uczynnie uciśnionych przez
przechodzące wojska poddanych, a mieszcz-
anom miasta Żółkwi opuścił nawet podatki
taryfy ziemskiej. M. — Po między innymi,
piastujących dostojenstwa i urzęda w woje-
wództwie Ruskiem, jest godny pamięci Ta-
dusz, cześnik koronny, mąż w prawie wielce
biegły, a sprawujący po kilkakrotnie urząd
poselski. M. — Mikołaj, niemogąc orężem
służyć dla słabowitości zdrowia, chętnie po-
święcił się dla kraju swojemi zdolnościami
naukowemi; w tym celu połączył się z Fe-
lińskim, Tymienieckim, Wyszowskim i inne-
mi mężami znanymi zaszczytnie w narodzie
naszym. Owczesne pisma peryodyczne mieści-
ły jego użyteczne prace. Wśród tych poświę-
ceń i najświetniejszych nadziei, zbyt wczesne
życie zakończył w Sokolowie pod Lwowem
r. 1795. M.

Dzieciartowski Maciej, łowczy
ziemi Halickiej, wstąpił się w obronie kraju
przeciw Wołochom i Tatarom, za co w na-
grode otrzymał od Zygmunta Augusta przy-
wilej, wydany w Krakowie w r. 1553 na za-
łożenie osady Nikołtowa koło Obertyna. M.

Dziedzicki, herbu Dołęga, w wo-
jewództwie Płockim.

Dziedzicel, herbu Sas, z tą jednak
różnicą, że z boku jednego kładą pół księ-
życa, z drugiego gwiazdę, a w pośrodku tych
strzałę rozdartą na kształt Kościeszcy.

Dziewanowski, herbu Kotwicz.

Dziegczyński Jan, kanonik Poznań-
ski, doktor teologii, znakomity mówca w po-
łowie XVII. wieku. M.

Dzięgelowski, herbu Jastrzębiec. Jan, wydał drukiem konstytucye koronne z r. 1632—1643.

Dzikanów, nobilitowany wr. 1775. M*

Dziekoński, herbu Korab, z odmianą. Dziekoński B. wydał w Krakowie r. 1769 dzieło o rolnictwie. M.

Dziel, herbu Giejsz. M.*

Dzieleczyński, herbu Wczele, w Wielkiej Polsce.

Dzielnicki Hrebory, wspomniony konstytucją r. 1578.

Dziembowski, herbu Pomian, w województwie Kaliskim. Od działu dobrami idą z tego domu Sicińscy, Kęsowscy, i Brzuchowscy.

Dzięnkowski Roman, podpisał z Wileńskiego elekcyę Jana Kazimierza.

Dzierski wspomniony w księgach Ostrzeszewskich r. 1622.

Dziersznicki, herbu Gozdawa. Wojciecha nadgrobek w Przemyślu, świadczył niegdyś o jego zasługach wojennych za Batorego i Zygmunta III.

Dzierzanowski, herbu Gozdawa, z tą różnicą, że na tarczy nie jedna, ale dwie lilie podle siebie się znajdują. Stanisław, mąż rycerski w zapasach z Tatarami po dwa kroć zabierany w niewolę, zawsze ocalał z przytomności umysłu i odwagi. Mateusz, syn jego, zginął w wojnie Krzyżackiej na Litwie. Marcin, brat tegoż w wojsku cesarza niemieckiego czas niemały przeciw Turkom wojował, poczem na Szlązku osiadł. Stanisław, mąż wielkiej siły bawiąc we Włoszech, tamże od krajowców zabity. Mikołaj i Stanisław, bracia i sławni rotmistrze w wojnie Moskiewskiej.

Dzierzanowski, herbu Grzymała.

Z tego domu stawało kilkuch z różnych województw na elekcyach królów polskich.

Dzierzanowski Andrzej, rymopis zasłużony w języku łacińskim przy końcu XVI. wieku. M. — Bonawentura, kapłan zakonu ś. Franciszka, będący w sprawach zakonnych w Rzymie, od Urbana VIII. papieża postanowionym został prowincyałem Reformatorów w małej Polsce, który to urząd sprawował z wielkim pożytkiem braci podległych, słowami i przykładem utwierdzając onych w ścisłej obserwancyi. Po złożeniu przełożęstwa zamieszkał w klasztorze Rakowskim w Sandomierskim, gdzie obchodząc wieś i miasteczka, gorącemi kazaniami lud upominał, aby się strzegł arianskiej sekty, która się wtedy szerzyć zaczęła w Polsce. Pełen zasług dla wiary, umarł w klasztorze Stopnickim roku 1619. M.

Dzierżański, herbu Sulima.

Dzierzawski, dziedziczył niegdy w Poznańskim. M.*

Dzierzbicki, herbu Topor. — Kazimierz, mąż rycerski na początku XVI. stulecia, przybywszy z Pomeranii w Łęczyskie, odkupił tamże włość Dzierzbice, od której to miano przyjął. Od niego idzie szereg mężów zasłużonych w kraju aż do ostatnich czasów. M.

Dzierzbiński Kazimierz, podsekdek Wschowski, obrany od sejmu r. 1635 za komisarza do Kurlandyi w sprawie biskupstwa Piltyńskiego.

Dzierzek, herbu Nieczuja, dóm kwitnący w Polsce już za czasów Kazimierza W. Krzysztof, z polecenia Zygmunta Augusta uczył się języka Tureckiego w Konstantynopolu, zkąd powróciwszy do ojczyzny, jeździł w poselstwie do Moskwy, gdzie na hardo słowa i hardo odpowiadał. Następnie w wojnie Stefana Batorego w bitwie pod Pskowem i Połockiem wielkiego mężstwa dał dowody. Odprawiwszy ostatecznie pielgrzymkę do Jerozolimy, po powrocie z tamąd pro-

niósł się do wieczności. Stanisław, wstąpił się walecznością w bitwach pod Chocimem i pod Kamieńcem; Remigian zaś pod hetmanem Żółkiewskim. — Krzysztof, za Zygmunta III. we wszystkich wyprawach wojennych mężnie stając, pozyskał zalety walecznego rycerza. On i brat jego Prandota, biegli w językach wschodnich, nie mało się przysługiwali ojczyźnie tą umiejętnością w wojnach z Turkami. M.

Dzierzek, herbu Dąb. M.*

Dzierzowski, herbu Jastrzębiec; pochodzi pierwotnie od Jeżowskich, lecz tak przezwany od dóbr Dzierzów działem nabytych. Jan, kasztelan Ciechanowski, w r. 1536 miał sobie poruczone zebranie dawnych zwyczajów i spisanie praw Mazowieckich; za położone zasługi postąpił na kasztelanie Czerską, a naostatek na województwo Mazowieckie. Mikołaj, brat jego, arcybiskup Gnieźnieński; on to Zygmuntovi Augustowi, który bez konsensu senatu Barbarę Radziwiłłównę za małżonkę pojął, z innemi senatorami najwięcej się temu sprzeciwiał, lecz poznawszy stałość króla, naostatek ją koronował. Wkrótce po jej zgonie, i drugiej żonie tego króla, Katarzynie Austyackiej włożył koronę polską na głowę. — Pamiętny jest oraz ze zwołania zboru w Łęczycy roku 1547, na którym ustanowił, aby jak najpilniej przestrzegać jedności w wierze katolickiej, i unikać dysput względem religii; drugi zaś w Piotrkowie, na którym potępił małżeństwo duchownych, którym dał zły przykład Stanisław Orzechowski, kanonik Przemyski. M.

Dzierzowski Michał, dziedzic Szumska w Wileńskim, fundował klasztor Dominikanów tamże w r. 1697. M.

Dzierzkowicz, herbu Wieniawa. Mikołaj, biskup Wileński, wielbiony swego czasu z wysokich nauk i cnót obywatelskich; umarł r. 1468.

Dzierzkowski, herbu Jastrzębiec. Marcyan, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. Nr. 28.

Józef, marszałek koronny i deputat Stanów Galicyjskich, jaśniał tak z wysokich nauk, jak i gorliwości obowiązków dobrego obywatela. Wolą ostatnią przekazał bibliotece Ossolińskich we Lwowie, znaczny dar w książkach i rzadkich rękopismach; † 1830. M.

Dzierżykraj, herbu Nałęcz. M.*

Dzierzwa, najdawniejszy kronikarz polski na początku XIV wieku, współczesny Kadłubka, wypracował historią narodu polskiego aż do roku 1288. M.

Dziewałtowski, herbu Jelita.

Dziewałtowski, herbu Trąby, dóm pochodzący od książąt Litewskich. Kazimierz, chorąży Oszmiański, zamordowany w wojnie Moskiewskiej w r. 1661 od nastanych nań zbójców.

Dziewanowski, herbu Jastrzębiec. Jędrzej, z ziemi Dobrzyńskiej podpisał elekcyę Augustu II. — Jeden tego nazwiska, waleczny ułan z pułku Krasińskiego, zginął w r. 1809 przy pamiętnym zdobywaniu wawozów Sommo-Sierra w Hiszpanii. M.

Dziewczopolski, herbu Topór. M.* Wojciech, stawał na elekcyi Jana Kazimierza. Jan, mąż bawiący się długie lata żołnierką, już to na Węgrzech, już na Litwie pod Krzysztofem Radziwiłłem, dawszy dowody mężstwa i odwagi, poległ w bitwie pod Mittobią r. 1662.

Dziewoczka, herbu Syrokomla. Onisyfór, metropolita Kijowski w r. 1568.

Dziewolski, w Lubelskiem.

Dzieżyc, herbu Lubicz. Jan, cześnik Lidzki i Marcin, podpisali elekcyę Jana III.

Dzik, herbu Doliwa. Przybysław, kasztelan Żarnowski r. 1436., podpisał pokój Brzeski. — Jeden tego nazwiska, rotmistrz wojska kwarciannego, stawał mężnie w bitwie pod Zbarażem w r. 1649. M.

Dzikowski, niegdy posesyonat na Rusi. M.*

Dziński Jędrzej, pisarz grodzki Kruświcki, podpisał elekcję Jana Kazimierza.

Dziokowski Andrzej, senior bractwa stauropigialnego we Lwowie wr. 1741, wielce się przykładał około podniesienia dochodów tego zakładu; Józef, opat XX. Bazylianów w Żółkwi, poważany w obywatelstwie z wysokich nauk i cnot kapłańskich; † 1794. M.

Dziublewski, herbu Dołęga; dóm pełen ludzi rycerskich, z którego Jan, padł w niewolę w wojnie z Wołoszą.

Dziugłowski, herbu Jelita w Kujawach.

D z i u i i.

Opis herbu.

Trzy węże jeden pod drugim w tarczy kręcące się, a głowami w prawą stronę obrócone.

Stanisław, dla zasług wojennych otrzymał indygenat na sejmie r. 1670.

Dziusza, herbu Kierdeja, niegdy posesyonat na Wołyniu.

Dziwosz, herbu Swinka w Sieradzkiem.

Dziwulski, dziedziczący niegdy w Bełzkiem. M.

Dzwonkowski, herbu Przegonia. Stanisław, podpisał elekcję Jana III.

Dzwonowski, herbu Prawdzic. — Jan, pisał wiersze krotchwilne w r. 1625, któremi wyszydzał wady życia ówczesnego. M.

Dzyryt; herbu Jelita. M.*

Eberd; nobilitowany w r. 1685. M.*

Ebertz, dawność szlachectwa domu tego potwierdziła konstytucya r. 1768. M.*

Edle, nobilitowany w r. 1790. M.*

Eforyn Anzelm, rodem ze Szlązka, pobierając nauki w akademii Krakowskiej, takie okazał zdolności, iż w 22 roku wieku swego objął już katedrę dyalektyki, logiki i historii Pliniusza. Te przymioty zjednały mu poważanie pierwszych uczonych, a Stanisław

Boner, kasztelan Biecki powierzył mu nie tylko staranie zdrowia swego, lecz i kształcenie synów swoich, z którymi odbył uczoną podróż po Niemczech i Włoszech. W akademii Padewskiej zyskawszy stopień doktora sztuki lekarskiej, zaszczyconym został następnie od cesarza Karola V. szlachectwem; po powrocie swoim do Polski, objął urząd pierwszego lekarza w Krakowie, w którym to zawodzie niemniej jak nauką, tak i cnotami obywatelskimi jaśniał; † 1540. M.

Egierrsof Wacław, nobilitowany w r. 1700. M.*

Eilemberg.

Opis herbu

Tarcza na dwie części przedzielona, w której wyższej lew w koronie do łopatek tylko wystaje, obrócony głową w prawą stronę, w dolnej części zaś trzy gwiazdy, nad hełmem lew skrzydlaty w koronie, podobnie do połowy ciała w prawą stronę obrócony.

Przodek domu tego przybył do Prus z księstwa Brunswickiego, gdzie osiadłszy za wojen krzyżackich, rycersko służył.

Eilof, nobilitowany w r. 1659. M.*

Ekiert, nobilitowany wr. 1790. M.*

Ekuyer, (Ecuyer) Mikołaj, nobilitowany w r. 1790. M.*

Elert, herbu Pobóg. Andrzej i

Balcer, nobilitowani w r. 1673. — Walerjan, podpisał elekcję Stanisława Augusta.

Elgot, herbu Wieniawa. Jan, kanonik Krakowski sławiony swoich czasów z wysokich nauk, opiekował się ubogą młodzieżą; † 1452. M.

Eliaszowicz, herbu Geisz. Melchior, biskup Żandzki, z dwoma innymi tego imienia podpisał elekcję Władysława IV. Po-

len przykładu świętobliwego. życia, umarł w r. 1633 biskupem Wileńskim.

Ellet Jędrzej, kapitan gwardyi królewskiej, dla zasług wojennych na sejmie koronacyjnym Jana III, otrzymał indygenat w Polsce.

E l s n i c.

Opis herbu.

W tarczy pola cielestego znajduje się belka czerwona położona ukośnie, a na niej trzy kule białe; na hełmie w koronie zaś dwa skrzydła czarne rozpięte, na których podobnie ta-

kie belki na ukos, mające po trzy kul białych.

Dóm Elsniców, czyli Olsehniczów kwitnął w ziemi Pruskiej, z kąd Jan Wolfgang podpisał dekreta królewskie r. 1609.

Elsner Józef, muzyk znakomity, zmarły w Warszawie r. 1853 w 85tym r. wieku swego, pomiędzy wielu poświęceń napisał dzieło religijne, krórego czyste melodje przyjęte od ludu, brzmią po dziś dzień po wszystkich kościołach w Polsce. M.

E l z a n o w s k i.

Opis herbu.

W tarczy znajduje się postać osoby ludzkiej, jednak z nosem orlim albo sępiim li tylko do połowy ciała, głowę z zaczesanemi w tył włosami w prawą stronę obróconą, a na heł-

mie w koronie dwie trąby myśliwskie. Inni autorowie podkładają temu domowi herb Ostoja, a inni jeszcze Sępią głowę. — Łukasz, najprzód chorąży, a potem kasztelan Chełmski, odznaczył się z wielu funk-

cyi poselskich, w których okazał rzadką roztropności i umiarkowanie; 1636. — Tomasz, zakonu Jezuitów, wydał drukiem dzieło przeciw innowiercom we Lwowie r. 1631. — Trzech z tego domu podpisali z Chełmskiego elekcyę Stanisława Augusta. M.

E m b e r k.

Opis herbu.

W tarczy w polu błękitném jest liszka niby bieżąca w prawą stronę z ogonem zadartym do góry, a przepasana w połowie chustą białą, nad hełmem w koronie dwa jabłka, w

pośrodku których pióro kogucie. Gniazdo domu tego naznaczają Szlązk.

E n g e l k e.

Opis herbu.

Tarcza tego herbu na dwie części przedzielona, z których na wyższej stoi jastrząb czarny w prawą stronę obrócony, trzymający pierścień złoty, w spodniej zaś części są

trzy pierścienie złote z sobą splecione; na hełmie także jastrząb z pierścieniem złotym, stojący między dwiema rogowemi trąbami żółto i czarno szachowanemi.

Werner, podpisał z Inflantskiego elekcyę Władysława IV. Fryderyk, wydał opis Semigalii r. 1603.

Eperyas Janusz, za położone zasługi wojenne nobilitowany wr. 1601. Jego synowie Jerzy dworzanin królewski, i Krzysztof podstoli i poseł Kowieński, głosowali na elekcyach, pierwszy Władysława IV, drugi Jana Kazimierza.

E p i n g e r.

Opis herbu.

W tarczy storczą dwie halabardy żelazem prosto do góry, w pośród których tuż u ostrza okrągła tarcza z krzyżem kawalerskim; na hełmie zaś podobnie takie halabardy z tarczą w pośrodku.

Jest to dóm starożytny w Prusiech, z którego Ludwik r. 1466 podpisał umowę pokoju. Jędrzej Epinger z Boreszowa, podkomorzy Malborski r. 1482, potem kasztelan Gdański; Jerzy, słynął z wielkiej ludzkości i cnot chrześcijańskich; Wilhelm, starosta Kwidziński i Prabacki r. 1644, mąż wojenny strawił długi szereg lat w wojsku cudzoziemskim

Epselewicz, nobilitowany w r. 1768. M*

Erdman, herbu

Szczaplina, którego jest taki skład: w polu błękitném znajduje się podkowa biała ocelami do góry zwrócona, w środku jej dwie szpady w krzyż ułożone, między których rę-

kojeściami u góry jest znowu pół rozłamanej podkowy bokiem wypukłym w dół zwróconej, na hełmie zaś jeno sama korona. Herb ów przyniesiony z Saksonii do Litwy, którego członkowie zaszczytzeni różnemi urządami, pisali się z Domaszowa. M.*

Ermeler, nobilitowany w r. 1676. M*

Erndtel, lekarz za Augusta II., wydał drukiem szacowny spis roślin krajowych. M.

Esterse, w Inflantach, gdzie jeden tego imienia był kasztelanem w r. 1743.

Estka, herbu Drya. M.*

E s t k e n.

Opis herbu.

W tarczy modrego pola jest u wierzchu gwiazda złota, pod nią trzy przedziałek czyli strefów, pierwsza czerwona, druga biała, a trzecia znowu czerwona; na hełmie między dwiema trąbami szachowanemi podobnie gwiazda złota.

Jan, postował z ziemi Pruskiej na sejm r. 1646. Henryk, podpisał elekcyę Władysława IV.

Ewald, nobilitowany w r. 1775. M.*

Ewil, herbu Ciołek. Jan z Litwy, przyjął pierwszy ów herb na zjeździe Horodelskim.

Eyberle, nobilitowany w r. 1775, M.*

Eychner, nobilitowany w r. 1790. M.*

Eydziatowicz, herbu Łuk napięty. Jan z Witebskiego pisał się na elekcyi Jana Kazimierza.

Eygird, herbu Abdank z tą odmianą, że przez Abdank przechodzi miecz stłuczony, a w hełmie trzy pióra strusie. Dóm sławiony z ludzi rycerskich na Litwie, z którego Balcer, Aleksander, Marcyan, Jerzy i Zygmunt w zapasach wojennych niemale położyli zasługi.

Eygler, nobilitowany w r. 1768. M.*

Eygnier, nobilitowany w r. 1790. M.*

Eynarowicz, herbu Białynia z tą odmianą, że nad podkową przeszytą strzałą niema krzyża, a zamiast hełtu jest strzala rozdarta, na hełmie zaś pięć piór strusich. Hieronim, zasługiwał się ojczyźnie w wielu wyprawach; tak r. 1605 w Inflantach, r. 1607 pod Guzowem, a następnie pod Strusiem na Ukrainie przeciw Tatarom, gdzie też ciężko postrzelonym został.

Eynhorn, herbu Bończa. M.*

Eyragolski, dziedziczył niegdy na Litwie. M.*

Eysymont, herbu Korab na Litwie, dóm znakomity w ludzi rycerskich. Po między wielu przodkującemi z chwałą wojenną, zasługuje na szczególną pamięć: Maciej, towarzysz złotej chorągwi pancерnej ks. Janusza Radziwiłła; w wojnie Kozackiej dostał się do niewoli Tatarów, z kąd od Jeremiego Wiśniowieckiego wykupiony, wetował czas stracony porucznikostwem w wojnie Moskiewskiej, w której powtórnie popadł w niewolę i w tój życie zakończył. Stanisław, major pod sławnym Czarnieckim, poległ przy zdobywaniu Głuchowa. — Sześciu tego imienia z Grodzieńskiego, stawało na elekcyę Stanisława Augusta. M.

Marcin, kapłan zgromadzenia szkół pobożnych, jeden z przedniejszych rymotworców za panowania Stanisława Augusta. Po odbyciu podróży do Rzymu i Paryża, objął nauczycielstwo w szkołach pijarskich w Rzeszowie, potem w konwikcie szlacheckim w Warszawie, gdzie też został obranym prowincyałem tego uczonego zgromadzenia. Życie zwątlone pracą zakończył świętobliwie w Łukowie r. 1813. M.

Eytmin, herbu Działosza w województwie Trockiém.

Fabiański Paweł, nobilitowany w r. 1790. M.*

Fabriciusz Wincenty, słynął z prac poetycznych w Warszawie; † 1667. M.

Fabrycy, herbu Pelikan. — Walenty, zakonu Jezuickiego, rodem z Rusi czerwonej, gorliwy współpracownik około zjednoczenia kościoła katolickiego, miał poruczone od Jozafata Kuncewicza, arcybiskupa Połockiego urządzenie karności klasztorów XX. Bazylianów na Litwie, z kąd powołany został na kaznodziejstwo na dworze Zygmunta III; † 1636. M. — Jan, rodem z Gdańska, przy znakomitych naukach posiadał wielką biegłość języków wschodnich; † 1653. M. —

Piotr, Jezuita, rodem z wielkiej Polski, wielbiony z swej wymowy, wydał kilka dzieł uczonych † 1622. M.

Fagel Michał, z Oświęcimskiego podpisał elekcyę Jana III.

Fagerasz Jędrzej, za okazane meztwo na wojnach, policzony między synów koronnych w r. 1662.

Fakinet, nobilitowany w r. 1678. M.*

Falbowski Stanisław, w nagrodę wojennych trudów, otrzymał prerogatywy szlachectwa r. 1662. Wojciech, podpisał elekcyę Jana III.

Falczewski, herbu Trąby I. — Jerzy, biskup Łucki, pomiędzy innemi zbudował kościół katedralny w Łucku, lokując oraz przy nim i XX. Missyonarzów, jako też podźwignął swoim kosztem zamek upadający w Torczynie; † 1544. M. — Stanisław, starosta zamku Krzemienieckiego w r. 1540, położył zasługi około wzmocnienia zamku Jasielskiego. M.

Fałęcki, herbu Belina.

Fałęcki, herbu Jastrzębiec. Stanisław, biskup Teodozyeński, sufragan Gnieźnieński, opat Sulejowski zakonu Cystersów, zasiadał na sławnym concylium Trydenckim, a później na synodzie Piotrkowskim; † 1581.

Fałęcki, herbu Leszczyc. Marcin, podkomorzy Sieradzki, a później kasztelan Rozpierski, z którym tytułem podpisał transakcyę Będzińską w r. 1589, dla wielkich przymiotów swoich miał poruczone różne ważne sprawy kraju. Wojciech, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Fałędzki, podpisał elekcyę Augusta II. M.*

Falbowski, herbu Korab. M.*

Falibogowski Krzysztof, poeta niegdy we Lwowie. M.

Falibowski, herbu Korab, jeden dóm z Chwalibowskimi. Stanisław, podpisał elekcyę Jana III.

Falimirski, Stefan, najdawniejszy botanik polski, wydał bowiem już w r. 1534 dzieło obejmujące historycę naturalną we względzie lekarskim. M.

Faliński, podpisał elekcyę Jana III.

Faliszowski, herbu Pobóg. Krzysztof, pilny i wzorowy tłumacz dzieł uczonych na język polski, pisał oraz dzieje narodu Rzymskiego; 1646. M.

Falk, nobilitowany w r. 1673. M.*

F a l k e n h a n .

Opis herbu.

Tarcza w zdłużu na dwie części przedzielona, której połowa jest czerwona, a druga biała, w pośrodku znajduje się wieńiec, pod nim księżyc niepełny rogami do góry obrócony, zaś po bokach ośm gwiazd tak rozłożonych, że cztery widzieć nad wierzchem wieńca, a cztery na dole jego, na hełmie podobnie księżyc rogami do góry i wieńiec.

Dóm ów kwitnął niegdy w ziemi Pruskiej.

Falkenstein, podobnie dóm Pruski. Sebastian, mąż rycerski w czasie wojen Tureckich.

Falkiewicz Jędrzej, starosta Drohiczy w r. 1543.

Falkinowski, nobilitowany w r. 1775. M.*

Falkowski, herbu Doliwa, dóm starożytny w Polsce, z którego Piotr Scherzyk czyli Jerzyk z Falkowa, biskup Krakowski, będąc jeszcze podkanclerzem koronnym i proboszczem św. Floriana, jeździł w poselstwie od Kazimierza W. do stolicy Apo-

stolskiej, gdzie też od Klemensa VI. potwierdzenie swojej elekcyi na kiskupstwo otrzymał. Promowując intesesa kraju swego u dworu Rzymskiego z niezmordowaną gorliwością przez rok cały, zakończył życie chorobą zwątlone w Awenionie w roku 1348, gdzie też został pochowany. Był to mąż uczony i wielkiej pobożności, który wśród nienagannego życia szczególnie ratowaniem cierpiącej ludzkości się zajmował. W tym samym czasie piastował Jan z Falkowa godność kanonika Krakowskiego (1405), a Piotr urząd podsędka, a potem sędziego Sandomierskiego (1416.) — Rozrodziwszy się i osiadłszy po różnych województwach, stawało wielu z domu tego na elekcyach królów polskich; tak Mikołaj, Jerzy i Mateusz z Kijowskiego, Stanisław z Podlaskiego, Adam i Szymon z Inowrocławskiego. Antoni i Stanisław z ziemi Bielskiej, Jakób z województwa Mściwskiego, a Szymon z Połockiego. — W nowszych czasach oddawali się Falkowscy prawie wyłącznie posłudze wojskowej; tak Wojciech, były pułkownik umarł w Łyscu r. 1836, przeżywszy około lat 100; Józef, porucznik kawalerii polskiej umarł w Mostomeczu pow. Hrubieszowskim r. 1848 w 90tym roku życia swego; Hippolit, jenerał polski i były adjutant Napoleona I. w r. 1809.

Pod: f.

Fanuel, herbu Jelita, dóm pochodzący z Włoch, z którego N. stolnik Lubelski wielce był poważany od Stefana Batorego.

F a r e n s b a c h .

Opis herbu.

W tarczy są dwa wierzchołki dwóch murów w równi od siebie ułożonych; nad hełmem między dwiema skrzydłami pół człowieka męskiej twarzy z wąsem dużym a w kołpaku na

głowie, mającego ręce w tył skrócone jakby związane. — Powód nabycia tego klejnotu niepodają pisarze nasi, to atoli pewna, że początek swój wziął od zamku Farensbach nad Renem, z kąd kilku przeniesło się do Inflant i Estonii.

Pierwszy, z którym zaczyna Niesiecki poczet mężów tego domu, był Wolmar, wstawiony legacjami do Stolicy Apostolskiej i do cesarza Rzymskiego. Gwilhelm, syn jego, pułkownik w Finlandyi, dla dochowania wierności królowi polskiemu, zniósł statecznie trzyletnie więzienie w Szwecyi. Drugi Jerzy, wojewoda Inflantski, wykształciwszy się w młodym wieku do stanu wojskowego za granicą, skoro tylko powrócił do ojczyzny, poruczone zostało mu poselstwo do Moskwy, gdzie załatwiwszy sprawy sporne, miał się już do podróży, gdy w tém dla podejrzenia jakiejś zdrady wzięty został w niewolę i osadzony w więzieniu. Właśnie pod ów czas nastąpił najazd Tatarów na Moskwę; w tej przygodzie car Bazyl wzywał pomocy więźnia swego, i nienadaremnie, bo ten zebrawszy ludzi swoich i nieco jazdy niemieckiej, wyruszył przeciw łupieżcom i uderzył na nich tak potężnie, że dziec najezdnicza zupełnie poszła w rozsypkę. Za tę przysługę hojnie udarowany od Bazylego, który podaremnie łożył swe staranie dla zatrzymania go przy sobie, powrócił Jerzy do Polski, gdzie zdawszy sprawę z swych czynności, udał się do Niemiec do cesarza Maksymiliana, w którego wojsku w przód w wojnie Tureckiej żołd prowadził, a z tamąd do Danii, gdzie na dworze króla Fryderyka aż do wstąpienia Stefana Batorego na tron polski przemieszkiwał. W czasie wyprawy na upornych Gdańszczan, poznał ów król waleczny również sobie walecznego męża, który z Danii przybył i jemu się przedstawił, i namówił go do pozostania w Polsce, zwłaszcza że miał rozpocząć wojnę przeciw Moskwie. Chętnie przystał na to mąż ów szukający sławy; jakoż we wszystkich expedycjach Batorego, a szczególnie pod Wielkolukami był mu wielką pomocą,

które to zasługi odwdzięczając monarcha, nadał mu obszerne dobra w Inflantach, a nagradzając szkody poniesione później przez Duńczyków, oddał mu prawem dziedzicznym powiat Karkuski, i wojawodą Inflantskim mianował, co potem i Rzeczpospolita konstytucją roku 1588 aprobowala, przyzwoliwszy mu indygenat w koronie. Po zgonie Batorego trzymał Jerzy statecznie stronę Zygmunta III, z którym też podróż do Szwecyi dla odzyskania dziedzicznego królestwa odprawił. W wojnie wybuchłej z Karolem Sudermańskim w Inflantach, wielce się przykładał do zwalczania najezdniczych Szwedów pod Karkuzem i Rygą, pod Felinem atoli przywódząc osobiście swoim ludziom i zachęcając ich do szturm, ugodzony kulą z muszkietu, zakończył życie w r. 1604. — Dwaj jego synowie, Wolmar i Jan, starostowie w Inflantach, niemniej wstawili się czynami wojennymi w zapasach ze Szwedami.

Faruchowicz, nobilitowany w roku 1775. M.*

Farurej, herbu Sulima, dóm biorący swój początek od Grabowskich, z którego Jan, stolnik Krakowski r. 1436, podpisał pokój Brzeski. Paweł, wstawił się z waleczności pod Międzyborzem w r. 1516; uganijając się za plądrującymi Tatarami, położył ich do 400 na placu.

Fasciszewski, herbu Gerarld, pisze się od dóbr Fasciszowic.

Faszczcz, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Faszczewski, herbu Prus II. Jędrzej, zabity na Homlu od Kozaków w r. 1648. Czterech innych stawało na elekcyi Władysława IV.

Fedorowicz Jan Jackowski, konstytucją sejmu z r. 1661 obdarzony szlachectwem, otrzymał oraz za położone zasługi niektóre dobra w posiadanie.

Fechner Bogusław, nobilitowany w r. 1790. M.*

Feliński Marek; tego dzielność w wojnie Inflantskiej chwali konstytucya z roku 1607, za co przyjęty został w komput szlachty polskiej. — Aloizy, dyrektor liceum Wołyńskiego, nauczyciel literatury ojczyźnej, członek wielu towarzystw uczonych, słynął z prac poetycznych, w których odznaczał się z wzorów poprawności i płynności wiersza; zakończył życie w Krzemieńcu r. 1820. M.

Felkerzamb Melchior, strosta Goliński w Inflantach, stawał na elekcji Jan-Kazimierza.

Felszewski Jan, podpisał elekca Władysława IV.

Felsztyński, herbu Nałęcz. Ignacy, zalecający się chwalebniemi cnotami obywatelskiemi, pozyskał względy Stanisława Augusta, który na mocy przepisu konstytucyi sejmu extradyc. z r. 1775 w braku dowodów szlachectwa, poginionych podczas inkursyi Tatarskich i Szwedzkich, szlachetność domu tego wydanym na to przywilejem (d. 16. Maja 1780) potwierdził, którego oryginał [znajduje się w głównym archiwum królestwa polskiego. *Pd f.*

Fenger, nobilitowany w r. 1790. M.*

Fenicki Stanisław, Jezuita, wydał kilka dzieł duchownych; † 1652. M.

Fenikowski, herbu Siekierz. M.*

F e r b e r.

Opis herbu.

dna dzika, a za nią pawi ogón.

W tarczy są trzy głowy czarne ucięte wieprzów dzkich z wystającemi kłami, i w prawą stronę obrócone, na hełmie nad koroną między dwiema skrzydłami żółte — mi takż głowa je

Maurycy, biskup Warmiński, wielce się zasłużył około podniesienia tej dyecezy; † 1537.

Fettery, nobilitowany w r. 1790. M.*

Fielkowski, herbu Słepowron. M.*

Fichtinghoff Gothard, podpisał z Inflantskiego elekcyę Władysława IV.

Fiedorowicz Fedor, towarzysz z chorągwi kś. Radziwiłła, wstawił się odwagą pod Pskowem. Stanisław, podpisał elekcyę Augusta II.

Fiedziuszko, herbu Radwan. Jan, chorąży Piński, podpisał elekcyę Władysława IV.

Fitinghof, nobilitowany w r. 1775. M.*

Figiełt, nobilitowany w r. 1790. M.*

Filemonowicz, herbu Pobóg, posesyonat w Mścislawskiem.

Filipecki, herbu Nałęcz. M.*

Filipkowski, dziedziczył niegdy w ziemi Łomżyńskiej. M.*

Filipowicz, herbu Pobóg. Z tego domu najpamiętniejszy Daniel, oboźny Miński tak z czynności wojennych, jak i politycznych. Umierając uczynił przy kościele jezuitickim tamże znaczną fundacyę na dobrach Bortniki. — Jan, zasłużony typograf i wyborczy rytownik we Lwowie r. 1745. — 1763. M.

Filipowski, herbu Pobóg, jednej dzielnicy z Końcepskim, pisze się z Siekluki. Hieronim, krajeży koronny i starosta Ostrołęcki, prowadząc z Stefanem Batorym, na ten czas jeszcze książęciem Siedmiogrodzkim żołd na Węgrzech, posłował od tegoż do stanów koronnych do Polski; po wstąpieniu zaś Batorego na tron, gdy się zapasy wojenne z Moskwą rozpoczęły, stawał zwycięzko we wszystkich ekspedycjach, szczególnie pod Toropcami, kędy pierwszą straż nieprzyjacielską zniósł do szczytu; † 1587. Inny tego imienia, towarzysz usarski, w bitwie z Kozakami pod Starczem w roku 1638, odniósł

ciężkie rady. Maciej, podpisał elekcyę Władysława IV.

Filipowski Jan, uskutecznił pierwszy pomiar katastralny w Polsce roku 1563. M. Filipowski, pisał ważniejsze zdarzenia za czasów Zygmunta Augusta. M.

Filipson, nobilitowany za położone zasługi wojenne w r. 1676. M.*

Filisian Szczepan, nobilitowany w r. 1790. M.*

Fink, herbu Ostoja. Zbigniew, podczaszy Inflantski w r. 1687.

Firlej, herbu Lewart. Do nazwy domu tego, dało powód przezwanie przez Niemców Ostafiego, stolnika Krakowskiego, Firlejerem, od urzędu swego stolnikowskiego; pospółstwo atoli mniej świadome akcentu obcego, przezwalo go po krótkości Firlejem, która to nazwa przeszła na potomków jego. Tenże Ostafii założył w województwie Lubelskim miasteczko Ostaszewo, któremu Władysław Łokietek w nagrodę położonych zasług pomiędzy innymi łaskami nadał prawa teutońskie, r. 1317. Stanisław, syn jego, z polecenia Kazimierza W. pospieszył do odsieczy zamku Lubelskiego, zdobywanego przez Tatarów w r. 1337, którego też z bezprzykładną odwagą obronił. — Jędrzej, kasztelan Żarnowski, wnuk pierwszego, zapisał na fundacyę szpitalu Radomskiego 60 grzywion. Mikołaj, kasztelan Krakowski i hetman w. koronny, wywoczywszy się w sztuce wojennej pod sławnym Odrowążem, jeździł z polecenia Kazimierza IV. do Carogrodu dla umówienia przymierza pokoju między Turcyą i Polską, gdzie się sprawił z dobrem narodu i własnym zaszczytem. Za Aleksandra i Olbrachta królów, w każdej potrzebie, a szczególnie na Bukowinie w rozprawie z Wołoszą, odszczególnił się z odwagi. Toż i w wojnie z Moskwą i z Krzyżakami, odniósł świetne zwycięstwa; w Prusiech dobył szturmem 10 zamków, drugich 10 zaś długim oblężen-

niem przymusił do poddania się, nakoniec gdy Alberta, wielkiego mistrza krzyżackiego margrabią Brandeburskim i holdownikiem Polski uczynił, po trzecholetniej wojnie powrócił do ojczyzny, gdzie od wszystkich mile przyjęty, od króla w nagrodę krwawych prac swoich kasztelanią Krakowską obdarzony został, na której życie pełne chwały zakończył w r. 1526. — Mikołaj, syn jego z Mieleckiej, poległ w bitwie z Tatarami pod Sokalem. Piotr, brat tegoż, wojewoda Ruski, mąż sławiony z czynów wojennych, zasłużył na wdzięczną pamięć ze szczodrości swojej dla ubogich i ludzi uczonych, których był osobliwszym opiekunem; nadto wystawił on w dobrach swoich 20 kościołów, i opatrzył je w prowenta; † r. 1553. Z trzech synów jego, najszczególniej odznaczył się najstarszy Jan, najprzód kasztelan Bełzki, naostatek wojewoda Krakowski, marszałek wielki koronny i starosta Rohatyński; zwiędziwszy z Stanisławem Tęczyńskim, wujem swoim Azyę i Afrykę, po powrocie do Polski jeździł w poselstwie do Karola V. cesarza do Warmacyi roku 1545, gdzie dawne z tym monarchą przymierze utwierdził. Wkrótce odebrał imieniem królewskiem przysięgę wierności od Bohdana, wojewody Wołoskiego; on to jeden bronił w obec zgromadzonego senatu Zygmunta Augusta, na którego się cały stan szlachecki za pojęcie Barbary Radziwiłłówny obruszył, przedstawiając godziwość owego małżeństwa z dowodzeniem prawideł nauki katolickiej, że śluby małżeńskie raz zawarte, nie mogą więcej być zerwane, czem najbardziej przyczynił się do usunięcia gwałtownej burzy. Przy obiorze Henryka Waleziusza, obsypany kosztownymi darami od matki jego, nie dał się ująć na stronę francuzką i z pogardą odesłał przysłane mu upominki; † 1574.

Mikołaj, syn jego, wojewoda Krakowski, za króla Stefana Batorego wojnę z Gdańszczanami z niemalą roztropnością zakończył, na którą jako i do Moskwy znaczny komput ludzi do boju wystawił, trzymając do

obrony ojczyzny zawsze kilka chorągwi gotowych. Dla wielkich zalet i przymiotów swoich, posiadał niezwykły szacunek Bato-rego i Henryka, królów polskich, jako też Rudolfa cesarza i Klemensa VIII. papieża, a zasiadając w senacie, był zawsze wzorem dobrej rady i prawdziwej miłości ojczyzny; † 1600.

Henryk, arcybiskup Gnieźnieński, młodszy syn wojewody Krakowskiego, słynął swoich czasów z szczodrości na kościoły, które w hojne dary uposażał, jako też z wielkiego rozsądku w radach państwa; † 1626. Jan, podskarbi koronny; ten dla złagodzenia niepłatnego wojska, własne swoje dobra zastawił, i zaległy żołd wypłacił. Laty i pracami zwątlony, nie przyjął ofiarowanego mu od Zygmunta III. województwa Sandomierskiego, przestając na kasztelanii Wojnickiej, na której też życie pełne religijnego poświęcenia zakończył, roku 1614. Stanisław, kasztelan Lubelski; ten spuściwszy kasztelanie bratu swemu stryjecznemu, po zgonie żony obrał sobie stan duchowny. Trzymając probostwo Ciemiernickie, o żadne wyższe godności się nie starał, jeno pilnował obowiązków kapłańskich, których z rzadką gorliwością dopełniał. Henryk, administrował opactwo Tynieckie, z kąd postąpił na biskupstwo Przemyskie, a z tego na Poznańskie; fundował XX. Reformatów w Kazimierzu nad Wisłą r. 1627, następnie farę ze szkołami w Jarosławiu. — Piotr, kasztelan Kamieniecki, starosta Trembowelski, syn Piotra wojewody Lubelskiego, we wszystkich wojnach Polski doświadczonego mężem wojownik, umarł w r. 1640. Nadgrobek jego znajduje się w Krośnic. — Ostatni z domu tego tak wielce zasłużonego w Polsce, Samuel, podkomorzy Czarniechowski, podpiął elekcję Jana III.

Firlejowa z Tęczyńskich Agnieszka, wojewodzina Krakowska, fundowała klasztor OO. Karmelitów w Czerny r. 1628. M.*

Fischhauser Kasper, starosta Dymamundzki r. 1606.

Fischer, nobilitowany w r. 1768. M.*

Fleming.

Opis herbu

W tarczy jest wilk w koronie, stojący na dwóch łapach, a obrócony w prawą stronę tarczy, trzymający kamień w łapach.

Ten dóm przybył do ziemi Pruskiej z Flandryi w r. 1250, z którego potomkowie aż do najnowszych czasów wysokie urzęda wojskowe piastowali. — Jerzy, generał gwardyi królewskiej, następnie podskarbi wielki Litewski i wojewoda Pomorski, słynął z biegłości wielkiej w ekonomii, jakoż uczciwym przemysłem przyszedł do niezmiernych bogactw; † 1772. Córkę jego Izabellę, pojął książę Adam Czartorzski. M.

Flek, nobilitowany w r. 1673. M.*

Fleury de Bachove, nobilitowany w r. 1768. M.*

Fogelwander.

Opis herbu.

W tarczy pola niebieskiego jest pas rycerski, od prawego boku ku lewemu ukośnie rozciągnięty, a na nim cztery gwiazdy złote, nad hełmem i koroną mąż bez czapki, przez którego biodra przechodzi pas takim samym kształtem, jak na tarczy, mający prawą rękę prosto na dół spuszczoną, lewą zaś podniesioną do góry, na której krogulec stoi.

Przodek domu tego, nabył ów znak herbowy ziemi Szwajcarskiej, z kąd też jego potomkowie przyszli do Polski. Jędrzej, proboszcz jener. Miechowski, kanonik Krakowski, kanclerz królowy Anny żony Zygmunta III, słynął z biegłości w naukach i traktowaniu trudnych interesów państwa; na ukończenie fabryki klasztoru Miechowskiego wydał 1000 czerw. złotych, gdzie też zakończył życie r. 1603.

Foglar, herbu Wczele. M.*

Fontana, nobilitowany w r. 1764. M.*

Fontani Walenty, potomek rodziny Włoskiej w Polsce za Zygmunta I. osiadłej, piastował z wielką pochwałą nauczycielstwo w akademii Krakowskiej. Powołany kilkakroć do rządów tej akademii jako rektor, starał się wydobyć z ciemnoty sztukę lekarską, i wiele w tym względzie dokazał; † 1618. M. — Inny tego nazwiska, za położone zasługi wojenne nobilitowany w roku 1768. M.*

de Forge Filip, konstytucją z roku 1676. otrzymał indygenat w koronie.

Forseit, nobilitowany w r. 1775. M.*

Fortmann, nobilitowany w r. 1775. M.*

Fox Jan, obojga praw doktor, kanonik Krakowski, urodzony w Kazimierzu z rodziców domu Szkockiego, mąż wielkich zasług w kościele i obszernych nauk, z tą do ważnych czynności używany od monarchów polskich. Jako osobliwszy krasomowca zostawił kilka mów w języku łacińskim, które uważane za celne dzieła sztuki krasomowczej, czytane były w szkołach Włoskich jako wzory dobrej wymowy; † 1600. M.

Fozdecki Cypryan, zakonu Bernardyńskiego, zaniósł pierwszy prośbę do Stolicy apostolskiej, aby mu wolno było żyć według reguły ś. Franciszka; to dało powód do sprowadzenia zakonu Reformatorów czyli braci mniejszych do Polski, których pierwszy klasztor zbudowano w Zakliczynie r. 1626. M.

Frankenberg, nobilitowany w roku 1768. M.*

Frącki, herbu Nieczuja, z tą odmianą, że pochylony pień jest bez krzyża. Arnold, kasztelan Chełmiński r. 1510.

Frąckiewicz, herbu Brodzie, jeden dóm z Radziwińskim. Kasper Radziwiński, wzięwszy w zasługach wojennych znaczne dobra na Litwie, osiadł tamże; którego syna Franciszka prosty gmin Frącem nazywał, od czego urosła nazwa domu tego. Michał, syn jego, podkomorzy Połocki, wstawił się czynami wojennymi za panowania Stefana Batorego, i odprawił poselstwo do Moskwy. Z Sapieżanki, siostry Lwa Sapiehy, wojewody Wileńskiego zostawił trzech synów: Krzysztof, powracając zwycięzko z wyprawy wojennej z Moskwy, umarł bezpotomnie; Mikołaj, chorąży nadworny Litewski, w wojnie Inflantskiej zjednał sobie pochwały walecznego; Jerzy, syn jego, sekretarz królewski, walczył jako wolontaryusz ze Szwedami pod Białym Kamieniem roku 1904. Kazimierz, starosta Lidzki, fundował XX. Karmelitów w dobrach swoich dziedzicznych Żołudzkowskich r. 1684. Jan, chorąży Lidzki, w wyprawie do Wołoch i Inflant, stawiał znaczny poczet zbrojnych ludzi; niemniej i syn jego Maciej, chorąży Nowogrodzki, odznaczył się z mężstwa pod Smoleńskiem, a następnie na Zaporozu, gdzie porucznikając pod chorągwią ussarską, wytrwale strzegł zagrożonego powiatu. Maciej, starosta Mozyrski, poległ z żalem towarzyszków broni w bitwie pod Szepielowem; Stefan, dworzanin królewski, a nakoniec starosta Słonimski, w potrzebie pod Smoleńskiem i Zborowem, stawał jako nieustraszony żołnierz w znacznym poczie ludzi własnych. Z tego domu był też Jan Chryzostom, archymandryta Czerejski w r. 1720.

Frąckiewicz, herbu Ślepowron z przydomkiem Suroż.

Frąkowiec Samuel, nauczyciel *

niższych szkół, opisał wierszem łacińskim ówczesne zepsucie obyczajów; r. 1603. M.

Frangenberg Karol, nobilitowany w r. 1767; Stanisław i Ignacy, podpisali elekcję Stanisława Augusta. M.

Frank, herbu Jelita. Piotr, geometra królewski, za położone zasługi rycerskie otrzymał od Stefana Batorego indygenat w Polsce. Teodor, podpisał z Inflantskiego elekcję Władysława IV.

Frankenberg, herbu Grzymała. M.*

Franko Karol, Dominikan, rodem z Olyki, słynął nadzwyczajną świętobliwością życia, które w Łucku zakończył w r. 1622. Czterech ksiąg było, którzy ciało jego na swych rękach niesione do grobu złożyli: Jerzy i Mikołaj Czartoryski, Jerzy Zasławski i Adam Sanguszko. M.

Frankowicz Marcin, akademik Krakowski i kustosz Sądecki, wydał pomiędzy innymi dziełami żywot św. Kunegundy; † 1720. M.

Frankowski, posesyonat w ziemi Zakroczymskiej. M.*

Freder Henryk, Gdańszczanin, po zwiedzeniu Niemiec i Holandyi wstąpił do senatu Gdańskiego, w którym jako burmistrz gorliwie popierał potrzeby miasta rodzinnego; napisał nadto kilka dzieł, a pomiędzy innymi o monetach polskich; † 1654. M.

Frediant, nobilitowany w r. 1673. M.*

Fredro, herbu Bończa, dóm starożytny na Rusi, gdzie już w X. stuleciu pod imieniem Mierzbów kwitnął. Klemens Mierzb, przyjąwszy za Mieczysława I. monarchę polskiego chrześcijaństwo, otrzymał od niego obszerne włości w pobliżu Czerwieńska, gdzie też założył wieś Bończa, z kąd następnie Bonieccy nazwę wzięli. O początku imienia Fredry podaje Glinka: gdy Dobiesław Mierzb, marszałek dworu Kazimierza W. w jednej utarczce z Niemcem harcował, i swą chybkością go zwalczył, toć ten prosząc o pokój, wołał doń: „Frid-herr“, od czego

też nazwa Fredry urosła. Mikołaj, podkomorzy podolski, syn albo wnuk Jędrzeja, kasztelana Halickiego, w czasie zabiegów Wiktolda i Świdrygaity, dla oderwania Litwy od Polski, mężnie się temu sprzeciwiał. Jan, wojewoda Ruski, podczas wyprawy Bukowińskiej wspierał króla Olbrachta radą i siłą; Pomimo ran odniesionych przy zdobywaniu Soczawy, obskoczonemu zewsząd wojsku polskiemu w lasach Bukowiny tak dalece dodał serca, że w tej powszechnej trwodze nie pierzchnęły, lecz owszem za jego powodem mężnie na wroga uderzyły, i z szablą w rękę drogę sobie utorowały. Zwałtony atoli ranami, których dwie w głowę, a siedm w bok otrzymał, w drodze do ojczyzny przestał żyć r. 1497.—Jędrzej, wojewoda Podolski brat Jana, wstawił się pamiętną porażką plądrujących Tatarów i Wołochów, których, zaszedłszy im drogę z małą garstką swoich, zniósł do szczytu, wyswabdzając przytém 4000 ludzi pędzonych w jasyr, i do 100,000 sztuk różnego bydła. Umarł w roku 1496. Wawrzyniec, mąż rycerski, jeździł w poselstwie do Carogrodu, gdzie przy interesach państwa zajął się losem niewolników polskich, których wielu uprowadził do ojczyzny za okupem. Franciszek, mężnie bronił Lubaczowa przeciwko Tatarom; natarłszy na ostatek z ochotnikiem na obóz nieprzyjacielski, położył trupem wielką liczbę, a między innymi i Mirzę Dauletę przewodzącą Tatarów, i wrócił szczęśliwie do zamku, czém wroga odstraszył od dalszego nastawania.—Kasper i Jędrzej, obaj bracia, polegli na polu bitwy, jako też nieco później jeszcze innych czterech: Wawrzyniec, Jan, Stanisław i Piotr. Toż i w bitwie pod Sokalem w r. 1519, jeden z Fredrów bił się z Tatarami tak długo, póki mu sił stało, i nie dał się pojmać, aż go w sztuki rozsiekano.—Jakób Maksymilian, podkomorzy Przemyski, referendarz koronny mąż wielkiej dzielności i rozsądku, utwierdził pokój z carem Moskiewskim i Gustawem królem Szwedzkim. Umarł w r. 1646; ciało jego

spoczywa w kościele OO. Karmelitów bosych w Przemyślu, którego zakonu był wielkim dobroczyńcą. Mikołaj, brat jego, zakonnik ś. Franciszka, mianowany biskupem Wołoskim, czyli Bakowskim, gorliwie pracował w oświecaniu Wołochów; umarł roku 1628. Jan, sędzia ziemski Przemyski, we wszystkich bitwach dał wielkiego mężstwa dowody; następnie gdy mu dawano krzesło senatorskie, tego przyjąć nie chciał; † 1634. Jędrzej Maksymilian, kasztelan Lwowski, później wojewoda Podolski, dla wielkich nauk i umiejętności wybornych przezwany Tacytem polskim, zostawił po sobie szczytną pamięć wydaniem kilku dzieł historycznych. Jako poseł sejmowy okazał wielką prawość obywatelską, albowiem nigdy się nie dał ująć od żadnej fakcyi. Miłosierny dla ubogich, wielce się zajmował ratowaniem przez Tatarską inkursją zrujnowanych ludzi, którym hojne jałmużny posyłał. On to założył w dobrach swoich Kalwaryę na formę Jerozolimskiej, i zrestaurował klasztor XX. Reformatorów Przemyskich przez Kozaków zrujnowany. W bitwie pod Zborowem i Beresteczkiem, miały zaszczytny udział w zwycięztwie chorągwie kosztem jego utrzymywane; † 1679. Jerzy Bogusław, kasztelan Lwowski, po zgonie drugiej żony swojej, obrał sobie stan duchowny. Aleksander, biskup Przemyski, pamiętny z gorliwości swojej w opowiadaniu słowa Bożego, wyłożył przeszło 600,000 złp. na podźwignienie kościołów, mianowicie katedry Przemyskiej, kościoła Jarosławskiego i klasztoru Paulinów pod Brzozowem, nadto wystawił seminaryum kleryków w Przemyślu i Samborze.

Fredro Dyonizy; ten pogardziwszy światem, wstąpił do zakonu ś. Franciszka, gdzie w zachowaniu reguły klasztornej w innych doskonałościach wielce się wstawił. Podjąwszy niezwykle prace na urzędach klasztornych, podczas grasowania powietrza w Wieluniu, ofiarował duchowną usługę zapowietrzonym, w której niosąc pomoc bliźnim, uległ szerzącej się zarazie r. 1710. M.

Frejer, nobilitowany w r. 1790. M.*

Freulich, nobilitowany w r. 1775. M.*

Frezer Franciszek, burgrabia i pisarz grodzki Krakowski r. 1705. — Bonawentura, zakonu Karmelitów bosych w Krakowie, jako mąż niepospolitej biegłości w naukach, dawał przez wiele lat młodzieży zakonnej filozofią i teologią, poczem obrany prowincyałem, z przykładem świątobliwego życia czuwał nad ścisłym zachowaniem reguł klasztornych; umarł w Warszawie r. 1687. M.

Freytag mdam, nauczyciel w Torniu, znakomity rymopis i muzyk, umarł roku 1621. Syn jego Adam, podobnie nauczyciel matematyki, towarzyszył w podróży księcia Janusza Radziwiłła do obcych krajów, którą to podróż wydał drukiem w Lejdzio r. 1631.

Fribes; czterech tego imienia nobilitowani w r. 1790. z nadaniem herbu Rawicz. M.*

Frize, nobilitowany w r. 1768. M.*

Frobner Fabian, podpisał dekreta komisji królewskiej r. 1609.

Fronecki, nobilitowany w roku 1685. M.*

Frycowski, herbu Prus I.

Fryderici, nobilitowany w r. 1790. M.*

Frydrychowicz Dominik, zakonu kaznodziejskiego, biegły w językach greckim i hebrajskim, wydał wiele dzieł treści duchownej, nadto i życie Piotra W.; umarł w roku 1716. M.

Frydrychowski, herbu Kornicz Dóm starożytny w Oświęcimskim. Jan, kanonik Krakowski, administrator żup Wielickich, umarł 1625.—Jan, podstarości Zatorski, chwalony z czynów rycerskich w wojsku cudzoziemskim.

Fryjewicz, herbu Leliwa.

Frykacz, herbu Nowina. Franciszek, poległ w bitwie pod Wiedniem r. 1683.

Frystacki, herbu Radwan. Mikołaj, odprawił w r. 1436. wyprawę do Węgier, gdzie rozpedzeniem buntowników wielce się przysłużył.

Frytsch, nobilitowany w r. 1768. M.*

Fuchs Balcer, starosta Olecki, deputował do rozrządzenia prawa pruskiego.

Fulko, herbu Lis. Pełka, biskup Krakowski w XII stuleciu, przyłożył się do zaszczepienia nauk w Polsce przez ustanowienie szkół po kościołach. M.

Fulsztyński Sebastian, tak nazwany od Fulsztyna czyli Felsztyna na Rusi, sławny muzyk i kompozytor za Zygmunta I. Przy akademii Krakowskiej zaszczycony stopniem bakalarza, najpierwszy w tejże szkole uczył muzyki. W połowie wieku swego obrał stan duchowny, w którym mianowanym był proboszczem w Samborze, a naostatek w Sankoku. Wydał oraz kilka dzieł o muzyce.

Fulkowski Adam i Stanisław, z Sandomirskiego podpisali elekcyę Augusta II.

Furnier, nobilitowany w r. 1768. M.*

Furs, herbu Wąż, niegdy w księstwie Litewskiem.

Gabański, z Sandomirskiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Gabara, nobilitowany w r. 1768. M.*

Gabelenz.

Opis herbu.

W pośrodku tarczy znajdują się widły potrójne żelazne, prosto do góry wystające, na hełmie bez korony zaś dwa skrzydła rozpięte.

Przodkowie domu tego starożytnego z

województwa Mallorskiego, zasłużyli się z znakomitych czynności wojennych i deputackich.

Gaboński, herbu Janina. Trzech tego imienia z Sandomirskiego, stawali na elekcyę Jana Kazimierza.

Gadebusch Jakób, Gdańszczanin, nauczyciel języka polskiego tamże, napisał dzieło w tym przedmiocie r. 1621. M.

Gaderewski Jerzy z Podlasia, podpisał elekcyę Jana III.

Gadomski, herbu Rola. Kilku z domu tego stawali na elekcyach królów polskich. Wojciech, sufragan Płocki, po między wielu dobrymi uczynkami zapisał klasztorowi Panien Miłosiernych w Płocku znaczne sumy. M.

Stanisław, będąc w młodym wieku w Lotaryngii, zyskał przychylność tam mieszącego króla Stanisława Leszczyńskiego, za którego wpływem przyjęty został do akademii francuzkiej. Po ukończeniu nauk, wstąpił do wojska francuzkiego, gdzie dostąpił rangi kapitana. Po swém powrocie do ojczyzny, poświęcił się usługom obywatelskim, i 29 lat sprawował gorliwie urząd podkomorzego ziemi Sochaszewskiej. M.

Gadon, w Inflantskiem, z kąd Włodzimierz posłował r. 1632 na konfederacyę generalną.

Gadzicki, herbu Rawicz. M.*

Gadziński Mikołaj, fundował kościół w Bolechowie r. 1607. M.

Gagatkiewicz, nobilitowany w roku 1775 M.*

Gajer Jakób, medycyny doktor w połowie XVI. wieku, słynął w całej Polsce z swojej biegłości w sztuce leczenia, dla czego też ze wszystkich stron kraju jego pomocy wzywano; † 1571. M.

Gajeski, herbu Rawicz. M.* — Tomasz, podstoli Czerniechowski, uposażył kościół Boleszowiecki datkiem 10.000 złp. M.

Gajewnicki Stanisław, podpisał z ziemi Wieluńskiej elekcyę Jana Kazimierza.

Gajewski, herbu Jelita, przyjął nazwę domu od dóbr dziedzicznych Gaja, w roku 1434.

Gajewski, herbu Ostoja, jednej dzielnicy z Błociszewskimi, pisze się zatém po dziś dzień z Błociszewa. Paweł, powróciwszy z misyi Wołoskiej, umarł z żalem zakonu swego we Lwowie w r. 1610.

Gajewski, herbu Rola.

Gajewski, herbu Sulima, pisze się z Gajewa. Jędrzej, dworzaniec Zygmunta III., zginął w wyprawie Moskiewskiej r. 1610.

Gajewski Paweł, proboszcz w Kozminie, fundował tamże klasztor XX. Bernardynów r. 1926. M.

Gajewski, oficer legii polskiej w wojsku francuzkiem, poległ w bitwie pod Almonacid w Hiszpanii r. 1809. M.

Galczeński, herbu Sokola. M.

Galczewski, herbu Jezierza w Chełmińskim.

Galemski, herbu Dołęga w ziemi Dobrzyńskiej. Jędrzej, podpisał elekcyę Władysława I^Y.

Galenl, dóm starożytny w Inflantach, z którego wielu wstawiło się znakomitemi dziełami rycerskimi.

Galera, nobilitowany w r. 1768. M.*

Galewicz, posesyonat w Brzeskiem-Litewskim. M.*

Galewski, pisze się z Galewic pod Słońskiem.

Galicz, herbu Nieczuja, na Litwie.

Galimski, herbu Rawicz. Piotra, starosty Orszańskiego czyny wojenne, wspomina zaszczytnie konstytucya z r. 1611. Samuel, starosta Orszański, jeździł w poselstwie do Moskwy.

Galiński, herbu Rawicz, w ziemi Rawskiej. M.

Gałazka Jan, z ziemi Sochaczewskiej podpisał elekcyę Władysława IV.

Galczyński, herbu Sokola w Wielkiej Polsce. Kilku z domu tego, jaśniało z cnót kapłańskich. Pomiedzy innymi Jan, kanonik Gnieźnieński, fundował szkoły teologiczne przy kolegium Kaliskiem. Jędrzej, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Galecki, herbu Junosza, dóm rozrodzony po różnych województwach, z których wielu stawało na elekcyach królów polskich.—Jan, miecznik Podlaski, pułkownik i regimentarz z partyi Ukraińskiej, skutecznie poskramiał bunt Kozackie. Szczodroblig na domy Boże, fundował kosztem 20,300 złp. kościół XX. Karmelitów w Bolszowcu. Franciszek, w bitwie pod Chocimem r. 1673., na czele piechoty pierwszy wdarł się na okopy nieprzyjacielskie. M.

Galecki, wojewoda Podolski, poskromił w Rawie w roku 1716. zaszczyt kłótnie wojsk polskich z Sasami. M. — Zygmunt, wojewoda Kaliski, komendant miasta Lwowa, wzięty od Karola XII. króla Szwedzkiego w niewolę r. 1704. M. — Galecki, adjutant legii polskiej w Hiszpanii, zginął przy zdobywaniu Saragosa w r. 1808. M.

Galecki, herbu Korab. Franciszek, zakonu Jezuitów, w czasie morowego powietrza w Poznaniu r. 1709., położył życie na ustudze zapowietrzonych.

Galecki, herbu Prawdzic.

Galecki, herbu Wczele.

Galeczowski, herbu Tarnawa, bierze swój początek od Targowickich, pisze się zatém z Targowiska. Jerzy i Stanisław, podpisali z Lubelskiego elekcyę Jana III.

Galka Prandota z Niedźwiedzia, herbu Odrowąż, w wojnie z Czechami w roku 1345., wstawił się czynami rycerskimi. M.

Galuszkowski, dziedziczył niegdy na Podlasiu; jego zastugi wymienia konstytucya z r. 1590.

Gamalski Serafin, słynął z biegłości w prawie kościelnym; umarł 1733. M.

Gambarzowski, herbu Abdank.

Gamber Józef, rodem z Biecza, krewny dziejopisa Kromera, pisał kronikę dziejów Polskich. M.

Gamerski, nobilitowany r. 1685. M.*

Gamrat, herbu Sulima; ród starodawny, bo jeszcze w r. 1413. podpisał przywilej Jedliński Władysława Jagielly. Stanisław Gamrat, kasztelan Połaniecki. Piotr, arcybiskup Gnieźnieński, oraz i biskup Krakowski, pomimo nieraz rażącego postępowania i rozrzutności, był wielce miłosiernym dla ubogich, których na każdy dzień po sto swoim chlebem żywił. Jeżdżąc, prowadził zawsze ze sobą wozy naładowane odzieżą różną, a między innymi i kozuchami, a gdzie tylko kogo źle odzianego spotkał, nie tylko go przyodział, ale i jałmużną udarował. Ostatek dni zakończył wśród przykładnej pokuty r. 1545.

Ganekof, pułkownik kś. Radziwiłła, w wojnie r. 1654. uderzywszy w nocy li w siedm chorągwi na obóz nieprzyjacielski, zniósł go do szczytu. M.

Gano Lipski, herbu Rawicz. Piotr, z Orszańskiego podpisał elekcyę Jana III.

Ganowski, herbu Kuszaba.

Gansch Herman, chorąży Derpski, wspomniany zaszczytnie w konst. r. 1649.

Garbowski, herbu Śreniawa.

Garbowski, herbu Sulima. Jan z Garbowa, poległ w bitwie pod Chojnicami w r. 1490.

G a r c z y ń s k i.

Opis herbu.

W tarczy znajduje się strzała prosto do góry żelazcem obrócona, nad nią książeczek jak na nowiu rogami na dół spuszczone, po obóch bokach jego po jednej gwiazdzie, nad hełmem zaś pióra strusie.

Z tego domu zasłużyło się wielu dla kraju z czynności urzędowych. — Stefan, wojewoda Poznański, biegły polityk i znawca praw; † 1762. Józef Fryderyk, porucznik w wojsku koronnem, poległ podczas szturm Suwarowa na Pragę. M.

Garczyński, herbu Cielątkowa.

Garlicki, herbu Prus I, niegdy w województwie Krakowskim.

Garlicki, herbu Strzemie; dóm starożytny w Polsce, z którego Krzysztof, rotmistrz królewski, zginął w wojnie ze Szwedami, drugi Aleksander zaś w bitwie pod Wiedniem. M.

Garliński, herbu Dąbrowa. M.*

Garliński, herbu Pobóg. Wielu z tego domu wstawiło się czynami rycerskimi, pomiędzy innymi zginęli Marcin i Wojciech w wyprawie Wołoskiej.

Garliński, herbu Półkozie. Paweł, kanonik Krakowski, wielce przestrzegał sprawiedliwości na trybunałach; † 1634.

Garmuchowski, herbu Poraj.

Garnisz, herbu Poraj.

Garokowski, herbu Poraj. Wojciech, podpisał elekcyę Jana III,

Garnuchowski Michał, prowincyał klasztoru XX. Dominikanów w Żółkwi w r. 1700., zaprowadził tamże szkoły filozoficzne i teologiczne, w których się klerycy tego zakonu do przyszłego powołania sposobili. M.

Gartemberg. nobilitowany w r. 1768.

Garwaski, herbu Grzymała. Stanisław, kasztelan Płocki, podpisał elekcyę Zygmunta III., do którego też do Szwecyi dla odebrania przysięgi był wysłany. Stanisław, kanonik Krakowski, zostawił piękną pamiątkę po sobie fundacyą kościołka ś. Piotra i Pawła w Krakowie, i kaznodziei na zamku; do bursy prawniczej przyłączył prawem wiecznym dwie wsie Sieradzice i Wrzo-

sowiecie, z których dochodów 30 studentów szlacheckich miało utrzymanie; † 1635.

Garwaski Stanisław, starosta Gośtyński, fundował w Lublinie (1611) kościół ś. Wojciecha i klasztor Panien Miłosiernych. M.

Garwoliński, herbu Glaubicz. M.*

Garwoliński Maciej, rodem z Garwolina na Mazowszu, zasłużony drukarz we Lwowie, wydał pierwszą gramatykę Ursyna w r. 1592; za co od Zygmunta III. otrzymał przywilej. przestrzegający przedruk jego książek na lat dziesięć. M.

Gaskiewicz Paweł, doktor medycyny i nadworny lekarz Kazimierza Jagiellończyka, posiadał osobliwsze zaufanie monarchy swego, który mu też porучzył syna Władysława, odjeżdżającego w r. 1471 do Czech dla objęcia tronu czeskiego. M.

Gasowski, dziedziczył niegdy w województwie Podlaskiem.

Gasparski, herbu Bończa, dziedziczył dawniej na Podgórzu koło Sambora.

Gaspary Krzysztof, sekretarz królewski, z bratem swoim Janem, kapitanem w wojsku Litewskim, nobilitowany za położone zasługi w r. 1726.

Gastel Józef, nobilitowany w roku 1790. M.*

Gastold, herbu Abdank, dóm znakomity na Litwie w fortunę i ludzi rycerskich. Sermin, starosta zamku w Kolainie, bronił go li w 120 ludzi przeciw 2000nej potęgde Krzyżaków, i tylko we 20 ludzi wyszedł żywo z tego oblężenia, poczem flotę krzyżacką o 100 nawach na Niemnie zrujnował. Piotr Gastold, wojewoda Podolski, zostawszy chrześcianinem, ożenił się z Buczacką, herbu Abdank. Będąc namiestnikiem ks. Olgierda, wprowadził pierwszy OO. Franciszkanów do Wilna, którzy od zbuntowanego pospólstwa zostali pomęczeni. Po przykądnem ukaraniu zabójców, sprowadził innych zakonników, poczem rozdawszy dobra swoje ubogim i zrzu-

ciwszy purpurę senatorską, oddał się na dożywnią służbę Bogu w tym zakonie. Gdy atoli zaważowała katedra Wileńska, postanowiony został biskupem, na którym urządzie pasterskim starając się wykorzenie błędy pogańskie, poniósł od upornego ludu śmierć męczeńską roku 1341. M. — **Wojciech**, wojewoda Nowogrodzki w r. 1506, podczas inkursyi Tatarów mężnie bronił zamku od dzieczy zdobywanego. Stanisław, wojewoda Trocki; towarzyszył Zygmuntoowi I. w podróży do Wiednia; umarł w r. 1542 bezpotomnie; na nim też ustala linia płci męskiej domu Gastoldów. Pozostała po nim żona Barbara (Radziwiłłówna), wzięła ślub z Zygmuntem Augustem.

Gaszyński, herbu Bersten II. M.*

Gaszyński, herbu Jastrzębiec. Mikołaj, pisarz Wileński, podpisał unią Litwy z Koroną.

Gatardowicz, herbu Lis.

Gaudeker, ziemianin w ziemi Pruskiej.

Gaudziński, posesyonat w Braclawskiem. M*

Gawarecki Tomasz, towarzysz starosty Litewskiego, przy zdobywaniu Pskowa r. 1582, pieszo szedł do szturm. Jerzy i Jan, podpisali elekcyę Jana III.

Gawat Jakób, kanonik archydiecezyi Lwowskiej, słynący z nauk i życia pobożnego, uposażył kościół katedralny darem 1000 złp.; zostawił także opis oblężenia miasta przez Turków; † 1679. M.

Gawecki, na Podlasiu. Trzech tego imienia stawali na elekcyę Jana III.

Gawiński Jan, rodem z Wilamowie, jeden z przedniejszych rymopisów polskich w XVII. wieku, którego co do łatwości i przyjemności poezyi, kładą obok Szymonowicza. M.

Gawkowski, herbu Słepowron. Mikołaj, za położone zasługi wojenne otrzy-

mał w r. 1406 od księcia Mazowieckiego pole Gawki nazwane, od którego też jego sukcesorowie przyjęli to miano.

Gawłowski, herbu Prus. Bartłomiej, wydał ułożony przez siebie statut Litewski r. 1619.

Gawłowski, herbu Jelita. Paweł z Bełzkiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Gawłowski, herbu Ostoja, dóm znamienny z ludzi rycerskich. Hieronim, podpisał elekcyę Władysława IV.

Gawroński, herbu Rawicz w Sandomierskiem, gdzie od dóbr Gawrony nabył tego imienia. Stanisław, ś. Alojzego Gonzagi w Rzymie nierozdzielny towarzysz w naukach, po powrocie swoim do ojczyzny, objął rządy kollegium XX. Jezuitów w Lublinie, a potem w Poznaniu. Zasnął w Panu w wielkiej świętobliwości życia roku 1620. Trzech tego imienia z Sandomirskiego, podpisali elekcyę Stanisława Augusta. M.

Gawroński, herbu Rola. Trzech z tego domu podpisał elekcyę Jana III. Jan, kanonik Chełmiński, deputat na trybunał koronny, w młodym wieku walczył pod Sobieskim w bitwie pod Wiedniem.

Gawroński, herbu Świnka niegdyś w Sieradzkim.

Gawroński Jan, biegły matematyk w Krakowie r. 1770., zasłużył się tłumaczeniem dzieł matematycznych dla szkół krajowych. M.

Gazdrecki, herbu Cholewa. M.*

Gazdziński, herbu Lilia III. M.*

Gazuba, herbu Poraj. Jan Kazimierz, sędzia grodzki Grodzieński, stawał odważnie w różnych expedykach, następnie zapisał wieś Kazimierzówkę OO. Karmelitom bosym w Grodnie w r. 1678.

Gądecki Waleryan z Braclawskiego, podpisał elekcyę Jana III.

Gądkowski, herbu Korab. Kazimierz z Kaliskiego, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.

Gąsowski Jacek, kanonik Łucki, postował na trybunał koronny r. 1714.

Gąsecki, herbu Bożawola. Adam i Paweł podpisał elekcyę Jana III., Kazimierz Paweł zaś Jana Kazimierza.

Gąsecki, herbu Doliwa. M.*

Gąsiewski, herbu Ślepowron; obacz **Gosiewski**.

Gąsiewski, nobilitowany w r. 1775. M.*

Gąsiński, herbu Grzymała. Krzysztof, towarzysz kasztelana Warszawskiego, przy zdobywaniu Pskowa pierwszy szedł do szturm; Jan, podpisał elekcyę Władysława IV.

Gąslorecki. herbu Jez. M.*

Gąszczyński, herbu Niesioba, dziedziczył dawniej w województwie Chełmińskiem.

Gąsiorowski, herbu Ślepowron. Na elekcyi Jana Kazimierza stawało kilku z tego domu. Stanisław, Lwowianin, otrzymał w akademii Krakowskiej wieniec mistrzowski; po powrocie swoim do rodzinnego miasta, sprawował z zaletą niemłą różne funkcyę sądowe; † 1621. M. — Jan, radca miasta Lwowa, podczas oblężenia tego przez Turków w r. 1672, deputował z grona senatu do obozu nieprzyjacielskiego dla traktowania o pokój. M.

Gąszycki, herbu Gozdawa, w województwie Bełzkim. Kilku z domu tego odznaczyło się czynami wojennymi. — Joachim, archymandryta zakonu XX. Bazyliańców, jako mąż osobliwszych cnót kapłańskich, posiadał wielkie względy Zygmunta I., który mu też wydał przywilej na opactwo ś. Jerzego we Lwowie r. 1520. M.

Gdowski Zygmunt, zakonu karmelitańskiego, wydał kilka dzieł treści duchownej. M.

Gedorowoch, herbu Topacz, na Litwie.

Gedroje, herbu Poraj, dom książęcy na Litwie, którego przodek Gedrus, panował w XIII. wieku nad częścią Litwy ku północy. Od tegoż przezwali się też potomkowie rozplemieni, Gedrojcami. Z tych Hurda, mąż rycerski, broniąc zamku Kowieńskiego przeciw Krzyżakom, zginął razem z 3000 wojennych ludzi w pożarze tej twierdzy około roku 1365. Toż samo i syn jego Doumand, wstąpił się walecznością w zapasach z Krzyżakami. Zwycięstwa jego nad nieprzyjacielem opiewają po dziś dzień jeszcze piosnki ludowe na Litwie. Melchior, biskup Żmudzki, słynął swoich czasów dobrocią serca i szczodrobliwością dla ubogich; † 1608. — Z tego domu był też i błogosławiony Michał Gedroje, kapłan zakonu XX. Kanoników regularnych, który dla ułomności ciała poświęciwszy się usłudze kościoła, zasłynął w Krakowie wielką świętobliwością, gdzie też życie zakończył w r. 1485. Jerzy, w zakonie Jezuitów położył niemałe zasługi około nawracania innowierców: powróciwszy w r. 1653 do Wilna, gdzie właśnie panowała zaraza morowa, poświęcił się na usługi umierających, których wyszukując z troskliwością w zapowietrzonym mieście, ratował według sił swoich. Po sześciu miesiącach tej nadludzkiej pracy, dysponując na śmierć nędzarza, nabył od tegoż zarazy morowej, i przeniósł się do wieczności 35 roku życia swego. — Z pomiędzy innych wielu, zaszczyconych z godności i urzędów, poległ Mikołaj pod Tykocinem w r. 1662 Władysław, horodniczy Smoleński, zrzekłszy się dóbr, zabranych przez Rosyan w województwie Smoleńskim, otrzymał w zasługach od Rzeczpltej inne w ziemi Słonimskiej. — Romuald, odniósł w r. 1794 pod Sałatem (w Trockiem) pamiętne zwycięstwo nad Moskwą; po wzięciu Pragi przez Suwarowa i rozwiązaniu armii polskiej, udał się do Francyi, gdzie zabrał znajomość Napoleona Bonaparte go, wtedy jeszcze będącego jenerałem Pa-

weł, wstąpiwszy po Katarzynie II. carowej, na tron rosyjski, przywołał go atoli do kraju, zwracając mu dobra jego, w których prze-mieszkiwał aż do wejścia armii francuzkiej na Litwę, gdzie od cesarza Napoleona mianowanym został organizatorem wojsk Litewskich. W roku 1813 wzięty w niewolę pod Sierakowem, po dwóch leciech powrócił do kraju, gdzie za dowództwa ks. Konstantego wstąpił na powrot do wojska w randze jenerała dywizyi; umarł w Warszawie w roku 1823. M.

Giedygoldowicz Piotr Siońko, kasztelan Wileński, oprócz budowy fary w Radoszkowicach, w Mińskiem, wznosił nadto wspaniały kościół gotycki w Wiśniewie roku 1498. M.

Gehen, nobilitowany w r. 1658. M.

Gembarczewski, herbu Abdank. M.*

Gembart, herbu Jastrzębiec, nie-gdy w ziemi Dobrzyńskiej.

Gembicki, herbu Nałęcz, dóm starożytny w Wielkiej Polsce. Wawrzyniec, arcybiskup Gnieźnieński, jako mąż wielkich umiejętności pozyskał względy Zygmunta III., od którego uczyniony sekretarzem, jeździł w legacyi do Rzymu. Za powrotem swoim do ojczyzny, mianowany biskupem Chełmińskim, w czasie wyprawy króla do Smoleńska zawiadywał rządy państwa. Mianowany arcybiskupem i prymasem w r. 1616, podczas wyprawy Chocimskiej powtórnie sprawował z roztropnością rząd państwa jako namiestnik. Pełen zasług i poważania, zgasł ten mąż wielki w roku 1624. — Jan, podczaszy Poznański, brat młodszy arcybiskupa, przed wyprawą Stefana Batorego na rebelizujących Gdańszczanów, przedstawił królowi sześciu swoich synów acz jeszcze niedorostłych; który przypatrzwszy się dziańskiej ich minie, rzekł z upodobaniem: *Nobili e vile, gloriosum vinum sperandum.* — Piotr, biskup Krakowski, synowiec Wawrzyńca, niemniej pamiętny z gorliwości obowiązków pasterskich i senator-j

przywrócił spokojność w kraju, zakłóconą przez niejakiego Napierskiego, łotrzącego w podgórzu Karpackiem; na wojnę kozacką odstawił też po kilka razy liczne pułki własnego wojska, które sam żywił i okrywał, na co do 800,000 złp. wydał. Najchlubniejszą pamięć atoli po sobie zostawił, zapisując 200,000 na wychowanie młodzieży, posagi ubogich panien i na wsparcie niedołącznych kapłanów; nadto darował swoim poddanym do 100,000 złp. długów, a 10,000 złp. odkazał na kanonizację Jana Kantego. Zostawiając niezmierne skarby w srebrach, przeniósł także zwłoki ś. Stanisława do trumny srebrnej w Gdańsku odlanej. Licząc lat 72, skończył życie wielce bogobojne w Ratsybonie r. 1657.—Jan, biskup Kujawski, pamiętny z szczęśliwego ułagodzenia związku wojska Litewskiego, które poprowadzone prosto do boju, pamiętną w dziejach wygraną odniosły pod Lachowicami; † 1676. Wielu jeszcze innych godności senatorskich, odznaczali się z prawości obywatelskiej.

Gembicki, herbu Nie czuja, na Rusi, jednej dzielnicy z Kuropatnickiem.

Gembicki Jakób, rodem z Radziejowa w Kujawach, pastor zboru Dembickiego, wydał hymny starego i nowego przymierza na melodyę psalmów; obrazy pełne życia i prostoty, które mu zjednały zalety dobrego poety; † 1633. M.

Gentil de Langanere, nobilitowany w r. 1768. M.*

Gerber, nobilitowany w r. 1790. M.*

Geret, nobilitowany w r. 1775. M.*

Gerkowski, herbu Lubicz, niegdy w ziemi Pruskiej.

Gerkowski, herbu Taczała, dóm pochodzący z Czech, z kąd pierwszy Henryk przyszedł do Polski.

Gerwałowski z ziemi Rozańskiej, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Gerstorff. Opisherbu.

Na tarczy są trzy pola, białe i czerwone, z których dwa u spodu wzdłuż przedzielone, u góry zaś tylko jedno, na hełmie kołpaczek czerwony z rysią wywrotką, a na nim sześć piór strusich.

Dóm Gerstorffów w Niemczech staro-cawnny, kwitnął jeszcze za Rudolfa, ks. Burgunckiego w r. 919, z kąd przeniosłszy się do Luzacyi i Szlązka, wywyższonym został od Rudolfa Habsburskiego, cesarza, albowiem dla zasług jego wydał Rozynę, córkę Henryka Gerstorffa za Fryderyka Hohenstaufen, siostrzeńca swego. Pierwszy Stefan, przeniósł się do Polski w r. 1636, otrzymawszy indygenat od Władysława IV. r. 1641. Syn jego Jerzy, wstąpił się czynami wojennymi za tegoż monarchy.

G e s c h a f. Opis herbu.

Tarcza na cztery części przedzielona, w której pierwszej po prawej stronie w górze znajduje się żuraw podlatujący, na jednej nodze stojący, a trzymający w drugiej podniesionej kamień; toż samo na odwrót w przedziale dolnym lewym; w lewym górnym zaś jest znowu ręka, trzymająca miecz podniesiony jak do cięcia, toż samo na odwrót w przedziale dolnym prawym; nad hełmem i koroną wystaje zaś głowa żurawia ze szyją, u której spodu znajdują się dwa skrzydła rozciągnięte.

Dóm Geschafów pochodzi od Jeżowskich, Zygmunt bowiem, syn Jana Jeżowskiego, dziedzica na Kucharach w Płockiem, służąc czas niejaki w wojsku cudzoziemskim, osiadł w Chojnicach w Prusiech, gdzie dostawszy z posagiem żonę, odmienił imię ojczyste, i przezwiał się Geschafem. Jego synowie poszli także za tym torem; jeden tylko Kasper, służąc wojskowo w różnych państwach, a narzeczcie przybywszy do Polski, przyjął obowiązek pułkownika gwardyi królewskiej, lecz straciwszy przez czyn ojca swego szlachectwo, dopiero za instancją możnych panów otrzymał nobilitacyę od Zygmunta Augusta. Syn jego także Kasper, był opatem Oliwskim. Ten zrzekłszy się błędów heretyckich, wstąpił do stanu duchownego, w którym wielce pracował nad nawróceniem ludu w błędzie zotsającego do wiary prawowiernej; † 1577.

Getkant, komendant artyleryi polskiej dla wielkich wiadomości przewany Archimedesem, wstawił się różnemi wynalazkami w tej broni. Przy oblężeniu Torunia sporządził moździerz podziemny takiej wielkości i siły, iż za jednym strzałem 40 wozów kamieni na raz wyrzucił; który to wynalazek atoli spalił na łożu śmiercielnem. M.

Getkin, herbu Gryf.

Getko, herbu Gryf. M.*

Gezek herbu Doliwa.

Geś, obacz **Paparona**.

Gheri Dominik, nobilitowany w r. 1790. M.*

Ghigiotti, nobilitowany w r. 1768. M.*

Gilbowski, herbu Jastrzębiec.

Gidzielski, herbu Poraj.

Gidziński albo Giedziński, herbu Prawdzic, jednej dzielnicy z Dąbskimi, przyjął tę nazwę od dóbr Giedna. Wielu z tego domu wstawiło się czynami rycerskimi; tak Paweł, rotmistrz królewski w wyprawie Wołoskiej, Jakób i Stefan w Moskiewskiej,

Jan w Tureckiej, gdzie w bitwie pod Chocimem mężnie stojąc, cięży szablą w szyję, dostał się do niewoli.—Jerzy, biskup Nikopolski i sufragan Lwowski w r. 1676; zostawił piękną pamiątkę po sobie życia pobożnego i niemalej szczodroblowości. Jako dziedzic na połowie miasteczka Bolechowa, przeznaczył dla kościoła tamecznego fundusz 6000 złp. z czynszów miasta. M.

Gidziński Andrzej, akademik Krakowski, doktor filozofii, wydał kilka rozpraw naukowych w r. 1621. M.

Giebułtowski, herbu Bersten, niegdy w województwie Krakowskiem.

Giebułtowski, herbu Lis, pisze się z Kozięglów. Krystyn, starosta Sądecki, dziedzic wielkich majątności ziemskich, otrzymał dla nich w zasługach od Władysława Jagielly prawa Magdeburskie. Stanisław, dziedzic na Lgocie, młode lata spędził z zaszczytem niemałym na Węgrzech w boju z Turkami; syn jego Jan, sekretarz królewski, wstawił się odwagą w walce z Tatarami na Podolu, następnie pod Batorym w wojnie Moskiewskiej, a pod Zamojskim pod Byczyną; † 1601. Wojciech, mąż niepospolitych umiętności, odprawił od Henryka Walezjusza poselstwo do Anglii, później od Zygmunta III. do Rudolfa cesarza; dawszy następnie w wojnie z Moskwą dowody zdatności rycerskiej, uchylił się dobrowolnie od wyższych dostojenstw i zakończył życie cnotliwe w r. 1623.

Gieczewicz Franciszek, kanonik Wileński.

Giedczycki, herbu Gryf. Przodek domu tego był Gedko, kasztelan Sądecki w r. 1255; od niego idące potomstwo nazwano Giedzycami. Rafał, umarł w Opolu w więzieniu, gdzie został zaprowadzony od najętych przez Władysława, ks. Opolskiego rozbójników, którzy go mimo prawa w własnym dworze pojмали i razem z dwoma synami upro-

wadzili. Gwałt ów popełniony ukarał król Jagiełło wyprawą wojenną na Szlązko.

Giedygold, herbu Giejsz. M.*

Giedymin, herbu Pogonia. Józef i Michał poległi na wojnach, Władysław zaś został zabity w Wilnie podczas zaburzenia.

Giedziński, obacz Gidziński.

Gieger, nobilitowany w r. 1790. M.*

Gielbowski, herbu Szaszor. M.*

Gielbutowski, herbu Prawdzic. M.*

Gielgud, herbu Działosza, w księstwie Litewskiem. — Jędrzej Kazimierz, pisarz litewski, marszałkował zaszczytnie izbie poselskiej r. 1685.

Gieppert, nobilitowany w r. 1775. M.*

G i e r a l t.

Opis herbu.

W polu czerwonym znajduje się niby krzyż rozdarty, w którego każdym rogu jest jabłko, a w helmie i koronie czterech z podniesionymi do lotu skrzydłami. — Ów herb został nabyty przez niejakiego Gieralta, który za panowania Mieczysława wiarę chrześcijańską w Rzymie przyjął, z kąd powróciwszy do Polski, prawie wszystką swą fortunę na kościoły i dobroczynne uczynki rozszafował. Od imienia tego pozostała też i nazwa herbu, zaś od ośmiu niby rogów krzyża, Ośmioróg. Wojstław, podobnie hojny na chwałę Boską, pobudował kilka kościołów; zamienił też Kazimierzowi W. Niepołomice za inne dobra, gdzie ów monarcha zamek wystawił. Rozrozdziwszy się w województwie Krakowskim,

przeniósł się kilku jako ludzi rycerskich na Podole. Od Zygmunta, dziedzica Faściszowy, urosł dóm Faściszewskich.

Tym herbem pieczętują się: Faściszewski, Ginejt, Gniewek, Reszyński, Siemichowski, Słonecki, Surgut, Towiański, Wolski, Wróbliski i Wyżycki.

Gieraltowski, herbu Jastrzębiec, nigdy na Szlązku i w księstwie Oświęcimskiem.

Gieraltowski, herbu Orła. Jan, dworzanin cesarza Maksymiliana, dowodził zaszczytnie wojsku, które mu poruczone było w wojnie na Węgrzech, w końcu został zabity zdradziecko w Wiedniu od pewnego moźnego grafa niemieckiego.

Gieraltowski, herbu Tępa podkowa. M.*

Gierdud, herbu Jelita, na Litwie.

Giergielewicz, herbu Topor. M.*

Gierkant dziedziczył niegdyś w ziemi Przemyskiej.

Gierkowiec, posesyonat w powiecie Wilkomirskiem. M.

Gierlachowski Erazm, kanonik Wileński, sekretarz Ludwika króla Węgierskiego.

Gierzyński Marcyan, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Giewil Jan, podpisał ze Żmudzkiego elekcyę Jana Kazimierza.

G i e y s z.

Opis herbu.

W tarczy okrągłej pola czerwonego wzdłuż na dwie części przedzielonej, znajduje się po prawej stronie skrzydło prosto do góry wyciągnięte, po lewej połowa krzyża, mianowicie bez jednego ramienia, na helmie trzy pióra strusie. — Grze-

gorz z Gedygold, starosta Podolski, posłował imieniem Władysława Jagiełły na koncylium Konstanckie.

Tym herbem pieczętują się: Dzid, Ejszewicz i Orwid.

G i e y s z t o r.

Opis herbu.

W polu czerwonym jest niby strzała rozdarta, której części są na krzyż ułożone, a przy każdym końcu po jednej gwiazdce, na hełmie zaś trzy pióra strusie. — Stanisław, podpisał z Kowieńskiego elekcyę Władysława IV.

Tym herbem pieczętują się: Więckowicz i Komoniak na Litwie; ostatni atoli z tą odmianą, że przez strzałę bez gwiazd przechodzi linia w poprzek.

Gieźewski Jan, tego wspomina konstytucya z r. 1641.

Gieżycki, nobilitowany w r. 1726. M.*

Gifort, podpisał z Trockiego elekcyę Władysława IV. M.*

Gigański, herbu Junosza.

Gigański, herbu Nałęcz.

Gikont; kilku tego nazwiska stawali na elekcyach królów polskich.

Gilbaszewski, herbu Nałęcz. Sebastyana, instygatora koronnego, wojskiego Żydaczewskiego, wspomina zaszczytnie konstytucya z r. 1676.

Gilewicz Joachim, kapłan zakonu Karmelitów bosych, oddając się przykładnie swemu powołaniu, 33 lat przetrwał na puszczy w Czarny, trzy mile od Krakowa, gdzie też życie świątobliwe zakończył w r. 1676. M.

Gilewski, herbu Kotwicz I.

Gilowski Paweł, kaznodzieja zboru Wileńskiego w XVI. stuleciu, wydał drukiem kilka dzieł treści duchownej. M.

Gimbut Jan Bogusław, cześnik Starodubski, podpisał elekcyę Jana III.

Gimel, nobilitowany w r. 1775. M.*

Gincit, herbu Gieralt.

Gincit, herbu Łabędź. M.*

Ginet, herbu Zareba. Ginet Koncewicz, Litwin, podpisał na zjeździe Wileńskim r. 1401 pokój wieczny z Polakami.

Giniowski, Rusin, dziedziczący na Ukrainie, podczas pamiętnego rokoszu Kozactwa w r. 1768, odniósł śmierć od rozhukanego ludu. M.

Ginkiewicz Michał, Jezuita, rektor uniwersytetu Warszawskiego i Wileńskiego, napisał kilka dzieł w duchu religijnym; † 1663. M.

Gintowski, herbu Pobóg. Jan Andrzejkiewicz Gintowski, sławny kaznodzieja i zarządca kolegium Płockiego i Nieświezkiego, wydał drukiem szacowną książkę o mecie Pańskiej, która trzy nakłady dotrwała.

Gintowt, herbu Leliwa. Jeden tego nazwiska podpisał na zjeździe Wileńskim r. 1401 pokój wieczny Litwy z Koroną.

G i n w i ł.

Opis herbu.

W polu czerwonym wystaje pień złoty, a na nim jastrząb, na hełmie trzy pióra strusie. — Ginwiłowie Piotrowscy, rozrodzeni na Litwie, gdzie znakomite urzęda piastowali.

Są też i Ginwiłowie Kulwiejowie,

którzy pochodząc od książąt udzielnych Litewskich, używają znaku herbowego Hypocentaura. M.

Gliniń, herbu Korwin. M.*

Girdyło, znakomity Litwin, przeszedłszy do Krzyżaków, przyjął u nich wiarę chrześcijańską.

Girski, herbu Łabędź z tą odmianą, że łabędź stoi jedną nogą na Abdanku w polu błękitnym, a na hełmie także taki łabędź; dóm wywodzący swój początek od Romunda, W. księcia Litewskiego. Andruszko Jalgołdowicz, starosta Matkowski i waleczny pułkownik w wojnach przeciw Moskwie i Węgrom, ożeniwszy się z Jadwigą, herbu Abdank, pierwszy podłożył znak Abdanku pod lewą nogę łabędzia; poległ potem w wojnie w r. 1480. Augustyn, dworzanin Zygmunta I., poległ w bitwie pod Orszą. Stanisław, zginął pod Cecorą. Drugi tego imienia, pułkownikował z wielkim zaszczytem na wojnach za Zygmunta III. Konstanty, waleczny towarzysz chorągwi Bałabana, na podjeździe pod Zbarażem został zabity od Tatarów.

G i s s a I.

Opis herbu.

W szersz tarczy pola białego idą trzy rzeki równoległe od siebie odległe, z których pierwsza i trzecia są modre, środkowa zaś biała; z tych na najwyższej znajduje się lew czerwony niby wyskakujący, w lewą stronę głową obrócony, z ogonem zadartym i pyskiem rozwartym, z którego język wyziera; na hełmie także sam lew, lecz na wszystkich czterech nogach stojący.

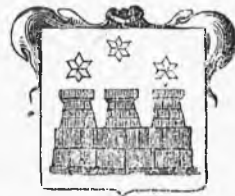
Z tego domu był Fridemanus Gissa, biskup Chełmiński, a potem Warmiński, który jako mąż wybornego stylu i biegłości w naukach, nietylko posiadał wielkie poważanie królów Zygmunta I. i Zygmunta Augusta, ale i pierwszych ówczesnych uczonych Europy; umarł 1550. — Wojciech, zakonu ś. Franciszka, zawołany kaznodzieją swego czasu, sprawował z niemałą chwałą regencyę klasztorów w Ferrarze, Bononii, Padwie i we Lwowie.

Jakóba, rotmistrza wspomina z mężstwa konstytucya z r. 1662.

G i s s a II.

Opis herbu.

W tarczy są trzy blanki, a nad każdą gwiazda, z których dwie trochę niżej, trzecia zaś we środku nieco wyżej jest ułożona.

Gisler Jan i Marcin, nobilitowany w r. 1790. M.*

Giszowski, herbu Nowina, pisze się z Giszowic w Lubelskiem. Z tego domu wyszło wielu mężów rycerskich, których czyny przechowały nam dzieje narodowe. Po między innemi Jan, wstawiony z odwagi na wojnach Moskiewskich i Tatarskich; w młodym wieku służąc w wojsku cesarza niemieckiego, dał i tam dowody niepospolitego mężstwa. Stanisław, syn jego stawał mężnie pod Pskowem. Jan, w wielu bitwach zasłużył się z nieustraszonego mężstwa, w których też odniósł zaszczytne rany; Piotr, w okazyi pod Pskowem utracił rękę; Marcin, prowadząc żold w wojsku cesarskiem, poległ tamże na polu bitwy Adam, zginął w boju z Tatarami pod Tarnopolem; Mikołaj, wielce się sprawił w zapasach z Kozakami; pod Kumejkami odniósł ciężki postrzał, co go jednak od dalszego zawodu wojennego

niewowstrzymało; i drugi tego imienia, przetrwał niemal całe życie w obozach, już to na Węgrzech, już na Podolu.

Gitort Szymon, podpisał z Trockiego elekcję Władysława IV.

Giwojna Remigian, podpisał z Mińskiego elekcję Jana III.

Gizimski na Mazowszu.

Giżycki, herbu Gozdawa, nabył miano od dóbr dziedzicznych Giżyc. Wacław, sędzia ziemski Sochaczewski około r. 1400, którego syn Piotr, był biskupem Płockim. Jako mąż wielkiej powagi i dzielności w sprawowaniu interesów państwa, miał sobie powierzoną opiekę niedoroslých jeszcze książąt Mazowieckich i rządu tego księstwa po zgonie Władysława, księcia Mazowieckiego. W tem urzędowaniu zniósłszy niektóre ciężary ziemianom, określił nowemi prawami sądy zadworne i przyczynił się do pomysłności kraju. Po zgonie obu książąt, zgładzonych zdradziecko trucizną przez Gotarda Ribeniusza, opierał się objęciu Mazowsza przez Kazimierza W., aż dopiero na zjeździe Piotrkowskim ustąpił naleganiom sędziów sejmujących. Jak w życiu politycznem, tak i w zarządzie kościoła położył niemałe zasługi, obracając dochody swoje na fundacye kościołów i kolegia, które szcudrobliwie w dochody zaopatrzył; † 1463.

Zi czasów Kazimierza W. dwóch Giżyckich, Piotr i Paweł, prowadząc przez długi czas żołą wojenny na Węgrzech, gdzie się świetnemi czynami wstawili, po powrocie swoim do Polski otrzymali od monarchy swego dobra w ziemi Sanockiej na pograniczu Węgierskiem, gdzie osiadłszy, potomkowie ich jedni od dóbr Humnisk, Humniskiem, drudzy od Bierczy, Biereckiem się przezwali.— Piotr, waleczny żołnierz za Zygmunta Augusta, wstawiający się odwagą pod Newlem, poległ za Stefana Batorego pod Gdańskiem, Stanisław, rotmistrz królewski, poległ znowu w bitwie pod Tszewem roku 1577. I wie-

T. I. Nr. 31.

lu jeszcze innych zasłużyło się z czynów chwalebnych.

Giżycki, herbu Nałęcz, w województwie Sieradzkim.

Gizymont Stanisław, skałbnik Połocki, podpisał elekcję Jana III.

Glaczyński Szymon, podpisał elekcję Jana III.

Glaire, nobilitowany w r. 1768. M.*

Glaserap, na Pomorzu. Kazimierz, staroście Neoszycki w r. 1677, sławiony jako osobliwszy dobroczyńca kolegium Waleckiego.

Glasser, nobilitowany w r. 1768. M.*

Glatowski, herbu Łada. M.*

G l a u b i e z.

Opis herbu.

W polu błękitnem znajduje się ryba żółta, czyli złota, niby pływająca w lewą stronę, a na hełmie pięć piór strusich. Klejnot ten przyniesiony został z Niemiec do Szlązka, a z tamąd do Polski. Pieczętują się nim:

Przeclawski, Rokosowski i Sabineki.

Glaubsowicz, herbu Glaubiec. M.*

Glave, nobilitowany w r. 1790. M.*

Glaznocki, herbu Prus III.

Glewski, herbu Ostoja, niegdą w Krakowskiem.

Gleichman, nobilitowany w r. 1790. M.*

Glezmer, nobilitowany w r. 1775. M.*

Gleźmierski, nobilit. w r. 1775. M.*

Glichen, podpisał z Nowogrodzkiego elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Glicza Marcin, filozofii i teologii doktor, rodem z Pilzna, przez lat 40 uczył na akademii Krakowskiej, sprawując oraz po kilkanaście razy jej rządy; † 1591. M.

Gliczner Erazm, superintendent ewangelicki w Wielkiej Polsce w XVI. wieku, zostawił drukiem wiele prac pismiennych, a między temi i pedagogiczne. M.

Glinicki, herbu Junosza, w Wielkiej Polsce.

Gliniecki, herbu Korab, w województwie Mazowieckim.

Gliuka, herbu Biała. Pierwszego z tego domu wspominają autorowie zaszczytnie Mikołaja, kasztelana Wiskiego w roku 1440. Jędrzej i Jan, bracia rodzeni polegli w bitwie z Krzyżakami pod Działdowem. Wielu jeszcze innych zasłużyło się ojczyźnie z spraw wojennych i deputackich.

Gliñojecki, dziedziczył niegdyś w Płockiem.

G l i ń s k i.

Opis herbu.

W tarczypola czerwonego jest niby belka półkwadratowa, w pośrodku jej wystaje inna z krzyżem u dołu, na hełmie trzy piór strusich.

Dóm Glińskich, skoligacony z książętami Ruskiemi, po odpadnięciu Siewierza do Moskwy, przeniósł się do Litwy. Z tego

to był ów sławny Michał Gliński, marszałek nadworny Litewski i starosta Bielski, którego czyny nie jedną kartę historii zajmują. Przepędziwszy on lat 12 jako ochotnik w Niem

zech, we Włoszech i na Węgrzech, nabył nie tylko sławy rycerskiej, ale i biegłości niemal we wszystkich językach europejskich. Po powrocie swoim do ojczyzny, zwrócił na siebie wszystkich oczy i pozyskał względy króla Aleksandra tak dalece, że to ogólną zadróść wzbudziło, która tem więcej urosła, że mu fortuna i szczęście sprzyjały, zniósł bowiem li tylko w siedm tysięcy wojska ogromną potęgę Tatarów pod Kleckiem, gdzie do 30,000 nieprzyjaciela poległo. Tym zwycięstwem upojony Gliński, dumnym okiem spoglądał na zwaśnionych mu panów Litewskich. Gdy wtem Jan Zabrzeziński, wojewoda Trocki, jego przyjaciel i współtowarzysz w wyprawie zwycięskiej, króla Zygmunta I, przestrzegł o pewnych zamachach Glińskiego, toć popadł on w podejrzenie pańskie, którego niemógł przełamać więcej ani ofiarowaniem dowodów niewinności swojej, ani wstawianiem się za nim Władysława, króla Węgierskiego i Czeskiego. Nie widząc tedy żadnego sposobu prześląganja majestatu, w desperacyi udał się do Moskwy, z kąd najechawszy z wojskiem na Litwę, Zabrzezińskiego w Grodnie dopadłego zabił i niektóre obronne miejsca opanował, rozniecając tem zgubną wojnę we własnej ojczyźnie. Wyzuty teraz z dóbr i godności, przeniósł się z całym domem do Moskwy, gdzie pełen względów u dworu rosyjskiego, zamieszkał. Upamiętawszy się jednak, przedsięwziął zmasać ciężką winę swoją prześląganiami Zygmunta I; monarcha polski chętnym okazał się ku temu, i pańskim sercem przebaczył; atoli nieprzyjaciele Glińskiego informowali potajemnie księcia Moskiewskiego o zamiarze jego — o powrocie do Polski; zaczętem wtrąconym został do ciężkiego więzienia, w którym też życia dokonał. — Hrehory Lwowicz Gliński, brat poprzedzającego Michała, starosta Owrucki w r. 1503, poległ w bitwie z Tatarami nad Uszą. Potomkowie jego rozrodzeni na Litwie, pisali się na elekcyi Jana Kazimierza. Jerzy zabity od Moskwy pod Wierzechosławicami w r. 1655.

Gliński, herbu Jastrzębiec, niegdy w województwie Krakowskiem, pisze się z Glinnik.

Gliński, herbu Korczak. Z domu tego był Benedykt władką Włodzimirskim w r. 1679.

Gliński, herbu Lis. W ziemi Ciechanowskiej.

Gliński, herbu Nowina, w Sieradzkim i Łęczyckim. Kilku z tego domu stało na elekcyę królów polskich.

Gliński, herbu Pomian, niegdy w województwie Płockiem.

Gliński, herbu Radwan, w ziemi Zakroczymskiej.

Gliński, herbu Slepowron.

Gliński, nobilitowany w r. 1768. M.*

Jeden tego imienia, podporucznik polski, poległ przy zdobywaniu Saragosi w Hiszpanii w r. 1809. M.

Glińska Ludwika, pamiętna z daru dla kościoła Bolszowieckiego, któremu 3000 złp. wyznaczyła. M.

Gliszczyński, herbu Jastrzębiec, w Wielkiej Polsce.

G o w e r.

Opis herbu.

W polu czarnem znajduje się kozieł drewniany (biały) wzniesiony do góry, po którym są rozrzucone kłosa zbożowe, po obu bokach u góry są dwa księżycy niepełne, takież trzeci w środku jego, nad hełmem podobny księżyc, na którym stoi kogut

czerwony w prawą stronę obrócony.

Archibald Jędrzej de Gleideny Glover, przyniósł ten herb do Polski z Anglii, gdzie też za położone 44-letnie zasługi wojenne, mianowicie ufortyfikowanie różnych twierdz i obronę tych przeciw nieprzyjaciołom, konstytucją z r. 1725 otrzymał indygenat w Polsce.

Glastecki, posesyonat w Mściśławskiem.

Gładki Jan, chorąży Miński r. 1606.

Gładkowski Jan, podpisał elekcyę Jana III.

Gładysz, herbu Gryf, niegdy w powiecie Bieckim. Piotr, imieniem Władysława Jagiełły objął w posesyę przez Zygmunta Węgierskiego w zastaw daną ziemię Spizką, i administrował ją na rzecz Polski r. 1403. Jeden tego nazwiska, towarzysz chorągwi pancernej Koniecpolskiego, wślawił się walecznością w wielu bitwach.

Gładysz, herbu Nieczuja; jedna dzielnica z Galiczami.

Gładyszewski, dziedziczył niegdy na Podgórzu. M.

Głazowski; kilku z tego domu stało na elekcyach królów polskich.

Głębecki, herbu Doliwa, dóm starodawny w Kujawach i na Podlasiu, z którego niemały poczet mężów zasłużył się ojczyźnie z czynów wojennych i cywilnych. Po między innymi zasłużyli na pamięć potomków: Jerzy, śmiały wojownik w XV. stuleciu, wzięty od pogaństwa w niewolę i przykuty na galerach; Stefan zginął pod Toruniem; Kasper zaś poległ w bitwie ze Szwedami pod Wojniczem. Tomasz znowu wspominają dzieje z odwagi w walce z Tatarami pod Komarnem. — Jeden tego imienia, dziedzic miasteczka Kodni na Ukrainie, podczas tracenia ujętych hajdamaków Gonty i Zeleźniaka, ocalał wielką liczbę uwiedzionego ludu ruskiego, i osadził go w swoich dobrach, nadając mu grunta, bydło robocze i inną zapomogę. M.

Głębocki, herbu Lubicz, na Mazowszu.

Głębocki, herbu Ostoja. M.*

Głodowski, herbu Dąbrowa, w ziemi Dobrzyńskiej.

Głodowski, herbu Przegonia.

Głogiński, herbu Ostoja, w Wielkiej Polsce.

Głogowczyk Jan, rodem z Głogowa na Szlązku niegdy prowincyi polskiej, profesor filozofii i matematyki w Akademii Krakowskiej i kanonik kolegiaty św. Floryana. Wyborna jego nauka wielu znakomitych ludzi usposobiła do postug kraju. Dzieła zaś filozoficzne i matematyczne zalecają się dotąd prawdziwą gruntownością rzeczy; † 1507. M.

Golgowski, herbu Grzymała, na Mazowszu, a później i na Rusi. Samuel, cześnik Nowogrodzki pułkownikował zaszczytnie przy odsieczy Wiednia r. 1083; wielu innych piastowało urzęda ziemskie w Bełzkiem.

Głosiński Bazyli i Jędrzej, bracia rodzeni, za położone zasługi wojenne konstytucją z r. 1661 nie tylko policzeni zostali w poczet rycerstwa polskiego, ale nadto otrzymali dobra Babliki i Jaślimanice.

Głoskowski, herbu Jastrzębiec. Stanisław, prowadził z zaszczytem żold zaciężny na Węgrzech, poczem na dworze królów polskich: Zygmunta Augusta, Henryka, Stefana Batorego i Zygmunta III. przepełdził lat 50 w różnych funkcyjach; † 1638.

Głoskowski, herbu Korab, w Wielkiej Polsce, z kąd Stefan, przeniósł się na Wołyń.

Głoskowski, herbu Przerowa, w ziemi Czerskiej. — Maciej, komornik Kaliski w XVI. stuleciu, wydał kilka dzieł religijnych. M.

Głotkowski, herbu Dąbrowa. M.*

Głowa, herbu Jelita, w ziemi Przemyskiej.

Głowa bawola.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego jest głowa bawola (czarna z rogami, na hełmie zaś trzy piór strusich; niektórzy kładą zamiast piór mitrę książęcą. Pochodzenie herbu tego nie jest wiadome. Tym herbem pieczętują się Bagniewski, Dowgird i Siesieccy książęta.

Głowa trupia.

Opis herbu.

W polu niebieskim jest głowa trupia jakby szabłą cięta u wierzchu, której szabli rękojeść jest złota.

Herb ów nadany został potomkom pewnego walecznego polskiego junaka,

który potykając się z nadwyzczajnym mężstwem, odniósł w głowę cios śmiertelny.

Głowacki, herbu Prus I. niegdy w Krakowskiem, gdzie już w r. 1496 Maciej, urząd żupnika piastował.

Głowacki, nobilit. w r. 1775. M.*

Głowacki, szlachcic polski w wojsku Kozackiem pod Chmielnickim, wielce się przyłożył do ocalenia Lwowa, oblężonego w roku 1648; mając bowiem wpływ na hetmana, skłonił go do odstąpienia od uciśnionego miasta, umówiwszy się osobiście z postłami o okup jego. M.

Głowacki, stanu włościańskiego, walcząc w szeregach pod Kościuszką, w bitwie

pod Raclawicami (1794) wstawił się z męż-
twa i odwagi. M.

Głowacz, herbu Dębno. M.*

Głowacz, herbu Nałęcz. M.*

Głowaczewski, porucznik polski
pod Napoleonem, przy zdobywaniu Saragosa
r. 1808 wdzierając się na czele swego od-
działu do zaatakowanego miasta, poległ w bra-
mie od żelaza Hiszpanów. M.

Głowczyński Feliks, podpisał ele-
kcyę Władysława IV. Stanisław, Jezuita,
mąż znakomitych nauk, wydał kilka dzieł u-
czonych; † 1722.

Głowiński, herbu Godziemba, w
ziemi Dobrzyńskiej, pisze się z Głowni.

Głowiński, herbu Gozdawa. M.*

Głowiński, herbu Roch II. Gnia-
zdo domu Głowno w województwie Rawskim,
gdzie Jakób podpisał pokój Brzeski r. 1436.
Stanisław, sędzia Halicki, fundował przy
archikatedrze Lwowskiej kantoryę i dwie ka-
nonie, zapisując na ich utrzymanie Młynisz-
cze i Zabłotowce w obwodzie Żydaczewskim
r. 1669. — Dzierzykraj, zginął w bitwie
z Tatarami pod Wiśniowcem r. 1494. Sa-
muel, suffragan Lwowski, biskup Hebrón-
ski, zbudował we Lwowie kościół i kolegium
Pijarów (1715), przy którym utworzył funda-
cycę ku wychowaniu 18 młodzieży szlache-
ckiej, uposażając ów zakład darem 60,000 złp.
z własnego majątku, dotychczas do tego do-
bra Winniki i Podbereżce. Ta fundacya ob-
jęta później przez rząd austriacki, otworzo-
ną została 1776, właśnie w roku śmierci szla-
chetnego fundatora i istnieje dotąd pod nazwą:
„stypendya Głowińskiego“ dla uczniów stanu
szlacheckiego. M.

Głowniewski, herbu Hołobok. M.*

Głuchowski, herbu Prus II. w zie-
mi Pruskiej. — Z tego domu był Gierard,
kapłan zakonu Karmelitów, który w Rzymie
wielce się wstawił żarliwością kaznodziejską,
z kąd posłany został w podróż missyjną do

obcych krajów. Po powrocie swoim do oj-
czyzny, sprawował z wielką roztropnością ró-
żne godności klasztorne; † 1695 w Krako-
wie. M.

Głuchowski, herbu Radwan.

Głuski, herbu Bończa. M.*

Głuski, herbu Ciołek, jedna dziel-
nica z Drzewieckimi.

Głuszecki Hilarion, kapłan zako-
nu Karmelitów bosych, mąż wielkiej pokory
i ostrego życia, zakończył życie przykładne
w r. 1652 w Piaskach pod Lublinem w usłu-
dze zapowietrzonych. M.

Głuszewski, podpisał elekcyę Jana
Kazimierza. M.*

Głuszkowski, dziedziczył dawniej
w województwie Płockiem.

Głuszyński, herbu Łabędź. Ja-
kób i Krzysztof, obaj bracia i ludzie ry-
cerscy, poległi w bitwie pod Buszą; trzeci
zaś Łukasz, jedenaście lat przetrwał w nie-
woli Tureckiej.

Głuszyński, herbu Prus I. M.*

Głuszczyński, herbu Śtepowron. M.*

Gnatkowski Augustyn, zakonu ś.
Bernarda, sławny kaznodzieja we Lwowie na
początku XVII. wieku. M.

Gnatowski, herbu Łada, niegdy w
ziemi Ciecchanowskiej.

Gniatkowski Albert, akademik Kra-
kowski, pisał rozprawy naukowe. M.

Gniady, herbu Ostoja. Jędrzej,
opat Tyniecki w pierwszej połowie XVI. stu-
lecia.

Gniazdowski, herbu Klorab. Jan
Chryzostom, pamiętny w dziejach Polski
z dokonanego zdobycia Poznania i innych czy-
nów rycerskich.

Gniazdowski, herbu Wczele. Jan,
biskup Teodozyeński, suffragan Gnieźnieński,
po obraniu Zygmunta III. na tron polski, po-
słował do Rudolfa cesarza.

Gniazdowski, herbu Bogorya. M.*

Gniewek, herbu Gierald, dóm starodawny w Krakowskim, gdzie się pisał pierwotnie z Kończysk.

Gniewiecki, herbu Poraj.

Gniewiewski, herbu Prus I.

Gniewiński Franciszek, podpisał z Grodzieńskiego elekcyę Jana III.

Gniewkowski, w Wielkiej Polsce.

Gniewosz, herbu Kościeszka. Tego imienia pierwszy był podkomorzym Krakowskim w r. 1403, pamiętny z sprzyjania sprawie Wilhelma austriackiego i Jadwigi królowej. Jan, syn jego, ustąpił znaczne sumy, wzięte za jego małoletności do odbudowania klasztoru św. Katarzyny w Krakowie; następnie na wyprawie Krzyżackiej w bitwie pod Grunwaldem, brał udział z chorągwią własnych ludzi w pamiętnym zwycięstwie. — Jeden z jego synowców zginął w wyprawie Moskiewskiej r. 1633.

Gniewosz, herbu Rawicz. Gniazdo domu tego, Olexyce, z którego Cherubin, poległ w lasach Bukowińskich w roku 1497 podczas wyprawy króla Olbrachta. Jędrzej, dziedzic na Sarnowie, w bitwie pod Obertynem dał dowody nadzwyczajnej odwagi i mężstwa. Jan, dziedzic na Smogorzewie, rotmistrz Stefana Batorego, za położone zasługi wojenne otrzymał od tego króla znaczne nadania dla domu swego, z którego następnie wielu ludzi rycerskich wyszło. Jan, starosta Latowicki, mąż wielkich przymiotów rycerskich, o którym dał Batory zaszczytne zdanie: „że gdyby mu przyszło pojedynkiem certonować o królestwo, nikogo innego nie użyłby do tej funkcji, tylko Jana Gniewosza.“ W młodym wieku bawiąc na dworze króla Węgierskiego, w wojnie z Turkami dał niejedną próbę odwagi swojej, dla tego też Stefan Batory zostawszy królem polskim, odwołał go z Węgier, i uczynił rotmistrzem, a potem pułkownikiem siły zbrojnej przeciw Moskwie.

Pamiętna jest jego odpowiedź, dana przyjaciołom, którzy wiedząc, że posiada względy monarchy swego, namawiali usilnie, aby wyjednać dla syna swego starostwo Latowickie. „Dobra Rzeczypospolitej,“ rzekł on, „są dla dobrze zasłużonych ojczyźnie, a nie dla żaków, ani dla białychgłów, dla tego miałbym w tem sumienie, gdybym to uczynił.“ — Jako żołnierzowi wielkich przymiotów, polecił mu następnie Zygmunt III. zaciąg lekkiej jazdy dla dania pomocy cesarzowi Ferdynandowi II. Życie pełne cnót obywatelskich zakończył w Sandomierskim w roku 1619. — Krzysztof, syn jego, wstawiając się z mężstwem w bitwie pod Oryninem, poległ pod Chocimem. — Mikołaj, brat tegoż, starosta Radomski, rotmistrzując zaszczytnie przez 30 lat w różnych expedycyach, zjednał sobie takie poważanie, że pod Chocimem królewicz Władysław wyłącznie jego chorągiew sobie uprosił. Toż i w bitwie pod Zborowem, lubo już był w podeszłym wieku, wielce się przyłożył do zwycięstwa oręża polskiego, za co go też Jan Kazimierz zbawcą zdrowia swego nazwał, co mu też i sejmik Opatowski, dziękując publicznie za jego odwagę, przyznał zaszczytnie. „Nie zdejmując broni z siebie, wyraził mowca sejmowy, aż do późnej starości, niemógł zginąć w wojnie, bo mężniejszego od siebie, od któregoby ręki poległ, nie znalazł“; umarł pelen wielkiej sławy w r. 1650. Mikołaj, zakonnik Jezuiów, mąż słynący z misyi wojskowych, zapisał dla kolegium Krakowskiego u św. Piotra 30,000 złp.; zakończył życie w Łucku r. 1711. Mikołaj Albrecht, biskup Kujawski, z chwałą narodu odprawił kilka legacyi do dworów zagranicznych; † 1654. Jan, kasztelan Czchowski, podpisał elekcyę Jana III.

Gniewski, herbu Zgraja.

Gniński, herbu Trach. Potomkowie Ottona Tracha, rozrodziwszy się, jedni od dóbr. Załęc, przezwali się Załęccy, a drudzy od Gnina, Gnińscy. Po między innymi zasłużyli na wdzięczną pamięć: Wojciech,

mąż rycerski za Stefana Batorego. Samuel, wstąpił się za Zygmunta III. walecznością w bojach z Moskwą i z Tatarami. Jan, podkanclerzy koronny, starosta Gnieźnieński, a następnie wojewoda Chełmiński, dla rzadkiej dzielności w traktowaniu interesów jeźdźał w poselstwach do Francji, Danii, Szwecyi, Moskwy i Turcyi. Wziąwszy w nagrodę położonych zasług swoich nadworne podskarbstwo koronne, wykupił Knyszyn i Goniądz z innymi dobrami za 553,000 złp., z której to sumy darował 100,100 Rzeczypospolitej, za który to afekt wywdzięczając się ojczyzna, jemu i sukcesorom jego puściła te dobra aż do ósmej generacyi, po której znowu do królewskiej dyspozycyi powrócić miały. Po zgonie żony swojej, wstąpił do stanu duchownego; Jan Sobieski ceniąc atoli rady tak doświadczonego męża, rad polegał na radzie jego, wziął go przeto na wyprawę Wiedeńską, na którą on swoim kosztem chorągiew usarską wystawił. — Konstancya Dorota, córka jego, ksieni PP. Cystersek w Ołobocku, własnym kosztem zbudowała z gruntu klasztor tenże; † 1696. — Jan Chryzostom, biskup Kamieniecki, referendarz koronny, po otrzymanem zwycięztwie pod Chocimem, jeździł w poselstwie do Rzymu; † 1715. Ignacy Bernard, opat Koronowski, trzech królów polskich sekretarz, dla pięknych przymiotów w naukach, pozyskał też względy trzech papieżów: Aleksandra VII., Klemensa IX. i Innocentego XI., którzy go urzędami stolicy apostolskiej zaszczytli. Następnie wysłany z księciem Radziwillem do Rzymu, po zgonie tegoż w Padwie (we Włoszech), z polecenia Jana III. sam doprowadził do skutku interesa poselskie.

Gnojewski Andrzej, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M*

Gnoiński, herbu Warnia. Wielu z tego domu, zwiącego się początkowo Nosal, wyszło ludzi rycerskich. Pomiedzy innymi Mikołaj, hetman nadworny, w nieszczęśliwej wyprawie Bukowińskiej dostał się do nie-

woli. Leonard, sławny rotmistrz z umiejętności wojennych, przyciągniony w 2,000 Polaków od Ludwika króla Węgierskiego do siebie, widząc pod Mohaczem przeważającą siłę Tureckie, radził królowi, aby aż do zebrania sił wojsko swoje przeciw natarczywości nieprzyjaciela wozami ostonił; czego gdy popędliwy do boju Ludwik nie usłuchał, siebie i wojsko zgubił; zginął też i ów mąż przeznaczny, a głowę jego odciętą zawieziono do Konstantynopola. — Krzysztof, dzielny junak polski, bawiąc wojskowo na Węgrzech, w pewnej akcji li tylko w 36 koni pojmał 400 hajduków; następnie podpisał ustawy zjazdu Pokrzywnickiego r. 1587. Piotr, mąż sławiony z dzielności w bojach z Tatarami, Szwedami i Wołochami, poległ na Podolu od postrzału kozackiego. — Krzysztof mąż rycerski, w nagrodę zasług wojennych, otrzymał od Zygmunta Augusta (r. 1582) przywilej na założenie miasta Rudnika nad Sanem. M. Mikołaj, pułkownik piechoty Węgierskiej, wstąpił się z odwagi przy oblężeniu Krakowa przez Szwedów w r. 1656. M.

Gnojnicki Jerzy z Trockiego, podpisał elekcyę Władysława IV.

Gocki, albo Godzki, herbu Doliwa. M*

Gockowski, herbu Prawdzic. Krzysztof, podpisał pacta conventa Jana Kazimierza.

Gocłowski Tomasz, sędzia ziemski Nurski, podpisał elekcyę Jana III. Jakób, kasztelan Przemycki, żyjąc bezpotomnie, wszystkie swoje dobra dziedziczne zapisał na dobre uczynki; żona jego Elżbieta z domu Mycielska, fundowała klasztor Reformatów w Poznaniu.

Goczałkowski, herbu Nowina, dawniej w Wielkiej Polsce.

Goczanowski, herbu Ślepowron.

Goczewski Józef, znakomity w sztuce rytowniczej r. 1770. M.

Godaczewski, herbu Godzawa. Jeden tego nazwiska, towarzysz chorągwi usarskiej, w bitwie z Kozakami pod Starczem w r. 1638, odniósł rany zaszczytne.

Godebski, herbu Godziemba, na Litwie. Cypryan, pułkownik 1go pułku polskiego, znakomity rymopis, wydał kilka powieści oryginalnych i bajek, celujących gładkością wiersza i dowcipem ujmującym. Umarł w Raszynie r. 1809 z ran odebranych w bitwie pod temże miasteczkiem. M.

Godlewski, herbu Gozdawa. Wielu z tego domu piastowało z zaszczytem godności urzędowe w ziemi Nurskiej, z kąd też Jan i Kasper podpisali elekcyę Władysława IV. Hipolit, fundował kollegium Łomżyńskie; † 1718. Aleksander, kustosz Kijowski, proboszcz Brański, zbudował kosztem swoim kościół w Brańsku; † 1721. Paweł, rotmistrz Kozaków Lisowczyków, w pamiętnej wyprawie do Niemiec r. 1622 w sprawie cesarza Rudolfa, wstawił się z czynów odwagi. M.

Godłowski, pisał się na elekcyi Jana Kazimierza z ziemi Nurskiej. M.*

Godowski, herbu Odrowąż. Piotr, chorąży Halicki w r. 1466, potwierdził z innymi familiantami domu tego fundacyę klasztoru Mogińskiego.

Godurowski, herbu Zaremba. M.*

Godwadowski, herbu Sulima. M.*

Godziatkowski, herbu Korab.

Hieronim, burgrabia Krakowski, pisał wiersze satyryczne; † 1638. M.

Godziemba.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego jest sosna o trzech gałęziach, z których jedna w środku, a dwie po jej bokach, pod temi drugie dwie gałęzie odcięte, u spodu pięć korzeni, w helmie zaś nad koroną mąż zbrojny trzymający w prawej ręce takąż samą so-

snę, lewą podpierający się na szabli. — Początek znaku tego podają kronikarze: Sieciech, wojewoda Krakowski, wysłany w roku 1094 z wojskiem polskim do Morawy, gdy dostał wiadomość, że nieprzyjaciel w pobliżu nocował, toć przedsięwziął nań z nienacka uderzyć; uszykowawszy wojsko, szedł prosto na obóz, wystawszy przodem straż dla bezpieczeństwa. Ta natrafiwszy na zasadzkę nieprzyjacielską, starła się z nią potężnie; między innymi był w wojsku polskim rycerz Godziemba nazwany, ten w walce skruszywszy swój oręż, gdy nie miał się już czem bronić, uchodził do poblizkiego lasu, ale że za nim i tam nieprzyjaciel nacierał, spodziewając się bezbronnego dostać w moc swoją, toć Godziemba chybko skoczył z konia, i dopadłszy sosenkę, wyrwał ją z korzeniem, którą się teraz zastaniał przed nacierającym. A gdy ten pierwszym zamachem odciął dwie gałęzie, więc Godziemba lżejszą już sosenką potężnie uderzył na Morawczyka, zwałił go z konia, a ujawszy w więzy, przyprowadził go do swego hetmana. W nagrodę tego czynu, otrzymał też ową sosenkę za herb domu swego.

Michał, biskup Kujawski, pierwszy z Polaków zasiadł na tej katedrze w r. 1216. Jako wielce gorliwy pasterz, przy fundacyi biskupstwa Chełmińskiego nazaczył temuż dochody ze sta wsi; † 1258.

Tym herbem pieczętują się: Bosakowski, Butowtowicz, Czekanowski, Czyż, Dąbski, Głowiński, Godebski, Gorzkowski, Juszkiewicz, Kobylecki, Kowalkowski, Kryliński, Kucharski, Lubrański, Maliszewski, Oborski, Paniewski, Pucek, Radecki, Rusinowski, Sierawski, Sławoszewski, Sosnowski, Strepieński, Węgliński, Wilam, Wojarzyński, Wozuciński, Wysocki, Zaleski, Żeromski, Żurawicki.

Godzimiński Wawrzyniec, łowczy Ciechanowski, podpisał elekcyę Władysława IV.

Godzimirski Gabryel, Dominikan, zajmował się tłumaczeniem dzieł łacińskich treści religijnej. M.*

Godziszewski, herbu Ogończyk, w ziemi Dobrzyńskiej, gdzie się zwał początkowie Goleniem. Jan, w wojnie ze Szwedami rotmistrzował z chwałą domu swego.

Godziszewski, herbu Jastrzębiec. M.*

Godziszewski, herbu Ostoja. M.*

Godziszowski, nobilitowany w roku 1768. M.*

Gogolewski Jan, podpisał elekcyę Władysława IV. Drugi imienia tego, zakonu Jezuitów, poświęcając się usłudze zapowietrzonych w Łomży, tamże życie zakończył w roku 1624.

Gogoliński, herbu Rola.

Gojszowski, herbu Brochwicz II. Maciej, mąż słynny z czynów rycerskich; † 1640.

Golanczewski, herbu Topor. Maciej, biskup Kujawski, pasterz wielkich przymiotów serca i duszy, okupił własnym kosztem zabranych przez Krzyżaków w ziemi Dobrzyńskiej jeńców polskich, wyliczywszy za nie 400 grzywien, ustępując im nadto dzieściny wyluczne w Pomeranii. Powróciwszy z Węgier, dokąd towarzyszył Kazimierzowi W., zajął się wzniesieniem kościoła katedralnego Kujawskiego. On to przyczynił się wielce do wypędzenia z Polski Flagelantów, czyli sekty biczowników. Zwałtłony pracą i laty, zakończył życie w roku 1368. — Zbylut, brat poprzedzającego, najpierw kasztelan Poznański, potem za konsensem papieżkim na biskupstwo Kujawskie wyniesiony, zasłużył się fundacją wielu kościołów w ziemi Pomorskiej. Założył też miasteczko Zbylutkę od imienia swego; † 1383.

Golański, herbu Jastrzębiec w Sieradzkim. Filip, Pijar, rodem z Krakowskiego, profesor wymowy i pisma św. w Warszawie, a potem w Wilnie, wydał kilka dzieł szacownych o wymowie i poezyi, za co otrzy-

T. I. Nr. 32.

mał od Stanisława Augusta medal złoty, a od Aleksandra I. order ś. Anny II. klasy; † 1324. M.

Goleczewski Paweł, zasłużony typograf we Lwowie w pierwszej połowie XVIII. wieku. M.

Goldonowski Andrzej, przeor klasztoru Częstochowskiego w pierwszej połowie XVI. wieku, wydał kilka dzieł religijnych. M.

Golejewski. Przodek domu tego Nadborz z Golejowa, kanclerz Władysława, księcia Mazowieckiego w r. 1452, uczestniczył z zaszczytem na zjeździe Czerwińskim: Adam, sędzia grodzki Kijowski w r. 1678. postował z chwałą niemalą na sejmy.

Golemowski, herbu Poraj w Wielkiej Polsce. Stanisław i Wacław, bracia, polegli w bitwie pod Chocimem.

Goleniowski, herbu Belina, niegdy w Krakowskim.

Goleński, herbu Ogończyk. Jędrzej, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Gollan, herbu Nałęcz. Wojciech i Stanisław, podpisał elekcyę Jana III.

Goliański Mateusz, podpisał elekcyę Władysława IV.

Goligunt, herbu Łabędź, na Litwie.

Golimunt, herbu Ślepowron w księstwie Litewskim.

Golimuntowicz, herbu Pokora. M.*

Goliniński, herbu Biała. M.*

Goliński, herbu Zabawa II. niegdy w Poznańskim. Jeden tego imienia pułkownikował z odwagą w bitwie pod Zbarażem r. 1649. M.

Goliszewski, herbu Jelita. Stanisław, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Golski, herbu Rola. Stanisław, rotmistrz zawołany, potem strażnik koronny,

kasztan Halicki, a naostatek wojewoda Podolski, położył niemało zasług około obrony kraju, jako wspomina zaszczytnie konstytucya z r. 1601. Żyjąc bezpotomnie, fundował OO. Dominikanów w Czortkowie, zapisując im wieś Szańkowiec, reszta zaś dóbr: Buczacz, Podhajce, Czortków, przekazał Janowi, bratu swemu, kasztelanowi Halickiemu, po którego zgonie przeszły na żonę jego, a przez nią na Potockich Piławitów. Ten ostatni, poświęcając się usłudze kraju, traktował o pokój z Tatarami, ofiarując się dobrowolnie na zakładnika. Fundował oraz kościół w Janowie pod Tarnopolem w roku 1611. M.

Gołaszewski, herbu Kościeszka. Adam, podpisał elekcyę Jana III. Antoni, biskup Przemyski fundował bibliotekę przy katedrze w Przemyślu.

Goławiński, herbu Łabędź.

Goławski, herbu Jastrzębiec. Marcyan, podpisał elekcyę Władysława IV. Stanisław, towarzysz chorągwi pancernej, zasłużył się czynami rycerskimi.

Gołabek, herbu Gryf, obacz Łosiński.

Gołczyński, niegdy na Mazowszu.

Gołębiowski.

Opis herbu.

W tarczy mur, na nim cztery wieżyczek, w hełmie nad koroną zaś trzy piór strusich. Gniazdo domu tego Pomorze, gdzie się zwą Gołębiowscy Rejmanowie.

Gołębiowski, herbu Gozdawa w Krakowskim.

Gołębiowski, herbu Prawdziec. Chryzostom, Augustyanin, sławny z wymowy kaznodzieja Jana III

Gołeck, herbu Mądrostki, niegdy w Krakowskim.

Gołkowski, herbu Strzemię na Mazowszu, a później i na Rusi.

Gołocki.

Opis herbu.

W tarczy są dwa miecze z ukosa na krzyż ostrzem na dół złożone, na hełmie nad koroną kołpak wywinięty, z którego obóh boków pióra zatknięte wystają.— Gołoccy dziedziczyli niegdy w ziemi Pruskiej.

Gołocki, herbu Jastrzębiec. Maciej Jan, podsędek Lwowski 1680, legował na ołtarz ś. Krzyża do kościoła Jezuitów Lwowskich 1000 złp.

Gołocki, herbu Jelita. Adam i Stanisław, podpisali z Płockiego elekcyę Jana Kazimierza.

Gołocki, herbu Kościeszka w ziemi Przemyskiej.

Gołocki Romuald, superyor klasztoru OO. Dominikanów w Żółkwi, w czasie grasowania zarazy morowej tamże, pozostał sam jeden z kapłanów w mieście zagrożonemu dla dawania pomocy duchownej, gdzie też rażony powietrzem, zakończył życie świętobliwe w r. 1662. M.

Gołogórski, herbu Dębno. Mikołaj z Gołogór, podkomorzy Lwowski za Kazimierza W.; Mikołaj, kasztelan Halicki.

Gołubleki Bernard, dzielny rotmistrz polski, poległ w bitwie pod Wielkolutkami.

Gołubiński Hilary, pisarz polny, w wojnie domowej w bitwie pod Częstochową, popadł w niewolę Lubomirskiego. M.

Gołuchowski, herbu Leliwa. Gniazdo domu tego Gołuchów pod Kaliszem, z którego pierwszy Piotr, hrabia na Gołuchowie, słynął przy końcu XIV. wieku z czynów dobroczynności. Przemysław, wojewoda Kaliski i generał Wielko-Polski, pamiętny z mężstwa i odwagi za panowania Kazimierza W., zasłużył się немало ratowaniem już wtedy napastowanej ojczyzny; po zgonie bowiem tego króla, gdy Brandeburczycy r. 1370 zamek Santocki oblegli, no pierwszy pomimo szczupłych sił swoich wydał wici na pospolite ruszenie, i pospieszył do odparcia zawiśtnego wroga. (M.) — Jan z Rozdwenicy, gorliwy o pomnożenie chwały Bożej, opatrzył kościół w Rudołowicach w znaczne fundusze. Piotr i Jan, synowie Jędrzeja sędziego Stężyckiego, w wojnie Polski z Moskwą za Zygmunta III., poległi pod Smoleńskiem. Mikołaj i Rafał, bracia poprzedzających, zasłużyli się z czynów wojennych. Jędrzej z Chwałowic, najprzód wojski, potem podkomorzy Sandomierski, jako mąż doświadczonej prawości, miał powierzoną sobie od rzeeczypospolitej lustrację chorągwi do obozu przybywających, którym dopiero po znalezieniu porządku oręża i koni, żołd wypłacał. Stanisław, podkomorzy Krakowski, podpisał transakcyę Będzińską roku 1589. — Jan, pierwszy syn podkomorzego Sandomierskiego z Dębińskiej, spędził niemal całe życie to na dworze królewskim, to w obozie. Abraham, syn jego, starosta Stężycki i Wileński, podczas bezkrólewia rotmistrzował z chwałą województwu Sandomierskiemu, wystawiwszy swoim kosztem chorągiew własną; następnie posługując na różne sejmy, obranym był do traktowania o pokój ze Szwedami; † 1647. Mikołaj, zginął w bitwie pod Cecorą; Ję-

drzej Krzysztof, miecznik ziemi Sanockiej, wstawił się z czynów waleczności i odwagi pod Czarnieckim w wojnie Szwedzkiej i Kozackiej. Abraham, podkoniuszy Litewski, mąż osobliwszej ludzkości, wspierał i ratował ubogich, których zawsze po kilku w domu swoim żywił i odziewał; podobnie też powracających z Bukowiny żołnierzy schorzących do siebie zapraszając, we wszelkie potrzeby zaopatrywał. Położywszy niemale zasługi dla ojczyzny, już to na wojnie, już w urzędach poselskich, zakończył życie zawsze bogobojne w r. 1693, założywszy ostatecznie klasztor OO. Karmelitów w Kisielinie majątności swojej. Prócz wyż wyrażonych wspominają zaszczytnie konstytucye Jędrzeja, chorążego Podolskiego, któremu komisya Lwowska r. 1662 za znakomite czyny przyznała sumę 6000 złp. na dobrach królewskich. Aleksander, towarzysz chorągwi ussarskiej, poległ przy odsieczu Wiednia w r. 1683.

Gołuchowski, herbu Lis, w województwie Krakowskim.

Gołuchowski, herbu Biała, na Podlasiu.

Gołuchowski, herbu Trzaska. M.*

Gołuchowski, herbu Wieniawa. M.*

Gołuski, herbu Przegonia. Wawrzyniec i Jan, bracia rodzeni z Lubelskiego, wstawili się mężstwem na wojnach za panowania Stefana Batorego.

Gołycki albo **Golicki**, herbu Kottwicz, w Wielkiej Polsce.

Gołygowski Maciej, podpisał konfederacyę Zatorską r. 1705.

Gołyński, herbu Prawdzic, na Mazowszu. Marcin, mąż rycerski w drugiej połowie XIII. wieku, wielce się odznaczył w wojnie z Prusakami, których pomimo szczupłych sił swoich potężnie gromił. Od tego idzie znaczny poczet mężów aż do nowszych czasów, zasłużonych ojczyźnie z posług publicznych. Ludwik, sędzia Podolski, sławiony

swoich czasów z czynów sprawiedliwości, dał dowody prawości obywatelskiej w różnych funkcjach publicznych, już to ziemiańskich województwa Podolskiego, już to będąc posłem na sejm r. 1793, a w r. 1795 jako asse- sesor przy sądzie apelacyjnym. M.

Golyński, herbu Biała, pochodzi od Golyńskich Prawdziców; pojawiwszy atoli ostatnią dziedziczkę herbu Biała, przyjął na się ów znak herbowy.

Golyński, herbu Rawicz w Kali- skiem. Z domu tego odznaczył się jeden nadwyzyczajną odwagą przy zdobywaniu Ple- szkowa.

Golyński Bazyli, nauczyciel i doktor teologii w akademii Krakowskiej, biegły w ję- zykach starożytnych, zajmował pierwsze miej- sce między rektorami wieku swego; zostawił też kilka dzieł z dowcipem wypracowanych; † 1625. M.

Jerzy, akademik Krakowski, biegły w naukach i w filozofii, z chwałą niemającą spra- wował urząd nauczyciela w Poznaniu i na dworze księcia Ostrogskiego, gdzie też życie zakończył r. 1631. M.

Golyński odznaczył się odwagą przy zdobywaniu Chocima w r. 1673, za co mu Jan Sobieski poruczył strzeżenie granic, na- znacząc Husiatyn za stanowisko obozu je- go. M.

Gomoliński, herbu Jelita, w Sie- radzkim województwie. Floryan z Majko- wic, założyciel w lasach Woźnickich wieś Gomolin, przybrał od niej tę nazwę domu swego. Stanisław, kasztelan Rozpierski w połowie XV. wieku, fundował Missiona- rzów w Piotrkowie. Stanisław, syn jego, biskup Chełmski a potem Łucki, jako mąż wielce uczony, został wybrany od sejmu do korekty praw koronnych; też imieniem papież- kiem stawał na synodzie biskupów Ruskich w Brześciu Litewskim, gdzie się do zjednoczenia Rusi z kościołem Rzymskim wielce przyczynił; następnie inkorporował kościół OO. Bernar-

dynów w Sokalu, fundując oraz XX. Domini- kanów w Janowie nad Bugiem; † 1604. Jan Paweł, biskup Kijowski, a przedtem sekre- tarz królewski.

Gomoliński, herbu Jastrzębiec. M*

Gomółka Mikołaj, znakomity mu- zyk za panowania Stefana Batorego, wydał psalterz polski melodyjny, które to dzieło może iść w porównanie z najznakomitszymi włoskimi. M.

Gomor, herbu Nowina. M.*

Gonfouz, nobilitowany w r. 1676. M.*

Gonsecki, herbu Doliwa. M.*

Gorajewski, herbu Korczak. M.*

Gorajski, herbu Korczak, dóm nie- równie starodawny, bo już kwitnął w XII. stu- leciu. Krystyn z Goraja, dziedzic na Kra- śniku, podczas inkursyi Tatarów na Rusi w r. 1240, nie tylko stawiał mężnie czoło naje- zdnikom, lecz wypadłszy z zamku obronnego, z niewielką garstką swoich tak potężnie ude- rzył na wroga, że go zbił na głowę i do spie- sznego odwrotu przymusił; za co od Władys- ława księcia Krakowskiego został hojnie udarowany. — Za Kazimierza W. słynął Iwo- nia z Goraja, sędzia Chełmski, głośny z roz- sądku i z rzetelności, który od tegoż króla miał sobie powierzone ułożenie statutu Wi- ślickiego; wysłany potem w poselstwie do Tatarów, umówił pożądaną pokój. Nierówne względy monarchów polskich: Ludwika i Władysława Jagielly, posiadali i jego potomkowie Iwonia i Dymitr, którzy za położone za- sługi dobra Szczepreszyńskie otrzymali. Dymitr, marszałek wielki koronny, wielce się przyczynił do wyniesienia Jagielly na tron polski. Jadwiga królowa bowiem, wahająca się dać rękę Jagielle, gdy nareszcie i bra- mę zawartą rąbać rozkazuje, natenczas sta- nął ów Dymitr we drzwiach i rzekł pamięt- ne słowa: „Szczęście Polski w połączeniu Litwy od Ciebie Królowo zależy; niemogę więc dopuścić, ażebyś dla Wilhelma poświę-

ciła zjednoczenie dwóch potężnych narodów.“ Na tą przemowę gdy Jadwiga w pierwszym zapale gniewu zawołała: „Czy wiesz, że cię zniszczyć mogę?“ odparł ów mąż poważnie: „Zniszczysz, lecz nie ugniesz.“ Tą wymową rozbrojona królowa, odeszła do swojej komnaty, a senatorowie złożyli mu za tę okazaną wytrwałość i poświęcenie swoje podziękowanie. Za przybyciem Jagielly do Krakowa, przyjmował go też Dymitr na czele senatu i rzekł doń niemniej pamiętne słowa: „Będziesz panować nad potężnym i wielkim narodem, szanuj więc jego swobody i prawa, szanuj i kochaj królowę Jadwigę, a wielbić cię będzie potomność.“ — Za tą przysługę otrzymał też od wdzięcznego monarchy w darze dobra Turobin. Następnie walczył zaszczytnie z Krzyżakami, których dumę zburzeniem kilku zamków znacznie ukroił. — Jan Piotr, starosta Uszpolski, za panowania Zygmunta III. wstawił się mężstwem w wojnach z Moskwą i Tatarami. Adam, rotmistrz królewski, kasztelan Chełmski, a potem Kijowski, waleczny rotmistrz królewski, który prawie oręza nigdy z rąk nie wypuszczał. W wyprawie Chocimskiej na czele trzech chorągwi własnym kosztem wystawionych, walczył z nieporównaną sławą; † 1640. — Wielu jeszcze innych zasłużyli się ojczyźnie z czynów wojennych, w której postudze też kilku życie poświęciło; tak polegli Jan i Aleksander w bitwie z Krzyżakami w ziemi Pruskiej, Dymitr z Moskwą pod Wielko Łukami, a Cypryan z Tatarami pod Lwowem. M.

Z tego domu pochodzą też Czuryłowie Korczakowie, a to od Cyryla z Goraja, kwitnącego w XV. stuleciu.

Gorajski, herbu Orła w Wielkiej Polsce.

Gorazdowski, herbu Prawdziec, w Wielkiej-Polsce. Stefan, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Gorczycki, herbu Kozickowski,

(trzy róże w gałązkach, każda o czterech listkach). Jakób, prowadził generalstwo w wojsku cesarskiem na Węgrzech. M.

Gorczyn Piotr, niezły rymopis z XVI. stulecia, którego Bętkowski z gładkości wiersza chwali. Jan, rymopis i muzyk w Krakowie w roku 1647. Jan Aleksander, pierwszy wydał gazetę polską w Warszawie r. 1661. M.

Gorczyński Jan, wojski Nowogrodzki, darował Pijarom do Krakowa w r. 1662 przybyłym, kamienicę swoją na mieszkanie, który to dar konstytucya zaaprobowała. Aquilian Michał, zakonu kanoników regularnych w Krakowie, wydał żywot bł. Stanisława Kazimierczyka r. 1702. Piotr, akademik Krakowski, mistrz praw obojga, 15 razy piastował godność rektora tej Akademii, w której też gorliwym o jej dobro staraniem, chwalebłą zjednał sobie pamięć w jej dziejach. M.

Józef Kalasanty z Górki Gorczyński, otrzymał w roku 1794 od cesarza Franciszka II. potwierdzenie szlachectwa z nadaniem herbu własnego Tarcza (przeznaczona w południu, na której u góry krzyż złoty w polu czerwonym, u dołu w drugiej połowie podkowa barkiem do góry obrócona, w koronie nad hełmem zaś orzeł czarny z skrzydłami rozpostartymi, i głową w prawą stronę obróconą). M.

Gordon Henryk, margrabia Huntlacus, spokrewniony z domem królewskim Angielskim, zasłużył się w wojsku Rzeczypospolitej Polskiej znakomitemi czynami, za co otrzymał indygenat pierwszy na siebie i sukcesorów swoich r. 1658. Kilku z potomstwa jego, piastowali w Polsce godności wojskowe. M.

Gorecki, herbu Dołęga. Stanisław, waleczny rotmistrz w wojsku polskiem, dzierżąc na Ukrainie włość Wierzbowiec, zbudował tamże zamek warowny ku obronie Ru-

si; następnie działając mężnie w wojnie Moskiewskiej, poległ przy zdobywaniu Smoleńska, zagrzewając innych do waleczności.

Gorecki, herbu Drya, pisze się z Targowej Górki w Poznańskim. Leonard, wydał drukiem r. 1578 opis wojny Iwonii, hospodara Wołoskiego z Turcyą i wojnę z Gdańszczanami; pisał oraz historię narodu polskiego od śmierci Zygmunta Augusta. M.

Gorecki, herbu Jastrzębiec, niegdy w województwie Sandomierskiem.

Gorecki, herbu Kornic, na Szlązku.

Gorecki, herbu Poraj w Sieradzkim.

Gorecki, herbu Sokola. Maciej, chorąży Poznański i pisarz polny koronny, posłował z województwa Ruskiego na sejm Lubelski r. 1569, gdzie podpisał unią Litwy z Koroną.

Gorecki, herbu Szeliga. Piotr i Wacław z ziemi Wieluńskiej, stawali na elekcjach królów polskich, pierwszy r. 1632, drugi roku 1648.

Gorecki, herbu Wieruszowa w Wielkiej Polsce.

Gorecki Zacharyasz; wojski Sieradzki, poddał zamek Lanckoroński Stefanowi Batoremu. M.

Goreczkowski, herbu Lubicz.

Górka, herbu Łodzia, dóm starożytny na Szlązku, gdzie dla zasług tytuł hrabięgo pozyskał. Łukasz, wojewoda Poznański, otworzył pierwszy szereg mężów, zasłużonych w Polsce z czynów znamienitych. Za Władysława Jagiełły zahartowawszy się w trudach wojennych w wojnie z Krzyżakami, jako doświadczony hetman powołany został od Władysława III. do Węgier, gdzie odprawił poselstwo do Amurata sultana. Powróciwszy do ojczyzny, gdy powtórnie przeciw napastniczemu Krzyżakom wyruszył, dostał się w nieszczęśliwej bitwie pod Chojnicami w niewolę, w której też w Malborgu życie za-

kończył. Drugi tego samego imienia, także Łukasz, wojewoda Poznański, posiadający dla pięknych przymiotów osobliwsze poważanie Zygmunta I., jeździł z nim na kongres Wiedeński, następnie odprawiał różne poselstwa w sprawie kraju. Po zgonie żony swojej obrał stan duchowny, w którym postąpił na biskupstwo Kujawskie, w którym to zawodzie równie urząd dobrego pasterza wypełniał, bo nie tylko ze słowem i przykładem na poprawę obyczajów oddziaływał, ale nadto i ubóstwem się opiekował. Sieroty odziewając i do różnych rzemioł aplikując, dawał także ubogim pannom posagi, słowem niebyło takiego, któryby pociechy i poratunku od niego nie odniósł. Żarliwy o czystość wiary św., do której często kazaniem z ambony pobudzał, podczas wybuchu herezyi w Gdańsku, wybrał się w podróż, by takową osobiście powściągnąć, gdy w tem w drodze zaniemógł, i życie pobożne zakończył w roku 1542.— Jędrzej, kasztelan Poznański, generał Wielko-Polski, wstawił się czynami wojennymi w wyprawie hetmana Tarnowskiego pod Starodubem; † 1551. Stanisław, wojewoda Poznański, w młodym wieku rotmistrzował z niemałą odwagą przeciw Moskwie; podczas Jędrzejowskiego zjazdu roku 1576 miał rząd nad wszystką jazdą z władzą hetmańską; w potrzebach kraju wystawiał też własnym kosztem liczne rotę. Żyjąc bezpotomnie, jako ostatni z Górków, wniósł chwałę domu tego do grobu r. 1593.

Górka, herbu Leliwa. Zbigniew, kasztelan Rozpierski, posłował roku 1423 do Danii, zkąd sprowadził króla Duńskiego do Krakowa na koronację królowej Zofii.

Górka, herbu Rosyniec. Jan i Piotr, poległi w bitwie z Wołochami pod Sasowym rogiem. Kilku innych z tego domu zasłużyli się z czynów rycerskich.

Gorkański, herbu Leliwa. M.*

Gorlewski, herbu Jelita. Szymon, kanonik Przemyski, sekretarz królewski, z po-

lecenia sejmu 1667, odbył rewizję zamku Przemyskiego.

Gorlicki, herbu Oksza.

Gornicki, herbu Ogończyk. Łukasz, starosta Tykociński i Wasylkowski, wymowny orator i wierszopis, opuściwszy dwór Zygmunta Augusta, przeniósł się w ustronie wiejskie, gdzie rozmyślając o rządzie, prawach i obyczajach polskich, wskazał w dziele napisanem wiele błędów, na które na ówczas słuchać nie chciano. Nienależąc do żadnej partji, łagodził wszędzie rozdwojone umysły, zjeżdżał też z ramienia królewskiego do Lwowa względnie pogodzenia zwaśnionych familij Górków i Ostrogskich. Pisał oraz dzieje Polski, które dopiero syn jego, także Łukasz wydał drukiem w r. 1650.

Gorski, herbu Abdank. Jeden z domu tego, zasłużony na dworze Zygmunta i w obozie, otrzymał w nagrodę zasług swoich znaczne dobra w posesyę.

Gorski, herbu Bogorya z odmianą (obie żelazca strzał złączone z sobą, jakby jedna była, na helmie trzy piór strusich.)

Gorski, herba Doliwa

Gorski, herbu Grzymała. M*

Gorski, herbu Lewart, dóm kwitnący niegdy na Wołyniu, z którego wyszło kilku mężów rycerskich.

Gorski, herbu Łódzia w Wielkiej Polsce.

Gorski, herbu Natęcz, pisze się z Jeleńca. Kilku z tego domu stawali na elekcyach królów polskich. Andrzej, wojewoda Mazowiecki, postował do Partj otomańskiej; † 1620. M.

Gorski, herbu Odrowąż. Adam, zakonu Franciszkańskiego sprawował z godnością urząd biskupstwa Bakowskiego na Wołoszczyźnie r. 1606.

Gorski, herbu Pobóg, w województwie Ruskiem. Marcin, rotmistrz chorągwi

królewskiej, odniósł pod Smoleńskiem rany zaszczytne.

Gorski, herbu Pomian, w Kaliskiem.

Gorski, herbu Poraj. Łukasz, podpisał elekcyę Jana III.

Gorski, herbu Radwan. Wielu z tego domu położyło zasługi tak w życiu wojskowym jak i cywilnem. Rafał i Stefan, stawali na elekcyi Jana III.

Gorski, herbu Rawicz w Lubelskiem.

Gorski, herbu Szeliga. Jakób, archidyakon Gnieźnieński, archipresbiter Krakowski, mąż wielkiej nauki, pisał i wydał kilka dzieł treści religijnej.

Gorski, herbu Ślepowron w ziemi Łukowskiej.

Gorski, herbu Sternberg. Kilku z tego domu z Mazowsza, stawali na elekcyach królów polskich. Jakób, jeden z najbiegłych filologów czasu swego, której znajomość upowszechniał z takim zamiłowaniem pomiędzy młodzieżą, iż piastując wyższe w duchowieństwie stopnie, nauczycielskiego powołania opuścić nie chciał. Ośm razy sprawował też urząd rektora akademii Krakowskiej. Głośny z licznych i pełnych zalet dzieł, posiadał poważanie Zygmunta Augusta i Stefana Batorego królów; † 1585. M.

Stanisław, sekretarz Zygmunta I, człowiek uczony i bardzo pracowity, zostawił znaczny zbiór spraw panowania tego monarchy w rękopismie, z których prymas Karukowski zebrał 24 tomów. M.

Kasper, rodem z Poznania, lekarz i astrolog, wydał szacowne dzieło o powietrzu morowem. Wyjechawszy do Włoch, osiadł w Wenecyi r. 1571, gdzie za ważne usługi w poczet patrycuszów został przyjęty; nadto uczczono go tam jako męża wielkich nauk matematycznych, wystawieniem posągu w gimnazjum. M.

Gortatowski, herbu Leliwa. Adam

piearz grodzki Malborski, mąż uczony i biegły w prawie, zawiadywał urząd sekretarza przy poselstwie wojewody Podolskiego do Turcyi. M.

Goreczewski Marcin, podpisał elekcję Jana III.

Goryński, herbu Ogończyk na Mazowszu.

Goryński, herbu Poraj. Jan i Marcin, podpisali elekcję Jana Kazimierza. Dorota, wdowa po Stanisławie Barzim, wojewodzie Krakowskim, resztę życia p-zetrwała w stanie wdowim, poświęcając się pełnieniu dobrych uczynków; tak bowiem zamieniwszy dóm swój na szkółkę, wychowywała w niej zbierane sieroty, które później po klasztorach panińskich dla dalszego kształcenia umieszczała, pielęgnując nadto rok rocznie w domu swoim po trzynaście ubogich. Jako przykład wzniosłej dobroczynności, niosła oraz pomoc uciśnionym, których wyszukując po szpitalach i więzieniach, nieprzestawała pocieszać i wspomagać aż do zgonu swego, który nastąpił w Krakowie roku 1613. Jej szczodroblowości pamiątkę przechowuje też kościół św. Barbary w Krakowie, dla którego wygodniejszego lokowania 2000 czerwonych złotych ofiarowała.

Goryszewski, herbu Ciołek. Franciszek, sławiony z męstwa w wojnie Moskiewskiej.

Gorzdowski, nobitowany w roku 1775. M.*

Gorzechowski, herbu Ogończyk. Jan, głosował na elekcji Jana Kazimierza.

Gorzeński, herbu Nałęcz. Śród wielu zasłużonych na funkcjach poselskich i godnościach wojskowych, zasługuje na szczególne wspomnienie Tymoteusz, biskup Smoleński, którego dzieje jako godnego pasterza i senatora razem, zaszczytnie pochwalają.

Franciszek, rektor kościoła i gospody św. Stanisława w Rzymie w r. 1768. M.

Gorzewski, herbu Zaręba, w województwie Kaliskiem. Jeden tego nazwiska, skarbnik królewski, postradał życie podczas rzezi Humania przez Żeleźniaka i Gonty w r. 1768. M.

Gorzowski, herbu Godziemba w Belzkiem województwie.

Gorzowski, herbu Tarnawa. Jan z Grodzieńskiego podpisał elekcję Jana III.

Gorzowski, herbu Trąby. Jędrzej, postępując jako sekretarz wojewody Małachowskiego do Turcyi, wydał opis tej podróży w r. 1699.

Gorzuchowski, herbu Prawdzie w Smoleńskiem.

Gorzycki, herbu Doliwa, w Kaliskiem województwie.

Gorzycki, herbu Drogosław w Pozańskiem.

Gorzycki, herbu Korab w Sieradzkiem.

Gorzycki Grzegorz, penitencyaryusz kaplicy Jagiellońskiej w Krakowie, komponował pieśni kościelne; † 1734. M.

Gorzyński, herbu Poraj. M.*

Gorzyszkot Samuel, podpisał elekcję Władysława IV.

Gościcki Wojciech, podpisał elekcję Jana Kazimierza. Franciszek, zakonnik Jezuitów, zasłużony z prac poetycznych r. 1727. M.

Gościkowski, herbu Łabędź. Trzech z tego domu z Sandomierskiego, głosowali na elekcji Jana III.

Gościński, herbu Bożawola w ziemi Dobrzyńskiej.

Gościński, herbu Grabie w ziemi Ciechanowskiej.

Gościński, podpisał elekeyę Jana Kazimierza. M.*

Gościszewski, pisze się z Gościszyc, zatem herbu Prus III.

Gosiewski, herbu Ślepowron. Aleksander, starosta Puński i Wieliski, następnie wojewoda Smoleński, w wojnie Moskiewskiej za Zygmunta III. wielce się zasłużył już to uśmierzeniem zkonfederowanego wojska polskiego w Moskwie, już w obronie Smoleńska i głośnemi zwycięstwami nad Szwedami. W nagrodę tych wielkich zasług, otrzymał w posiadanie wiecznem prawem dobra królewskie w województwie Smoleńskim, z których dzieląc się z Bogiem, fundował kolegium Jezuitów w Witebsku i Mohylowie, i Panny Brygitki w Brześciu Litewskim. — Krzysztof, wojewoda Smoleński, posłował od Władysława IV. do Francji w sprawie Jana Kazimierza, królewicza uwięzionego od Ludwika XIII., którego uwolnienie z niegodnych więzów gruntowną wymową wyrobił. — Wincenty, podskarbi wielki Litewski i hetman polny, za panowania Władysława IV. rozpoczął świetny szereg zwycięstw, które odniósł pod Łojowem, Mozyrem, Pińskiem, Bobrojskiem i Irpeniem, za które też otrzymał w nagrodę wielkie podskarbstwo, a wkrótce i buławę polną Litewską. W nieszczęśliwej doli Polski, najechania jej przez Szwedów, sam jeden prawie odrzucił z pogardą wezwanie Karola Gustawa, przejścia na stronę jego, za co jako stronnik opuszczonego Jana Kazimierza w niewolę od Szwedów został zabrany, z której później uszedł z siedmiu innymi z niebezpieczeństwem życia swego, rozerwawszy papierw związek cara Moskiewskiego z zacieklým na zgubę Polski Szwedem. Przybiegł też właśnie do Jana Kazimierza, gdy ten Warszawę w ręku nieprzyjacielskim będącą, zdobywał. Odebrawszy miasto poddaniem się, ruszył teraz Gosiewski na wroga do Prus książęcych, gdzie pod Prostkami Brandeburczyków uczciwie przetrzepawszy, rzucił się na Szwedów, i zabra-

T. I. Nr. 33.

nem wszystkich fortec Inflanckich, potęgę ich przytał, ustraszwszy tem tak dalece Brandeburczyka, że ten nad spodziewanie o pokój z Polską się dopraszał. Obróciwszy teraz swój oręż zwycięzki przeciw Moskwie, po sławnej wygranej pod Kownem Wołyńskim został li tylko w 1200 koni obskoczony od tuzdziesiątosięcej potęgi, z którą walcząc z zapalczywością godzin sześć, dostał się do niewoli. Bolejąc ojczyzna na stratę tak wielkiego wojownika, postarała się o przywrócenie jego, dając za niego samego w zamian pięciu hetmanów Moskiewskich, pojmanyh w różnych okazjach. Wyszedł tedy po długim więzieniu mąż schorzały, który odżywszy w krótko powietrzem rodzinnem, zaczął się gotować do zemszczenia się niegodnego niewolenia, gdy w tem nastąpiło smutne skonfederowanie wojska, którego związek gdy usiłuje uśmierzyć, najhaniebniej został zabity; pod Ostrzynią bowiem rozsiekali go zaciekli w drobne sztuki r. 1662. — Tak podobnie i potomkowie jego wstawili się czynami wojennymi. — Mikołaj, podkomorzy Smoleński; tego zdobył blizny z kilkunastu postrzałów odebranych w różnych potyczkach; Aleksander, starosta Bielski rotmistrz królewski, przy zdobyciu Pińska pierwszy ze swojemi wpadł do miasta; Maciej, generał artylerji Litewskiej, którego sukcesorom konstytucya 1690 zwróciła 57,000 przez niego na artylerję wydane. Jan, starosta Białokamiński, i Ludwik naostatek, poległi w boju, pierwszy w Inflantach, a drugi pod Białą.

Goski, herbu Prawdziec z tą odmianą, że lew zamiast kółek, trzyma w łapach miecz podniesiony, jako też że pole tego herbu jest błękitne. — Adam, zakonu s. Dominika, piastował godność biskupa Wołoskiego roku 1412.

Gosler Onufry, konsyliarz księcia Kurlandzkiego r. 1685, pamiętny z sprzyjania koronie polskiej.

Goślicki, herbu Grzymała, dóm starożytny na Mazowszu, gdzie już kwitnął

w XIV. wieku, z którego też wyszli ludzie rycerscy i sławy chciwi. Tak Henryk, wysłany z wojskiem do Prus, dał mężstwa niepospolitego dowody. Mikołaj, poraził na głowę żelaznych Krzyżaków pod Proboszczowicami. Franciszek, podstarości Barski i dzielny rotmistrz pod Pretwiczem i Herburtem, uderzywszy w szczupłym kompucie swoich na ogromną zgraję płądrujących Podole Tatarów (r. 1556) dostał się do niewoli, z której pomimo ofiarowania wielkiego okupu więcej nie wyszedł, albowiem Tatarzy pamiętając straszne ciosy jego oręża, rozsiekali go w kawałki, nurzając w ślepej zabobonności we krwi jego szable i szaty swoje, i rozszarpując części ciała między siebie, rozumiejąc zabobonnie, iż przeto równe jemu szczęście i mężstwo nabyć mogli. Miejsce to, w którym mąż ów taką śmierć znalazł, zowią dotąd mogiłą Goślickiego.—Innych dwóch tego imienia, polegali w nieszczęśliwej bitwie z Tatarami pod Sokalem. Wawrzyniec, biskup Kamieniecki, Chełmski, Przemyski, a nakoniec Poznański, obok znakomitych przymiotów duszy posiadał niepospolite nauki; za Stefana Batorego i Zygmunta III. przyczynił się niemało do pomyślności kraju, już to pożytecznymi umowami, już ulagodzeniem wzburzonych umysłów ziomeków swoich, dla czego też wracając do senatu, jako zbawca ojczyzny był witany; umarł w r. 1607. M.

Goślicki, herbu Lubicz. — Jakób, zakonu Jezuitów, poświęcając się w Wilnie nieznużonej usługę zapowietrzonych, stał się sam ofiarą miłości bliźniego, umarł bowiem także morowem powietrzem zarążony w roku 1589. Wojciech, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Goślinowski, herbu Junosza.

Gośliński, herbu Przerowa. Florian, kapłan słynący z pobożności, w usługę zapowietrzonych zakończył życie w Pułtusk r. 1606.

Gosławski, herbu Nałęcz. Przodków domu tego zwano Kielbasami, z które-

go kilku wysokie godności kościelne piastowało.

Gosłowski, herbu Oksza, pisze się z Bębelna, dóm starodawny i obfity w ludzi rycerskich.—Franciszek, wydał w Poznaniu roku 1578 piękną rozprawę o potrzebie poprawy sądów i obyczajów narodowych. M. Stanisław, znakomity rymopis przy końcu XVI. stulecia. M.

Gosłowski Tomasz, sędzia ziemi Nurskiej, fundował kościół OO. Bernardynów w Ostrołęce. M.

Gosłowski, herbu Rola. Stanisław i Jan, pod Pskowem dali wielkiego mężstwa dowody.

Goslub, wspomniony zaszczytnie w r. 1482.

Goslubski, herbu Sulima. M.*

Gośniewski, herbu Nowina. Franciszek, chorąży królewski, w bitwie z Tatarami odniósł ciężkie rany; Piotr, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. — Jeden tego nazwiska rodem z Litwy, wierny dworzaniec Jana Kazimierza, towarzyszył mu po uczynionej abdykacyi do Francyi, gdzie wytrwał przy nim aż do śmierci jego. M.

Gostkowski, herbu Drzewica w Kaszubach z tą odmianą, że na hełmie znajduje się ręka zbrojna trzymająca miecz, wzniesiona po ramie w prawą stronę z godłem: Virtus mihi Numen, et ensis quem teneo.

Gostkowski, herbu Glaubicz, w Wielkiej Polsce.

Gostkowski, herbu Gozdawa. *

Gostkowski, herbu Junosza. Jan, misyonarz apostolski w Georgii i Immerocyi, wśród szerzącej się tam zarazy morowej nieustając szczepić wiarę katolicką, zakończył życie powietrzem rażony. — Kilku stawało na elekcyach Władysława IV. i Jana Kazimierza, Wojciech, wydał w r. 1622 szacowne dzieło o sztuce górniczej. M. — Justyn, przeor zakonu kaznodziejskiego w Krakowie uczynił

znaczną fundacyę dla uczącej się młodzieży z akademii Krakowskiej; † 1724. M.

Gostomski, herbu Nałęcz, pisze się z Leżenic. Najdawniejszego z tego domu kładą Dobrogosta, a po nim Anzelma, wojewodę Rawskiego r. 1583, biegłego ekonomistę swego czasu.— Elżbieta Łucya, córka jego, małżonka Prokopa Sieniawskiego, marszałka koronnego, owdowiawszy w młodym jeszcze wieku, odmówiła rękę najzaciejszym mężom o nią starającym się, by poświęcić się wychowaniu dzieci swoich, a oraz służyć Bogu. Z rzadką przytomnością postąpiła też, gdy pewnego razu przemożny wielbiciel jej wdzięków w 600 koni zjechał na jej dwór, z tym zamysłem, aby ją gwałtem zniewolić do ślubu; zrozumiawszy atoli cnotliwa pani zamysł zalotnika, sprowadziła na przedce do zamku szlachtę i ludzi swoich, których ukrywając w pokoju, usiadła potem z gościem do stołu. W czasie objadu dał tenże facecyjkami do poznania, jakie żywi nadzieje, naco bogobojna kobieta podobnej używszy opowiadki, odrzekła: „Że widziała w Warszawie, jak jednemu zuchwalcowi, który się dopuścił porwania gwałtem pewnej wdowy, tęb publicznie ucięto;“ poczem wstawszy od stołu, oddaliła się do komnaty, gdzie poleciwszy swoim ludziom gotowość do dania odporu, sama z mężkiem sercem wzięła do ręki nabitą rusznicę i ostry puginał z tem przedsięwzięciem, w ostatecznym razie i życie poświęcić. Lecz nie przyszło do tego, bo gość dorozumiawszy się słów statecznej wdowy, odjechał ze wstydem bez pożegnania się nawet. Odtąd oddała się życiu wielce bogobojnemu, w którym przetrwała lat 28. Wśród przykładowego prowadzenia dziełek i czeladki, zajmowała się szczególnie wychowywaniem sierot ubogich, których nieraz po 80 utrzymywała, pielęgnując je najtroskliwiej sama i zaprawiając do roboty, poczem za mąż wydawała, lub inaczej los ubezpieczała. Nie przestając sypać hojne jałmużny na ubogich, zbierała je na Boże narodzenie i Wielkanoc po parę set do siebie, sprawiając im praw-

dziwe gody chrześcijańskie. Na Boże Ciało zaś, zwykle odprawowała procesyę z wielką wystawnością, na którą zapraszała wszystkich okolicznych kapłanów wyznania ruskiego, obdarzając za to każdego w kosztowne aparata kościelne. Straciwszy córkę i syna w młodzieńczym wieku, poświęciła drugie dwie ku usłudze Bożej na zakonnice, poczem zaczęła hojną ręką sypać dary na zakłady duchowne. Tak fundowała kolegium Jezuitów we Lwowie, klasztor panien Benedyktynek w Sandomierzu i plebanię z szpitalem w Wojniłowie. Piękny kościół jezuitcki we Lwowie, zbudowano jej nakładem. Z tejże żarliwości o chwałę Boską, przyostrą była też dla żydostwa; ściśle bowiem tego przestrzegająca, aby według prawa kościelnego i koronnego żaden Chrzęścianin u Żyda nie służył, dla czego też Żydzi nieradzi w jej dobrach przesiadywali. Gdy pewnego razu młodź żydowska zesromociła figurę męki Zbawiciela, toć ona ani prośbami samych duchownych osób, ani darami nie dała się ułagodzić, aż dopokąd Żydzi starzy, śmierć młodzi swojej okupując, szubienicę nową w procesyi na miejsce starej na ramionach nie zanicśli, pod którą żydkowie swawolnie zasłużoną chłostę odebrali. Gdy później dopuścili się atoli większego jeszcze znieważenia wiary chrześcijańskiej, przez wykradzenie Najśw. Sakramentu, wtedy po skaraniu najwinniejszego na gardle, wszystkich innych z majątności swoich wygnać kazala. Podczas wtargnienia Tatarów na Ruś w r. 1617, schroniła się ze służebnicami swemi w naddniestrańskie chaszczce, gdzie jednak przez plądrującą dzicz wysledzoną i w niewolę zabrana została. Uszedłszy prawie cudem śmierci od żelaza Tatarzyna, potrafiła uskoczyć na bagna, gdzie dostawszy się do Dniestru rzeki, popadła w niebezpieczeństwo utonienia, gdy w tem eden kmiotek, poddany jej, na imię Michał, z czołnem przypadł, i szczęśliwie na drugą stronę rzeki przewiózł, z kąd od innego kmiotka wzięta w opiekę, w bezpieczne miejsce uprowadzoną została. Jak

w życiu domowem, tak i w publicznem dała ta zacna Polka wzniósł przykład zgodności ducha; podczas zgubnego rokосу bowiem za Zygmunta III., ustanowiła przy dworze swoim nabożeństwa codzienne z przepisaniem osobliwych modłów, trwające przez pół roku dla uproszenia pokoju i zgody braterskiej, na które zapraszała wszystkich swoich znajomych. Jak zaś wielce była poważaną, posłuży za dowód zdarzenie, że gdy pewien żołnierz polski coś ciężkiego przewinił, za co miał być surowo karany, na wstawienie się do niej godnych ludzi, do darowania winy pod tym tylko warunkiem dała się uprosić, aby się wszyscy żołnierze spowiadali, winowajca zaś krzyżem w kościele leżał; co butni, lecz zawsze religijni konfederaci chętnie przyjęli i wykonali; po którym nabożeństwie hojnie ich uczęstować kazała. Trwając nieustannie w ostrości życia i umartwieniu ciała, przeniosła się do wieczności w roku 1624 w drodze do Lublina, dokąd po poświęceniu córki swojej na księżnię zakonną, dla poratowania zdrowia się udała. Ciało jej spoczywa w kościele pojezuickim Lwowskim, przez siebie fundowanym.— Hieronim, wojewoda Poznański, wyrzekłszy się herezyi na sejmie Warszawskim publicznie, stał się najodważniejszym przeciwnikiem innowierców i obrońcą kościoła katolickiego. Po odhyciu legacyi do Niemiec, uczestniczył we wszystkich wyprawach wojennych Zygmunta III., prowadząc osobiście liczne rotы do boju, które własnym kosztem wystawiał. W nagrodę położonych zasług, nadaną została mu też tenuta Sanicka na lat sto z przyległymi dobrami. Łaskawy dla ubogich i dobroczynny dla sług Bożych, uposażał i fundował zakłady publiczne; tak kolegium Poznańskie, w Sandomierzu kościół ś. Hieronima ze szpitalem razem i t. p. instytutu naukowe w Warszawie i w Krakowie. Wierny dla tronu, potrafił zawsze łagodzić burzące się umysły, a pełen poważania zeszedł ze świata roku 1609. — Jakób, wydał dzieło szacowne o gospodarstwie. M.

Gostomski, herbu Prawdzic w ziemi Ciechanowskiej.

Gostwicki, herbu Odrowąż w ziemi Sądeckiej.

Gostyński, herbu Jastrzębiec, niegdy w województwie Krakowskim.

Gostyński, herbu Gryzima, dóm starożytny w Wielkiej Polsce, gdzie Jarosław z Gostynia, był już w roku 1343 wojewodą Poznańskim.

Gostyński, herbu Lubicz. M.*

Gostyński, herbu Napiwon. M.*

Gostyński Wojciech, rodem z Jarostawia, był swego czasu wzorem wszelkich cnót, w których postępując od młodości swojej i innych doń pobudzał. M.

Gostyowski, herbu Półkozic.

Gosuński Jakób, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Goszczewski, herbu Brochwicz. M.*

Goszczykowski Jędrzej, podpisał ustawy Pokrzywnickie r. 1589.

Goszycki, herbu Jastrzębiec. Ci niegdy ziemianie Polscy, nabywszy dóbr, osiedli na Szlązku, których prerogatywy polskie cesarz Ferdynand potwierdził w r. 1562.

G o s z y ń s k i.

Opis herbu.

W tarczy pola miodrego, są trzy kopie albo oszczepy do góry ostrzem skierowane, na hełmie zaś ręka zbrojna. Dom Goszyńskich kwitnął niegdyś w Prusiech.

Gotkowski, na Mazowszu.

Gottard, herbu Lis. M.*

Gotunkewski, herbu Sulima na Litwie.

Gowarczewski, herbu Rawicz. Z domu wyszło wielu mężów rycerskich, z których Stanisław zginął w bitwie pod Beresteczkiem; Mikołaj w niewoli Tureckiej; Franciszek zaś słynął z wielkiej siły, bo nie tylko koła rozpuźzonego wozu hamował, ale nawet szyny żelazne około szyi okręcał.

Gowarzewski, herbu Prawdzic. M.*

Goworek, herbu Rawicz. Goworek wojewoda Sandomierski, za rządów Kazimierza II. wstąpił się mężstwem i odwagą na wojnach, a prawem postępowaniem w pokoju. Wybrany potem za nauczyciela Leszka Białego, umiał prowadzić młodego pana drogą, jaką panujący zjednać sobie może miłość ludów mu podwładnych. Wierny poradnik i nieodstępny przyjaciel, podzielał wszystkie przygody i nieszczęścia, spotykające tego monarchę. Zapobiegliwy atoli o zgodę narodu, dobrowolnie wyjechał do Węgier na wygnanie, z kąd powrócił do ojczyzny dopiero po zgonie swoich przeciwników. To poświęcenie przedstawia w dziejach Polski najszytniejszy obraz szlachetności obywatelskiej, i czyni zaszczyt narodowi.

Goworowski, herbu Prus I.

Goyski obacz Gozdzi.

G o z d a w a.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego są dwie białe lilie, końcami jedno do góry, drugie na dół skierowane, w pośrodku zaś związką żółtą spojone, a na hełmie pawie pióra, w pośrodku których także taka lilia albo 5 piór.

Klejnot ów nabył pewien rycerz polski, dziedzic na Gozdawie za mężstwo okazane w oczach Władysława Hermana. Pomiędzy innymi, mającemi miano Krystyna, był Krystyn wojewoda Płocki, jeden z owych mężów, którego czyny rycerskie poważanie nie tylko narodu własnego, ale i poganów Prusaków zjednały. Dla ciągłych zwycięstw jego, uważali go też ci poganie za wyższą jakąś istotę godną czci bożka pogańskiego. Opiekując się dziedzictwem Konrada, małoletniego księcia Mazowieckiego, po doróśnięciu jego oddał mu państwo w stanie kwitującym, lecz oczerniony od zawistnych mu przed księciem, niegodnie został wtrącony do więzienia, gdzie też wśród okropnych katuszy życie zakończył w r. 1221. — Szymon, biskup Płocki, kapłan skromnego życia, ledwie za największem naleganiami przyjął tę wysoką godność, w której nieodmieńając pobożnego życia, z wielkim przykładem przestrzegał obowiązków kościoła. Będąc wielce miłosiernym, codziennie zwykł był swoją ręką jałmużny ubogim rozdawać; † 1129. Do tego domu pociągają dawni autorowie i Krystyna, pierwszego arcybiskupa Halickiego, z zakonu s. Franciszka, który pomiędzy innymi czynami miłosierdzia, pierwszy kościół katedralny w Haliczu wystawił. Równie kładą pod tym herbem Jana Muskatę, biskupa Krakowskiego w roku 1296, który od Wacława, króla Polskiego i Czeskiego otrzymał miasto Biecz z powiatem w posiadanie, za dane pozwolenia zbudowania na gruncie biskupim miasta Nowego Sącza.

Gozdawą pieczętują się: Bączalski, Bal, Biedrzyński, Birecki, Boczkowski, Bohuszewicz, Borowski, Brodnicki, Brzozowski, Bux, Chrapowiecki, Dedyński, Delpacy, Dyszel, Dyszlewicz, Dzierzanowski, Gdeszyński, Giżycki, Głowiński, Godaczewski, Godlewski, Gołębowski, Gostkowski, Gozdowski, Grajowski, Grot, Hański, Humnicki, Jackowski, Jastrzębkowski, Jawornicki, Iwaskiewicz, Kawecki, Korf, Komarnicki, Kykieryc, Ledan, Malowiejski, Mienta, Mucharski, Nachtraba, Ner-

ka Dedyński, Niemira, Osuchowski, Pac, Pampowski, Październowicz, Peplowski, Piassecki, Pieczychojski, Piotrowski, Podbereski, Popowski, Przedborski, Punikowski, Ramsza, Reklewski, Rent, Rossowic, Rusieński, Secymski, Sokół, Sokółowski, Sołowski, Stano, Stawiski, Strzemeski, Strzeszkowski, Strzyżowski, Suchszewski, Sudrawski, Sulimowski, Teleżyński, Tryzna, Trziński, Turkowiecki, Tyszkowski, Wituski, Wojkunowski, Zdżarski.

Gozdecki Cypryan, doktor obojga prawa, kanclerz dworu biskupa Tylickiego w Krakowie, pogardziwszy światem wstąpił do zakonu ś. Franciszka, w którym utwierdził ostrzejszą reformę, zanosząc w tej mierze prośbę do Rzymu, z kąd powracając pieszo przez Węgry, o mało życia nie postradał przez rokoszujące pospólstwo. Osiadłszy w klasztorze Zakliczyńskim, nie mało się przyłożył do wykorzenia arianizmu, zagnieżdżonego w Łusławicach, nawracając szlachtę błędami zarażoną nazad na łono kościoła katolickiego. Pełen chwały w obywatelstwie i zasług około winnicy pańskiej, zakończył życie cnotliwe w Krakowie r. 1649. M.

Gozdowski. herbu Doliwa M.*

Gozdowski. herbu Gozdawa, niegdy w województwie Rawskim.

Goździkowski, herbu Wieniawa. M.*

Gozdki. herbu Doliwa; pisze się także Gojski, przyjął tę nazwę od dóbr Gozdca. — Piotr Gojski, kanonik Płocki zmarły w r. 1599.

Gozdki, herbu Leliwa, M.*

Gozimirski. herbu Bończa. — Maksymilian, zginął w pogoni za Turkami w bitwie pod Parkanami na Węgrzech w roku 1683. M.

Grabania, herbu Brochwicz, w Krakowskiem, pisze się z Dobrociesza.

Grabia. herbu Grabie. — Mikołaj

Grabia, poseł z województwa Ruskiego, podpisał unię Litwy z Koroną r. 1569.

Grabianka. herbu Leszczyc. M.*

Grabianka Marcin, podźwignął z gruzów kościół w Wyżnianach, spalony w roku 1640 przez Tatarów. M.

Grabianka, obywatel Lwowski, podczas smutnej doli miasta, oblężenia przez Chmielnickiego w r. 1648, wydał na potrzeby wojenne tego grodu przeszło 80,000 złp. M.*

Grabianka Barbara z Kuropatnickich, osobliwsza dobrodziejka ubogich, ofiarowała w r. 1584 do kapłey Panny Maryi w archikatedrze Lwowskiej przeszło 400 talarów, nadto uczyniła fundacyę na alternatywę, legowawszy na to 4000 złp. M.

Grabiański, herbu Święcic. Jan, przeznaczył w r. 1725 40,000 złp. na klasztor Panien zakonnych, w celu wychowania i kształcenia ubogich dziewcząt. M.

G r a b i e.

Opis herbu.

W polu złotem są grabie białe o siedmiu zębach, utkwione na wzgórkach zielonym, nad hełmem w koronie pięć piór strusich. Znak ten przyniesiony do Polski z Czech za panowania Wacława przez niejakiego Grabie, który osiadłszy w Sieradzkim na dobrach Wolą nazwanych, dał oraz początek Woli grabionej.

Tym herbem pieczętują się: Arciechowski, Czarnowski, Dobrogowski, Gościmiński, Grabia, Gzowski, Jalbrzyk, Kroczewski, Lipski, Łuszczewski, Mazowski, Miskowski, Pięściorowski, Psucki, Ryński, Skaszowski, Świerkowski, Świeżewski, Szczuka, Szczypierski, Wisieński, Wypyski, Zaruski.

Grabiński, herbu Drya niegdy w Kaliskiem województwie.

Grabiński, herbu Pomian. Z tego domu piastowało wielu urzęda publiczne w różnych województwach. — Tomasz, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.

Grabionka, herbu Leszczy c. Trzech tego nazwiska: Marcin, Jędrzej i Stefan, polegli za Batorego w bitwie pod Gdańskiem; Stanisław zaś, podczas najazdu Rakoczego, rozsiekany od Węgrów pod Magierowem.

Grabkowski, herbu Jastrzębiec w Krakowskiem.

Grabowiecki, herbu Grzymała. Gabryel, starosta Mławski, jeździł w poselstwie od Zygmunta Augusta do Danii. — Sebastian, opat Błdzewski przy końcu XVI. wieku, zostawił w druku prace literackie, pisał bowiem niezłe wiersze polskie. M.

Grabowski, herbu Dołęga. Piotr proboszcz Poznański, wydał w r. 1595 drukiem ważne dzieło o potrzebach rzeczypospolitej Polskiej.

Grabowski, herbu Jastrzębiec. Jan Stanisław, kanclerz Lwowski, archidyakon Uniejowski, mąż wsławiony z dzielności w sprawach politycznych, umarł w roku 1679.

Grabowski, herbu Oksza. Jan, rotmistrzował z chwałą chorągwi pancernej za Władysława IV. do Moskwy.

Grabowski, herbu Pobóg.

Grabowski, herbu Zabłoga.

Grabowski, herbu Zbiczewicz. — Gniazdo domu tego według Duńczewskiego, Pomerania, zkąd kilku za Ludwika króla do Węgier się przeniosło, gdzie też za heroiczne czyny hojnie opatrzenni zostali. Wzruszeni atoli hasłem wojny przeciw Krzyżakom, przybyli Jan i Farury, bracia nazad do Polski i uczestniczyli z chwałą w bitwie pod Grunwaldem, zaco od Władysława Jagiełły

herbem Zbiczewicz udarowani. Wrócili też do dawnego gniazda domu swego Grabowa na Pomorzu i dalej tam zamieszkali. Albert, chorąży powiatu Człuchowskiego, poległ w bitwie z rebelizującymi Gdańszczanami w r. 1577. Adam Stanisław, biskup Warmiński, będąc jeszcze w młodym wieku, dla umiejętności wielkich został powołany na sekretaryę Augusta II., w którym zawodzie poświęcał się z całą gorliwością dla dobra narodu. Pomimo świetnych widoków przyszłości, porzucił atoli dwór królewski, a nieprzyjąwszy godności mu ofiarowanych, zamienił okazałość świata na skromną szatę kapłańską. Wyświęcony został komendanzem kościoła Wschowskiego, wkrótce kanonikiem Lwowskim, Gnieźnieńskim, a w r. 1734 sufraganiem biskupstwa Poznańskiego. Ztamtąd jeździł w ważnych sprawach kraju do Rzymu, zkąd powróciwszy, otrzymał infułę Chelmińską, a po śmierci Szembeka, Warmińską. Odtąd zajął się gorliwie dobrem swojej dyecezyi. całą swą pieczołowitość zwrócił na wykształcenie duchowieństwa i naukę ludu, w tym więc celu zakładał szkoły, zachęcał młodzież do nauk i potrzebne na jej wsparcie obmyślał fundusze. Nie dość na tem, bez wyjątku stanów i wyznań zbierał sieroty, i umieszczał w domach naukowych, wyznaczając nadto nagrody za postępy w naukach, sztukach i przemyśle. Umarł w r. 1766. M.

Grabowski, herbu Zaręba.

Grabowski Paweł, nieodstępny towarzysz Władysława III. w jego wyprawach, po smutnym zgonie pod Warną szczęśliwie powrócił do ojczyzny, gdzie następnie piastował godność biskupa Chelmińskiego. M.

Grabowski Dominik, zakonu kaznodziejskiego, przeor klasztoru Żółkiewskiego w r. 1659, zasilił skarb publiczny datkiem 2500 złp. na potrzeby wojenne. M.

Grabowski, generał polski, odznaczywszy się zaszczytnie przy obronie Wilna poległ podczas zdobycia Pragi przez Surowa w r. 1794. M.

Grabski, herbu Dołęga.

Grabski, herbu Pomian. Łastka Chebda z Grabi, pierwszy otrzymał ów znak herbowy. Jan, wsławił się nieporównanem męstwem w bitwie pod Pleszkowem. Franciszek, komisarz skonfederowanego wojska pod Janem Kazimierzem w r. 1666, wielce się przyłożył do załatwienia sprawy pokojem.

Grabski, herbu Wczele. Stanisław, kasztelan Rogoziński, dał niemale dowody męstwa swego w wyprawie do Danii i Holsacyi, o czem wspominają zaszczytnie konstytucye z roku 1685.

Gradowski, herbu Lubicz w województwie Rawskim.

Gradowski, herbu Półkozic. — Piotr, starosta Dynamundzki r. 1569, umiał ze stanami koronnemi unieć Litwy z koroną.

Gradowski, herbu Prawdzic.

Gradowski Marcin, kapłan przy Kościele Nowogrodzkim na Litwie w połowie XVII. wieku, pisał rozprawy i wiersze na bożne. M.

Graf, nobilitowany w roku 1673. M.*

Grajewski, herbu Doliwa w ziemi Łomżyńskiej.

Grajewski, herbu Gozdawa w ziemi Wiskiej, gdzie kilku urzęda publiczne piastowało.

Grajewski Mikołaj biskup Przemycki; † 1498. M.

Grajowski Andrzej, obojga prawa doktor, archidyakon Krakowski, kanonik Poznański, jako sekretarz Zygmunta Augusta wielce się odznaczył w traktowaniu spraw publicznych; † 1573. M.

Gralewski, herbu Sulima w ziemi Warszawskiej i w Prusiech.

Gramlich, nobilitowany w r. 1790. M.*

Gran, nobilitowany w r. 1790. M.*

Granlewski, herbu Bełty. M.*

Graniewski, herbu Doliwa. M.*

Graniewski, herbu Leliwa. Mateusz, spędziwszy lata młodociane na wojnach, obrał następnie stan duchowny, w którym postąpił na kanonik Chelmińską, z kądem deputował na trybunał koronny w r. 1690.

Granowski, herbu Leliwa. Wincenty, kasztelan Nakielski, generał Wielkopolski r. 1409, złączywszy się dożywotnie z Elżbietą, Ottona z Pilicy, wojewody Sandomierskiego córką, dał początek hrabiom Pileckim od dóbr posagiem nabytych, albowiem Władysław Jagiello, poślubiwszy po nim pozostałą wdowę, wyniósł syna jego Jana do tej godności. — Piotr, podpisał elekcyę Henryka Walezjusza, Józef zaś elekcyę Stanisława Augusta. M. — Antoni, adiutant generała Jasińskiego, poległ podczas ataku na Pragę w r. 1794, i wniósł ostatni chwałę domu tego do grobu. M.

Gratta, herbu Prawdzic, otrzymał indygenat w roku 1676. Jeden z domu tego Franciszek, poległ w boju z Turkami.

Gratkowski Jan, nobilitowany w r. 1790. M.*

Grawzanowski Aleksander, podpisał elekcyę Władysława IV.

Graybner, nobilitowany w r. 1740. M.*

Grazimowski, herbu Jastrzębiec w ziemi Dobrzyńskiej.

Grazny albo **Hrazny** Borys, trzymając statecznie za Władysławem IV., na ten czas jeszcze królewiczem, obranym carem Moskiewskim, gdy potem Moskwa wiargę niedotrzymała, przeniósł się z całym domem do Polski, gdzie prowadząc z wielkiem sercem żołd w wojsku kwarcianem, na zalecenie hetmana Żółkiewskiego pomiędzy synów koronnych został policzony w r. 1616. Łukasz, podpisał elekcyę Jana III.

Grabczewski, herbu Natęcz w ziemi Przemyskiej, z kądem podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Grądzki, herbu Łada na Mazowszu.

Grądzki, herbu Rawicz. Jędrzej, zakonu św. Franciszka, wydał drukiem kilka kazań pogrzebowych.

Grątkowski, nobilit: w r. 1676. M.*

Grebarski, herbu Nieczuja. M.*

Grebecki, herbu Jastrzębiec.

Grebelowski, albo **Grebelkowski**, herbu Strzały (obacz Groblewski).

Greben, w ziemi Pruskiej, ma własny herb tego nazwiska. — Jan, dowódca piechoty polskiej w bitwie pod Żurawnem w roku 1676, zaszczycony zaufaniem Jana Sobieskiego, umawiał warunki pokoju z Turkami. M.

Grebes, nobilitowany w r. 1768. M.*

Grechs, nobilitowany w r. 1676. M.*

Greffen, nobilitowany w r. 1790. M.*

Grek, herbu Prawdzic z tą odmianą, że mur jest z siedm cegieł we trzy rzędy, z muru zaś lew złoty niby wyskakujący, ale bez Prawdy w łapach, na hełmie trzy piór strusich, albo dwa sępie skrzydła. Mikołaj, sędzia ziemski Mielnicki, znakomity z różnych poselstw sejmowych w XVII. wieku.

Grekowicz, nobilitowany 1790. M.*

Grela Henryk, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Gretz, w ziemi Pruskiej, ma własny herb tej nazwy.

Gretz, nobilitowany w r. 1775. M.*

Grewinków z Swirinhausen, nobilitowany w r. 1673. M.*

Greyfeld Jan i Michał, nobilitowani w r. 1790. M.*

Grębarski, herbu Nieczuja.

Grębecki, herbu Jastrzębiec. M.*

Gręboszewski, herbu Nieczuja. Gniazdo domu tego Gręboszów, niegdy w województwie Krakowskiem.

T. I. Nr. 34.

Gręzowski Mikołaj, popisał z Ki-jowskiego elekcyę Władysława IV.

Grobicki albo **Grobiecki**, herbu Trąby. Jerzy, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

GROBLEWSKI.

Herbu Strzały na Szlązku, którego kształt Paprocki (w Stambuchu Szlązkim z roku 1609) podaje w taki sposób: w polu czerwonym są strzały w tuzinie, ostrzami prosto do góry skierowane, na heł-

mie zaś w koronie pawi ogon. Paprocki zwie go Grobelkowskim i liczy do starożytnych rodzin, co też i Okólski potwierdza. Tak i Kuropatnicki w swoim rękopiśmie dodaje, że Groblewscy należą do stanu rycerskiego szlachty Szląskiej. Z Szlązka przeniósł się ów dóm do Polski, gdzie przyjął nazwę od Grobli, majątności dziedzicznej na Pomorzu. — Jan, deputował z pod Notecy na sejm odprawiony w r. 1624; tak samo i Adam w roku 1753. Ostatni dał nadto rzadki przykład prawości obywatelskiej, albowiem w śród trudnych okoliczności kraju nieprzestawał dawać dowody niezachwianej stałości w radzie i mężstwa w boju. Wojciech, zacność jego rodu i osobiste zasługi potwierdza dyplomatem stanów zgromadzonych, wydany w Warszawie dnia 13. kwietnia 1775. Tenże przepędził wiele lat w służbie wojskowej, w podszłym wieku przeniósł się na Podgórze Karpackie i osiadł w Bieczu, gdzie podobnie zjednał sobie powszechną chwałę gorliwego o dobro publiczne obatela. M.

Grochalski Paweł, nobilitowany w roku 1790. M.*

Grocholiński, herbu Sulima.

Grocholski, herbu Syrokomla.

Jerzy, zginął w bitwie podzowem.

Grocholski, herbu Topor. Remigian, chorąży Braclawski, wsławił się pod Lubomirskim niepospolitą odwagą i mężstwem na wojnach.

Grochowalski, nobilit. 1775. M.*

Grochowarski, herbu Słepowron.

Grochowicki, herbu Poraj. Jan, proboszcz katedry Kujawskiej, wysłany w r. 1621 od synodu Piotrkowskiego do Rzymu, poniósł w drodze śmierć od ręki zabójczej.

Grochowski, herbu Bończa.

Grochowski, herbu Junosza. Gniazda domu tego ziemia Przemyska, gdzie od ksiąg ruskich swój początek wywodzi. Fedor Bohdan z Grochowca, starosta Przemyski w r. 1360, którego drugi syn Piotr, zjednoczywszy się z kościołem rzymskim, fundował Misyonarzów przy katedrze łacińskiej r. 1452. Stanisław, arcybiskup Lwowski, mąż wielkich nauk, pisał przy końcu panowania Zygmunta III.—w owej epoce upadku literatury polskiej, rzeczy poetyczne i hymny pobożne. Używając z oszczędnością swych dochodów, zostawił znaczny majątek; † 1645.

Acha cy, brat poprzedzającego, wykształciwszy się w obcych krajach w różnych naukach, dla dowcipu i wymowy przechodził różne stopnie na dworze Zygmunta III., aż nareszcie wziął biskupstwo Przemyskie, a naostatek Łuckie, na których to katedrach żarliwy o wiarę katolicką, wielce się zajmował wykorzenieniem błędów heretyckich; † 1632.

Grochowski, herbu Kuszaba.

Grochowski, herbu Lubicz na Podlasiu. Franciszek, za położone zasługi wojenne, otrzymał w r. 1661 dobra na Litwie.

Grochowski Stanisław, kanonik Uniejowski celny poeta, z bogactw płodami poetycznymi literaturę ojczystą, najwięcej w duchu religijnym pisaniami, które zawierają wiele zalet szczególnie pod względem czystości mowy. Zapomniany atoli i przesłado-

wany, żył w ostatniej nędzy tak dalece, że na grobie jego tę smutną prawdę przyjaźna ręka wyryla: „Im kto więcej nauki, tem mniej szczęścia tyka.“ † 1615. M.

Grochowski, generał polski, poległ w bitwie pod Szczekocinami w r. 1794. M.

Grochowska Krystyna z Zborowskich, dała początek fundacyi XX. Reformatów w Krakowie, darowawszy plac na Piasku dla budowy klasztoru. M.

Grocki, herbu Belina. M.* — Jan, akademik Krakowski, napisał w r. 1600 pochwałę akademii Krakowskiej, matki nauk i uczonych. M.

Grodecki, herbu Jastrzębiec. Jan, kanonik Warmiński a potem biskup Ołomuński r. 1572, sławiony z miłych obyczajów i życia przykładnego. Adryan, biskup Teodozyński, sufragan Gnieźnieński r. 1647, mąż wielkich nauk i piórem znamienity.

Grodecki, herbu Poraj. M.*

Grodecki, herbu Słepowron.

Grodecki, herbu Starykoń. Jan, sławiony z czynów rycerskich w wojnach z Tatarami, Turkami, Moskwą i na Węgrzech.

Grodecki Gabryel, kapłan zakonu św. Franciszka, zasłużył się wniesieniem ścisłej obserwancyi do Polski. Jako mąż wielce uczony, posłany był od Papieża do Neapolu w godności komisarza apostolskiego, a z tamąd do prowincyi Węgierskiej i Polskiej, z kąd powróciwszy do Rzymu, umarł w Trewizie r. 1619. M. Jeden tego imienia, rotmistrz królewski, poległ w bitwie pod Humanem r. 1655. M.

Groddek Bogumił Ernest, profesor filozofii uniwersytetu Wileńskiego, wykształcił na Litwie wielu filologów, wydając nadto pożyteczne pisma w tym przedmiocie; † 1825. M.

Grodliński, herbu Kotwicz.

Grodowski, herbu Lis niegdy w powiecie Bieckim.

Grodzanowski, posessionat w ziemi Łęczyckiej.

Grodzicki, herbu Gryf. Stanisław, zahartowawszy się na Węgrzech w życiu żołnierskim, dał następnie w Inflantach pod Chodkiewiczem dowody niepospolitego mężstwa i odwagi.

Grodzicki, herbu Łada w ziemi Łukowskiej. Paweł, jenerał artylerji koronnej, pierwszy mianowany na tą godność od Władysława IVgo, wykształciwszy się w tej sztuce wojennej w Belgii, pierwszy też z Polaków urządził arsenały w Krakowie, Warszawie i we Lwowie, w którychto zabiegach niespodziewanie go śmierć zaskoczyła. Zajął to miejsce brat jego Krzysztof, podobnie wykształcony za granicą, gdzie pod sławnym Walensteinem kilka lat służył. Jemu to zawdzięcza Lwów swoją obronę przeciw napaści Kozackiej, z kąd powołany przeciw Szwedom do Wielkiej Polski, i tam dał dowód wielkiego serca, mianowicie przy zdobywaniu Torunia i Poznania. Pełen zasług umarł kasztelanem Kamienieckim, jenerałem artylerji koronnej i starostą Drohobyckim.

Grodzicki, herbu Ogończyk.

Grodzicki, herbu Topacz na Rusi. Stefan, podpisał elekcyę Jana III.

Grodzicki Wawrzyniec, sławny lekarz w Poznaniu w drugiej połowie XV. wieku, przyjął następnie kanonję tamże. M.

Grodzicki Wacław, wydał mapę Polski w Bazylei r. 1558. M.

Grodzicki Stanisław, Jezuita słynący jako kaznodzieja w mowach, a jako teolog w pismach, i zwyczajnie apostołem Litwy nazwany; po między innemi odszczególniał się nawracaniem innowierców. Pewnego razu otrzymawszy policzek od Kalwinisty, odrzekł z pokorą: „bij, byłem cię Bogu pozyskał“. Dla wielkiego czytania, zwany był także żarliwym ksiązką; † 1615. M.

Grodzicki Samuel, pisał dzieje wojny kozackiej 1789. Antoni, przeor klasztorów XX. Dominikanów w Krakowie i we Lwowie w XVI. stuleciu, zostawił kilka prac literackich treści religijno-historycznych. M.

Grodziec Andrzej, paroch Dawidowski i przełożony szpitalu św. Ducha we Lwowie, zasłużył na wdzięczną pamięć z swej troskliwości dla cierpiącej ludzkości; † 1637. M.

Grodziecki, herbu Drya. Adam, kasztelan Międzyrzecki, mąż niewzruszonego umysłu, przewyższał w senacie wszystkich gładkością wymowy i dowcipem wytwornym, mówiąc zawsze otwarcie i bez ogródek. Powstawał też potężnie na zagraniczne tytuły uwłaczające szlachectwu polskiemu, wydał nawet w tej mierze drukiem „Przestrogi o tytułach cudzoziemskich w r. 1634.“

Grodziecki, herbu Nałęcz. Samuel Stanisław, ablegat Zygmunta IIIgo do króla Hiszpańskiego, umarł w Piacencyi będąc w drodze do ojczyzny. Kollegium Kaliskiemu zapisał 30,000 złp. — Stanisław, zakonu Jezuitów, wydał kilkanaście dzieł treści duchownej.

Grodzumont Jakób, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Grodziński, herbu Kuszaba. Jerzy, starosta Gołubski, fundował Dominikanów w Semnie—r. 1603. Aleksander, podpisał elekcyę Władysława IV.

Grodziński, herbu Łabędź.

Grodzki, herbu Belina. Kilku stało na elekcyi Jana Kazimierza.

Groicki Bartłomiej, podwójce Krakowski i pisarz komory celnej, tłumaczył prawa magdeburgskie na język polski r. 1562. Toż i syn jego Paweł, biegły prawnik w Krakowie, uzupełnił i wydał prace ojca swego. M.

Gromacki, herbu Oksza. Kilku te-

go imienia, z Sandomierskiego stawali na elekcyach królów polskich.

Gromadzki Jan, przewodził walecznie Kozakom Lisowczykom. M.

Gromadziński Paweł, nobilitowany w r. 1790. M.*

Gromkowski, niegdy w Krakowskiem.

Gromnicki, herbu Prawdzic. M.*

Grondzki Samuel, obacz Grodzicki.

Gronostajski, herbu Jastrzębiec. M.*

Gronowski, ma własny herb, nazwany Grynfar, t. j. w polu czerwonym są sześć lilij z sześcioma latoroślami rozwinionemi, co uważać należy za godło Wierzbny. Andrzej, kapłan zakonu zgromadzenia de Poenitentia, zostawił opis żywota bł. Melchiora Gedrojca r. 1615. M.

Gros Fryderyk, cechmistrz cyrulików Lwowskich w r. 1635, założył przy archykatedrze Lwowskiej fundację, aby za chorych zostających pod dozorem cyrulików, odprawiano nabożeństwo. M.

Grosman, nobilitowany w r. 1773. M.*

Groszkowski, herbu Rawicz, z tą odmianą, że w polu zielonym są trzy lemiesz wychodzące z róży, a na hełmie trzy pióstrusich.

Grot, herbu Gozdawa.— Jan, kanonik Gnieźnieński, fundował psalterię tamże; † 1532.

Grot, herbu Rawicz. Jan Grot ze Stupca, poległ z synem Janem w wyprawie Bukowińskiej. Jan, biskup Krakowski, wyniesiony na tę godność od Jana XXII. papieża, którego przyjaźń posiadał ze szkół jeszcze, albowiem w Bononii razem nauki pobierali, gdzie też swoim przykładem wielce się zasłużył do utwierdzenia wiary katolickiej. Jako pasterz wielkiej świątobliwości, ujął sobie królów Władysława Łokietka i Kazimie-

rza W. tak dalece, że bez jego rady nie przedsiębrali. Prócz wielu zbawiennych ustaw, zostawił piękną pamiątkę po sobie różnemi fundacyami, już to w katedrze Krakowskiej, już w dobrach biskupich; zakończył życie cnotliwie w r. 1347. W 175 lat podniesiono ciało jego za staraniem Sylwestra Ożarowskiego, podkomorzego koronnego, a to zupełnie nienaruszone, i złożono w grobie wspinałym, oddając mu część błogosławionego. W wyprawie na Wołoszę w roku 1359, poniosła chorągiew Grotów Rawiczów znaczne straty.

Grot, Inflanctzyk, podczas drugiego oblężenia Lwowa w r. 1655, odznaczył się odwagą przy obronie wyższego zamku jego pieczy poruczonego. M.

Groth Floryan, biegły prawnik w sądach kancelaryi nadwornej Zygmunta III., wydał ważne dzieło o potrzebie rzeczpltej polskiej. M.

Grothauz, dóm kwitnący w Kurlandyi, dokąd przybył z Belgii. Jerzy, był starostą Czorsztyńskim, gdzie też umarł w roku 1699.

Grotkowski, herbu Ogończyk z tą odmianą, że na hełmie są dwie ręce panięskie w górę podniesione, trzymające pierścien. Stanisław, kanonik Krakowski, prałat przedziwnej ludzkości i staropolskiej cnoty; † 1573.

Grotowski, herbu Przerowa w województwie Trockiem.

Grotowski, herbu Rawicz. Z tego domu wyszło wielu ludzi rycerskich; tak Maciej, wstawił się nieporównanym mężem pod Orszą, gdzie jednego z wodzów nieprzyjacielskich pojmał, a drugiego rozsiekał; Adam, przepędził niemal całe życie w obozach; tak samo Wacław i Marcin, bracia rodzeni w różnych ekspedycjach dali wielkiej odwagi dowody.

Grotowski, herbu Słepowron. M.*

G R O T Y.

Opis herbu.

W polu złotem są trzy grotty podle siebie końcami do góry obrócone, a na hełmie trzy piórstrusich. Początek tego znaku niepodaje żaden autor, pewnem atoli być musi, że za jakiś czyn wojenny został przyzyskany.

Grozowski, herbu Wąż. Jerzy, dzielny żołnierz, którego hetman Jazłowiecki wielce poważając, do różnych funkcij zatrudniał.

Grudczyński Jan, starosta Rawski i Wasilewski, mianowany od Stanisława Leszczyńskiego generalnym regimentarzem wojska koronnego; gdy szczęście zaczęło opuszczać tego króla, on jeden z wojewodą Kijowskim Józefem Potockim został wierny jego sprawie, cofnąwszy się bowiem w r. 1711 do Węgier, a z tamąd do Benderu, gdzie Karol XII. przemieszkiwał, z małą garstką zwerbowanych żołnierzy wszedł nazad do Polski. Przez czas niemały dość szczęśliwie powodziło się walecznemu staroście; zwycięzko przeszedł od Bukowiny aż do Wielkiej Polski, tam atoli ufny w szczęście swoje, zaniedbał środki ostrożności, napadnięty został niespodziewanie od potęgi Rosyjskiej pod Krotoszynem, i stracił wszystkie owoce swoich zwycięstw. Z niedobitkami swemi ustąpił na Mazowsze, gdzie pod Stanisławowem został otoczony od nieprzyjaciół; wszelako potrafił ująć niewoli. Tam skończył się świetny zawód rycerski tego męża, o którym też odtąd milczą dzieje krajowe. M.

Grudecki Stanisław, wojski Łatyczewski w r. 1661.

Grudzia Aleksander, podczaszy Rzeczycki, podpisał elekcyę Jana III.

Grudziński, herbu Grzymała, dóm starożytny i wsławiony pamiętnymi dziełami. Pierwszego kładą Macieja, kasztelana Bydgoskiego w r. 1480. Jędrzej, słynął z mężstwa za Zygmunta I. Stefan, kasztelan Nakielski, posłował od Stefana Batorego do Moskwy r. 1576, następnie odznaczył się mężstwem w bitwie pod Byczyną. Jędrzej Karol, wojewoda Poznański, gromił przeważnie Szwedów pod Dębnicą i Toruniem. Zygmunt, podczas tejże wojny Szwedzkiej uzbroił kosztem swoim trzy chorągwie, z którymi stawał z wielkim mężstwem przy zdobywaniu Torunia, Warszawy, Łowicza i innych miast. Wielce dobroczynny na ubogich, zostawił piękną pamiętkę po sobie fundacyę szpitalów i Reformatów; † 1601. Stefan, starosta Ujski, Pilecki i Bolemowski, wielki jałmużnik i protektor ubóstwa, niemało się przyłożył do pobudowania kościołów w swych starostwach, na co znaczne sumy łożył; niemniej był on i dla ojczyzny hojnym, w każdej jej potrzebie bowiem dostawiał chorągwie husarskie i pancerne; † 1640. Maryanna Teresa, córka jego, zaślubiona Działyńskiemu, kasztelanowi Chełmińskiemu, jeśniejaca swoich czasów z cnót chrześciańskich, szczególnie okazała się miłosierną dla ubóstwa, które w każdym razie ratowała i cieszyła. Po śmierci męża swego wzgardziwszy światem i ponętami jego, poświęciła się zupełnie życiu duchownemu, w którym też życie zakończyła w r. 1682. Mikołaj Wiktoryn, starosta Pilecki i Guzowski, fundował Reformatów w Miedniewicach w r. 1675; Jędrzej, wojewoda Rawski, fundował klasztor tego zakonu w Lutomirsku r. 1650. Piotr, poległ w bitwie pod Pleszkowem. Malcher naostatek, kasztelan Brzesko-Kujawski, podpisał elekcyę Jana III.

Gruja, herbu Prawdzie. M.*

Gruszczyński, herbu Belina w województwie Sandomierskim.

Gruszczyński, herbu Poraj. Jan, biskup najprzód Kujawski, potem Krakowski,

a naostatek arcybiskup Gnieźnieński, w czasie 14letniej wojny z Krzyżakami wielce się przyłożył do odparcia napastniczego nieprzyjaciela, z wystawionemi bowiem własnym kosztem chorągwiemi płoszył przeważnie dumnych mnichów, i utrzymał Prusy przy wierności królowi Kazimierzowi, za którą to zasługę miał sobie poruczone gubernatorstwo nad Wielką Polską i opiekę nad Prusami. Nieustając i dalej ratować ojczyznę w potrzebie, złożył z inemi biskupami srebra kościelne dla zaspokojenia wojska, poczem przeniósł się do wieczności r. 1473, zostawiwszy piękną pamiątkę fundacją XX. Bernardynów w Łowiczu, kościoła w Rzegowie, i uposażenie innych konwentów i szpitalów. Krzysztof, podpisał elekcyę Władysława IVgo, Wojciech zaś Jana III.

Gruszecki, herbu Lubicz. Maciej, mąż rycerski, któremu w krwawych zasługach dobra Gruszcze były nadane, od których to imię urosło. Ośmiu braci, a synów Jędrzeja, poległo w różnych wyprawach. Bronisław, łowczy Czarniechowski, zbudował w Hołoskowicach na Podolu zamek obronny około r. 1632. Tomasz, zginął pod Haliczem w bitwie z Tatarami, później nieco Piotr na Pokuciu. Kazimierz, zakonu Jezuitów, wydał drukiem kilka szacownych kazań.—Hieronim, zakonu św. Franciszka, biegły teolog, umarł w r. 1774. M.

Gruszewicz, nobilitowany w roku 1683. M.*

Grutlus Andrzej, rodem z Pilzna, sławny z nauk lekarskich akademik Krakowski w XVI. stuleciu, wydał kilka dzieł szacownych w przedmiocie lekarskim. Wawrzyniec, proboszcz Pilźnieński, zostawił znakomity zapis dla kościoła miejscowego, który też konstytucya roku 1609 potwierdziła. M.

Gruzewski, herbu Lubicz, w księstwie Żmudzkiem, gdzie znakomite urzęda piastował.

G R Y F.

Opis herbu.

W polu czerwonym jest gryf biały, którego połowa przednia od głowy, podobna do orła z nosem zakrzywionym i językiem wywieszonym, z dwoma skrzydłami niby do lotu wzniesionemi, druga zaś do lwa stojącego na dwóch łapach z wniesionym do góry ogonem; nad koroną wystaje pół orła z jedną trąbą. Początek klejnotu tego różnie podają heraldycy nasi; najpodobniej atoli, że pochodzi od Leszka III., który go synom swoim przy podziale nadał, i orła w gryfa zamienił dla rozróżnienia, albo go też potomkowie jego sami przywłaszczyli. Domyśl ten gruntuje się na tym, że po dziś dzień niektóre księstwa (Kaszuby, Pomorze, Szczecin, Zgorzelice, Meklenburg) tego znaku używają.

Pratoplastą domu tego, kładą Jaxę, księcia Serbii Lużyckiej, syna Leszka III., którego potomkowie za Bolesławów nazad do Polski zawitali. Jaxa Wincenty Świątopętk, dziedzic na Bochni, i brat jego Krekocha, fundowali klasztor w Trzemesznie i Jędrzejowie, uposażając nadto hojnie konwent Miechowski w dobra ziemskie. Bogusław, obrany od Bolesława Krzywoustego gubernatorem Pomorza i Kaszub, na którym urzędzie tak się dzielnie odszczególnił, że mu Mieczysław Stary własną córkę za małżonkę poślubił. Od tego wzięli książęta Pomorscy swój początek. Janisław, brat tegoż arcybiskup Gnieźnieński, słynął z wielkiej żarliwości dla chwały Boskiej i hojności dla ubogich; umarł w r. 1165. Wojśław i Jaxa, waleczni żołnierze Chrystusowi w wojnie krzyżowej do ziemi świętej, powróciwszy z Jerozolimy, fundowali kanoników Bo-

żogrobców w Miechowie. Gedeon, biskup Krakowski, brat Wojstawa, mąż w radzie roztropny, w życiu nienaganny, na ubogich wielce miłosierny, a szczególnie na przymnożenie chwały Bożej wylewający się, zostawił piękną pamiątkę po sobie fundacją kolegiaty św. Floryana w Krakowie, kolegiaty w Kielcach i klasztoru Cystersów w Wąchocku; †1186. Klemens naostatek, wojewoda Głogowski, poległ w nieszczęśliwej bitwie z Tatarami pod Lignicą na Szlązku w r. 1241.

Herbem Gryf pieczętują się: Bąkowski, Bielicki, Bobowski, Branicki, Brzeziński, Butowd, Bykowski, Cedro, Chamiec, Chronowski, Chycki, Ciepiewski, Dębicki, Dobek, Domaradzki, Giedrzycki, Gładysz, Gołambek, Grodzicki, Gumieniecki, Jaxa, Kawecki, Kępski, Kijeński, Kijski, Kleszczyński, Komornicki, Konarski, Krobanowski, Krukowski, Krzeszowski, Kwiatkowski, Latoszyński, Leśniowski, Łowczowski, Maleszowski, Małachowski, Marciniowski, Michowski, Mielecki, Molenda, Nasiechowski, Noskowski, Ossowski, Ostrowski, Otwinowski, Papiński, Pobiedziński, Prochański, Radliński, Rożen, Skrzyszowski, Stanisławski, Strzeszkowski, Studziński, Szczepanowski, Trojecki, Turski, Ujejski, Wiktorowski, Wilkowski, Zakrzewski, Zamiechowski, Zaporski, Zeromski, Żukowski.

Grylewski, herbu Topor. Kasper, podpisał elekcyę Władysława IV.

Gryniewicz, nobilitowany w roku 1790. M.*

G R Y Z I M A.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy, są trzy białe liszki jedna pod drugą, a na hełmie trzy pióra strusie.— Herb ten przyniesiony do Polski z Niemiec.

Grzebieski, herbu Gwiazdy. M.*

Grzebski, herbu Jastrzębiec.

Grzebski, herbu Świnka.

Grzebski Stanisław, profesor w akademii Krakowskiej, biegły w rozmaitych naukach, oprócz dzieł teologicznych pierwsze wydał dzieło matematyczne w ojczystej mowie; umarł w Krakowie w r. 1570, gdzie też spoczywa w kościele św. Anny. M.

Grzegorzewski, herbu Jasieńczyk w ziemi Czerskiej.

Grzegorzewski, herbu Lis w województwie Rawskim.

Grzegorzewski, herbu Jastrzębiec. M.*

Grzegorzewicz Piotr, pisał i przekładał dzieła Orzechowskiego wierszem na język polski r. 1613. M.

Grzybiński. dziedziczył niegdy w Kijowskim. M.*

Grzybowski, herbu Prus II. Mikołaj, podkomorzy Warszawski, podpisał unię Litwy z Koroną. Kilku z domu tego zastężyli się z obowiązków poselskich, jeden zaś waleczny żołnierz pod usarską chorągwią, poległ w bitwie pod Starczem r. 1638.

Grzybowski, herbu Róża.

Są też Grzybowscy i na Szlązku, którzy się atoli pieczętują krzyżem, u którego rogu każdego jest gwiazda o sześć granach, u wierzchu krzyża i nad gwiazdą zaś księżyc niepełny jak na nowiu, rogami do góry obrócony.

Grzybowski Antoni, zakonu św. Franciszka, znakomity dziejopis. † 1749. M.

Grzymała, herbu Grzymała. Jarosław Grzymała, wyruszywszy z Kuchmajstrzem, komturem zakonu Krzyżackiego do Hiszpanii dla wojowania z Maurami, wstąpił się tamże wielkim mężem w wielu bitwach, w której jednej jednak dostał się do niewoli. Jakób, rotmistrz królewski, zyskał pochwały walecznego żołnierza.

GRZYMAŁA.**Opis herbu.**

W tarczy pola złotego są trzy wieże czerwone, w pośrodku brama otwarta, w której stoi mąż zbrojny z mieczem w prawej ręce do góry wzniesionym; na helmie także trzy wieże, a za nimi pięć piór strusich. Są też i odmiany tego herbu, a to bez męża zbrojnego w bramie, albo z skrzydłem orlim na helmie, o czem będzie przy familiach tego znaku.

Herb Grzymała przyniesiony do Polski z Niemiec około r. 1129; pochodzenie jego podają autorowie rozmaicie, najpodobniej atoli, że musiał być nadany za położone zasługi wojenne, gdyż cały jego skład okazuje jakoby obronę.

W rzędzie przodków domu tego, zajmują pierwsze miejsce Świdgier, biskup Kruświcki, od Honoriusza papieża na tę katedrę wyniesiony w r. 1129; Przęctaw, biskup Lubuski r. 1179; Paweł, biskup Poznański r. 1222; Przęctaw, biskup Wrocławski r. 1341; i Jan, arcybiskup Gnieźnieński, dla suchej kompleksyi ciała Suchywilk nazwany; pasterze mający dobrą opinią w narodzie. Z pomiędzy wielu zaszczyconych z godności senatorskich, zjednał sobie szczególną pamiętkę: Jan z Brogłowa Grzymalczyk; ten na dworze i w obozie Zygmunta cesarza zasłużywszy się znamienitami czynami, znaczne od niego pozyskał dobra, widząc atoli sprzyjanie Zygmunta niesłusznej sprawie Krzyżaków, porzucił fortunę i względy tego monarchy, i powrócił do Polski, stawiąc się przed Władysławem Jagiełłą, z którym też wywalczył pamiętną bitwę pod Grunwaldem.

Grzymałą pieczętują się: Baranowski, Bieganowski, Borkowski, Brodowski, Budziszewski, Busiński, Chwalikowski, Czampski, Cuszowski, Dłuski, Dobiecki, Garwaski, Gasiński, Głogowski, Gorski, Gośliński, Grabowiecki, Grudziński, Grzymała, Grzymułtowski, Gutterer, Jabłonowski, Kaliborski, Kamodziński, Kazanowski, Kobyliński, Krzemieniowski, Lagon, Leśniowski, Lityński, Lubiatowski, Łagiewnicki, Łaszewski, Łudzicki, Machwicz, Małachowski, Mniszewski, Modrzewski, Mszczynski, Niegolewski, Odachowski, Oleski, Ostrowski, Pęczkowski, Piątkowski, Podleski, Pokrzywnicki, Potulicki, Przeciszewski, Przejrzeński, Prądzewski, Radawicki, Raszowski, Rybski, Rynwid, Siedlecki, Siemianowski, Skotnicki, Smerzyński, Smogulecki, Sojecki, Swiszowski, Śląski, Troszczeński, Turzyński, Wieszczycki, Wilamowski, Wilkowski, Wkryński, Zaborowski, Zaleski, Zamoscki, Żarnowiecki, Zasadzki, Zbierzechowski, Zbikowski, Zbykalski, Zieleński.

Grzymała, herbu Mora. Mikołaj, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Grzymisławski, herbu Nałęcz. M.*

Grzymisławski, herbu Prus I. Stanisław, podpisał elekcyę Władysława IVgo.

Grzymiski, podporucznik legii polskiej, poległ przy zdobywaniu Saragossy w Hiszpanii r. 1800. M.

Grzymułtowski, herbu Grzymała. Janusz, mający w dziejach Polski wielką sławę z czynów znamienitych i wielkiej siły. Drugi był starostą Drahimskim, mąż rycerski na wojnach w Węgrzech wstawiony.

Grzymułtowski, herbu Nieczuja. Krzysztof, wojewoda Poznański, stawał odważnie w obronie ojczyzny z ludźmi własnego zaciągu i płoszył przeważnie najezdniczych Szwedów. On to zawarł z Moskwą traktat pokoju wieczystego w r. 1686, wskutek którego województwa Smoleńskie, Siewierskie, Czerniechowskie i część Kijowszczy-

zny odstąpiona, za co się Moskwa zobowiązała zapłacić 200,000 rubli. (M.). Jeden tego nazwiska poległ w bitwie pod Chocimem.

Grzymułtowski, herbu Prus I. M.*

Grzywa, herbu Kościeszka. Stanisław, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Grzywiński, herbu Jastrzębiec na Mazowszu.

Gucewicz Wawrzyniec, nobilitowany w r. 1790. M.*

Gucewicz, znakomity architekt w XVIII. stuleciu, którego biegłość w sztuce budownictwa przedstawia po dziś dzień facyata u ratusza i kościoła katedralnego w Wilnie. M.

Guczy, herbu Zetynia, (tarcza na dwie części od prawego na lewy bok z ukosa przedzielona szeroką linią, po każdej stronie jest róża czerwona, a na hełmie trzy pióra kogucie). Przodek domu tego Karol, dworzanin Bony, który przybył do Polski

z Florencyi, gdzie osiadłszy w Biekiem, wziął urząd żupnika generalnego ruskiego. Nadgrobek jego znajduje się w katedrze Przemyskiej.

Gudziański, niegdą w Trockiem. M.*

Gudziejewski Jan Kazimierz i Michał, podpisali elekcyę Jana III

Guiski Jan, podpisał elekcyę Władysława IV.

Gulczewski, herbu Belina. M.*

Gulczewski, herbu Junosza. Stanisław i Jędrzej stawali na elekcyę Jana Kazimierza.

Nr. 35.

Gulczewski, herbu Prawdzie w województwie Płockiem. Z tych było trzech braci rodzonych: Mikołaj, Stanisław i Dobiesław, którzy w XIV. wieku jeden po drugim zasiadali na Biskupstwie Płockiem.

G u l c z.

Opis herbu.

W polu niebieskiem jest tryangul złoty wierzchem do góry wzniesiony, i trzy lilie złote, jedna w środku tryangulu, a dwie u góry po obu stronach wierzchu jego, nad hełmem i koroną stoi pania z włosom rozpuszczonym z rękami po ramię odciętemi, nad której głową wystają trzy wrzeciona przędzą nawinione.

Dom starożytny w Polsce, dokąd przybył z Francyi, gdzie ów herb otrzymał za dzieła rycerskie. Arnold, fundował około r. 1300 zamki warowne w Wałczu, Dramburgu i Drahimie. Jerzy i Ludwik, bracia, w wojsku Krzyżackiem wstawili się czynami rycerskimi, za co w nagrodę otrzymali znaczne dobra. Konrad, starosta Drahimski, fundował konwent ś. Franciszka tamże. Gunter, konsyliarz cesarza Ferdynanda, generał nad ussaryą cesarską, sprawował rządy gubernatora królestwa Czeskiego; toż i drugi tego imienia Marcin Maksymilian, generał nad artylerią cesarza Ferdynanda III., przez cały przeciąg 30-letniej wojny wojował ze Szwedami, gdzie szczególnie w Luzacyi i Pomeranii zyskał pochwały dzielnego woźdza. Z tych rozrodzeni potomkowie, wchodzili w służbę różnych państw postronnych, a że byli ludzie waleczni, toć zajmowali wysokie stopnie i godności. Z pomiędzy tych zasługuje na szczególną pamiętkę Joachim Rudiger; ten prowadząc żołąd w wojsku francuzkiem, tak chlubnie się popisował, że

wywyższony na generalstwo otrzymał oraz do herbu familijnego trzy lilie jako ozdobę; przeniosłszy się potem do Prus, wstąpił w służbę Duńską jako wódz całego wojska Chrystyana V. Tę samą godność ofiarował mu następnie Jan Jerzy, książę Saski, a oddawszy mu rządy całego wojska, wyprawił pod Wiedeń, trzymany w oblężeniu przez Turków. Tam w obliczu Jana Sobieskiego popisał się wielkiem mężstwem, za co otrzymał też pochwałę króla hetmana wojsk chrześcijańskich. Życie pełne wielkich czynów, zakończył w Treblinie roku 1688.—Jan Henryk, kapitan w wojsku cesarskiem, poległ pod Arras we Flandryi przy oblężeniu zamku. W Polsce wyszczególnił się pomiędzy innymi Franciszek Joachim, chorąży nadworny koronny, generał nad gwardyą Litewską, starosta Sredzki i Nowodworski, który jeździł jako sekretarz poselstwa do Porty Otomańskiej.

Guldenbalk von Holt.

Opis herbu.

Tarcza przedzielona na cztery części, w której pierwszej po prawej stronie u góry są trzy palmowe drzewa podle siebie stojące, w drugiej dzielnicy po lewej stronie lew trzymający miecz w przedniej łapie głową w prawo obrócony, w trzeciej niższej także palmy, a w czwartej także lew, jak na drugiej; w pośrodku tych czterech dzielnic tarcza mała, na której trzy pasy w szereg idą, na hełmie zaś lew z mieczem w górę wzniesionym. — Dóm Guldenbalk von Holt, kwitnący niegdy w Inflantach, używał pierwotnie tylko trzech drzew palmowych w herbie; podczas inkursyi Moskiewskiej do Inflant atoli, Jan G. zostawiwszy tamże dobra ojczyste, przeniósł się za Zygmunta III. do Polski,

gdzie prowadząc długo i zaszczytnie żołąd w obozie polskim, od Władysława IV. ów herb otrzymał, u którego też króla obowiązek sekretarza pełnił.

Guldenstern.

Opis herbu.

W pośrodku tarczy jest gwiazda o siedmiu rogach czyli promieniach, nad hełmem z korony wystają dwie ręce zbrojne, trzymające wieńiec, z którego wystaje siedm pawich piór. — Dóm starożytny w Danii, przeniósł się do Szwecyi, a ztamtąd do

Polski, gdzie Zygmunt i Eryk otrzymali na sejmie koronacyjnym r. 1633 indygenat. — Tenże Zygmunt uczyniony rządcą zamku Malborskiego, dał dowody wierności swej nowej ojczyźnie, gdy w r. 1656 w wojnie ze Szwedami odparł z niemłą szkodą nastającego nieprzyjaciela, za co też później otrzymał kasztelanję Gdańską z poleceniem strzeżenia pobrażczy, Bałtyckich.

Guldyn Jan, zasłużony żołnierz w wojsku polskiem, w którym od młodości aż do zgrzybiałego wieku w ciągłych bojach dostrwał, nobilitowany w r. 1662.

Guliński, herbu Bończa.

Gultowski, herbu Leszczyce w Wielkiej Polsce. Łukasza, mąż wielce szczodroblivy na zakon ś. Franciszka. Jeden z domu tego fundował kościół w Kościanie.

Gumieniecki, herbu Gryf, niegdy w Krakowskiem województwie.

Gumiński, herbu Lew wspięty. M.*

Gumkowski Adam, burgrabia Łomżyński w r. 1607.

Gumowski, herbu Pobóg, pisze

się z wielkiego Gumowa w powiecie Nur-
skim

Gumowski, herbu Rola, w Łęczyc-
kiem. Jan, wspomniany zaszczytnie z oka-
zanego męstwa pod Pskowem.

Gumowski, herbu Topor, na Rusi
i w powiecie Radomskim, pisze się z Krwa-
tów. Jan, sekretarz i pisarz dekretów Zy-
gmunta III. i Władysława IV, mąż wielce u-
miejętny w prawie ojczySTEM i cudzoziemskim;
† 1633. Jan Franciszek, oboźny i cho-
rąży Sanocki, półkownikował z chwałą w wy-
prawach wojennych.

Guniewicz Wawrzyniec, biskup
Wileński w r. 1777, zostawił piękną pamiątkę
wspaniałem przebudowaniem kościoła ś.
Stanisława w Wilnie. M.

Gurecki Adam i Szymon, nobili-
towani w r. 1790. M.*

Gurdzia, nobilitowany w r. 1676. M.*

Gurowski, herbu Wczele, w Wiel-
kiej-Polsce, gdzie znakomite urzęda piasto-
wał.

Gurski, herbu Doliwa. M.*

Gurski, herbu Lubicz z przydom-
kiem Łuba. M.*

Gurski, herbu Nałęcz. M.*

Gurski, exneofita nobilitowany w r.
1764. M.*

Gurski Szymon, Jezuita, mąż przy-
kładnego życia i niepospolitych nauk, pisał
przeciw Aryanom, którzy na pisma X. Skargi
powstawali. Umarł w Warszawie w r. 1616. M.

Guszkiewicz, herbu Kmicic. M.*

Gut, herbu Rawicz.

Gutakowski, własny herb: podkowa
złota ocelami na dół skierowana w polu błę-
kitnem, w której środku gwiazda biała, na
barku zaś trzy piór strusich. M.*

Gutkowski, herbu Rawicz, w wo-
jewództwie Sandomierskiem, z którego domu

zasłużył na wdzięczną pamięć Mikołaj, żoł-
nierz nadzwyczajnej waleczności i odwagi w
długoletnich wojnach Polski w XVII. wieku.
Jan, zakonu Jezuitów, wydał kilka szacow-
nych dzieł w języku łacińskim. Wojciech,
wydawał w Zamościu (1803) dziennik ekono-
miczny i takiż katechizm dla włościan. M.

Gutler, nobilitowany w r. 1768. M.*

Gutowski, herbu Ciołek na Mazo-
wszu, pisze się z Gutowa. Mikołaj, w na-
grode wiernych usług, otrzymał od Kazimie-
rza W. starostwo Rawskie i inne liczne po-
sesye roku 1462. Bernard, zakonu św.
Franciszka, wydał drukiem Kazania przygo-
dne. — Jeden tego nazwiska, pokojowy Den-
hofs, wojewody Pomorskiego, poległego w bi-
twie pod Parkanami na Węgrzech w roku
1683, wstawił się prócz okazanego męstwa
więcej jeszcze wiernością ku swemu panu;
gdy ten albowiem obkoczony od Turków,
upadał pod ich razami, toć nieodstąpił go
wierny sługa, mówiąc: „kiedy pan ginie,
niech i ja zginę.“ Czyn tego poświęcenia się
znalazł pochwałę samego króla Jana III.,
który o tem z uczuciem wspomina w swoim
liście. M.

Gutowski, herbu Ślepowron.

Gutterer, herbu Grzymała, z tą od-
mianą, że mur bez bramy na trzech skałach.
Zwany też Frangembergem wniesiony został
z Niemiec do Polski za Zygmunta III., gdzie
posiadał dobra pod Miechowem.

Gutry Jerzy, major wojsk koron-
nych, otrzymał indygenat w r. 1673.

Guzelf, posesyonat w Brzesko-Litew-
skiem.

Guzikowski, herbu Herburt. M.*

Guzkowski, dziedziczący w ziemi
Warszawskiej. M.*

Guzowski, nobilitowany w r. 1768. M.*

Gwagnin Aleksander, urodzony w
Weronie we Włoszech, przybył do Polski za
czasów Zygmunta Augusta, gdzie przyjąwszy

służbę wojskową, odbył wyprawę Inflancką, Wołoską i Moskiewską jako biegły inżynier, poczem otrzymał dowództwo twierdzy Witebskiej, które lat 18 sprawował. W nagrodę położonych zasług, zaszczyliła go Rzeczplta indygenatem. Bardziej jednak niż orężem, odznaczył się Gwagnin piórem; wydał bowiem kronikę Sarmacyi europejskiej, dzieje panowania Iwana Wasylewicza i wiele innych pomniejszych ksiąg. Umarł w Krakowie roku 1614 w stanie bezzennym mając lat 76. M.

Gwardzicki Stefan, zasłużony towarzysz pod wodzą hetmana Koniecpolskiego, w nagrodę położonych zasług sprawował na starość urząd starosty szpitalu, od tegoż hetmana w Brodach r. 1688 fundowanego. M.

Gwiazdowski, herbu Bogorya w Wielkiej-Polsce. Piotr, kanonik Poznański, piastował z chwałą imienia swego różne godności kościelne; tak był scholastykiem Gnieźnieńskim, kustoszem Płockim, a naostatek kanonikiem Krakowskim r. 1617.

Gwiazdy. Tym klejnotem szczycą się różne domy, t. j.: Sternberg, Bekiesz, Gulden-sztern, Leliwa, Andrault, Ancuta, Brochwicz III., Cielątkowa, Fogelwerder, Trygwar, Newlin, Orla i t. p., o którym każdym będzie w swoim miejscu.

Gwillian, nobilitowany w r. 1775. M.*

Gwirand, nobilitowany w r. 1775. M.*

Gwowski Eustachy, nobilitowany w roku 1661, przyczem oraz i dobrami Czarna Kamionka udarowany.

Gzowski, herbu Dołęga. Zygmunt, wojski Grodzieński, posługując z swego powiatu do Moskwy, został tamże zamordowany w roku 1660.

Gzowski, herbu Grabie. Kilku tego imienia z Wielkiej-Polski, głosowali na elekcyach Władysława IV. i Jana Sobieskiego. Jan, rządca kolegium Sandomierskiego i Lubelskiego, wydał drukiem kilka kazań przygodnych.

Gzowski, herbu Junosza. Piotr, podpisał z Podlaskiego elekcyę Władysława IV.

Habu, nobilitowany za położone zasługi wojenne w roku 1790. M.*

Hadziewicz, herbu Wieniawa. Mikołaj, rodem z Grecyi, osiadłszy w Polsce, zasłużył się wielce namową Hana Tatarskiego do zgody i odwrotu pładrującej hordy z kraju najechanego, zaco go wdzięczna ojczyzna przez konstytucyę roku 1654 między synów koronnych policzyła, gdzie o nim tak mówi: „Gotów ten za ojczyznę życie poświęcić, który dla niej tak wiele i w tak wielkiej potrzebie uczynił.“ — Zasługi wojenne Krzysztofa, łowczego Przemyskiego, syna jego, wspomina zaszczytnie konstytucya z r. 1676. Jakób, wojski Nowomiejski, sędzia kapturowy, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.

Hadziewicz Nicefor, rodem Ormianin, strawiwszy młode lata na naukach w Florencyi i Neapolu, po powrocie swoim do kraju, wykładał filozofię i teologię we Lwowie, następnie zakończył życie bogobojne jako przeor klasztoru XX. Dominikanów w Żółkwi (roku 1735). M.

Hagenmeister, nobilitowany w roku 1768. M.*

Hagentorn, przyszedłszy z Szwecyi do Polski, otrzymał indygenat na sejmie roku 1662.

Hakenszmit, nobilitowany w roku 1790. M.*

Halecki, herbu Chalecki. M.*

Halekiewicz Michał, pisał o uczonych z zakonu ś. Franciszka. M.

Halicki, herbu Poraj. Szymon (Haliciusz), rodem z Pilzna, profesor akademii Krakowskiej, piastował z zaszczytem urząd rektora tej akademii; nadto zasłużył się tłumaczeniem ksiąg Cyceronna De Oratore; † 1625. M.

Halicki, mąż dzielny i odważny w bojach, podczas napadu Kozaków r. 1648 miał

sobie poruczone strzeżenie fortecy Kamienieckiej, gdzie gromiąc przeważnie najezdzców, w jednej utarczce ciężkie rany odniósł. M.

Haliczański Iwan i Hrehory, książę dziedziczyli w XVI. stuleciu na Wołyniu.

Haliński albo Haliński Jan, pułkownik w wojsku Polskiem, nobilitowany za zasługi wojenne w roku 1726.

Halka, herbu Szaława, dóm starożytny na Rusi, którego przodek Piotr, hetmanił wojsku ruskiemu do Polski w r. 1300. Rafał Halka z Romanowa, pochowany we Lwowie r. 1571; Stanisław, ostatni z tego domu w kościele OO. Dominikanów r. 1600.

Halknowski, ob. **Chalcznowski**,

Halman, nobilitowany w r. 1790 M.*

Halmnicz Jerzy, marszałek Litewski w r. 1501., podpisał unię Litwy z Koroną.

du **Hamel**, nobilitowany w r. 1768. M.*

Hamszej, herbu Sulima, niegdy w Witebskiem województwie. Michał, poległ w bitwie z Tatarami.

Hamulecki, nobilitowany w r. 1661.

Hanasiewicz Tomasz, kapłan zakonu Kaznodziejskiego, zapisał konwentowi Grodzieńskiemu 50,000 złp. Jako mąż wielkiej rozstrojności i przykładnego życia, został zamianowany od Stanisława Leszczyńskiego biskupem Bakowskim, po którego atoli ustąpieniu z tronu, o tę godność więcej się nie ubiegał. M.

Hanczowicz Aleksander, posłował z Litwy na sejm w roku 1661.

Haneńko, nobilitowany za czyny wojenne w roku 1661.

Haneńko, ataman Kozaków Ukrainskich, pamiętny w dziejach kraju dla rzadkiej wierności ku Rzplitej; w wojnie bowiem z Turcyą roku 1671 za pomocą hufców polskich przeważnie gromił Doroszeńkę, zwią-

zanego na zgubę ojczyzny z Turkami, zaco też otrzymał insygnia godności hetmańskiej; zagrożony atoli nieochybną śmiercią od wroga, wołał opuścić ziemię ojczystą, niżeli się sprzeniewierzyć królowi. M.

Hankiewicz Stefan, nobilitowany w roku 1666.

Hański, herbu Gozdawa, niegdy w ziemi Chełmskiej, później i na Wołyniu.

Hański, herbu Korczak.

Haraburda, herbu Abdank na Litwie. Mikołaj, kasztelan Miński, otrzymał za położone zasługi wojenne dobra Świsłocz i Ostrów. Jerzy Kazimierz, dworzanin królewski, wstąpił się z odwagi w bitwie pod Smoleńskiem. Michał, pisarz Litewski, odprawował od Zygmunta Augusta i Batorego sześć razy poselstwo do Moskwy. Anicety, arcybiskup Połocki ritus graeci r. 1563.

Harasiewicz Michał, kanonik katedry Lwowskiej i doktor ś. teologii, za położone zasługi w dziedzinie nauk przy ozdobieniu orderem komandorskim Leopolda, zaszczycony oraz tytułem barona Neustern; † 1836. M.

Harasymowicz Broniuszyc, dziedziczył na Wołyniu. M.*

Haratynowicz, obacz **Charytonowicz**.

Harbicki, poległ w bitwie pod Chocimem w roku 1621. M.

Harbowski, herbu Ślepowron, w ziemi Drohickej.

Hassaneńko, nobilitowany w roku 1676. M.*

Haszkiewicz Jan, kapłan pracowity, odnowił kosztem swoim kościół P. Maryi w Kalwaryi Zebrzydowskiej. M.

Hatto, herbu Kolumna. M.*

Hauf, nobilitowany w r. 1790. M.*

Hauman, nobilitowany w r. 1790. M.*

Hauntal, herbu Zadora, od którego poszli Hawnulewicze.

Haubicki.**Opis herbu.**

W tarczy pola modrego jest jastrzębiec leący w prawą stronę, trzymający w szponach gołębia dzikiego, na hełmie zaś pawi ogon. — Tego herbu używają także Płacheccy i Petowie w ziemi Pruskiej.

Hawryłowicz Jan z Mściławskego, podpisał elekcyę Jana III.

Hawszewicz, herbu Bronie na Litwie z tą odmianą, że jelce nie są jak X, ale jak krzyż ułożone, którego belka podłużna jest biała, poprzeczna zaś żółta.

Hayko, herbu Ogończyk. Pierwszy przyjął ten herb Jerzy Sangaw na sejmie Horodelskim w roku 1413. — Jan, najprzód pisarz Litewski, potem starosta Krasnostawski i kasztelan Brześciański, posłował cztery razy do Moskwy roku 1552 1559. Kazimierz, łowczy Smoleński, potem sędzia Mściławski r. 1674, rotmistrzował z niemną od wagą na Zaporozu.

Hayn, herbu Jasińczyk, dóm starożytny w ziemi Pruskiej, z którego wielu piastowało urzęda ziemskie.

Haysler, nobilitowany w r. 1790. M.*

Haza, herbu Zając. Samuel Haza Radlicz, podpisał z Poznańskiego elekcyę Jana III.

Hebda, obacz **Chebda**.

Heidensztain. Opis herbu: Tarcza herbu wzdłuż w pośrodku przedzielona, ma po prawej stronie skrzydło orle rozpięte, po lewej trzy piramidy, średnia czarna, boczne białe, a na hełmie trzy piór strusich.

Reinhold i Konrad Heidensteinowie, otrzymali indygenat w Polsce w roku 1585.

Heidensztejn.

Reinhold, dziedzic Solęcina i Pamiętowa na Pomorzu, sekretarz Stefana i Zygmunta III. królów, jako mąż wielkiej roztropności, jeźdźał w różnych legacyach do postronnych monarchów; napisał oraz i podał do druku szacowne dzieło o wojnie Moskiewskiej, którą syn jego Jan, kasztelan Gdański obszerniej wypisał, i aż do elekcyi Henryka Walezyusza uzupełnił.

H e ł m.**Opis herbu.**

W pośrodku tarczy jest hełm czyli szyszak, w koronie zaś trzy piór strusich. — Okazyę tego herbu podaje Paprocki: W wojnie Polaków z Prusakami i Pomorzana mi w r. 1111. zwalczył pewien żołnierz polski potężnego nieprzyjaciela, ubranego w szyszak z przyprawionymi rogami, któremu uciawszy głowę, przyniósł ją do obozu. A że w tej bitwie potęgę nieprzyjacielską zupełnie zniesiono, poległo bowiem 27,000 Pomorzaków, a dwa tysiące zabrano w niewolę, toć udarował Bolesław Krzywousty tak walnego junaka tym znakiem szlachectwa.

Hemindowski, herbu Kotwicz.
Hemling, nobilitowany r. 1790. M.*
Hempel, nobilitowany r. 1790. M.*

Hemzyng Jan, podpisał z Płockiego elekcyę Jana III.
Hennes, nobilitowany w r. 1662. M.*

H e l t.**Opis herbu.**

W polu czarnem tarczy jest biała stręła, na niej czerwona strzała ukośnie w górę ku lewej stronie żelazcem idąca, na hełmie w koronie głowa czarna ogara, przez którą także na białej stręle strzała aż do ucha wystaje. — Herb ów miał istnieć w Polsce już dawnymi czasy pod nazwą Starza, według innych podań przyniesiony został z Niemiec; w Prusiech znajduje się atoli dotąd dóm Held v. Hagelshain, który tego znaku używa.

Henig Paweł, opisał konwokację, elekcyę i koronację Zygmunta III. M.

Henkiel, nobilitowany w r. 1662.

Henning Jakób z Inflant, znany zaszczytnie z służby wojennej w wojsku Holenderskiem i Angielskiem, a naostatek w Polskiem autoramentu cudzoziemskiego, gdzie też w roku 1682 otrzymał nobilitację. — Adam, syn jego z Dwernickiej, służąc w wojsku Litewskiem, zginął w boju. Jan, kapłan wielce wstawiony w nawracaniu innowierców, wydał kilka dzieł religijnych; † 1682. — Jeden tego imienia, porucznik załogi Lwowskiej, podczas zdobywania miasta przez Szwedów pod Karolem XII., mężnie odpierał nieprzyjaciela, od którego też po zajęciu Lwowa został zakłuty. M.

Henrykowiec, w bitwie pod Chocimem roku 1673, dowodził zaszczytnie artylerją polską. M.

Henrykowski Henryk, za położone zasługi wojenne nobilitowany w r. 1673. M.

Herberski, podpisał elekcyę Jana II.

Herbest Benedykt, rodem z Nowogomiasta (Sambora), najprzód profesor w aka-

demii Krakowskiej, potem jako kapłan poświęcił się cały usłudze bliźnich; wysłany od swych przełożonych na Ruś, chodził tam od wsi do wsi, od jednej chaty do drugiej, oświecał lud prosty i pocieszał go w niedoli, wykorzeniając przytem grube błędy i przesady. W tem poświęceniu się przetrwał lat 22, zjednawszy sobie zupełne zaufanie Solikowskiego arcybiskupa Lwowskiego, Baranowskiego Przemyskiego i Maciejowskiego Łuckiego biskupów, którzy go sobie prawie wydzielali. Czczony jako mąż apostołski i wzorowy pisarz, umarł w pośród pracy w Jarosławiu r. 1593. — Jan, brat Benedykta, akademik Krakowski, mąż wielce uczony i bogobojny, napisał szacowne dzieło o retoryce i dyalektyce; † 1601. M.

Herburt.**Opis herbu.**

W polu czerwonym znajdują się w jabłku zielonym trzy miecze srebrne jakoby owoc przesywające utkwione, t. j. dwa z góry ukośsem, trzeci u spodu ostrzem do góry, na hełmie trzy piór strusich.

Herb ów przyniesiony do Polski z Morawy, gdzie z dawna Herburtowie na Felsztynie (Felsstein) dziedziczyli. Osiadłszy w Polsce, założyli nowy Felsztyn (w ziemi Przemyskiej), na pamiątkę dawnego, z którego wyszli. Herburt z Felsztyna, był to ów rycerz, który w pamiętnej bitwie Przemysława Ottokara II. roku 1278 z Rudolfem Habsburskim przedarł się z kopią aż do samego cesarza, lecz obkoczony i pojmany, od szlachetnego Rudolfa został wolno puszczony, utrzymującego: „iż by to było wielką krzywdą, gdyby tak odważny kawaler ginąć musiał.“ — Władysław, książę Opolski, sprowadziwszy za Ludwika króla trzech braci Herburtów: Wacława, Fryderyka i Mi-

kołaja do Polski, przełożył ich nad urzędy przedniejsze Rusi, we Lwowie, Przemyślu i Sanoku. W wojnie Władysława Jagiełły z Krzyżakami, zaciągnęli ci dwaj ostatni wiele ludu wojennego w Czechach i Morawii, z którym stanęli walecznie w potrzebie pod Grunwaldem roku 1410. Rozrodzeni piastowali następnie pierwsze godności w kraju, a nie raz po kilku razem zasiadali w senacie. Seweryn, chorążyc Lwowski, w wojnie z Wołoszą potykając się mężnie, poległ w lasach Bukowińskich. — Fryderyk, w bitwie z Tatarami pod Sokalem wyszedłszy zdrowo z potyczki, obawiając się niesławy, w poczcie zebranych Kozaków, którzy się do niego skupili, skoczył na liczne hordy Tatarskie, i poległ w boju nierównym z najeźdźnikami. Jędrzej, wojski Samborski, w r. 1515, wstał się zdobyciem Starodubia, po której to akcji wkrótce ze z mordowania umarł. — Seweryn, zginął w bitwie z Wołochami pod Oberzynem. Walenty, biskup Przemyski, pasterz wielkich umiejętności, nadto gorliwy o jedność wiary katolickiej, posłował od Zygmunta Augusta z chwałą narodu swego na koncylium Trydenckie; † 1572. — Jan, kasztelan Bełzki brat biskupa, mąż zasłużony z różnych poselstw i jednania serc braterskich. Syn jego Jan, wstawił się w wojnach Moskiewskich. Jan, kasztelan Sanoeki, starosta Przemyski, z polecenia sejmu (1563) przetłumaczył statuta praw polskich z łacińskiego na język polski; pisał oraz szacowne dzieje Polski. — Mikołaj, wojewoda Ruski, dawszy poprzód pod Mieleckim dowody nadzwyczajnej waleczności, podczas bezkrólewia po Stefanie Batorym miał sobie powierzone strzeżenie granic Rusi przeciw Wołochom, z którymi jako też i z Tatarami wszędzie walczył przeważnie. Feliks, prowadząc życie ziemiańskie, oddawał się jako mąż światły szerzeniu nauk; tak założył też drukarnię w Dobromilu, w której wyszła pierwsza historia polska Kadłubka; roku 1612; fundował oraz OO. Bazylianów tamże, † 1621. M. — Znakiem Herburtów pieczętują się: Herburt, Kozika, Mierzewski, Modzelewski, Woroniec i Guzikowski.

Hercyk, herbu Lubicz z tą odmianą, że tylko jeden krzyż znajduje się w podkowie.

Herka Stanisław w Sieradzkim, filozof i lekarz wielkiej wziętości w pierwszej połowie XVII. wieku. Kazimierz, nauczyciel teologii i mistrz nauki lekarskiej w Akademii Krakowskiej, wydał uczoną rozprawę o ziołach. Paweł, akademik Krakowski, słynął znowu z nauk astronomicznych. M.

Herman Daniel, sekretarz Stefana Batorego, towarzyszył mu we wszystkich wyprawach, i opisał wojnę Moskiewską wierszem łacińskim, którą Solikowski użył za osnovę do swoich dziejów. M.

Hermanowski, herbu Jastrzębiec. Paweł, w bitwie pod Konstantynowem r. 1577 li tylko w małej liczbie swoich, wstrzymał znaczną potęgę nacierających Tatarów i zmusił ich do odwrotu.

Hermanowski, herbu Junosza w ziemi Przemyskiej, pisze się z Hermanowa, majątności dziedzicznej.

Herpin, nobilitowany w r. 1652. M.*

Herrenschwandt, nobilitowany w roku 1768. M.*

Herstopski, herbu Drogostaw.

Herstopski, herbu Nałęcz.

Heryng Bernard, nobilitowany roku 1701. M.*

Hewell Malcher, podpisał z Inflantskiego elekcyę Władysława IV. Z tego domu wyszedł także Jan Heweliusz, rodem z Gdańska, sławny astronom i matematyk, posiadający poważanie najuczestniejszych mężów wieku swego. Wydał przeszło 22 dzieł uczonych, zdobnych w rzadkie sztychy, które własnym kosztem sporządzał; † 1687.

Heydek, niegdy w ziemi Pruskiej.

Heydopol, nobilitowany w r. 1673. M.*

Heynk, nobilitowany w r. 1673. M.*

Hilbrant, herbu Brant z tą odmianą, że pochodnia paląca się leży w całej swej długości. M.*

Hilchen albo **Chilchen**, herbu Jelita, w ziemi Inflantskiej. — Dawid, mąż wielkich umiejętności, sekretarz Zygmunta III., zarządzał miastem Rygą lat 15, gdzie też około zaspokojenia rozterek domowych niemałe położył zasługi; † 1608. M.

Hilsen, obacz **Hylsen**.

Hincza, herbu Działosza, w ziemi Pruskiej. Marcin, sławny kaznodzieja rządził zaszczytnie kollegia w Gdańsku, Toruniu, Jarosławiu, Krakowie i Poznaniu, zajmując się przytém wydawaniem dzieł religijnych; † 1667.

Hincza, herbu Pułkowiec. M.*

Hinnes, nobilitowany w r. 1662.

Hippocentaurus.

Opis herbu.

W tarczy ma być pół człowieka nagiego, a pół od pasa postaci konskiej o czterech nogach, z którego ogona wystaje wąż z głową wzniesioną ku postaci człowieczej, mierzącego doń strzałą z napiętego łuku, na

hełmie zaś trzy piór strusich.

Przodkowie domu tego przybyli do Litwy z Włoch, a to z Palemonem, gdzie osiadłszy, rozrodzili znakomite potomstwo. Tym znakiem szczycą się książęta Holszańskie, Hornostaj i Rukiewicz.

Hirsberg, nobilitowany w r. 1790. M.*

Hirtemberg, nobilitowany w roku 1662. M.*

Nr. 36.

Hfz, herbu Jeż z odmianą, iż na hełmie jest ręka zbrojna z wzniesionym do ciężca pałaszem. M.*

Hizdejo, Multańczyk, osiadłszy w Polsce, otrzymał indygenat r. 1676.

Hładowicki, herbu Prus I. Władysław, podczaszy Lidzki, i Gedeon, podpisali elekcyę Jana III.

Hładyjewski, paroch grecko-katolicki w Drohiczyne na Podlasiu, po pożarze miasta r. 1805 przeniósł się do Zakonu XX. Bazylianów, poświęcając się odtąd jako mąż niespracowany nauce młodzieży. M.

Hlasko, herbu Leliwa. Lew, sławiony z odwagi w bojach; Mikołaj, brat jego, podczaszy Połocki r. 1658, odprawił zaszczytnie poselstwo na Zaporozie.

Hlebicki Józefowicz, herbu Leliwa. M.*

Hlebowicz, herbu Lubicz. M.*

Hliniecki na Litwie. Dwóch pisało się na elekcyi Jana III.

Hliński, podpisał z Wileńskiego elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Hluzanin, herbu Radwan, z tą odmianą, że na hełmie jest pięć piór strusich, a przez nich kopia, mająca na sobie pierścień. Eustachy, dwanaście lat dźwiगाł więzy Tatarskie. Siemon, sławny z waleczności żołnierz za Stefana Batorego, posłował z chwałą narodu do Moskwy; Hrehory, syn jego, rotmistrzował zaszczytnie w wojnach z Wołoszą i Szwedami.

Hoberbek, nobilitowany w r. 1658. M.*

Hocvelginnen Krzysztof, nobilitowany w r. 1790. M.*

Hofman, nobilitowany w r. 1768. M.*

Hofman Daniel Jan, rodem z Torunia, profesor filozofii i historii przy gimnasion Elbląskim, wydał kilka dzieł uczonych, dziś wielce już rzadkich; 1766. M.

Hohendorf, obacz **Hondorf**.

Hohol, nobilitowany w r. 1676. M.*

Hoholewski, herbu Jastrzębiec.

Hojski Gabryel, kasztelan Kijowski, mąż sławiony z nauk i różnych umiejętności. M.

Holde Jan, kapitan z ziemi Inflantkiej, podpisał elekcyę Jana III.

Holinkowski Samuel, na klasztor XX. Dominikanów w Tyśmienicy zapisał fundusz 1000 złp. (1733). M.

Hollo de Kropach, nobilitowany w r. 1673. M.*

Holst, nobilitowany w r. 1676. M.*

Holsten, nobilitowany w r. 1775. M.*

Holszański książę, herbu Hippocentaurus, dóm pochodzący ze krwi pierwotnych książąt Litewskich, przyjął tę nazwę od Holszy, jednego z przodków swoich r. 1280. — Z pomiędzy wielu są pamiętni: Jerzy, w wojnie domowej pojmany zdradziecko od Swidrygielły, utopiony w Witebsku r. 1433. Aleksander, syn jego, kasztelan Wileński i starosta Grodzieński roku 1499, podpisał dawnych paktów Litwy renowacyę z koroną Polską: jeździł także do Moskwy dla sprowadzenia Heleny, przyszłej małżonki króla Aleksandra. Paweł, syn tegoż, biskup Łucki r. 1512, postował na concilium Laterańskie; posunięty na katedrę Wileńską, fundował Misyonarzów w Wołpie; † 1555. Na nim zgasa też świetność domu Holszańskich.

Holsztucher Wilhelm, podpisał z Inflantskiego elekcyę Władysława IV.

Holtej, nobilitowany w r. 1685. M.*

Holzhauser, nobilitowany w roku 1775. M.*

Holdewicz Teofan, prowincyał OO. Bazylianów, po 48-letniej chwalebnej pracy w tym zakonie, zakończył życie we Lwowie r. 1822.

H o l o b o k.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy jest pół łososia przeciętego, głową do góry wystającego, na hełmie zaś w koronie między dwiema trąbami także gół takiej ryby.

Pochodzenie tego herbu podają autorowie: W r. 1109, gdy Bolesław Krzywousty wojujący z Pomorzany, około Bydgoszczy uwiłdzał w rzęce mnóstwo łososiów podskakujących do góry, toć będący przy nim rycerz polski Ratuld ugodził rzutem toporka tak szczęśliwie w jednego, że go w pół przeciął. Król biorąc to za pewną wróżbę zwycięstwa, potykał się nazajutrz z Pomorzanami, i rzeczywiście odniósł świetne zwycięstwo; za co też owemu rycerzowi jako sprawcy dobrej otuchy w wojsku, nadał za herb tego pół łososia, przewawszy go od rzeki, Hołobokiem.

Tym herbem pieczętują się: Bierult, Borecki, Branicki, Cebrowski, Latyczyński, Lipnicki, Niezwojewski i Ratuld.

Hołoniewski, herbu Korczak.

Hołowczyc, herbu Kolumna. M.*

Hołowczyc, herbu Płomieńczyk.

Hołowczyński, herbu Łabędź. — Dóm starożytny, wywodzący swój początek od książąt Ruskich. Według genealogii Ogińskich miał Teodor, książę Siewierski dwóch synów: Jędrzeja i Iwana, od którego ostatniego urosł dóm książąt Rafałowskich i Hołowczyńskich. Aleksander, kasztelan Żmudzki, starosta Lidzki, stanąwszy w wojnie Inflantkiej r. 1601 w sto ludzi swoich, wielce się przyczynił do zwycięstwa w pamiętnych bitwach pod Kokenhausen i Orlem.

Hołowicki, herbu Korab. M.*

Helowicki, herbu Korczak. M.*

Hołowicki.

Opis herbu.

W tarczy na dwóch górach zielonych wystaje prosto do góry krzyż złoty, u którego spodu znajdują się księżyc niepełny rogami także do góry obrócony, a na hełmie pięć piór strusich.

Okazyje nabycia tego herbu podaje Okólski: Jeden z przodków tego domu w wojnie na Rusi dopatrzwszy z poza gór wojsko nieprzyjacielskie snem zmorzone, uderzył nań z ludźmi swymi i szczęśliwie pokonał, zaco w nagrodę tego zwycięstwa otrzymał obie góry, z których nieprzyjaciela upatrzył, i księżyc, przy którego świetle walczył, za herb rodzinny. — Jeden z tego domu, Gabriel, odznaczył się w późniejszym wieku równie wielką walecznością w bojach.

Hołowka, herbu Lubicz. Kazimierz, wojski Halicki, wstawiony z dzieł rycerskich w wielu wyprawach; † 1693.

Hołownia.

Opis herbu.

W polu czerwonym jest znak jakoby litera T. koloru białego, a na hełmie trzy pióra strusie. W Nowogrodzkiem gniazdo domu tego, gdzie się zwał Hołownia Jachimowicz, z którego wyszło wielu mężów, poświęcających się ojczyźnie głową i orężem.

Hołub, herbu Syrokomla z tą odmianą, że na Abdanku miasto krzyża, kładą strzałę z połową żelazca. Inni oznaczają go znowu trzema krokwiemi, jak to niniejsza rycina przedstawia.

Hawryło, waleczny żołnierz za Stefana Batorego, wstawił się z nieporównanej odwagi; zostawszy rotmistrzem królewskim, posłany został w przedniej straży pod Wielkieleki, gdzie pogromił potęgę Tatarską; następnie pod Starzycą li tylko w 700 jeźdźców zniósł 3000 nieprzyjaciela, i zamek opanował. Pod Byczyną ugodzony kulą z pistoletu, poległ na polu sławy r. 1588. — Jeden tego imienia w bitwie pod Zbarazem r. 1649 pułkownikował pod wodzą Andrzeja Firleja, kasztelana Bełzkiego z chwałą nie małą. M.

Hołubicki, herbu Janina

Hołubowicz Samuel, z województwa Ruskiego podpisał elekcyę Jana III. — Jeden tego imienia, dziedziczący na Ukrainie, w czasie powtórnego zaburzenia tamże (1650), poniósł od zbuntowanego Kozactwa śmierć okrutną. M.

Holyński Stefan i Jerzy, podpisali z Mściwawskiego elekcyę Jana III.

Hom, nobilitowany w r. 1685. M.*

Hondorf, herbu Nahram z tą odmianą, że przez trzy pola — białe i czarne — przechodzi na ukos — od prawego do lewego boku, linia przedzielająca. Dóm niegdy sławny w Niemczech, piszący się Hohendorf. Z Krzyżakami przyszedł do Prus, gdzie przez skrócenie, Hondorfem został przewzany. Z tamtąd przeniósł się Jan Krzysztof do Polski, gdzie jako waleczny żołnierz wstawił się z odwagi pod Sobieskim w bitwach pod Batowem, Żurawnem, Kaluszem i Wiedniem. Na Bukowinie stanawszy przy armatach, wytrzymał cały impet nieprzyja-

cielski, i uratował przeto prawie całe wojsko. Zawiadował następnie komendę przy sypaniu okopów pod Kamieńcem Podolskim; za które to czyny nadane mu zostały w nagrodę dobra Wodniki na Rusi. Z pomiędzy czterech synów jego zasługuje na szczególną pamięć: **Jerzy**, stolnik Inflantski, pułkownik piechoty koronnej; jako komendant fortecy Stanisławowskiej stawił dzielną obronę Kantemirowi, gospodarowi Wołoskiemu, oblegającemu tę twierdzę. M. 11739.

Horain, herbu Śreniawa, na Wołyniu i Litwie. **Marcin**, żołnierz za hetmaństwa Konstantego Ostrogińskiego w bitwie z Tatarami pod Retką, chociaż ciężko postrzelony, wszelako nie ustąpił z pola aż do końca walki. **Aleksander**, biskup Żmudzki, przedtém Smoleński, oraz referendarz W. X. Kijowskiego, ceniony wielce z przykładnego życia i rzadkiej gorliwości w pełnieniu swych obowiązków pasterskich; † 1774. **Mikołaj** podkomorzyc Wilieński, w wojnie z Moskwą poległ na polu sławy, M.

Horbacki **Bazyli** i **Tomasz**, podpisali z **Mściśławskiego** elekcję **Władysława IV**.

Horbaczewski. Kilku z tego domu, urzędujących w Rzeczyckim, stawiali na elekcję **Jana III**.

Horbowski, herbu **Korczak**.

Hordziejowski albo **Hordyjowski**, herbu **Korab**. **Jan**, sławiony z odwagi rotmistrz pod wodzą **Sapiehy**, starosty **Uświatskiego**. **Teodor**, syn jego, rotmistrz królewski, poległ w wojnie **Inflantskiej**.

Hordyna **Jan**, podstoli **Orszański**, od sejmu **Lubelskiego** przeznaczony komisarzem do lustracji skarbu koronnego.

Hordyński, herbu **Sas**. M.*

Hordyski, herbu **Korczak**. M.*

Hornostaj, herbu **Hippocentaurus**. Przodek domu tego, **Iwan**, poległ w bitwie **Litwy** z **Tatarami** roku 1503 u rzeki

Prypeci. Tegoż syn także **Iwan**, najprzód marszałek nadworny, potem podskarbi i starosta **Stonimski**, **Czerkaski** i **Kaniowski**, dla osobliwszych cnót swoich posiadał zaufanie **Zygmunta I**. **Hieronim**, zasłużył na wdzięczną pamięć porażką plądrujących **Tatarów** pod **Kamieńcem**.

Hornowski, herbu **Korczak** z tą odmianą, że mniejszy wręb jest na górze, a większy na spodzie, nad niemi zaś podkowa, a na hełmie trzy pióra strusie. Gniazdo domu tego w **Brzeskiem-Litewskim**, gdzie piastował urzęda publiczne.

Horoch, herbu **Trąby**. M.*

Horodecki **Michał**, podpisał elekcję **Jana Kazimierza**. **Mikołaj**, nobilitowany r. 1767. M. — **Józef**, po odbyciu pielgrzymki do **Jerozolimy**, założył r. 1700 drukarnię we **Lwowie**, którą następnie ustąpił bractwu **Krzyża ś.** przy **cérkwi stauropigialnej**. M.

Horodeński, herbu **Korczak**. M.*

Horodeński **Konstanty**, ataman **koszowy** **Kozaków Zaporozkich**, znany z przychylności dla **Leszczyńskiego**, połączył się w wyprawie **Karola XII**. w 6000 ludzi ze **Szwedami**. W bitwie pod **Pułtawą** stawił bezprzykładny odpór nastawającym **Rosyanom**, zastępując mężnie **niedobitki** **Szwedzkie** i **Ukraińców** **Mazeppy**. M.

Horodnicki, nobilitowany w roku 1790. M.*

Horodycki **Tomasz** w **Poznańskim**, podpisał elekcję **Jana III**.

Horodyński, herbu **Kur**. M.*

Horodyjski, herbu **Korczak**. **Jakób**, podpisał elekcję **Jana III**.

Horodyjski, herbu **Łabędź**.

Horowicki, oficer **legii polskiej** pod **Napoleonem**, zginął w r. 1809 w bitwie pod **Alkazar** w **Hiszpanii**. M.

Horski, herbu **Druk**, dóm książęcy

wiodący swój początek od Włodzimierza, jednolładzcy Rusi, podobnie jak książęta Drucy, z którymi też jednego używał klejnotu. Grzegorz, wojewoda Mścislawski, starosta Orszański, podczas rebelii Kozackiej li tylko z powiatowemi chorągwiemi przeważnie odpariał nieprzyjaciela od dalszego postępu. — Mikołaj, poległ w bitwie ze Szwedami pod Warszawą.

Horszewski, dziedziczył na Wołyniu; 1528. M.*

Horwat, dziedziczył w Mozyrskiem. M*

Horyszewski, herbu Junosza. Stanisław, podpisał elekcję Władysława IV.

Horyszowski, herbu Nałęcz.

Horzewski, herbu Syrokomla. M.*

Hościło Jan, podpisał elekcję Jana III.

Hoscki, herbu Kierdeja, dóm starożytny na Wołyniu, zasłużył się w wojnach z Tatarami, w których też kilku poległo. — Gabryel, kasztelan Kijowski, starosta Owrucki, stawał rycersko za Stefana Batorego i Zygmunta III. w każdej potrzebie ojczyzny, prowadząc osobiście ludzi swoim kosztem zaciągniętych. Prokop, syn jego, poległ w bitwie pod Oryninem. Roman, starosta Włodzimirski, rotmistrzował z chwałą pod Smoleńskiem.

H o s i u s z.

Opis herbu.

Tarcza jest podzielona na dwie części; po lewej stronie są sześć bułek, po prawej noga człowieka wyżej nad kolano, a na hełmie trzy piór strusich. — Pierwszy Jan Hosysz z Marchii Badańskiej przybył do

Polski, którego syn Ulryk uczynionym był od Zygmunta I. prokuratorem miasta Wilna. Wielkiej dzielności w sprawach urzędowych, stał się wkrótce wszystkim miłym, zwłaszcza że czyny jego znamionowały męża wielce miłośniergo dla cierpiącej ludzkości. Wystawił on pierwszy szpital dla ubogich, który opatrzył w dochody, fundował także OO. Dominikanów, i siła się przyczynił do ozdobienia miasta. — Stanisław, syn Ulryka, kardynał i biskup Warmiński, dostąpiwszy we Włoszech stopień doktora praw obojga, po powrocie swoim do kraju został sekretarzem Zygmunta I. następnie kanonikiem Krakowskim, a r. 1550 biskupem Warmińskim, gdzie też po odbytej podróży do Rzymu, a ztamtąd do cesarza Maksymiliana, zaszczyconym został kapeluszem kardynalskim. Mianowany od Papieża Piusa IV. legatam i prezydentem zboru Trydenckiego, wielce się przyczynił do jego pożądanego zawarcia. — Sława jego zabrzmiała jeszcze więcej z pism teologicznych, które na różne języki były przetłumaczone. Powtórnie wystany od Zygmunta Augusta do Rzymu, gorliwie sprawował tam interesa swego kraju, a że podeszłe lata wrócić mu do ojczyzny niepozwalaly, wyznaczył za koadjutoria swego Marcina Kromera, i pozostał w Rzymie, gdzie się pomiędzy innemi zajął budową kościoła ś. Stanisława dla Polaków, który dotąd istnieje pod nazwą Casa nationale. Umarł tamże w r. 1579, i pogrzebiony w kościele Panny Maryi. — Jan, starosta Gustatdski, brat kardynała, zostawił dwóch synów, z których starszy Stanisław był kanonikiem Warmińskim, Ulryk zaś skarbnikiem Litewskim. Z jego potomstwa wyszedł podobnie Stanisław, najprzód kanonik Krakowski i Chelmiński, potem sufragan Przemyski, dalej biskup Inflantski, Kamieniecki, a nakoniec Poznański. Dla biegiłości w prawie, deputował on na trybunał koronny r. 1714, później prezydował też kilka razy na komisji Radomskiej.

Hoszczar, postował z Inflantskiego na sejm r. 1648. M.*

Hoszczyński Jędrzej, wojski Horodelski r. 1667.

Hoszkiewicz, nobilitowany roku 1790. M.*

Hoszowski, herbu Sas. Gniazdo domu tego ziemia Przemyska, gdzie też Jerzy piastował godność władcy tej diecezji. Paweł, zakonu Jezuitów, jaśniał swoich czasów z życia bogobojnego; umarł w Przemyśle r. 1729.

Houwalt, nobilitowany r. 1652. M.*

Hrazny, albo **Grazny**, nobilitowany r. 1638. M.*

Hrebnicki, herbu Nalewka. Michał, skarbnik Połocki r. 1674; Floryan, archiepiskop Połocki.

Hrebnicki, herbu Sas, w województwie Bełzkiem.

Hreczyna, herbu Korczak.

Hreczyna, obacz Hryczyna.

Hrehorowicz, herbu Lubicz. Fiedor, starosta Słokliński, postował za Aleksandra króla do Moskwy.

Hrekowicz Grzegorz, namiestnik generalny metropolity Rudzkiego w Kijowie, w czasie prześladowania Unitów tamże, utopiony od swoich rodaków w Dnieprze. M.

Hromyka Skarbek, herbu Skarbek, M.*

Hronowski, herbu Gryf. M.

Hrudziewicz, nobilitowany w roku 1775. M.*

Hruszewicz, posesyonat na Wołyniu. M.*

Hruszwicki Hrehory, podpisał elekcyę Władysława IV.

Hryckiewicz, herbu Chorągwie. Tomasz, wojski Wendeński, podpisał elekcyę Jana II.

Hryczyna, herbu Trąby. Początki

domu tego naznaczają autorowie od książąt Zachomyskich i Ilhowickich na Litwie. Kilku tego imienia stawało na elekcyach królów polskich.

Hryncewicz Ludwik, prowincyał zakonu Dominikańskiego prowincyi Litewskiej, zostawił piękny przykład cnotliwego życia i prawego zarządu; † 1771. M.

Hryniewicz, herbu Przyjaciół z tą odmianą, że między dwoma sercami kładą strzałę, a w hełmie pawi ogon. — Franciszek, zakonu Kaznodziejskiego, wysłany do Rzymu dla słuchania teologii, po powrocie swoim do ojczyzny, oddał się postudze naukowej; † 1751. M.

Hryniewiecki, herbu Przegonia w województwie Podlaskiem, gdzie dobra dziedziczył. — Paweł, wiceregent Brański, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. — Tenże przechodząc różne stopnie zasług, za jednomyślną zgodą obywateli został obrany podkomorzym ziemi Bielskiej.

Hryniewiecki Modest, prowincyał zakonu XX. Bazylianów, rektor akademii Lwowskiej, po przetrwaniu z chwałą 35ciu lat na profesurze, przeniósł się do wieczności roku 1818. M.

Hrynkiewicz Olechno, dziedziczył na Wołyniu.

Hryzpozewicz, posesyonat w Wołyńskiem.

Huba Marcin, podpisał elekcyę Jana III.

Hube, nobilitowany r. 1790. M.* — Michał, dyrektor jeneralny nauk w korpusie kadetów, członek towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk, pisał dzieła fizyczne, mieszczące w sobie niepospolite zalety; umarł 1807 r. M.

Hublewicz Stefan, profesor w uniwersytecie Wileńskim, wielce się zasłużył w dziedzinie nauk; pisał także w przedmiocie fizyki; † 1814. M.

Hugoni, nobilitowany r. 1673. M.*

Hubernicki, herbu Sas na Rusi, dóm obfity w ludzi rycerskich.

Huhlik, podpisał z Smoleńskiego elekcyę Władysława IV.

Hulanicki Tomasz, sławiony z dobroczynności dla ubogich, nadto pamiętny z fundacyi bractwa Ruskiego w Łucku roku 1614. M.

Hulben Jan, podpisał z Inflantskiego elekcyę Jana Kazimierza

Hulewicz, herbu Nowina, dóm starożytny na Wołyniu, z którego też Bazyli podpisał unją Litwy z koroną. Sylwester, władca Przemyski; jego czyny wspominają zaszczytnie konstytucye z r. 1641. Hipolit, wstąpiwszy do zakonu Kaznodziejskiego, zapisał swoje dobra dziedziczne konwentowi Łuckiemu. Wacław, kasztelan Bractawski, w bitwie pod Cudnowem rotmistrzując odważnie, poniósł szwank od kuli działowej, która konia pod nim ubiła. — Za czasów Jana Kazimierza poległo trzynastu Hulewiczów w różnych potyczkach. Łukasz, starosta Zwinogradzki, pamiętny z czynów rycerskich rotmistrz królewski, poległ w bitwie pod Gródkiem. Wielu innych zasłużyło się ojczyźnie z czynności urzędowych w życiu publicznem.

Hulkiewicz, herbu Łuk napięty.

Humbert Szczepan, obywatel i budowniczy miasta Krakowa, założył tamże instytut w celu usposobienia dobrych rzemieślników, któremu przekazał testamentem cały swój majątek, wynoszący 78,740 złp.; umarł r. 1829. M.

Humel, herbu Pomian. Krzysztof, przyszedłszy do Polski z Brandeburgii, w wojnie Tureckiej za Michała Korybuta w pieaszym pułku Bidzińskiego, natenczas strażnika koronnego, stawał odważnie pod Chocimem, gdzie pomimo dwóch ciężkich ran w głowę, uratował szwankującego Bidzińskiego, za co wdzięczny strażnik puścił mu wreszcie Matyaszów w województwie Sandomierskiem.

Obaj synowie jego Stanisław i Marcin, zasłużywszy się podobnie czynami wojennymi, otrzymali indygenat na sejmie Grodzieńskim r. 1726.

Humiecki, herbu Junosza. Wojciech, najprzód kasztelan Halicki, potem kasztelan Kamieniecki (1613) zasłużony ojczyźnie z ocalenia granic przed najazdami Tatarskimi, fundował OO. Dominikanów w Kamieńcu. Jan, syn jego, zwiedzając dla nauk obce kraje, zabity w Bruxeli r. 1617. Drugi Aleksander, odznaczył się zaszczytnie w wojnach Moskiewskich. Stefan, wojewoda Podolski, mąż wytwornego rozsądku, którego dowody dawał w różnych podjętych funkcjach, między innymi jako marszałek sądów kapturowych po śmierci Jana III, i komisarz na zjeździe Karłowickim dla umowy pokoju z Turcyą. Zbudował oraz klasztor OO. Dominikanów w Sokolcu na Podolu. — Jan Humiecki, kapłan zakonu kaznodziejskiego, spowiednik Jana Kazimierza, wielce się zajmował daniem rady i pociechy przeciwnościami losu nękanego monarchy, zagrzewając oraz rycerstwo do męstwa. Po zgonie tego króla, przeniósł się na przeorstwo do Żółtkwi, gdzie jako polubieniec Jana III, zajął się podźwignieniem kościoła przez pożar zniszczonego; † 1705. M.

Hamieniecki Teodor, dziedziczył w województwie Kijowskiem.

Humnicki, herbu Gozdawa. Gniazdo domu tego ziemia Sanocka, gdzie znakomite urzęda piastował. Jan, fundował Psalterzystów przy kościele katedralnym Przemyskim; † 1636. — Humnicki Samuel, zostawił piękną pamiątkę po sobie, wspierania czynnego bractwa ruskiego w Łucku r. 1614. M. Ignacy, napisał kilka sztuk dramatycznych niemałych zalet pod względem poezyi. M.

Hunorowski, herbu Pogonia. IV.

Hunowski, herbu Prawdzic. Paweł, wojewoda Bełzki; tego córkę pojął za żonę Bolesław, książę Mazowiecki r. 1477.

H u r k o.**Opis herbu.**

W polu czerwonym są niby haki spojone w pośrodku i u dołu, z pomiędzy których wystaje włócznia, a na hełmie trzy piór strusich. Gniazdo domu tego województwo Witebskie, z kąd Aleksander w pierwszej połowie XVII.

wieku deputował na różne sejmy.

Hurko, herbu Roch III. M.*

Hurkowski, herbu Prus I. M.*

Hurtyng, nobilitowany w r. 1790. M.*

Huryn Piotr i Jan, podpisali elekcyę Władysława IV.

Husarzewski Tomasz, zakonu OO. Misyonarzów, profesor historii powszechnej na uniwersytecie Wileńskim, wydał kilka dzieł uczonych, nadto tłumaczył loikę Condillaca; † 1803. M.

H u t o r.**Opis herbu.**

W tarczy pola czerwonego znajduje się znak kotwicą zwany, zaś na hełmie trzy piór strusich. Przodek domu tego Iwasko, dziedziczył na Wołyniu, którego potomkowie przeniosłszy się na Litwę, przewali się Hutorowicze.

Huttyni Filip, sekretarz królewski, nobilitowany w r. 1647.

Huwald Krzysztof, rodem Szwed,

osiadłszy w Polsce, jako mąż doświadczony w sztuce wojennej, w bitwie pod Zbarażem r. 1649 prowadził piechotę polską do zwycięstwa. M.

Hylzen, ma własny herb (belka czerwona, na której trzy liście laurowe w polu białym). Przodek domu tego przybył z Niemiec z wojskiem Krzyżackim do Prus, z którego wyszedł ów sławny Job Hylzen, najwyższy rządca tego zakonu, pamiętny z wojen z Jagiełłą, natenczas jeszcze ksiąźciem Litewskim. — Detlef Hylzen, po zawojowaniu Inflant przez Szwedów, odstąpiwszy swoich posiadłości tamże położonych, wytrwał przy poprzysiężonej przez się wierności Rzeczypospolitej Polskiej. Większy przykład życzliwości dla swej ojczyzny dał wnuk jego Jan, który za Jana Kazimierza jako komendant gwardyi królewskiej w pewnej bitwie r. 1657 mężnie nacierając na niegrzyjaciela, poległ śmiercią bohatera. Syn jego znowu, Jan, major gwardyi koronnej takiej był wziętości, że go zwaśnieni ksiąźęta Kurlandzcy bracia rodzeni, za sędzięgo polubownego obrali, i na jego zdaniu zgodę uczynili. Jan, wojewoda Miński, mąż biegły swego czasu w historii, wydał dzieje Inflant; † 1771. M.

Hynek, herbu Topor. Nazwa domu tego powstała od Hynka, Czecha, pojmanego przez Toporczyków na wojnie z Czechami około r. 1345, od którego potem poszli Ballycy. Jan i Adam, podpisali elekcyę Jana III.

Hynko, herbu Korczak.

Hyrawczyc Jacek, dziedziczył na Wołyniu.

Jablkowski herbu Wezele.

Jablonowski, herbu Grzymała, w ziemi Nurskiej i na Podlasiu.

Jablonowski, herbu Nałęcz. M.*

Jablonowski, herbu Prus III; dóm zasłużony w Polsce z czynów wojennych. Tak bowiem Grzegorz, rotmistrz chorągwi usarskiej, w wojnie Inflantskiej za Zygmunta

Augusta, poległ na polu bitwy. — Wojciech zginął za Stefana Batorego w wojnie Moskiewskiej. Jan i Fabian poległi pod Cecorą. Paweł, rotmistrz królewski zawołanego męża, przetrwał niemal całe życie w stanie wojskowym, uczestnicząc z chwałą we wszystkich bitwach. Kasper i Paweł, obaj bracia i w dziełach rycerskich od przodków swoich nieodróżni. Trzeci Marcin, rotmistrz królewski, zasłużywszy się czynami heroicznymi na wojnach Moskiewskiej i Lufantkiej, osiadł pierwszy na Podkuciu, gdzie też życie zakończył r. 1619. Jan Stanisław, syn jego, miecznik koronny, jako marszałek izby poselskiej zjednał sobie powagę niemalą u narodu, nadto imię dobroczyńcy zakonów, na które przez całe życie hojne dary szafował. Umarł w r. 1647, i pochowany we Lwowie. Stanisław Jan, kasztelan Krakowski, hetman W. koronny i wojewoda Ruski, wstawił się zwycięstwem głośnym, do których zaprawił się pod dzielnym Czarnieckim fortunnym wojownikiem czasów swoich. Warszawa, Chmielnik, Mohilew, Cudnow, Chocim, Wiedeń, Strzygów, Zurawno, Uście, Kamieniec, Złoczów, Stawiszczce, Bar, Soroka i Lwów są niezgasłymi pomnikami jego czynów, tam albowiem jako pułkownik, regimentarz, albo hetman i nierozdzielny towarzysz Jana Sobieskiego gromił i rozpraszał nieprzyjaciół ojczyzny, nie żałując dla niej zdrowia i majątku swego. W tem szczęśliwym powodzeniu, nie opuszczał też jednać sobie nieba; przed każdą batalją bowiem odprawiał szczególne nabożeństwa do Matki Boskiej, upatrując szczęścia swego w jej ręku. Uczynny i łaskawy dla ubogich, nie zapominał i na poległych w boju, za których msze ś. i ekwkwie dawał odprawiać. Wpływając ludzkością i powagą na jedność i posłuszeństwo wojska, fundował nadto OO. Bernardynów w Fradze i Karmelitów w Annapolu na Wołyniu, nie szczędząc oraz darów i na inne zakony. Po 68 latach życia cnotliwego, przeniósł się do wieczności r. 1702; ciało jego spoczywa we Lwowie. Piękną pamiątkę po
Nr. 37.

nim zawiera konstytucya z r. 1703, opiewająca: „Zasłużył nieśmiertelnymi *pro publico bono* czynami, aby *perennis et grata memoria* jego i po śmierci nawet w sercach stanów Rzeczypospolitej *zostawał*“ — Jan Stanisław, syn jego, wojewoda Ruski, jak ozdoba był panowania Jana Sobieskiego, tak też zaszczytem wieku swego; wydał kilka dzieł treści historycznej i religijnej, teraz bardzo rzadkich; umarł r. 1731. — Józef Aleksander, wojewoda Nowogrodzki, słynący swoich czasów z orzeza i z nauk, wydał drukiem także kilka dzieł historycznych i atlas map Zapaniego. Podczas zaszczytów rozruchów w Polsce, przeniósł się do Lipska, gdzie fundował dotąd istniejące towarzystwo naukowe „*Societas Jablonoviana*“ dla pisania rozpraw o rzeczach Polskę obchodzących, wspierając oraz uczonych i wydawców prac literackich. Posiadając względy monarchów i uczonego świata, wyniesiony został od cesarza razem ze swoimi braćmi stryjeczniemi do godności książęcej, otrzymawszy przytem orderzy złotego runa, ś. Huberta i francuzkiego ś. Ducha. Zaczny ten mąż umarł w roku 1777. M.

Jabłonowska Anna z Sapiehów, dziedziczka Siemiatycz na Podlasiu, przy upiększeniu tego miasteczka wspaniałym pałacem i ratuszem, niezapomniała i o rękodzielniach, które zaprowadziła dla podniesienia bytu poddanych swoich. Nadto założyła tamże szkołę położniczą, tak rzadką w ubiegłym stuleciu. M. — Teofila z Sieniawskich, chorążyna koronna, fundowała w roku 1741 klasztor OO. Trynitarzów w Teofopolu na Wołyniu. M. — Jabłonowski Stanisław, podał pierwszy myśl (1762) wzniesienia pomnika Kopernikowi w Toruniu. M.

Jabłonowski, herbu Zaremba w Wielkiej Polsce.

Jabłoński, herbu Bończa w Lubelskiem. Franciszek, kapłan zakonu Je-

zuitów, poświęcając się pracy około zapowie-
trzonych w Sandomierzu, umarł tamże roku
1708 powietrzem rażony.

Jabłoński, herbu Dąbrowa.

Jabłoński, herbu Jasieńczyk.

Jabłoński, herbu Samson.

Jabłoński, herbu Topór. M.*

Jabłoński Aleksander, jeniec pol-
ski uprowadzony przez Tatarów do Krymu,
przetrwiał w niewoli lat 44; w r. 1727 po-
wrócił do kraju, będąc wykupiony przez OO.
Trynitarzów Lwowskich. M.

Jabłoński Ernest Daniel, nadwor-
ny kaznodzieja króla Pruskiego, rodem z
Gdańska, pisał w języku niemieckim i łaciń-
skim, a między innymi dzieło poświęcone o-
bronie praw; umarł w r. 1741. M.

Jacentowicz Augustyn, kapłan
zakonu ś. Dominika, jaśniał z wielkich nauk,
których w Rzymie nabył; życie przykładne za-
kończył na przeorstwie konwentu Proporcekie-
go r. 1751. M.

Jacewicz Waleryan, podczas obłę-
żenia Lwowa przez Chmielnickiego r. 1648,
w obronie klasztoru Karmelitańskiego odniósł
ciężkie rany. M.

Jachimowicz, dziedziczył niegdyś w
Mozyrskim. M.*

Jachnowicz Jan, kapłan zakonu
Jezuitów, słynął swoich czasów z wymowy
kaznodziejskiej; opowiadając słowo Boże nie-
tylko po kościołach, ale po wsiach i po dro-
gach, wylewał się szczególnie na ratunek u-
bogich, tym końcem zaprowadził też w Wil-
nie bractwo ś. Norberta. Podczas zarazy
morowej tamże, poświęcając się bez granic
posłudze zapowietrzonych, uległ pracy ka-

pląskiej roku 1626 w 80 roku życia swe-
go. M.

Jacimirski, herbu Sulima na Rusi.
Adryan, podczaszy Podolski, posłował do
Turcyi.

Jackiewicz Jan, podpisał elekcyę
Jana III.

Jackonowicz Jakób, Jezuita ro-
dem z Litwy, wydał w języku polskim i Li-
teńskim kilka dzieł treści duchownej; umarł
w r. 1668. M.

Jackowski, herbu Gozdawa.

Jackowski, herbu Ryś. Dóm ten
bierze swój początek z Nostyczów, którego
przodek Kasper hetmanił u księcia Po-
morskiego.

Jackowski, podporucznik legii pol-
skiej, poległ przy zdobywaniu Saragossy w
Hiszpanii r. 1808. M

J A C Y N A.

Opis herbu.

W tarczy pola czer-
wonego znajduje się
podkowa barkiem do
góry ustawiona, w
której pośrodku jest
po prawej stronie
strzała, u dołu roz-
darta, żelazcem do
góry skierowana, po
lewej zaś półtora krzyża. Dom starożytny,
biorący swoje pochodzenie z Onoszków, kwi-
tnących w XV. wieku na Wołyniu.

Jaczewski, herbu Leliwa. M.*

Jaczynic, herbu Odrowąż. Iwan,
waleczny żołnierz, w bitwie pod Wierdrusą
r. 1499, odniósł rany zaszczytne.

Jadald, herbu Śreniawa na Litwie.

Jagiellowicz, herbu Łabędź na
Rusi; jedna dzielnica z Jundzillem na Litwie,
gdzie się też popierw zwał Jąwgiel.

Jagielski Józef, nobilitowany w r. 1790. M.*

Jagielski Adam, znakomity matematyk, wydawał kalendarze Krakowskie roku 1757. M.

Jagliński Paweł, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Jagniątkowski, herbu Lubicz.

Jagniński, herbu Tarnawa, jedna dzielnicą z Broniewskimi. Felicjan, cześnik Sandomierski, dostawszy dziedzictwem Jagnin, pierwszy przyjął tę nazwę.

Jagodyński, herbu Korwin w ziemi Belzkiej. Stanisław i Hieronim, podpisali elekcyę Jana Kazimierza. — Stanisław Serafin, dworzanin Zygmunta III. krotchwilny wierszopis, zostawił kilka prac literackich M.

Jagoszewski, herbu Ślepowron.

Jahołkowski; tego wspomina metryka Wołyńska z r. 1528, później stawało kilku na elekcyach Jana Kazimierza i Jana III. M.*

Jakaeki, herbu Radwan. Floryan i Piotr, podpisali unję Litwy z koroną na sejmie Lubelskim r. 1569.

Jakimowicz, herbu Dąbrowa w powiecie Wołkowyskim.

Jakimowicz, herbu Ogończyk z odmianą. Symeon, podpisał elekcyę Jana III.

Jakimowski Marek, Podolanin, dostawszy się pod Cecorą w niewolę Turecką, pod Myteliną podczas bawienia okrętu w porcie, rzucił się chociaż bezbronny na Turków strzegących jeńców Polskich, a pokonawszy takowych uwolnił towarzyszy swoich z więzów, poczem puścił się z zabranym okrętem na wzburzone morze, i szczęśliwie przybył do Rzymu r. 1621. W nagrodę tej waleczności został ozdobiony od Pawła III. papieża złotym krzyżem, z kąd powróciwszy do ojczy-

zny, pojął jedną z branek Polskich na okręcie Tureckim będących w małżeństwo. M.

Jakliński, herbu Jelita. M.*

Jakliński, herbu Ostoja. Jędrzej, wstawił się walecznością w bojach z Tatarami na Podolu, w Prusiech ze Szwedami, jako też z Kozakami pod Łuczenicą i Kumejkami, gdzie też przy jednym natarciu wziął dwóch przeciwników na kopię; umarł roku 1638. Józef, kasztelan Oświęcimski, wydał drukiem *Siren Sarmatica* 1725.

Jaknowicz Jan, Jezuita i zawołany teolog 1668. M.

Jakołkowski w województwie Brześcińskim, z kąd kilku stawało na elekcyach Jana Kazimierza i Jana III.

Jakowicki, niegdy w Orszańskiem.

Jaktorowski, herbu P o r a j.

Jakubowicz; ziemianie Wołyńscy, o których metryka wspomina pod rokiem 1528. *Paschalis*, nobilitowany w r. 1790. z przydaniem herbu Junosza (bąrana białego z chorągiewką w lewą stronę tarczy obróconego, w polu zielonem, a na hełmie skrzydło orle strzałą przeszyto). M.

Jakubowski, herbu Poraj. Jeden tego imienia zginął w bitwie z Krzyżakami pod Grunwaldem.

Jakubowski, herbu Topor, pisze się z Ostrowca. Jan, jeździł do Węgier po Annę, królową Węgierską, Jagiellę króla przyszłą małżonkę. Jędrzej, pisarz grodzki Krakowski, sekretarz królewski, biegły historyk i poeta, i Krzysztof brat jego, posłował do Turcyi. Stanisław, poległ w bitwie pod Wiedniem r. 1683. — Wojciech, brygadyer wojsk francuzkich, kawaler orderu s. Ludwika, tłumaczył z francuzkiego na język polski kilka dzieł obyczajowych; umarł 1784. M. — Wawrzyniec, dziedzic na Wadowie i innych dobrach w Krakowskiem, traktował za młodych lat rycersko, później doznawszy zawiedzenie nadziei, po rozdaniu

swego majątku pomiędzy ubogich, wstąpił do zakonu s. Franciszka, w którym przy wybor-nych cnotach zjednął sobie chwałę godnego kapłana; † 1647. Toż i siostra jego Anna, zaślubiła Ligęzie, podskarbiemu W. koronne-
mu, pomiędzy innemi wystawiła w Janikowi-
cach szpital dla ubogich, których nadto na ka-
żdym folwarku dóbr swoich karmiła. M.

Ja k u b o w s k i S e b e s t i a n, nobilito-
wany, w r. 1790. M.*

Ja k u b o w s k i, kapitan artylerji pol-
skiej za Stanisława Augusta, wydał szacow-
ne dzieło o tej broni. M.—**Ja k u b o w s k i J ó z e f**,
generałny wizytator zgromadzenia XX. Mi-
sionarzy, członek towarzystwa Warsz. przyja-
ciół nauk, po przetrwaniu lat kilkunastu na
nauczycielstwie w korpusie artylerji koronnej,
wstąpił do zakonu, gdzie oprócz powołania
swego zajmował się pisaniem dzieł nauko-
wych w różnych przedmiotach; † 1814. M.

Ja k u b s o n, Wilhelm, nobilitowany
w r. 1790. M.*

Ja k u c e w i e z, herbu Jas tr z e b i e c.
M.*

Ja k u n i e w i c z, na Litwie. M.*

Ja k u s z e w s k i, herbu Sz a ł a w a. —
Mikołaj, podpisał z Wołyńskiego elekcyę
Władysława IV. — Marcin, w wojnie Mo-
skiewskiej r. 1618, wstąpił się walecznością.
M. — Inny tego nazwiska z rotty Kozaków Li-
sowczyków, w bitwie pod Choćimem r. 1621
odznaczywszy się z odwagi, odniósł rany za-
szczytne. M.

Ja l b r z y k, herbu Grabie.

Ja l b r z y k o w s k i, dziedziczył w Kra-
kowskiem. Anna, zakonu panien Karmelitek,
pierwsza z Polek przyjęła sukienkę tego za-
konu r. 1614, w którym dla przykładowego
życia ma opinię błogosławionej. M.

Ja ł o w i c k i Bożeniec, herbu B r a m a. M.*

Ja ł o w i c k i, herbu N a t e c z. M.*

Ja ł o w s k i Bałanowicz, herbu Syro-

komla z tą odmianą, że na strzale kładą
dwa krzyże na ukos z sobą przełożone. —
Przodek domu tego, wyszedłszy z Prus, otrzy-
mał w nagrodę zasług dobra Jałowe w Gro-
dzińskiem, od których też tę nazwę przyjął.
Konstanty, z poczem własnych ludzi ucze-
stniczył w bitwie pod Beresteckiem. Krzy-
sztof, podpisał elekcyę Jana III.

Ja m e n t o w i c z, herbu P o b ó g na Li-
twie, gdzie przodek domu tego Simeon Ja-
munti, podpisał pokój wieczny Polaków z Li-
twą r. 1401.

Ja m i Ń s k i, herbu S a s na Rusi.

Ja m i o ł k o w s k i, herbu D o l i w a, dom
starodawny z dzielnicy Strońskich; Aron Stroń-
ski bowiem, pojawiwszy Łyszkowską dziedzic-
zkę na Jamiołkach, zostawił z niej synów sze-
ściu; z których jeden, wzięwszy Jamiołki dzia-
łem, od nich tę nazwę przyjął. Jędrzej i
Marcin, ludzie rycerscy, którzy z Łaskim aż
pod Oczaków zapędziwszy się, tam waleczne-
go serca dali dowody. Jarosław, podpisał
elekcyę Władysława IV.

Ja m i s z o w s k i Jan, archydyakon Są-
decki 1600. roku, wydał prawa istatuta pol-
skie. M.

Ja m o r n i c k i Kazimierz, podpisał
elekcyę Jana III.

Ja n, podpisał elekcyę Władysława IV.

Ja n c z e w s k i Tomasz, podpisał elek-
cyę Jana Kazimierza. M.* — Marcin, me-
dycyny doktor we Lwowie r. 1649, i dowci-
pny mowca. M.

Ja n c z y Ń s k i, dom starożytny na Wo-
łyniu, gdzie kwitnął jeszcze w roku 1528.
Wojciech, zasłużył się z walecznością pod
hetmanem Żółkiewskim; † 1614. — Tomasz,
Jezuita, pisał historycę polską. M.

Ja n d u ł a, nobilitowany w r. 1638. M.*

Ja n i c k i, herbu R o ł a.

Ja n i c k i Klęmens, wierszopis znako-
mity, urodzony z ubogich rodziców w Po-

znańskim, wykształcił się przy pomocy Lubrańskiego i Kryckiego, biskupów za granicą tak dalece, że będąc w Rzymie, w 20. roku wieku swego został od Klemensa VII. papieża wieńcem poetyckim ozdobiony. Powróciwszy do ojczyzny, umarł w 27 roku życia swego r. 1543, zasłużony sobie na jedno z cenniejszych miejsc między poetami naszymi. M.

Janicz, posesyonat na Wołyniu.

Janidłowski Jakób, nauczyciel prawa kanonicznego i trzy razy rektor akademii Krakowskiej, słynął z skromności i przedstawiania na małym: niedbając bowiem o nagrody i zyski, kontentował się chudą plebanią w Golanczewie. Przeszło lat trzydzieści zasiadał w sądach duchownych, wiodąc otwartą walkę z Jezuitami; uczeni okryli go też zasłużonymi pochwałami, † 1620. M.

Janisz, herbu Junosza.

Janiewski, dziedziczył niegdy w Bełżkiem i na Wołyniu.

Janik, herbu Janina.

Janikowski, herbu Jastrzębiec. Kilku z tego domu, piastowali urzęda znakomite w Pomorskiem.

J A N I N A.

Opis herbu.

W polu czerwonym jest tarcza brunatna, a na hełmie pawie pióra. Klejnot ten sięga dalekiej starożytności. Według jednych miał być nadany w roku 1000 od Bolesława Chrobrego pewnemu rycerzowi Janikowi, dla wzrostu małego tak nazwanemu, według drugich zaś od Leszka za heroiczne dzieła w wojnie z Jadrzyngami. Jako przodka domu tego wymieniają kronikarze: Jana, hrabia

z Bylutowie. Wit, herbu Janina, biskup Płocki, fundował klasztor Premonstratensów w Witowie, Busku, Płocku i w Łędzie; † 1206. Janusz, wojewoda Sandomierski, pamiętny z zwycięstwa, odniesionego w roku 1280. nad Tatarami.

Janiną pieczętują się: Białobocki, Białobrodzki, Bidziński, Bielecki, Branicki, Chotelski, Dańczykiewicz, Gaboński, Hołubicki, Janik, Janikowski, Janowski, Jaroszewski, Kański, Karski, Kaszewski, Kiełczewski, Kołaczkowski, Łęcki, Maciejowski, Mszczuj, Narajowski, Necewicz, Olbiecki, Opocki, Pełka, Piasecki, Podłodowski, Potocki, Przewocki, Pszonka, Rzeczycki, Sobieski, Stojewski, Stojewski, Stoiński, Strzeszkowski, Suchodolski, Tarnawski, Unieszowski, Urzazowski, Wiernek, Wierzbicka, Wojszym, Wołicki, Zaduski, Zawadzicki, Zawadzki, Zawieprzki, Zbiluta, Zerzyński, Żulicki.

Janisław (Janislaus), arcybiskup Gnieźnieński, pierwszy koronował Władysława Łokietka w Krakowie, odkąd obrzęd ten więcej nie odbywał się w Gnieźnie. Wielbiony od całego narodu, zyskał zaszczytne nazwisko: „przyjaciela ludzkości i ojca ubogich;” roku 1341. M.

Janiszewski, herbu Junosza, dom starożytny w Polsce, z którego pochodzi iów Piotrowin, którego ś. Stanisław biskup Krakowski wskrzesił. Mikołaj, zapisał Dominikanom Lwowskim wieś i 10.000. Hieronim, posłował do Porty Otomańskiej. Kilku z tego domu stawiali na elekcyach królów polskich. (*Duńcz.*)

Janiszewski, herbu Ostojaj.

Janiszewski, herbu Strzemie.

Janiszewski Lew, rytownik Wileński na początku 18. wieku, zyskał pochwały znakomitego artysty. M.

Janiszowski, herbu Tępa podkowa.

Janko, dom starożytny w Polsce, albowiem jeden tego nazwiska był już za Bolesława Wstydliwego (1270) kasztelanem Ka-

liskim, z kąd odprawił z Przedpełką, wojewodą, pomyslną wyprawę do Niemiec za Drdzeń (Moracz: T. I. str. 138). **Janko**, archydyakon Gnieźnieński, podkanclerzy Kazimierza W. zostawił szczegółowy opis dziejów współczesnych i bezkrólewia po Ludwiku, wydany później w zbiorze Somersberga. W tym opisie przebiega się pierwszy promyk krytyki i surowego sądu o postępkach osób. *Pod. fm.*

Jankowicz, według metryki Wołyńskiej dziedziczył na Wołyniu w r. 1528.

Jankowski, herbu Jastrzębiec.

Jankowski, herbu Junosza. **Jakób**, sławiony z mężstwa w bitwie pod Plezskowem.

Jankowski, herbu Korab na Mazowszu.

Jankowski, herbu Nowina. — **Józef**, generał wojsk koronnych za Augusta III, komendant Zamościa, deputował z województwa Sandomierskiego na trybunał koronny roku 1756. **Konstanty**, syn jego, podkomorzy nadworny, przez cały przeciąg wieku swego poświęcał się usługom publicznym, najprzód w gwardyi konnej koronnej, potem w stanie cywilnym jako deputat na trybunały i sejmy, dalej konsyliarz rady nieustającej i asesor w departamencie policyi, gdzie w każdym zawodzie okazał się wielce gorliwym o dobro publiczne, czego dał dowody niezaprzeczone na ostatnim sejmie roku 1793. w Grodnie odprawionym. *M.*

Jankowski, herbu Ogończyk.

Jankowski, herbu Poraj. Z tego domu był **Bodzęta**, biskup Krakowski za Kazimierza W., sławiony z szczodrobliwości na kościoły; umarł 1366.

Jankowski, ex neofita nobilitowany w r. 1764. *M.**

Janocki Jan, bibliotekarz księgozbioru Żaluskich, w przeciągu 30 letniego urzędowania ułożył szacowny spis dzieł, przez Polaków albo w Polsce wydanych, dowodząc oraz

uczonemu światu, iż w tenczas już byli Polacy uczonemi, kiedy w innych krajach jeszcze nauk nieznano, a broniąc sławy narodu, oswoił cudzoziemców z literaturą krajową; umarł w r. 1780, ociemniawszy na kilka lat przed zgonem na obie oczy. *M.*

Janosic, herbu Junosza. *M.**

Janowicz, herbu Radwan. **Wojciech**, chorąży i starosta Kowieński, tego wspomina statut Herburta. — Jeden tego imienia chorąży Sieradzki, podpisał przymierze Władysława Jagiełły z Krzyżakami r. 1422. *M.*

Janowski, herbu Janina.

Janowski, herbu Jasieńczyk.

Janowski, herbu Jastrzębiec.

Janowski, herbu Nałęcz.

Janowski, herbu Pilawa.

Janowski, herbu Strzemię. **Stanisław**, rotmistrzował z zaszczytem w pierwszej wojnie Chocimskiej; następnie, oddając się posłudze obywatelskiej, gorliwie piastował poruczone mu urzęda ziemskie.

Janowski, herbu Topor. *M.**

Janowski Floryan, opat Tyniecki, znakomity poeta, pomiędzy innymi piękniemi czynami ofiarował dla biblioteki Krakowskiej 300 czerw. złotych, następnie jako biskup Tarnowski (1799) przeznaczył 6.000 złr. na utrzymanie ubogich uczniów z gimnazjum Tarnowskiego, z którego to daru utworzono stypendium, wynoszące rocznych 57 złr. *M.*

Jański, herbu Doliwa, na Rusi.

Janulewicz Józef nobilitowany w r. 1790. *M.*

Januszewicz Aleksander, za położone zasługi wojenne nobilitowany r. 1662.

Januszewski, herbu Dąbrowa.

Januszkiewicz, herbu Lubicz. — **Fiedor**, pisarz Litewski, mianowany starostą Łuckim od Aleksandra króla r. 1502.

Jannszowicz, nobilitowany w roku 1662. M.*

Jannszowski, herbu Kłóśnik (tarca o trzech anułach czerwonego koloru, w niej lilia biała, u której różeczka zielona, na wierzchu zaś hełm otwarty). Ten herb został nadany Janowi Januszowskiemu od Zygmunta III. na jego koronacji, gdy go ten król dla osobliwszych przymiotów w komput rycerstwa polskiego policzył. Strawiwszy młode lata na dworze cesarza Maksymiliana, po powrocie swoim do ojczyzny oddawał się prowadzeniu drukarni, nabytej po swoim ojcu w Krakowie. Gdy go atoli żona odumarła, obrał sobie stan duchowny, gdzie osiadłszy na plebanii Soleckiej, otrzymał oraz kanonię Sąddecką. Wielce uczony i niezmordowany w pracy, 18ma dziełami wzbogacił literaturę polską, i pełen przykładowego życia umarł w roku 1613. M.

Januszowski Ferdynand, doktor teologii przy akademii Krakowskiej, wydał kilka dzieł filozoficznych i teologicznych. M.

Januszowski, herbu Pohóg.

Januszowski, herbu Rola.

Jaraczewski, herbu Zaręba; z tych jeden zginął w bitwie ze Szwedami.

Elżbieta z hr. Krasieńskich Jaraczewska jedna z najznacniejszych kobiet naszego wieku. Jaśniejąc przykładem życia małżeńskiego w ustroniu domowym, oddawała się ratowaniu swych poddanych, których losem wśród szerzenia cnót chrześcijańskich, jako troskliwa matka się zajmowała. Dwór jej był jakoby szpitalem; ztąd wydawano nieustannie lekarstwa i opatrywano chorych, do czego też umiętny lekarz był utrzymywany. Śród tego poświęcenia się dla ludzkości, wzięta się w wieku dojrzałym do piśmiennictwa; nie pochodziło to z chęci wsławiania się, albo tworzenia urojonych marzeń, ale z przekonania potrzeby krzewienia pożytecznych wiadomości; wydała przeto kilka szacownych dziełek nauczających, w końcu utraciwszy wzrok prawie

zupełnie, dyktowała sekretarzowi swemu wysnuwające się z jej wyobraźni powieści moralne. W tem błogocynnem działaniu, dotknięta śmiercią męża, przestała żyć w Krakowie r. 1832. M.

Jaranowski, herbu Topór. M.*

Jarczewski, herbu Nałęcz. Stanisław, wstąpił się z waleczności w wojnie Moskiewskiej za Stefana Batorego. Drugi tego imienia poległ w bitwie Chocimskiej roku 1621.

Jargoeki, herbu Nałęcz. M.*

Jarkowski, herbu Korczak.

Jarmoliński, herbu Korczak. — Przodek domu tego Chodko, przyszedłszy za czasów Władysława Jagiełły z Kroacyi do Polski, dzielnie się popisał na wojnach prowadzonych przez tego monarchę, za co też otrzymał w nagrodę wieś Jarmolińce na Rusi. Nieprzystając i teraz jeszcze służyć wojennie swojej nowej ojczyźnie, poległ w jednej bitwie stoczony z nieprzyjaciółami. Aleksander, syn jego, także mąż rycerski, fundował z włości Jarmolińce, miasteczko, na co otrzymał przywilej r. 1455. Jego dwaj synowie, Fiedor, któremu się dostały działem Sutkowce, przyjął nazwę Sutkowski, drugi zaś Dachno, zostawszy dziedzicem wyż wymienionego miasteczka, Jarmoliński.

Jarmola, herbu Kościeszka na Litwie.

Jarmułt Mlicki, herbu Dołęga.

Jarmund ex neofita nobilitowany w r. 1764. M.

Jarmondowicz Ignacy, nobilitowany w r. 1790. M. — Kazimierz, profesor akademii Krakowskiej i znakomity prawnik swoich czasów; umarł 1762. M.

Jarmusiewicz Jan, proboszcz w Zaczerniu koło Rzeszowa, śród prac obowiązku swego oddawał się z zamiłowaniem wynalazkom pożytecznym mechaniki i muzyki, prócz których napisał i wydał drukiem szacowne mowy do ludu wiejskiego, chorał Gre-

goryński rytualny i nowy system muzyki. Życie przykładne zakończył w r. 1844. M.

Jarnowski, herbu Topór. Kuku tego domu głosowało na elekcyi Jana III.

* **Jarochowski**, herbu Przyrowa

Jarochowski, herbu Rola.

Jarociński, niegdy w Sieradzkim. M.*

Jarocki, herbu Rawicz. Stanisław, kasztelan Zawichostski, marszałek nadworny za Zygmunta I — Jeden tego nazwiska pułkownik Polski, w bitwie pod Chocimem, roku 1673, odniósł zaszczytne rany. M.

Jaroczyk Samuel, podpisał ze Żmudzkiego elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Jarogniewski, herbu Orła. Jan, zebrawszy r. 1431 z innemi junakami wieśniaków, uderzył pod Dąbkami tak potężnie na Krzyżaków, Kujawy i ziemię Dobrzyńską pustoszących, że nietylko zbit do szczytu zastępy rycerskie, ale nadto zabrał w niewolę siedm komandorów pruskich.

Jaromiński, herbu Samson. Maciej, podpisał elekcyę Władysława IV.

Jarosiński Franciszek, podpisał konfederacyę Krakowską r. 1705.

Jarosławski, herbu Leliwa. O tym powie się więcej pod Tarnowskiemi.

Jarosławski, herbu Żyżemski. M.*

Jarosławski, rotmistrz kozaków Lisowczyków, w wyprawie na Węgry w roku 1620, wstąpił się z odwagi. M.

Jarosz, wójt miasteczka Powołocza na Ukrainie, zasłużył na wdzięczną pamięć z okazanej wierności dla Rzeczypospolitej; w wojnie bowiem r. 1671. lubo zagrożony śmiercią od Doroszeńka sprzyjającego z Turkami, wolał raczej ojczystą ziemię opuścić, niżeli się z buntowniczą tłumszą przeciw Polsce wiązać; zalecony przeto od Rewery Potockiego, hetmana Wiel. kor., udarowany został szlachec-

twem; odtąd zaczął się też pisać Jaroszyńskim. M.

Jaroszewicz, herbu Prus I. M.*

Jaroszewski, herbu Janina.

Jaroszewski, herbu Korniec.

Jaroszewski, herbu Zagłoba. Paweł Kazimierz, chorąży i pisarz grodzki Płocki, jako mąż wielkiej prawości; przechodził przez różne stopnie zasług, i umarł starostą Płockim.

Jaroszkowski, herbu Poraj. Jakób, zasłużony z czynności wojennych sejmowych; syn tego Aleksander, wzięwszy dziatłem dobra Witkowice, przezwiał się Witkowskim. Marcin, podpisał elekcyę Jana III.

Jaroszyński Fedor, podpisał elekcyę Jana III. Zacharyasz, fundował 1773 klasztor OO. Kapucynów w Kulnie. M.

Jarowski podpisał zjazd województwa Mińskiego. M.*

Jaruntowski, herbu Prus III. Kasper, doktor teologii i filozofii przy akademii Wileńskiej za panowania Zygmunta III., pisał przeciw błędom kacerzów. M.

Jaruski, ziemianin w Mińskiem, M.*

Jaruzelski, herbu Sępówron.

Jarykowski Paweł, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Jarząbkowski, herbu Gozdawa.

Jarzecki, herbu Rogala. M.

Jarzemski, budowniczy Władysława IV., pisał pamiętniki swego wieku. M.

Jarzębiński, herbu Dąbrowa.

Jarzyna, herbu Trzaska. Dawni przodkowie domu tego pisali się hrabiami z Biały, potem z Trębaczowa i Rudek. Nazwę tę otrzymał pierwszy od Ziemiowita I. księcia Mazowieckiego Raciбор z Panibrodu, a to z tej przyczyny, że jarzynę rad jadał, którą to nazwę i na swoich potomków przeniósł.

Jan, Jarzyna Woda, podczasy koronny, dla wielkiej wstrzeźliwości swojej, albowiem tylko samą wodę pijał, Wodą nazwany, zasłużył się z rozwagi na wojnie Moskiewskiej r. 1574, pod Połockiem bowiem powstrzymał ognistego hetmana Mieleckiego od przedsięwzięcia szturm, któryby wojsko na wielkie niebezpieczeństwo wystawił. — Jan, dziedziec na Krzykowicach wstąpił się w wielu ekspedycjach, szczególnie w ziemi Multańskiej. Piotr, pułkownik zasłużony, aż do zgrzybiałego wieku przetrwał w obozie. Pod Sokolą dostrzegłszy on niebezpieczeństwo piechoty polskiej zagrożonej od Moskwy, pomimo podeszłego wieku zsiadłszy z konia, pieszko niósł pomoc swoim, zaco w zasługach otrzymał lennem prawem Brzustek w posiadanie. Leonard, dworzanin króla francuzkiego Henryka IV., miał sobie powierzone wychowanie Henryka (Walezjusza), później króla polskiego, zaco pobierał ze skarbu do zgonu życia swego hojne opatrzenie. Mateusz, sędzia wojskowy, dawszy w wielu bitwach odważnego serca dowody, poległ pod Cecorą. W wyprawie Chocimskiej, stawało też czterestu Jarzynów do boju od których poszli późniejsi Jarzynowscy albo Jarzymowscy. Konstanty, major w wojsku Pruskim, zginął pod Jeną. M.

Jarzymowski, herbu Dołęga, dóm niegdy dziedziczący na Rusi. Jan, oficer ułanów pod dowództwem Adama Potockiego, poległ w bitwie pod Smoleńskiem. — P. f.

J A S I E Ń C Z Y K.

Nr. 38.

Opis herbu.

W polu błękitnem jest klucz złoty prosto do góry stojący, a zębami w prawą stronę obrócony, na hełmie pięć piór strusich. Nadanie tego herbu nastąpiło za nagrodę pewnemu rycerzowi, który w walce z dzikimi Ja-

dźwignami nadwyzczajną zwinnością, a zład i zwycięstwem się odznaczył.

Tym herbem pieczętują się: Barcikowski, Bielski, Boski, Burski, Grzegorzewski, Hayn, Jabłoński, Janowski, Jasnogórski, Karczewski, Kołubielski, Kowalski, Krajewski, Kluczyński, Lichnowski, Lychowski, Mijakowski, Michałowski, Miedzychowski, Obuchowicz, Ostoniecki, Ostowiecki, Pawłowicz, Przeradzki, Radoński, Radowski, Słuchocki, Strupiechowski, Warpesz, Worański, Zborowski, Zbrożek, Zebrowski, Żegocki.

J A S I E Ń C Z Y K.

Opis herbu.

Według Paprockiego powinna być kotwica na obie strony mająca haki zakrzywione, nad nią niby litera T., a na hełmie pięć piór strusich.

Według Kojalowicza zaś są w polu czerwonym strzały w różnych załamaniach, nad

któremi w pośrodku wystaje pół księżycy z gwiazdą, na hełmie zaś trzy piór strusich. Pierwszego znaku używają Jasieniecy na Podlasiu, drugiego Wojnowie Jasieniecy, wywodzący swój początek od książąt Ruskich.

Z ostatniego domu piastowało wielu wysokie urzęda, z którego też Wojna Jasieniecki, starosta Braclawski, zginął pod Olkienikami r. 1700.

Jasieniecki, herbu Kornic, także na Rusi.

Jasieniecki, herbu Leszczyc. M.*

Jasienowski, nobilitowany w roku 1676. M.*

Jasiński, herbu Dołga. Szymon, podpisał elekcję Jana Kazimierza.

Jasiński, herbu Jastrzębiec. M.*

Jasiński, herbu Poraj niegdy w Krakowskiem.

Jasiński, herbu Pogonia. Paweł, starosta Belzki, kasztelan Sandomierski, za młodych lat wstąpił się już czynami wojennymi; tak w bitwie z Krzyżakami pod Puckiem przypadłszy pędem z boku w szeregi nieprzyjacielskie, odwrócił ich kopie złożone na Polaków, czem nie mało się do odniesionego zwycięstwa przyczynił. Wysłany potem na zdobywanie Stargardu, przez zdradę dostał się w ręce Krzyżackie, z kąd szczęśliwie wyszedłszy powrócił do ojczyzny, gdzie go nie mało względy królewskie spotkały. Kazimierz Jagiellończyk bowiem, poruczył mu wprowadzenie Władysława, syna swego na tron Czeski, z kąd powróciwszy z wojskiem, konwojował drugiego królewicza do Węgier. Po rozchwianiu się układów względnie objęcia berła Węgierskiego przez królewicza polskiego, posłany został w r. 1473 do Frydryka cesarza, w celu zawarcia przymierza przeciw Matyaszowi królowi Węgierskiemu, poczem niebawem jako sprzymierzeniec cesarza wyruszył na Ślązk, i w stoczony tamże bitwie poraził Węgrów na głowę, położony ich 1000 na placu, a 600 zabrał w

niewolę. W tem wpadli Tatarzy na Podole, przeciw którym ów dzielny mąż zaraz swój zwycięzki oręż obrócił, i najezdnicze tłuszcze pogromił. Pełen wielkiej sławy, umarł w 56 roku życia swego r. 1489. Michał, nie mniej zasłużył się czynami rycerskimi w wojnie Inflantskiej.

Jasiński, herbu Rawicz.

Jasiński, herbu Wąz. M.*

Jasilkowski, herbu Rawicz.

Jasiński, herbu Jastrzębiec.

Jasiński, herbu Sas. Jan, podpisał z województwa Ruskiego elekcję Jana Kazimierza.

Jasiński, herbu Topor.

Jasiński Kasper, proboszcz Swirski w powiecie Oszmiańskim, zbudował tamże wspaniały kościół r. 1452, który do tych czas przetrwał. M.

Jasiński Kamil, rodem z Sambora, kapłan zakonu kaznodziejskiego, sławny swoich czasów z biegłości w prawie kościelnym; umarł 1605 r. M.

Jasiński Jakób, generał inżynierji, poległ podczas oblężenia Pragi przez Suwarrowa roku 1791. Zgon jego pozbawił Polskę męża nie tylko znakomitego w zawodzie wojennym, ale i dobrego pisarza. Pozostałe po nim płody poetyczne są pełne rzadkiej imaginacji, oraz przyjemnego dowcipu. M.

Jaskier Mikołaj, Lwowianin, sekretarz sonatu Krakowskiego w r. 1535, słynął z biegłości w prawach. M.

Jaśkiewicz Jan, akademik Krakowski i profesor, fundował ogród botaniczny w Krakowie, przeznaczając na to 5000 złp. M.

Jaskłowski, herbu Radwan.

Jaskmanicki, herbu Leliwa, w ziemi Przemyskiej.

Jaskold, jeden dóm z Jaszczołdami.

Jaskólski, herbu Leszczyc. Stanisław Maryusz, mąż doświadczonego męstwa w bojach, w nagrodę położonych zasług otrzymał najprzód kasztelanję Sanocką,

z kąd podpisał elekcyę Jana III; później postąpił na kasztelanią Kijowską, umarł zaś wojewodą Czerniechowskim. Jeden tego nazwiska, półkownik zawołanego mężstwa, w bitwie pod Korsuniem dostał się do niewoli.

Jaskołowski, posesyonat w ziemi Przemyskiej r. 1697.

Jaskulecki Ludwik, podpisał z Poznańskiego elekcyę Jana III.

Jaślikowski, herbu Jastrzębiec, na Rusi, z kąd kilku stawało na elekcyach królów polskich.

Jasnogorski, herbu Jasieńczyk. Stanisław, kuchmistrz koronny w XVII. stuleciu.

Jastkowski, herbu Radwan. M.*

Jastkowski, herbu Rawicz, w ziemi Przemyskiej. Józef, przepolerowawszy wiek młody na wojnach, obrał następnie stan duchowny w zakonie Jezuitów, w którym postąpił na rektora kolegium Słonimskiego.

J A S T R Z Ę B I E C.

Opis herbu.

W tarczy pola błękitnego jest podkowa złota, końcami do góry skierowana, w której pośrodku krzyż, a na hełmie nad koroną jastrzęb z skrzydłami niby do lotu wzniesionemi, w prawą stronę tarczy obrócony i z dzwonkami u nóg, trzymający w jednej szponie takąż podkowę z krzyżem.

Według Paprockiego jest to klejnot jeden z najdawniejszych w Polsce, przodkowie jego używali go bowiem jeszcze za czasów pogańskich, nosząc znak jastrzębia w tar-

Za Bolesława Chrobrego, gdy poganie Łysą górę, dziś ś. Krzyża, opanowali, i na niej obwarowawszy się bezpiecznie stali, toć je-

den z Jastrzębczyków podkowawszy konia swego, dostał się szczęśliwie na górę lodem oblaną, gdzie stoczywszy walkę z wodzem najezdniczych poganów, zabrał go w niewolę, gdy w tem towarzysze idąc za przykładem jego, tak samo postąpiwszy, dostali się na wzgórze i zupełne zwycięstwo odnieśli. W nagrodę tego czynu, otrzymał tenże Jastrzębczyk jako godło tarczy, podkowę z krzyżem z wyniesieniem jastrzębia na wierzch hełmu. — Najdawniejszego z tego domu wymienia Paprocki, Mszczuja, kasztelana Sandomierskiego w roku 999, którego potomkowie od posiadanych majątności różne nazwy przyjęli. — Jakób z Raciborowic, kasztelan Sandomierski, poległ w bitwie z Tatarami pod Chmielnikiem roku 1241. Scibor, wojewoda Łęczycki, ojciec 20stu synów, których ośmiu w wojnie z Prusakami zginęło, gdy inni dwanaście urzęda kasztelanów pełnili. — Kilku z tego domu piastowali godności biskupie, z których Jędrzej, biskup Wileński za czasów Władysława Jagiełły, położył niemałe zasługi około nawrócenia i utwierdzenia w wierze chrześcijańskiej skojarzonej Litwy. Marcin, brat jego, fundował OO. Franciszkanów w Nowem mieście.

Tym herbem pieczętują się: Abrahamowicz, Adamowski, Albinowski, Baliński, Baranowski, Bartoszewski, Będziński, Bekierski, Bełdowski, Bełkowski, Bełzecki, Beski, Biejkowski, Bielewski, Bierzynski, Bniński, Bobrowski, Bogustawski, Bolesz, Borejko, Borowski, Boruta, Brodecki, Bromirski, Brudkowski, Brudnicki, Brühl, Brzechwa, Brzeski, Brzezicki, Brzozowski, Brzuchański, Budkowski, Bukowski, Butkiewicz, Bylecki, Byzowski, Charbiński, Chełstowski, Chilewski, Chmielecki, Chmielowski, Chochół, Chorezewski, Choszczewski, Chudkowski, Chwalibowski, Chwedkiewicz, Chylewski, Chyliński, Cielkiński, Ciesielski, Cieszewski, Cieszajowski, Ciołkowski, Cudzinowski, Czajka, Czepowski, Czernicki, Czesiejko, Czeski, Czeszowski, Dąbrowski, Dębowski, Dobrski, Domaradzki, Domaszewski, Dorański, Dragowski, Drochow-

ski, Drozdowicz, Drozdowski, Dziębakowski, Dzięgiełowski, Dzierzgowski, Dziewanowski, Fałęcki, Gaszyński, Gembart, Geraltowski, Gibowski, Gliński, Gliszczynski, Głoskowski, Godziszewski, Golański, Goławski, Gołocki, Gorecki, Gostyński, Goszycki, Grabkowski, Grabowski, Grazimowski, Grębecki, Grodecki, Grzegorzewski, Grzębski, Grzywiński, Hormanowski, Hoholewski, Iwański, Janikowski, Jankowski, Janowski, Jasiński, Jastrzębecki, Jastrzębski, Jędrzejowski, Jeżewski, Jeżowski, Jodłownicki, Jurkowski, Kaczyński, Kamiński, Karski, Karsznicki, Kępski, Kierski, Kierznowski (z odmianą nad podkową trąba myśliwska, a na hełmie trzy piór strusich), Klembowski, Kliszewski, Koczański, Koczowski, Konarski, Konopnicki, Koperni, Kopeszy, Koścień, Kosnow, Kositowski, Kosmaczewski, Koziębrodzki, Kozłowski, Krasowski, Krzesimowski, Krzywański, Kucharzski, Kuczowski, Kudbryn, Kukowski, Kul, Kuropatwa, Kuźmicki, Lawdański, Lemnicki, Leszczyński, Lgocki, Lutomirski, Łazieński, Łazicki, Łętkowski, Łukomski książę, Łysakowski, Maciejowski, Mączyński, Makomeski, Małewski, Małoklecki, Małuski, Mańkowski, Marszewski, Maszkowski, Matczyński, Mayer, Międzyleski, Mierzyński, Mietelski, Milanowski, Milewski, Mirski, Mniewski, Mojkowski, Mojski, Morski, Mosakowski, Mszczuj, Myśliżewski, Myszowski, Nagora, Nasięgniewski, Necz, Niedrowski, Niegoszewski, Niemira, Niemirowicz, Niemsta, Niemygłowski, Niemycki (z odmianą, że miasto krzyża strzala żelazem do góry wystaje), Nieśmierski, Niemygłowski, Niezdrowski, Nowiewski, Nowomiejski, Nowowiejski, Obłtow, Ocieski, Olizarowski, Olzański, Opatkowski, Orłowski, Osiecki, Paczowski, Paczyński, Pakosz, Pakowski, Palczycki, Papięski, Paprocki, Pawłowski, Pełczewski, Pełczycki, Pełka, Pełszkowski, Pęclawski, Peł, Piłchowski, Piniński, Pniewski, Polikowski, Połubiński książę, Popławski, Porczyński, Poręba, Powczowski, Preisz, Protaszewicz, Przedpełski, Przedpolski, Przedzyński, Przeradzki, Psarski, Raci-

bor, Raciborowski, Rachański, Raczyński, Rębiecki, Rębiowski, Rodecki, Rogowski, Rozembarski, Roznowski, Rucki, Rudnicki, Rychtowski, Rytwiański, Sądyński, Sarnowski, Sasin, Sasiński, Sasiewicz, Sęk, Siemiętkowski, Skopowski, Skorczycki, Skorski, Skorycki, Skrzetuski, Skrzyszowski, Skubajewski, Skubniewski, Skurski, Stadkowski, Stawecki, Sługocki, Smolski, Sokolnicki, Srokowski, Starczewski, Stawiski, Strzelecki, Strzembosz, Strzeszkowski, Stuzoński, Suchorski, Sulaczewski, Suleński, Sumowski, Święcicki, Szaszewicz, Szczemski, Szczepkowski, Szczemski, Szczyt, Szomański, Szuleński, Szumski, Szwał, Taczanowski, Tański, Tarnawiecki, Tłokiński, Tłubiński, Tłubiński, Trzebiński, Trzepieński, Trzeszewski, Turlaj (z odmianą, nad podkową trzy gwiazdy, a na hełmie trzy pióra strusie), Tynicki, Uchacz, Ulatowski, Wąkczewski, Waszkowski, Wawrowski, Wazęński, Wężyk, Wierzbicki, Wierzbowski, Wiewiecki, Wiktorowski, Witosławski, Witowski, Wnuczek, Wodziński, Wolecki, Wolicki, Worański, Wroblewski, Wydzga, Wykowski, Wyrozębski, Wzdulaki, Xiążki, Żadorski, Żakowski, Zakrzewski, Zalesicki, Żarski, Zawadzicki, Zawadzki, Zawidzki, Zawilski, Zawistowski, Zberowski, Zborowski, Zdan, Zduński, Zdzieszek, Żegocki, Żernowski, Zielonka, Żółkowski, Żub-Zdanowicz, Żukowski, Żytkiewicz.

Jastrzębiński, herbu Radwan.

Jastrzębowski, herbu Jastrzębiec, M.*

Jastrzębski, herbu Dołęga. Kilku tego domu głosowali na elekcyach królów polskich,

Jastrzębski, herbu Jastrzębiec.

Jastrzębski, herbu Łabędź. Stanisław, wojski ziemski Halicki; tego zasługi wspominają konstytucye z r. 1662.

Jastrzębski, herbu Ślepowron. Z tego domu była Agnieszka księżniczka zakonu s. Klary w Zawichoście, która podczas powtórnego najazdu Tatarów na Polskę ro-

ku 1282, wespół z 60 panien zakonnych śmierć męczeńską poniósł.

Jastrzębski, herbu Zaręba.

Jastrzębski, rotmistrz chorągwi drażgońskiej pod wodzą Andrzeja Firleja, kasztelana Bełzkiego, wstąpił się z waleczności w pamiętnej bitwie pod Zbarażem w roku 1649. M.

Jastrzębski Wojciech, biskup Poznański, fundował klasztor Paulinów w Beszowie w województwie Sandomierskiem. M. Sebestyan, wydał w r. 1621 pieśni nabożne w Krakowie. M.

Jastrzębski Piotr, będąc jeszcze małym chłopięciem, podczas zajęcia Kamieńca podolskiego przez Turków r. 1672, został na pamiątkę poświęcenia kościoła katolickiego na meczet Turecki, obrzezany. Uprawdowany następnie do Konstantynopola, przyszedł tamże do dobrego bytu; wszelako pomny na ojczyznę, ujechał do Polski, gdzie wstąpiwszy do wojska, uczestniczył walecznie w wyprawie Sobieskiego pod Wiedeń. M.

Jaszczold, herbu Trąby, z tą odmianą, że nad każdą trąbą są trzy róże białe w polu czerwonym.

Jaszczoltowski, herbu Belina.

Jaszczowski, wspomniany w genealogii Sienickich.

Jaszkiewicz Jakób, rodem Ormianin, obywatel miasta Lwowa, podczas oblężenia tego miasta przez Turków r. 1672 jako zakładnik za umówiony okup, chętnie się poświęcił w dopełnieniu tej ofiary obywatelskiej. M.

Jaszkowski, herbu Kościeszka.

Jaszowicz Samuel, za długoletnie służby wojenne i odniesione rany w bojach, szlachectwem udarowany w r. 1662.

Jaszowski, herbu Lubicz. Franciszek, podpisał elekcyę Jana Kazimierza; Stefan zaś Jana III. — Stanisław, poeta

i współpracownik przy Gazecie Lwowskiej, upowszechniał gorliwie oświatę, wzbogacając płodami pióra swego niemal wszystkie czasopisma krajowe i zagraniczne. Jako miłośnik dziejów ojczystych, celował gruntownym znanstwem historii, w którym przedmiocie wydał też kilka szacownych dzieł, czem niemało wpłynął na obudzenie ducha do literackiego zawodu. Po krótkiej słabości zgasł w 33 roku życia swego r. 1842. M.

Jawgiel, herbu Łabędź. Sebastyan, chorążego Upitskiego zasługi, wspomina konstytucya z r. 1613. Adam, przeniósłszy się na Ruś, rozmnożył tamże dóm Jagiellowiczów.

Jawor, herbu Gozdawa. M.*

Jawornicki, herbu Gozdawa. — Piotr, podpisał ustawy zjazdu Pokrzywnickiego r. 1587.

Jawornicki, herbu Lubicz. M.*

Jaworowicz, nobilitowany r. 1768. M.*

Jaworowski, herbu Gozdawa. M.*

Jaworowski, herbu Lubicz.

Jaworski, herbu Gryf. M.*

Jaworski, herbu Kościeszka. Bazyli, postował z województwa Ruskiego na konwokacyę 1648 r.

Jaworski, herbu Sas. Według Duńczewskiego pochodzi od Wanczałucha, grafa Węgierskiego, który za Ludwika i Władysława Jagielly tak wysoce rycerskimi czynami się odznaczył, że król Jagiello ozdobiwszy go szlachectwem Polskim, nadał mu nadto znaczne dobra na Rusi, mianowicie włości Turkę, Jaworę i Ilnik w ziemi Przemyskiej. Tegoż trzech synów: Zanko, Chodko i Iwancko, otrzymawszy działem każdy po jednej wsi, przezwali się pierwszy Jaworskim, drugi Tureckim a trzeci Ilnickim. — Jeden tego nazwiska, kanonik Przemyski, zajmujący się gorliwie podzwignieniem kościołów, fundował OO. Kapucynów w Krośnie. M.

Jaworski Stefan, metropolita Kijowski, jaśniał swoich czasów (1732) z wielkich nauk i dobroci serca. M.

Jawrysz Mikołaj, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Jaxa, obacz Gryf.

Jaykowski, herbu Jelita, dziedziczył niegdy na Wołyniu.

Jazewicz Aleksy, zakonu Karmelitów bosych, rodem z Lublina, jaśniał z przykładnego życia w tym zakonie, gdzie oddając się ostrym ćwiczeniom reguły, umarł w podróży w Genui. M.

Jazgarski, w ziemi Warszawskiej roku 1619.

Jazłowiecki. herbu Abdank z tą odmianą, że na hełmie jest pół lwa z Abdankiem w łapach. Gniazdo domu tego Jazłowiec na Podolu, zamek niegdy obronny, z którego wielu zacnych mężów wyszło; Wacław, wojewoda Podolski, wstąpił się zwycięzcy nad Tatarami, poczem udawszy się w ciche ustronie na puszczech, wiódł życie wielce przykładne i bogobojne w pośród Benedyktynów, których do wystawionej przez się twierdzy sprowadził. — Mikołaj Jerzy, wojewoda Podolski, a potem Ruski, hetman w. koronny, podobnie wstąpił się zwycięzcy nad Tatarami pod Kamieńcem i Oczakowem. Dostawszy się przez zdradę w niewolę Astan Gieraja, wyszedł z niej za złożeniem wielkiego okupu, poczem przez całe życie mścił się krzywdy na wiarołomnych wrogach ojczyzny swojej, którzy znając dzielność oręża jego, nie śmieli więcej stawić czoła. Tak samo wielce się przyczynił do zwycięstwa Jana Tarnowskiego, odniesionego nad Wołoszą pod Obertynem. Po odbyciu dwóch poselstw do Turcyi w sprawie Zygmunta Augusta, zakończył życie w roku 1575. — Mikołaj, starosta Sniatynski, Lubaczowski, Czerwonogrodzki i Sokolski, jeździł w imieniu Stanów do Siedmiogrodu dla wezwania na tron Stefana Batorego. On to, mając straż Podola

sobie powierzoną, pojmał Jankułę, wdzierającego się na gospodarstwo Wołoskie, i do Lwowa odstawił, gdzie z rozkazu króla został stracony. Tak podobnie i za panowania Zygmunta III. dostał w ręce swoje Iwonię, sprawcę zaburzeń na Wołoszczyźnie, uaresztowanie powziął myśl śmiałą uderzenia na Krym, i zniszczenia Tatarów w ich gnieździe dla pomszczenia się krzywd wyrządzonych, lecz zdradzony i opuszczony od sprzymierzeńców tak wielkiej sprawy, nie przeżył tego zawodu. Dbały o chwałę Boską, fundował OO. Dominikanów w Jazłowcu, na których utrzymanie wsie Olchowiec i Chmielowę przeznaczył. — Hieronim syn jego, wojewoda Podolski, odziedziczył po ojcu męstwo, lecz obok tego umysł burzliwy; bitwy były dla niego igraszką, obóz domem, koń siedzeniem, odzieniem żelazna zbroja, a tańce z Tatarami zabawą. Na nim też wygasł zamężny dóm Jazłowieckich r. 1607.

Jazłowski, cytowany w genealogii Rzewuskich.

Jazowski poległ w bitwie pod Chocimem r. 1621. M.

Jazwiecki, herbu Biberstein. — Krzysztof, żupnik Wielicki w pierwszej połowie XVII. wieku; † 1630.

Jazwiński, dziedziczył w ziemi Liwskiej. M.*

Jączewski, herbu Jastrzębiec. M.*

Jącyński, herbu Lis. M.*

Ibramski Wawrzyniec, podpisał elekcyę Jana III.

Idzikowski, herbu Nałęcz.

Idzikowski, herbu Ślepówron. Jeden z tego domu, bawiąc rycersko u księcia Burgundyi, gdy się w bitwach nadzwyczajnem męstwem odznaczył, otrzymał od tegoż księcia między innymi darami relikwię, głowę ś. Zygmunta króla Burgundzkiego, którą przywiózłszy z sobą do Polski, złożył ta-

kową w kościele przez siebie zbudowanym, którą następnie przeniesiono do katedry Płockiej.

Idziński, nobilitowany w r. 1775. M.*

Idzkowski, w ziemi Bielskiej. M.*

Jedlicki Stefan, podpisał elekcyę Władysława IV.,

Jedliński, herbu N'abram.

Jednorozec, herb, obacz Bończa.

Jedwabiński, herbu Trzywdar.

Kilku stawali na elekcyach królów Polskich. Paweł, chorąży Wiski, schodząc ostatni z tego domu, odkazał dobra swoje, wieś Olszynę, kolegium Łomżyńskiemu.

Jelec herb, obacz Bronic. Tym herbem pieczętują się Broniszowie, Ptaszkowiczowie i Tudorowscy; ci dwaj ostatni atoli z tą odmianą, że jalców nie kładą na kształt X., ale na kształt krzyża, z których poprzeczny ma być żółty, podłużny zaś biały.

Jelec, herbu Kmita. M.*

Jelec, herbu Leliwa z tą odmianą, że nad Leliwą są dwie chorągwie takie, jak w herbie Radwan, a nad hełmem dwie klamry na krzyż złożone. Dóm niegdy wielce możny w Kijowskim, od którego idą Niemierzyccy, Czerlinkowscy, Bykowsy, Kmici, Czarnobylscy, Olizary Wołczkowicze, Woroniche, Strybelowie i Hoscy. — Józef, chorąży Sanocki, zabity w Rzeszowie od Jerzego Lubomirskiego; i Antoni, brat jego, jenerał w wojsku koronnym, dziedzic wielu włości; na nich zakończyła się świetność domu tego. M.

Jelec, herbu Róża.

Jeden tego nazwiska, ale niewiedzieć z którego domu, pułkownikował walecznie pod wodzą Aleksandra Koniecpolskiego w bitwie pod Zbarażem roku 1649, i przyczynił się do zwycięstwa. M.

Jeleń herb; obacz Brochwicz, Arcemberski, Bibernstein, Cyremberg, Demboróg, Działosza, Kryszpin, Napiwon i Rogala, któ-

rych różne domy Polskie w różnych kształtach używają.

Jeleński, herbu Korczak z tą odmianą, że wręby trzy zwyczajne są na tarczy, a na hełmie trzy pióra strusie.

Jeleński, herbu Nałęcz, edna dzielnica z Górskiem.

Jeleński, herbu Odrowąż z tą odmianą, że pod żelazcem strzały, kładą połowę krzyża, którego połowę od prawego боку tarczy niedostaje.

JELITA.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy, są trzy kopie złote albo złote na kształt gwiazdy ułożone, z których dwie poboczne ostrzem do góry, średnia zaś końcem na dół zwrócone, a nad hełmem w koronie pół kozła niby wyskakującego w prawą stronę tarczy obróconego. Początek tego herbu kładą na rok 1331, a to z tej okazji: Gdy Władysław Łokietek po sławnej wygranej nad Krzyżakami, w której ich 30.000 poległo, pole bitwy objeżdżał, napotkał między trupami i pewnego rycerza Polskiego, Floryana Szaryusza, który ranami zwątlony, jelita z niego wypuszczone własną ręką w wnętrzości tłoczył. Ujrzawszy go Łokietek, rzekł z politowaniem do swoich: „O jaką ten zacny żołnierz ponosi mękę:“ naco raniony ostatnich prawie sił dobywając, odpowiedział: „Nie tak mi to dolega i trapi, co widzisz Królu, jako bardziej zły sąsiad w jednej ze mną wiosce mieszkający.“ — „Nie turbuj się, odrzekł monarcha, jeżeli wynidziesz z tego razu, uwolnię cię od sąsiedzkiej niewoli.“ — Jakoż gdy tenże ozdrowiał, dotrzymał Łokietek danego słowa, udarowawszy go nadto albo po-

mnożywszy klejnot jego szlachectwa, pierw Kozlerogiem zwany, nazwą Jelita. Gniazdo domu tego Mojkowice, w ziemi Sieradzkiej, gdzie są jeszcze gruzy starożytnego zamku, własności rzezonego Floryana Szarjusza. Do przodków domu tego liczą: Zdzisława, arcybiskupa Gnieźnieńskiego w XII. stuleciu, którego będąc przykładem dobrego pasterza, nadto wielce się przyłożył do zaludnienia kraju, wyciąwszy bowiem lasy i wytrzebiwszy puszcze, pozakładał wsie i miasteczka, sprowadzając doń mieszkańców; umarł 1190. Tomasz, biskup Wrocławski na Szlązku, mąż nauki i roztropności niepospolitej; † 1267; i Bernard, arcybiskup Lwowski; umarł 1391.

Tym herbem pieczętują się: Anszeński, Białecki, Bielański, Bielski, Biesiad, Biesiadcki, Boglewski, Borzobohaty, Borzymiński, Chłichen, Cieszanowski, Czechel, Czerkawski, Czermiński, Dąbrowski, Dębowski, Dobrzyński, Dwiduski, Dzieciatkowski, Dziewaltowski, Dziugłowski, Dzyrytt, Fanuel, Francuz, Frank, Gajewski, Gawłowski, Gerdud, Głowa, Golocki, Gomoliński, Gorlewski, Hilchen, Jajkowski, Jakliński, Jelitowski, Kaliński, Kamisowski, Kamocki, Kicki, Kobielski, Korytko, Kosowski, Kozłarowski, Koziarowski, Kozierowski, Kraiński, Lasochowski, Lasota, Libicki, Litostawski, Lnezeleński, Luczeleński, Łapeczyński, Łaziński, Łaziński, Łącki, Łochyński, Łukowski, Małecki, Makowski, Marcinowski, Michałowski, Mielicki, Mirski, Misiowski, Modrzewski, Mokski, Morawicki, Mrowiński, Myśliborski, Pachotowiecki, Paczanowski, Pajewski, Paprocki, Pieczkowski, Pieniążek, Pijakowski, Piwakowski, Postękowski, Prumiński, Raciborowski, Radogoski, Rajski, Remiesz, Romer, Romiszowski, Seeygnowski, Serny, Sielnicki, Skąpski, Skokowski, Skorkowski, Sokolnicki, Sliwicki, Stawianowski, Stawiński, Stupski, Stawowski, Stokowski, Strumiński, Sypniowski, Szczekowski, Szczepankiewicz, Szczerbicz, Szydłowski, Tarnowski, Węgleszyński, Wielkołucki, Wierzejski, Wilczkowski, Wilkowski, Wito-

wicz, Wojciechowski, Wolski, Wrzeszyński, Wyrzejski, Zakrzewski, Zaleski, Zamojski, Zawisza, Zelechowski, Żeromski, Zieliński.

Jelitowski, herbu Jelita. Stanisław, kanonik Kaliski, na dworze Zygmunta III. wielce zasłużony; umarł 1618 roku.

Jelonek, nobilitowany w r. 1775. M.*

Jelski, herbu Pielesz. Łukasz, sławiony z odwagi w bitwie z Kozakami pod Zwańcem, postował na sejm r. 1662. — A. Jelska, przysłużyła się dla młodzieży polskiej przetłumaczeniem dzieła Arnauda Berkina „Przyjaciół dzieci,“ stosownego tak do pojęcia, jak do rozwinięcia umysłu młodzieży. Tłumaczenie to jest dość wypracowane; prawie wszędzie krój polski, i czystość języka zachowana. M.

J E Ł O W I C K I.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy jest brama obozowa, a na niej krzyż zatknięty, na helmie pięć piór strusich. Dóm jednej dzielnicy z Ogińskimi, których herb zupełnie podobny. Jeno że krzyż nad bramą rozdarty. Na Wo-

lyniu zagniczdzony, odnosi swoje pochodzenie od kniaziów Perejesławskich. Z pomiędzy wielu zasługuje na szczególną pamięć Hieronim Maciej. Ten młode lata przetrwawszy w obozie, wstąpił do stanu duchownego, gdzie przechodząc różne stopnie aż do kanonii Krakowskiej, 13 razy deputował na trybunał Koronny. Podczas wojny Szwedzkiej, poległ na nim wielce August II., że ułag dzeniem umysłów sprowadzi uspokojenie zaburzonego kraju. Objąwszy następnie regencyę W, księztwa Litowskiego, został bi-

skupem Pellenkim, sufraganiem i officyałem generalnym Lwowskim, oraz sekretarzem koronnym. — Krzysztof; tego wdzięczna pamięć istnieje dotąd w Łucku, jako wielkiego dobroczyńcy ubóstwa i bractwa ruskiego (roku 1614). M.

Jełowicki, kanonik Lwowski, proboszcz Gliniański, pobudował swoim kosztem kościół Gliniański pożarem r. 1771 zniszczony. M.

Jełowicz Bukojemski, herbu Natęcz, na Litwie.

Jeźcecki w Mozyrskiem.

Jemielicki, herbu Bożawola.

Jemielnicki Jędrzej, żołnierz wielce zasłużony w wojnach Pruskich i Moskiewskich za Zygmunta III. i Władysława IV.; † 1638.

Jemielski, herbu Nieczuja.

Jemiołkowski, herbu Doliwa. — Jan i Jarosz, stawali na elekcyach królów polskich.

Jemiołowski, herbu Poraj. Adam, sędzia grodzki Bełzki; † 1628.

Jencz, herbu Drya. Pięciu tego nazwiska, podpisali z Wołyńskiego elekcyę Władysława IV.

Jerlicz, herbu Lis z tą odmianą, że przez strzałę kładą jelce na ukos.

Jerodyakon Georg; znakomity rytmownik Lwowski w połowie XVII. wieku, którego prace zdobią dotąd przetrwane ewangelie w cerkiewnym narzeczu. M.

Jerzmanowski, herbu Dołęga. — Jan, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Jerzykowicz, herbu Leliwa.

Jerzykowski, herbu Ostoja.

Jerzyński w ziemi Warszawskiej roku 1629.

Jesiotrowski, herbu Sztumberg. Kasper, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Nr. 39.

Jesman, herbu Korczak. Hleb, pisarz Litewski, posłował w r. 1548 do Moskwy, gdzie utrzymując powagę narodu swego, wzbraniał się panującemu W. kniaziowi dawać tytułu carskiego.

Jewłaszewski, herbu Topor. Kazimierz Ludwik, kasztelan Smoleński, potem wojewoda Brześciański niezmordowany w usługach kraju, częste odbywał podróże jako komisarz Rzeczypospolitej do Kurlandyi i na Ukrainę.

Jewłaszko, herbu Korczak. Iwan, w bitwie z Tatarami w r. 1309, poległ przy boku Witolda; Hrehory, zginął w boju pod Sokalem.

J E Ż.

Opis herbu.

W polu czerwonym znajduje się jeź zwinięty w kłębek, trzymający głowę przy ziemi ku lewej stronie, a na hełmie pięć piór strusich. — Tym herbem pieczętują się: Gąsiorecki, Jeż, Lisowski i Łosowski.

Jeż, herbu Drzewica.

Jeżawski, herbu Jastrzębiec. M.*

Jezbuto, Litwin, odszczególnił się w bojach z Krzyżakami w r. 1290.

Jeżewski Piotr, fundował OO. Reformatów w Kryłowie. M. — Kazimierz, Reformat, jaśniał w tym zakonie z ostrości życia, gdzie też ma opinię błogosławionego; † 1681. M.

Jeziński, herbu Lewald. M.*

Jeziński, herbu Prus II. Gabryel, przy zdobywaniu Pleszkowa r. 1582, z innymi odważnie szedł pieszo do szturm.

Jezierski, herbu Rogala. Jacek, kasztelan Łukowski r. 1775, znany zaszczytanie w Kraju przez zakładanie i utrzymywanie w dobrach swoich porządnej ekonomii i fabryk pożytecznych, mianowicie żelaznych; przez uregulowanie fabryk tabaczných na korzyść Rzeczpospolitej, tudzież inne prace i przemysły obywatelskie. Wielce dowcipny, napisał też dziełko: Zgoda i niezgoda, które swoich czasów zrobiło wielkie wrażenie. M.

Jezierski, herbu Topor, w Wielkiej Polsce, zład kilku podpisało konfederacyę Zatorską r. 1705.

Jezierski Stefan, poddziekani u św. Floryana w Krakowie w pierwszej połowie XVII. wieku, wydał drukiem kilka dzieł, po między innymi: Pochwałę Świętych Pańskich. M.

J E Z I E R Z A.

Opis herbu.

W polu czerwonym jest krzyż kawalerski, a na nim kruk, głową w prawą stronę tarczy obrócony, w dziubie pierścień trzymający, a na hełmie trzy piór strusich.

Tym herbem pieczętują się: Bogusławski, Cwikłowski, Drozdowski, Galczewski, Jezieryński, Niemierza, Niemira, Szczycieński, Szymański i Żelazo.

Jezieryński, herbu Jezierski.

Jeziorkowski, herbu Radwan.

Jeziorkowski, herbu Rawicz. — Walenty, miecznik Podolski; tego czyny wspominają Konstytucye z r. 1635.

Jeziowski, herbu Ciołek. Macieja, pomógł Zygmuntowi Starymu pierwszego między rycerstwem Polskie.

Jeżowski, herbu Jastrzębiec. Z pomiędzy wielu z tego domu, zasługuje na wdzięczną pamięć: Wawrzyniec rotmistrz wojska Polskiego za Jana Kazimierza, poległ w bitwie pod Beresteczkiem. Bartłomiej i Wojciech, także rotmistrz pod wodzą sławnego Czarnieckiego, przez 20 lat towarzyszyli mu w jego zwyciężkich wyprawach; pierwszy skłóty dzidami i siedmkroć strzałami pastrzelony, powrócił aczkolwiek zwątlony na siłach, do domu, drugi zginął w boju z Kozakami na Podolu. M.

Jeżowski, herbu Nałęcz.

Jeżewski, herbu Poraj.

Jeżowski, herbu Prus I. Jerzy, kasztelan Warszawski, wysłany w poselstwie od Zygmunta I. do Moskwy r. 1514, odniósł tam okrutne obejście się; z podejrzenia albo wiem, czyli nie ma jakich poleceń do Gliniskiego, smażono mu nogi aż po kolana w wrzącym oleju, wiercono gołenie i zabijano trzaski za paznokcie; wszystkie te katusze wytrwał atoli ów mąż zahartowany ze stałością, poczem powróciwszy do ojczyzny, szczerze od monarchy swojego był udarowany. Drugi tego nazwiska, pisarz Warszawski, rotmistrzując odważnie w bitwie pod Kiesą, ugodzony kulą poległ na polu sławy. Jędrzej, rotmistrz chorągwi Wołoskiej wr. 1677, w nieszczęśliwej potyczce z Turkami pod Wojniowem, dostał się do niewoli, z której aż dopiero po wielu latach powrócił szczęśliwie do ojczyzny.

Jeżowski, herbu Strzemię. Wojciech, fundował z bracią swoimi r. 1462 kościół ś. Jakuba w Krakowie. Felicjan, sławiony z waleczności na wojnach za panowania Zygmunta I i Zygmunta Augusta. Jan, biskup Olomuniecki, chwalony z gorliwości o wiarę katolicką i szczerobliwości dla ubogich; umarł 1599. — Jan, rotmistrz królewski, umarł w wyprawie Moskiewskiej.

Jeżowski Władysław Stanisław, złożył szacowne dzieła, aczkolwiek żył

wierszem napisane: ekonomia albo porządek zabaw ziemskich według czterech części roku, i konsultacya przezacnych matron koronnych (Kraków 1639). M.

Jędrychowski Szymon, wydał w Krakowie r. 1713 kilka dzieł, a po między temi rozmaite wiersze i panegiryki. M.

Jędrzejkiewicz Kazimierz, podpisał elekcyę Władysława IV.

Jędrzejowski, herbu Jastrzębiec.

Jędrzejowski, herbu Nałęcz.

Jędrzejowski Stanisław, syn włościanina z Sokołowa koło Bóbrki, w szeregach Kozaków Lissówczyków dostąpił rangi rotmistrza, a odznaczwszy się walecznością w wyprawie Węgierskiej, tak samo stawał w wojnie Polski z Turkami, w której też w bitwie pod Chocimem r. 1621 odniósł rany śmiertelne. M.

Igielstrohm, nobilitowany w roku 1764. M.*

Igniański, herbu Junosza. M.*

Ihnatowicz, herbu Świat z tą odmianą, że na kuli świata jest strzała żelazem do góry wyrzeczowana, na której są dwa krzyże; większy u góry, mniejszy u dołu. Kilku z Wileńskiego głosowali na elekcyach Jana Kazimierza i Jana III. Jan, stolnik Kowieński, porucznik chorągwi pancерnej dostał się z Gosiewskim do niewoli Moskiewskiej.

Illaszewicz, dziedziczył dawniej na Wołyniu. M.

Ilhowicki na Rusi, z dzielnicy niegdy książąt Ruskich. M.*

Ilnicz, herbu Korczak w księztwie Litewskim, gdzie się piszą Ilnicz, albo Glinicz. Jan, rotmistrz Polski r. 1454 w nieśczęśliwej bitwie pod Chocimem nie odstąpił od boku króla Kazimierza, w końcu obróciwszy się przeciw pogoni nieprzyjacielskiej, tak długo się z nią ucierał, aż nako-

nico dał się pojmać, aby tym sposobem dać królowi czasu do przyspieszenia odwrotu. — Bazyl i, horodniczy Mściśławski, podpisał elekcyę Jana III.

Ilinowicz w Mściśławskim ziemiannin. M.*

Ilinski Aleksander i Piotr, podpisał elekcyę Jana III. — Kajetan, starosta Żytomierski, fundował klasztor XX Bernardynów w Żytomierzu roku 1761. Janusz, generał jazdy koronnej, poległ w bitwie pod Markuszowem na Wołyniu roku 1791. M. (Z tego domu pochodzi i Antoni, obecnie basza Turecki pod nazwą Iskender basza).

Ilkiewicz Marcin, zasłużony ojczynie z czynów wojennych, jaśniał jako wielki dobroczynca dla kollegium Brzeskiego r. 1681. Z tychże idą także Illukiewicz. M.

Ilnicki, herbu Pietyrog. Grzegorz, w ziemi Przemyskiej; tego zasługi wspomina konstytucya z r. 1676.

Ilner, nobilitowany w r. 1790. M.*

Iizen Jan, podpisał elekcyę Jana III.

I L G O W S K I.

Opis herbu.

W tarczy jest ab-dank, z którego po-środku wystaje strza-ła bez piór, żelaz-tem do góry obró-cona, na niej obręcz czyli pierścień, a na hełmie trzy piór stru-sich. Abdank i strza-ła mają być białe, pierścień czerwony. Tym herbem pieczętują się: Ilgowski, Iwanowicz, Karnicki i Kęsicki.

Ilowicki Konstanty, opat zakonu Cystersów w Lendzie (1750), wystawił kościół parafialny w Łądku. M.

Howiecki, herbu Łodzia. Wojciech z Poznańskiego, podpisał elekcyę Jana III.

Howiecki, herbu Nałęcz.

Howiecki, herbu Ostoja.

Howski, herbu Prawdzic. Aleksander, wojewoda Płocki, zahartowawszy się pod hetmanem Mikołajem Firlejem w bojach, następnie w wojnie z Krzyżakami dokazywał cudów waleczności; tak najprzód poraził ich na głowę pod Heilsbergiem, zabrał potem li tylko w liczbie 200 koni wozy i prowianty do obozu nieprzyjacielskiego prowadzone; w kilka dni znowu wtargnąwszy do Prus, i tam szczęśliwie się potykał, a ująwszy kilku znaczniejszych, przyprowadził ich królowi do Torunia. Syn jego Jan, cześnik Wiski, podpisał elekcyę Zygmunta III. — Stanisław, kanonik Płocki, mąż wielce uczony i biegły w greckim języku, tłumaczył dzieła ś. Bazylego. M.

Inerski, niegdy na Pomorzu 1616.

Ines ma własny herb: księżyc i trzy gwiazdy. — Ines Wojciech, Jezuita, napisał wierszem „Lechiadę“ i różne epigramata; † 1658. M.

Inkowski, nobilitowany w r. 1775. M.*

Inszkiewicz, herbu Godziemba. Jan, pułkownik piechoty Węgierskiej, znany zaszczytnie z odwagi w bojach, stracił rękę pod Mohylowem od kuli armatniej.

Inwaldski, herbu Kornic.

Jedkowski, herbu Nałęcz.

Jodłownicki, herbu Jastrzębiec.

Jodłowski Norbert, zakonu pijarskiego, dziejopis pierwszego rzędu; tego prace są wolne od przesądów, szczególnie historia Anglii należy do dzieł wybornych; † 1793. M. — Stanisław, pisał w XVII. wieku wiersze łacińskie, w których pokazał wiele łatwości. J.

Jodzieszko, herbu Belty. z tą odmianą, że dwa belty są w polu czerwonym

na krzyż złożone, a na hełmie trzy pióstrusiech.

John Gotfryd, nobilitowany w roku 1790. M.

Jonston Jan, rodem z Szamotuł w Poznańskiem, biegły w medycynie i historii naturalnej, posiadający 15 języków; na profesurze w Lesznie wielce się zajmował polepszeniem stanu nauk historii naturalnej, w którym przedmiocie wydał kilka dzieł, przynoszących mu po dziś dzień zaszczyt niemały; umarł roku 1675. M

Jordak, podpisał elekcyę Władysława IV. M.*

Jordan, herbu Trąby, dom starodawny w Polsce, z którego pierwszego kładzie Niesiecki, Jana z Zakliczyna w XV. wieku. Drugi tego imienia, mianowany od króla Aleksandra żupnikiem Bocheńskim i Wielickim, otrzymał kasztelanję Biecką, do którego dodano jeszcze starostwo Śpizkie i Oświęcimskie. Umarł wielkorządcą Krakowskim roku 1507. Jakób, rotmistrzował z niemałą chwałą pod hetmanem Mieleckim; pod Stanowcami wielce się swoją artylerją przyczynił do zwycięstwa nad Turkami. Pojawił się tenże Herburtowne, kasztelanekę Betzką, osiadł na Rusi. Adam z Zakliczyna, wstał się z mężstwa w bitwach pod Cecorą i Chocimem; umarł 1644 r. Jan, truckczaszy Stefana Batorego, rotmistrzując ussarskiej chorągwi, pod Powołoczą szedł pierwszy do szturm; tak samo i na Wołoszczyźnie przeważnie gromił nieprzyjaciela. Spyttek, stolnik Krakowski, starosta Sądecki, bawiąc od młodości w obozach, przylgnął całym sercem do stanu wojennego. Utrzymując własnym kosztem znaczny poczet żołnierzy, stawał zawsze pierwszy w każdej potrzebie ojczyzny; tak w zwyciężkim pochodzie Batorego przy zdobywaniu fortec Moskiewskich, szedł on nieraz na czele do szturm; w bitwie pod Tczewem także pierwszy w ogień skoczył i do zwycięstwa najwięcej dopomógł; niemniej i pod Gdańskiem wielkiej

odwagi dał dowody. Dla tego gdy na sejmie Rzeczpospolita Stefanowi królowi i Zamojskiemu dziękowała, toć złożono i temu Spytkowi publiczne dzięki, zalecając go względem królewskim jako męża wielce zasłużonego. — Spyttek Jordan, pułkownik królewski, w bitwie z Tatarami pod Kopeczyncami raniony ciężko strzałą, po wyleczeniu z rany pospieszył napowrót do obozu, zkąd wyruszywszy pod Berestecko, w bitwie tamże stoczonej mężnie się potykając, poległ w oczach królewskich. — Michał, starosta Dobczycki, pod Pilawcami (1648) wstawił się z odwagi; przez szybkość bowiem w natarciu na obóz nieprzyjacielski, zmieszał potęgę jego (M.). Wielu jeszcze innych wyszło z tego domu, zasłużonych w Polsce tak z rady na sejmach, jak o rężna na wojnach, czego dowód dają konstytyucye, pełne pochwał Jordanów.

Jordanowski Jan, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Jordzeń, podany w genealogii Sieniickich

Josiewski, herbu Słepowron.

Jotejko, herbu Ostoja.

Jotko, herbu Lis. M.*

Jow Jan, rodem Lwowianin, nauczyciel teologii przy akademii Krakowskiej roku 1601, zostawił kilka prac poetycznych. M.

Józefowicz, herbu Leliwa.

Józefowicz Mikołaj, obywatel Lwowski mąż biegły w sztuce wojennej, podczas oblężenia miasta przez Chmielnickiego roku 1648, wielce się przyłożył do ocalenia twierdzy, za co po śmierci jego, wdowa po nim pozostała w nagrodę zasług męża od wszystkich podatków została uwolnioną. Jakób, lekarz miasta Lwowa, zrestaurował swoim kosztem kościół Panny Maryi, pożarem zniszczony roku 1683. Stanisław, kupiec Lwowski odznaczywszy się w jednym z oblężeń miasta, zjednał sobie szacunek i przyjaźń hetmana Czarnieckiego; roku 1664 listem tegoż

hetmana do obozu pod Stawiszczem na Ukrainie z suknamy powołany, poległ w tej pamiętnej rozprawie, ugodzony kulą działową w głowę. Jan Tomasz, kanonik katedry Lwowskiej, traktował o pokój z Karolem XII, pisał oraz jako świadek burzliwych czasów historycę tego wielekroć napastowanego miasta; umarł 1728 r. M.

Irzykowiec, obacz **Jerzykowiec**.

Isajkowski, herbu Prus I. z tą odmianą, że w herbie jest skrzydło strzałą prześzyte. Dołmat Jaremiewicz, pułkownik królewski za hetmaństwa Konstantego Ostrogskiego, między innymi czynami odwagi wkroczył w roku 1522 do Tartaryi, gdzie mszcząc się za częste najazdy na Polskę, zwyczajem odwetu miasteczko Theym spustoszył. Jerzy, służąc pod Chodkiewiczem, odniósł w bitwie pod Twerdelicą rany śmiertelne. Samuel, sędzia ziemski Łucki, fundował w Jajłowicy, dobrach swoich dziedzicznych OO. Dominikanów (1658). Franciszek, biskup Smoleński, fundował znowu kolegium Grodzieńskie, uposażając je w dobra ziemskie.

Isakowicz Jozafat, Bazylian, wydał r. 1628 historycę męczeństwa bł. Jozafata Kuncewicza; wiersz piękny i zajmujący. M.

Isernicki Jędrzej i Mikołaj, podpisali elekcyę Władysława IV.

ISIORA.

Opis herbu.

Tarcza wzdłuż przedzielona, w której połowie po lewej stronie jest krzyż, a nad nim gwiazda o sześciu graniach; po prawej stronie zaś skrzydło sępie do góry wyciągnięte, nad hełmem w koronie podobnie takie skrzydło. Dom Isiorów był li tylko na Litwie.

Iskierski, herbu Isiora. M.*

Iskirecki w ziemi Pruskiej za czasów Zygmunta I.

Iskra, herbu Topaoz. Władysław, stolnik Buski, porucznikując w wyprawie Sobieskiego do Wołoszczyzny r. 1686, zasadzony w zasadzie nad Prutem zgromił poległą Tatarską, następującą na Polaków ciągnących ku Jasom, następnie odznaczywszy się jeszcze pod Suczawą, poległ na polu sławy roku 1691. M.

Iskrzycki, herbu Poraj. Iskrzycki, rotmistrz za hetmaństwa Jazłowieckiego, w bitwie pod Kamieńcem w r. 1520, zniósł zastęp o 1000 Tatarów.

Iskrzycki, herbu Trąby. M.*

Istmunt, herbu Półkozic. M.*

Juchnowicz, herbu Leliwa. M.*

Juchnowski, herbu Prus I. M.*

Judycki, herbu Radwan. M.*

Jugoszewski, herbu Abdank, dom starodawny, z którego pierwszy Jakób z Jugowic, był pisarzem ziemskim Krakowskim 1377 roku.

Jukowski, herbu Godziemba. M.*

Julewski, herbu Prus I.

J U Ń C Z Y K.

Opis herbu.

W polu czerwonym są niby dwa haki na kształt kottwicy, której rękojeść prosto do góry wystająca, przedstawia dwa krzyże jeden nad drugim, na hełmie zaś pięć piór strusich. Początek herbu tego opisują autorowie: w wojnie z poganami, gdy wojsko nieprzyjacielskie w pewnym miejscu nad rzeką obozem się rozło-

żyło, toć Juńczyk, waleczny żołnierz dawszy o tem znać zastępom Chrześcijańskim, które natarłszy z nim na Poganów, rozprószyli ich zupełnie, za co w nagrodę herb tym kształtem został mu nadany. Jeden tego nazwiska Jerzy, wsławił się odwagą w bojach za króla Stefana.

Tym herbem pieczętują się: Boguszewski, Bolbas, Rostocki, Juńczyk, Krzyżanowski, i Waśkiewicz.

Są Junczycy i na Wołyniu, którzy tego samego herbu używają z tą odmianą, że zamiast dwóch, jeden tylko krzyż mają na kottwicy.

Jundził, herbu Łabędź w księztwie Litewskim, gdzie już w pierwszej połowie XX. wieku znakomite urzęda piastował.

Jundził, herbu Wieniawa. M.*

Jundził Stanisław, profesor historii naturalnej przy uniwersytecie Wileńskim i pracowity badacz natury, wydał (1791) szacowne dzieło: opisanie wszystkich roślin. M.

Junge Adryan Jezuita, rodem z Mazowsza, poświęcający się przeszło lat 30 wykładaniem nauk teologicznych i historii kościelnej, zostawił szacowne kazania i pisma teologiczne; † 1607. M.

Juniewicz Mikołaj, kapłan zakonu Paulinów, pisał wierszem uwagi o próżności i o rzeczach ostatecznych. M. — Michał Jezuita, tłumaczył wiele dzieł na język polski; † 1760. M.

J U N O S Z A.

Opis herbu.

W polu czerwonym jest baran biały w prawą stronę tarczy obrócony stojący na zielonej murawie, którego boki są jakby krwią zbroczone, a na hełmie pięć piór strusich. Wszelako wiele jest

odmian tego herbu, jedni bowiem kładą barana zamiast piór, wyskakującego z korony, drudzy barana w tarczy z chorągiewką, z którego boku sączy się krew do kielicha, inni znowu barana bez rogów, albo w krzaku różanym. Tak też podobnie i pochodzenie jego różnie wykładają, z tem wszystkiem jest najpodobniejsza, że jeszcze z Lechem do Polski zawitał, i najpierw w Mazowszu się zagniezdził.

ndred 330

Tym herbem pieczętują się: Baranowicz, Bądzynski, Bielinski, Bojanowski, Borkowski, Borowski, Boruckowski, Chądzeński, Chądzewski, Chociszewski, Chodecki, Chudzewski, Chrapuński, Ciesielski, Dąbrowski, Dolecki, Do min, Dorpowski, Drewnowski, Druźbic, Dubkowski, Gatecki, Gigański, Gliniecki, Goślinowski, Gostkowski, Grochowski, Gulczewski, Gzowski, Hermanowski, Horyszewski, Humiecki, Janisz, Janiszewski, Jankowski, Janosic, Kamieniecki, Karnkowski, Kiernoski, Kijowski, Kisielewski, Kliński, Koło, Komarnicki, Koniński, Koniński, Konopacki, Kormanicki, Kosmaczewski, Kostkowski, Kowalewski, Krosnowski, Krzykowski, Kurdwanowski, Kuskowski, Lelowski, Lipecki, Lipnicki, Łempicki, Łochocki, Ługowski, Malicki, Mieszkowski, Nijowski, Odnodzki, Ojrzanowski, Omieciński, Oparski, Orłowski, Orwitowski, Osiński, Ostrakowski, Oświeciński, Piaskowski, Pieskowski, Pijanowski, Piotrowski, Podolski, Podoski, Polikowski, Poniatowski, Przedojowski, Przędzowski, Przerownicki, Radziejowski, Rahański, Rościszewski, Runowski, Rzeński, Rzeszotarski, Saporowski, Segrowski, Sęp, Skoroszewski, Sliwiński, Stuszkowski, Smogorzewski, Starzyński, Stefanowski, Stępkowski, Stoiński, Suchodolski, Szaniawski, Szarleński, Szarzyński, Szetyński, Tabacz, Trojan, Ubniwski, Wielicki, Wolski, Wojsławski, Wcislicki, Zakowski, Zaliwski, Zamojski, Zaluski, Zawadzki, Zawłocki, Zdrojewski, Zakowski.

JURACHA.

Opis herbu.

W polu czerwonym powinna być kotwica, nad którą krzyż, w hełmie zaś trzy piór strusich. Nazwa domu tego pochodzi od Jura, przodka jego około 1430 r. — Jura cha, starosta Łucki, miał

sobie poruczone gubernatorstwo nad całym Wołyniem.

Juracha, herbu Poraj. Dom kwiitający na Litwie, z którego jedni używali także znaku Róży jako pochodzących od książąt Gedrojców, drudzy zaś w połowie Róże, a w połowie Kotwicę leżącą. — Dwóch bract tego nazwiska, poległi w bitwie ze Szwedami pod Kirchholmem. M.

Juracha albo **Juraha**, herbu Korwin: M.*

Juracha, herbu Pomian. M.*

Jurocki, herbu Prus I.

Jurewicz, herbu Lubicz. — Tomasz, zginął pod Olkienikami r. 1700. M.

Jurgielewski, herbu Dołęga bez krzyża.

Jurgiewicz Andrzej, kanonik Wileński, pisząc przeciw kacerzom, niemal całe życie toczył z nimi walkę naukową; † r. 1604. M.

Jurkiewicz, nobilitowany w roku 1685. M.* — Grzegorz, pisał wiersze filozoficzne i ody łacińskie. M.

Jurkowlecki, herbu Pilawa.

Jurkowski Augustyn, zakonu s. Franciszka, jako wzór cnót kapitańskich sprawał z wielką chwalebą urzędą pułkownika

klasztarów, przestrzegając żarliwie zachowanie reguły zakonu swego; † 1697i. M. Stanisław, pisał wierszem łacińskim: „żał Polski po zgonie Zygmunta III. i Anny Austriaczki;“ inny znowu Jan, zostawił wiersze przygodne w języku polskim (1607) M.

Jurkowski, herbu Jastrzębiec. Jan, znakomity wierszopis na początku XVII. wieku. M.

Jurowski, herbu Przyjaciół z tą odmianą, że w polu błękitnym serce na mieście powinno być strzałą z góry przeszyte, a na hełmie pięć piór strusich. Gniazdo domu tego Jurowicze, w powiecie Grodzieńskim.

Jurski Stanisław, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Jurzyce, herbu Słepowron z tym dodatkiem, że w podkowie jest gwiazda w środku. Jerzy i Krzysztof, podpisali elekcyę 1648.

Juskiewicz, herbu Leliwa. Jan, rotmistrz piechoty koronnej w r. 1648.

Justymont czyli **Instymunt**, herbu Półkocio. Nadgrobek Jędrzeja, łowczego Sanockiego, zmarłego w roku 1663, znajdował się w Przeworsku u OO. Bernardynów.

Juszkiewicz, herbu Słepowron. Bazyli, chorąży pod usarską chorągwią, a potem pułkownik pod wodzą Sapięhy, starosta Bobrujskiego, jako też i brat jego Samuel, porucznik usarskiej chorągwi. Ostatniego zasługi wojenne nagrodziła wdzięczna ojczyzna nadaniem mu dóbr ziemskich konstytucyą z r. 1658. M.

Juszkiewicz, nobilitowany w roku 1790. M.*

Juszkowski Eliasz, za okazane męstwo w wojnach Inflantskich i Moskiewskich, policzony w komput szlachty Polskiej r. 1613.

Juszyński na Czerwonej Rusi. M.* Hieronim, najprzód proboszcz w Zgórsku, potem oficyał Kielecki, mąż uczony i praco-

wity, towarzyszył w podróżach badawczych Tad. Czackiego; wydał nadto dykcyonarz poetów polskich; † 1820. M.

Jutrkowski, dziedziczył niegdy w Ostrzeszewskim.

Jutrowski, herbu Rogala.

Juzwikiewicz, nobilitowany w roku 1775. M.*

I W A N I C K I.

Opis herbu.

W polu czerwonym jest księżyc w pełni, na którym stoi krzyż trzyramienny, a na hełmie trzy pióra strusich (pomiedzy dwiema szablami, ostrzami do siebie obróconemi). —

Pierwszy **Bogdan**, miał być tym herbem zaszczycony od Lubarta, księcia Litewskiego, obleżonego od Polaków pod Włodzimierzem na Wołyniu. W głęboką noc przy pełnym księżycu zlustrowawszy on obóz Polski, zainformował tego księcia wskazując drogę, którą mógł ująć niebezpieczeństwa, za którą to przysługę otrzymał od zawdzięczającego się księcia ów klejnot. Zginął potem tenże **Bogdan** pod Litowiszczami; gdy bowiem Tatarzy na Wołyń wtargnęli, zaszedł on z małemi tylko siłami drogę wrogowi, gdzie opasany od tłuszczy na okolo, po zaciętej walce poległ ze wszystkimi towarzyszami. Po dziś dzień istnieje pamiątka zdarzenia tego, a to mogiła, gdzie go z poległemi towarzyszami jego pochowano, którą dotąd Iwanisą zowią. Zostawił dwóch synów: **Adryana** i **Eliasza**, obaj ludzie rycerscy. **Zacharyasz**, towarzysz **Władysława**, króla Polskiego i Węgierskiego, poległ w nieszczęśliwej bitwie pod Warną r. 1444. **Michał**, zginął w bitwie z Tatarami pod Sokolem r. 1519. Taką samą śmiercią

zeszedł i Bazyli, Fryderyk, żołnierz doświadczonego serca, w czasie trzydziestoletniej wojny za konsensem Rzeczypospolitej uzbrowiłszy 2.000 ludzi, udał się do Niemiec dla dania pomocy cesarzowi Ferdynandowi przeciw Gustawowi, królowi Szwedzkiemu, gdzie pomimo zawołanego meztwa wojsk Szwedzkich, z niemi potykając się nie ulakł, aż nareszcie pracami wojennymi zwątlony, w tej wyprawie życie zakończył. Bracia tegoż, Wacław, poległ w wojnie Moskiewskiej, Jan zaś w Tureckiej. Podobnie dwóch jeszcze późniejszych: Jerzy i Samuel, dali życie w obronie kraju, pierwszy w ekspedycji do Moskwy, drugi pod Szczewem w Prusiech.

Iwanowicz, herbu Iłgowski. Kilku z tego domu głosowali na elekcyach Władysława IV. i Jana III.

Iwanowicz Jan, żołnierz waleczny w wojsku Henryka, księcia Szlązkiego, uratował go kilka razy w potyczce z Tatarami; po nieszcześniejszej bitwie pod Lignicą (roku 1241) wstąpił do zakonu XX. Dominikanów w Wrocławiu, gdzie ostrością życia się wstawił. M.

Iwanowski, herbu Łodzian. Stanisław, rotmistrz chorągwi pancерnej w roku 1658, i Jan, porucznik tej samej chorągwi, obaj żołnierze doświadczonej odwagi, których czyny konstytucye zaszczytnie wspominają. — Remigian i Stanisław, podpisali elekcyę Jana III.

Iwanowski, herbu Rogala z tą odmianą, że miasto rogu żubrego, kładą róg łosia, a w hełmie trzy pióra strusie.

Iwański, herbu Jastrzębiec. Pomiedzy wielu znakomitemi, zasługuje na szczególną pamięć: Aleksander, poległ w lasach Bukowińskich za Jana Olbrachta; Kazimierz, podczasz. Łęczycki, mowca wielki, czego dał dowody posługując na sejmy i na trybunał koronny; naostatek Władysław, zginął w bitwie pod Kaliszem.

Nr. 40.

Iwaszkiewicz, herbu Gozdawa.

Iwaszkiewicz, herbu Trąby, dom podobnie jak pierwszy kwitnął na Litwie. Jerzy, chorąży petyhorskiej chorągwi, wstawił się z nieporównanej odwagi w bitwie pod Kuliszkami; poczem piastował urząd sędziego grodzkiego Trockiego 1680.

Iwaszkowicz Jan, Lwowianin rodu Ormiańskiego, obojga praw doktor, słynął swoich czasów z nauk głębokich i prawości nieskazitelnej. W nagrodę położonych zasług uwolniło go też miasto na lat dziesięć od wszystkich podatków. Kończąc swe prace razem z życiem, zapisał cały swój księgozbiór akademii Zamojskiej r. 1651. X. B.

Iwicki herbu Paprzyca. Mikołaj, żołnierz wielkiej odwagi, przy odpieraniu nawały Tatarskiej uderzywszy w małej tylko liczbie swoich na potęgę nieprzyjacielską, po zaciętej walce dostał się do niewoli, z której się dopiero aż po kilku latach wydobył.

Iwiński, herbu Łodzian. Gniazdo domu tego Tomice, przeto jedna dzielnica z Tomickimi.

Iwonia, herbu Korczak. M.*

Ixkiel albo **Iksziel** Eberhard, major w wojsku Polskiem, otrzymał indygenat w r. 1676.

Izaiskowski, obacz Isaikowski.

Izbiński, herbu Poraj. Benedykt, biskup Kamieniecki, a później Poznański, mąż pięknych przymiotów i osobliwszy polubieniec króla Zygmunta I.; w czasie krzewienia się nauki luterskiej w Polsce, niesprawowanie zabiegał szerczeniu się tej zarazy; umarł 1553. — Marcin, scholastyk Krakowski i kanonik Gnieźnieński niemniej mąż słynący z prawości obywatelskiej, gdy mu ofiarowane było biskupstwo, byle tylko złożył 10.000 złp., podziękował za tę łaskę, odpierając temi słowy: „że mi się tego kupować niegodzi; jeżeli mię król sądzi być go-

dnym tego, przyjmę, ale bez kondycyi:" umarł 1594 r.

Izbiński, herbu Prawdzic. Józef, łowczy ziemi Sochaczewskiej, podpisał elekcyę Stanisława Augusta.

Izbrant, nobilitowany w r. 1673. M.*

Izdebski, herbu Pomian. Z pomiędzy wielu zasłużonych ojczyźnie, poległ w jej obronie: Wojciech pod Konstantynowem, a Maciej pod Smoleńskiem, gdy Mikołaj

z Piotrem i Pawłem wzięci do niewoli, zapędzeni zostali aż do Astrachanu.

Iżycki, herbu Bończa, Daniel, sędzia Lubelski, postował na sejm, z kąd poruczono mu rewizyę ksiąg Lubelskich roku 1635. Stanisław i Wiktoryn, podpisał elekcyę Stanisława Augusta.

Izyron, herbu Gryf. M.*

Iżyszkowski Marcin, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.